

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**FEDERAL DEVLETLERDE OMBUDSMANLIK
KURUMU VE YEREL OMBUDSMANLAR**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Boubacar Houdy BARRY

BURSA - 2020

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

FEDERAL DEVLETLERDE OMBUDSMANLIK KURUMU
VE YEREL OMBUDSMANLAR

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Boubacar Houdy BARRY
0000-0001-7170-9138

Danışman:
Prof. Dr. Bekir PARLAK

BURSA - 2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 06/07/2020

Tez Başlığı / Konusu: Federal Devletlerde Ombudsmanlık Kurumları
ve Yerel Ombudsmanlar

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 187 sayfalık kısmına ilişkin, 06/07/2020 tarihinde şahsım tarafından Prof. Dr. B. Parlak dli intihal tespit programından (Turnitin)' aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 19 tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

07/07/2020

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Boubacar Houdy Barry
Öğrenci No: 701615036
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Prof. Dr. Behir Parlak
Danışman
(Adı Soyadı, Tarih) 07/07/2020

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Yemin Metni

Yüksek Lisans / Doktora Tezi/Sanatta Yeterlik Tezi/ Çalışması olarak sunduğum “Federal Devletlerde Ombudsmanlık Kurumu ve Yerel Ombudsmanlar” başlıklı çalışmamın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

06/07/2020

Adı Soyadı: Boubacar Houdy BARRY

Öğrenci No: 701615026

Anabilim/Anasanat Dalı: Siyaset Bilimi ve K. Yönetimi

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

: Sanatta Yeterlik

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Boubacar Houdy BARRY
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim Dalı	: Yönetim Bilimleri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: XII + 175
Mezuniyet Tarihi	: 14 / 07/ 2020
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Bekir PARLAK

FEDERAL DEVLETLERDE OMBUDSMANLIK KURUMU VE YEREL OMBUDSMANLAR

Şeffaflık ve insan haklarına saygılı bir şekilde ve kaliteli kamu hizmeti sağlama dinamikleri içerisinde kamu idareleri, farklı denetim türlerine tabidir: idari denetim, siyasal denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi, uluslararası denetim ve Ombudsman'dır.

Ombudsmanlık Kurumu, İskandinavya ülkelerinde tam olarak İsveç'te ortaya çıkmasından sonra, 18. yüzyıldan beri demokratik yönetim sistemi sahibi ülkelerde yer edinmiştir. Hakem rolünü üstlenen bu kurum, aynı zamanda idare ve vatandaşlar arasındaki anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapan insan hakları savunmasında önemli bir araç haline geldi. Ombudsmanın, diğer denetim türlerinin kapsamadığı boşlukları doldurmak için kurulduğu unutulmamalıdır; Böylece idare ve vatandaşlar arasında köprü görevi görür. Dünyanın çeşitli ülkelerinde kabul edilmesiyle, genellikle devletlerin yasama organı altında kurulmaktadır.

Bu tezde, ombudsmanlık kurumu federal devletlerde ve bu devletlerin yerel yönetiminde ele alınacaktır. Birinci ve İkinci bölümlerde kurumun genel bir çalışması anlatılacaktır. Üçüncü bölümden Yedinci bölüme kadar ombudsmanlık kurumu her kıta için örnek olarak bir federal devlette analiz edilecektir; Sekizinci ve son bölümde ise çalışmamızın konusu olan bu devletler arasında karşılaştırmalı bir çalışma yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Ombudsman, İnsan Hakları, Şeffaflık, Arabuluculuk, Federal Devlet, Yerel
Ombudsmanlar.

ABSTRACT

Name and Surname : Boubacar Houly BARRY
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Sciences Institution
Field : Political Sciences and Public Administration
Branch : Administrative Sciences
Degree Awarded : Master
Page Number : XII + 175
Degree Date : 14 / 07/ 2020
Supervisor : Prof. Dr. Bekir PARLAK

THE INSTITUTION OF OMBUDSMAN IN FEDERAL STATES AND THE LOCAL OMBUDSMANS

In the dynamics of providing quality public services based on transparency and respect for human rights, public administrations are subject to different types of control of their services including among others: administrative control, political control, judicial control, public control, international control and the Ombudsman.

The institution of Ombudsman after his appearance in the Scandinavian countries precisely in Sweden has gained ground in countries with democratic vocation since the 18 century. This institution is playing the role of arbitrator but also mediator in disputes between the administration and the citizens has become an essential tool in the defense of human rights. It should be noted that the Ombudsman is set up to fill the gaps that other types of controls did not cover; thus it serves as a bridge between the administration and the citizens. With its adoption in several countries around the world, it is often established under the legislative act of the states.

In this thesis, the ombudsman institution will be discussed in the federal states and in the local administrations of these same states. In the first and second chapters, a general study of the institution will be explained. From the third to the seventh chapter, the ombudsman institution will be analyzed in one federal state for each continent as an example; In the eighth and final chapter, a comparative study will be led between these states which are the subject of this study.

Keywords:

Ombudsman, Human Rights, Transparency, Mediation, Federal State, Local Ombudsmans.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL YAZILIM RAPORU	Error! Bookmark not defined.
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar.....	ix
ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	9
OMBUDSMANLIK KURUMU	9
1. OMBUDSMANIN GENEL ÇERÇEVESİ	9
1.1. Gelişim Tarihi.....	9
1.2. Tanıtım	11
2. OMBUDSMANIN AMACI VE ÖZELLİKLERİ	13
2.1. Kişisel Özellikler	13
2.2. Kurumsal Özellikleri	14
3. OMBUDSMANA BAŞVURU YÖNTEMLERİ VE OMBUDSMANIN YETKİLERİ..	18
4. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN GÖREVLERİ	19
4.1. Ombudsmanın Görev Alanına Giren Konular	20
4.2. Ombudsmanın Görev Alanına Giren Kuruluşlar	23
5. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN TEMEL İŞLEVLERİ	24
5.1. Eğitici İşlevi.....	24
5.2. Önleyici İşlevi.....	25
5.3. Düzeltici İşlevi.....	26
5.4. Yönetimin Saydamlığını Sağlama İşlevi	26
5.5. İdari Yargıya Katkı Sağlama İşlevi.....	27
6. OMBUDSMANIN ATANMASI VE GÖREVDEN ALINMASI.....	27
7. OMBUDSMANIN FARKLI İSİMLERİ	29

İKİNCİ BÖLÜM.....	31
OMBUDSMAN TÜRLERİ VE KÜRESEL YAYILIMI.....	31
1. OMBUDSMAN TÜRLERİ.....	31
1.1. Genel Amaçlı Ombudsman.....	31
1.2. Tek ya da Özel Amaçlı Ombudsman.....	31
1.3. Uluslararası ya da Uluslararası Düzeydeki Ombudsmanlar	32
1.4. İnsan Hakları Ombudsmanı	32
1.5. Özel Sektör Ombudsmanı	33
1.6. Parlamento Ombudsmanı.....	33
1.7. Yerel Ombudsmanlar	34
1.8. Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı	34
1.9. Çocuk Hakları Ombudsmanlığı.....	35
1.10. Askeri Ombudsman	36
1.11. Öğrenci ve Eğitim Ombudsmanı	37
1.12. Tüketici Ombudsmanı	38
1.13. Basın Ombudsmanı	38
1.14. Bankacılık Ombudsmanı.....	39
1.15. Cezaevi Ombudsmanı	40
1.16. Vergi Ombudsmanı	41
1.17. Polis Ombudsmanı	41
1.18. Madencilik Ombudsmanı.....	43
1.19. Enerji Ombudsmanı	44
1.20. Aile Ombudsmanı.....	44
2. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN KÜRESEL YAYILIMI	45
2.1. Sosyo-Politik Durum.....	46
2.2. Vatandaş Haklarının Korunması	46
2.3. Stephan Hurwitz'in Öncü Rolü	46
2.4. Bilimsel Yazıların Etkisi	47
2.5. Avrupa Konseyi	47
2.6. Ombudsmanlık Uluslararası Konferansı	48
2.7. Birleşmiş Milletler	48
2.8. Uluslararası Hukukçular Komisyonu	49
2.9. Uluslararası Barolar Birliği Ombudsman Komitesi	49
2.10. Uluslararası Örgüt Dünya Hukuku İle Barış.....	50

2.11. Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü	50
2.12. Avrupa Ombudsmanlığı Enstitüsü	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	52
AMERİKA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU	52
1. KANADA ÖRNEĞİ.....	52
1.1. Ülke Profili	53
1.2. Kanada Federal Ombudsmanının Genel Bilgileri	59
1.3. Kanada'da Yerel Ombudsmanlar	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	68
AVRUPA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU.....	68
1. ALMANYA ÖRNEĞİ	68
1.1. Ülke Profili	69
1.2. Almanya Federal Ombudsmanı.....	74
1.3. Almanya'da Yerel Ombudsmanlar.....	77
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	85
AFRİKA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU	85
1. GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ	85
1.1. Ülke Profili	86
1.2. Güney Afrika Federal Ombudsmanı	92
1.3. Güney Afrika'da Yerel Ombudsmanlar	96
2. ETİYOPYA FEDERAL OMBUDSMANI	96
3. NİJERYA FEDERAL KAMU ŞİKAYET KOMİSYONU.....	99
4. SOMALİ FEDERAL OMBUDSMANI.....	103
ALTINCI BÖLÜM	105
ASYA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU	105
1. HİNDİSTAN CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ	105
1.1. Ülke Profili	106
1.2. Hindistan Federal Ombudsmanı.....	112
1.3. Hindistan'da Yerel Ombudsmanlar	117
YEDİNCİ BÖLÜM.....	124
OKYANUSYA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU	124
1. AVUSTRALYA MİLLETLER TOPLULUĞU ÖRNEĞİ.....	124

1.1. Ülke Profili	125
1.2. Avustralya Milletler Topluluğu Ombudsmanı (The Commonwealth Ombudsman)	135
1.3. Avustralya'da Yerel Ombudsmanlar	139
SEKİZİNCİ BÖLÜM	146
SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ FEDERAL VE YEREL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRMASI.....	146
1. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ FEDERAL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	146
2. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ YEREL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	151
SONUÇ.....	160
KAYNAKLAR.....	163
EKLER.....	174
ÖZGEÇMİŞ.....	175

TABLÖLAR

Tablo 1: Kuruluş Tarihlerine Göre Birkaç Dünya Ülkelerinde Ombudsman Kuruluşları.

Tablo 2: Anayasal Rejimlerdeki Farklılıklar Çerçevesinde Dünyanın Belirli Ülkelerinde Kullanılan “Ombudsman” Adları.

Tablo 3: Farklı Ülkeler ve Ombudsman Türleri.

Tablo 4: Federal Kanada’nın Genel Bilgiler.

Tablo 5: Almanya Cumhuriyeti’nin Genel Bilgiler.

Tablo 6: Güney Afrika Cumhuriyeti’nin Genel Bilgiler.

Tablo 7: Hindistan Cumhuriyeti’nin Genel Bilgiler.

Tablo 8: Avustralya’nın Genel Bilgiler.

Tablo 9: Seçilmiş Ülkelerdeki Federal Ombudsmanlarının Karşılaştırılması.

Tablo 10: Seçilmiş Ülkelerdeki Yerel Ombudsmanlarının Karşılaştırılması.

ŞEKİLLER

Şekil 1: Ombudsman Kurumunun Çalışma Şekli.

Şekil 2: Kanada Bayrağı.

Şekil 3: Kanada Haritası.

Şekil 4: Federal Almanya Cumhuriyeti Bayrağı.

Şekil 5: Federal Almanya Cumhuriyeti Haritası.

Şekil 6: Güney Afrika Cumhuriyeti Bayrağı.

Şekil 7: Güney Afrika Cumhuriyeti Haritası.

Şekil 8: Hindistan Bayrağı.

Şekil 9: Hindistan Haritası.

Şekil 10: Avustralya Bayrağı.

Şekil 11: Avustralya Haritası.

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Bibliyografik Bilgi
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.k.	Adı geçen kaynak
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACT	Australian Capital Territory (Avustralya Başkent Bölgesi)
ALGA	Australian Local Government Association (Avustralya Yerel Yönetim Birliği)
ANC	African National Congress (Afrika Ulusal Kongresi)
ASSOCHAM	Associated Chambers of Commerce of India (Hindistan Ticaret Odaları)
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
CBI	Central Bureau Of Investigation (Soruşturma Merkezi Bürosu)
CPTPP	Comprehensive and Progressive Agreement For Trans-Pacific Partnership (Trans-Pasifik Ortaklığı İçin Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma)
CVC	Central Vigilance Comission (Merkezi Uyanıklık Komisyonu)
Çev	Çeviren
DB	Dünya Bankası
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
Ed	Editör
EFTA	European Free Trade Association (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)
GAC	Güney Afrika Cumhuriyeti
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İMF	Uluslararası Para Fonu
LGA	Local Government Area (Yerel Yönetim Alanı)
NAFTA	North America Free Trade Agreement (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
No	Numara
OCO	The Ombudsman for Children's Office (Çocuk Ombudsmanı Ofisi)
s.	Sayfa
SALGA	South Africa Local Government Association (Güney Afrika Yerel Yönetim Birliği)
ss.	sayfa sayısı
vd.	ve devamı
Vol.	Volume
vs.	ve saire
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı

GİRİŞ

Ombudsmanlık kurumunun 1809'da İsveç'te kurulması, çoğu Avrupa ülkesinin on dokuzuncu yüzyılın başında karşılaştığı sorunlara bir cevap olmuştur. Kraliyet gücünü kısıtlamak konusunda hedef konulan İsveç, o zamanlar sadece İngiltere'de çizim yapan parlamento modelini elinde tutmadı. Avrupa'da, tarihi gelenekleri ile daha uyumlu "bürokratik" bir toplumun kurulması, kamu görevlilerinin kraliyet gücünden geniş bir bağımsızlık bırakmıştır. Öyleyse arabulucu veya ombudsman, "hukukun üstünlüğünü" sürdürmeye veya geliştirmeye adanmış bir kurum olarak nitelendirilebilir. Ombudsman, mahkemeler ve seçilen parlamentolar gibi, hukuk devleti kurumlarının bir parçasıdır. Hukukun üstünlüğünü politik ve medeni özgürlükleri garanti edebilmektedir.

Bu bağlamda, Uluslararası Barolar Birliği'ne göre ombudsman, anayasa veya yasama meclisinin veya parlamentonun eylemi tarafından sağlanan ve devlet kurumlarına, memurlara ve işverenlere karşı mağdur kişilerden şikayet alan bağımsız bir üst düzey kamu görevlisi tarafından yönetilen bir araştırma, düzeltme eylemleri önerme ve rapor yayınlama yetkisine sahip bir kurumdur. Ombudsmanlık Kurumu, devlet kamu yönetimindeki denetim biçimlerinden biridir; ve denetimin ötesinde, yöneticiler ve vatandaşlar arasındaki ilişkileri korurken sorunlara çözümler sunar. Diğer denetim türleri ise, idari denetim, siyasal denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi, uluslararası denetim ve bunların bıraktığı boşluklar ombudsmanlık kurumu tarafından arabulucu olarak doldurulmaktadır.

Ombudsmanlık kurumunun dünyadaki ve özellikle federal devletlerdeki analizi, bu devletlerin özel statüsünden yanı sıra üç yönetim seviyesine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bunlardan: ulusal düzeyde (Federal), eyalet ve bölge düzeyde (Federe) ve yerel düzeyde (mahalli idareler)'dir. İlk iki yönetim seviyesi kendi yetkileri tarafından yönetildiğinden, yetkilerin ulusal ve bölgesel düzeylerde ayrılması, işlevlerinin açık bir özgülüğünü ortaya çıkarmaktadır. Federal devletin merkezi hükümeti, federe (eyaletler ve bölgeler) devletlerin merkezi hükümetlerinden kesin olarak ayrıldığından, çalışma biçimleri de buna bağlıdır. Bu tercih kişisel olmaktan çok, beş federal devlette yapılan tercih, ülkenin tarihi, coğrafi, demografik, politik,

ekonomik, sosyo-kültürel yönlerine, hatta farklı kıtalardaki özellikle demokratik ilerlemelerine bağlıdır.

Ülke seçimi konusunda, Amerika kıtasına bakıldığında kıtadaki en büyük ülke ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük ikinci ülkesi olan Kanada'ya odaklanacak. Coğrafi büyüklüğünden 10 eyalet ve 3 bölgeye bölünmüştür ve resmi olarak 2 dil konuşuluyor (İngilizce ve Fransızca'dır). Yirminci yüzyıldan bu yana hızlı bir şekilde yapılmış yerleşim süreci, yerlilerin yanındaki çoğunlukla Avrupalılar, Hintliler ve Çinlilerden oluşuyor. Ekonomik açıdan bakıldığında, Kanada G7 üyesi olarak, dikkate değer bir istikrarla ilk 10 ülke ekonomisindedir. Milletler Topluluğu (Commonwealth) üyesi olan siyasi hayatı, devletin günlük faaliyetlerine katılmamakla birlikte devlet başkanı olan Birleşik Krallık Kraliçesi temsil eden demokrasiyle işaretlenmiştir. Seçimlerden gelen ve halk tarafından seçilen başbakanın ardından hükümetin başkanlığı görevini yürütüyor. Parlamento, Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası tarafından temsil edilir ve yargı organı hem merkezi hem de yerel düzeydeki mahkemelerden oluşur. Kanada, dünyanın en güçlü demokrasi ülkelerindedir. Federal düzeyde parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsmanlık kurumu olmadığı için eyalet ve bölge düzeylerinde kurumu kurulup görevlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Avrupa'da, resmi olarak Federal Almanya Cumhuriyeti adıyla bilinen Almanya, ombudsmanlık kurumu inceleme konusu olacaktır. Avrupa'nın kalbinde yer alan ve sınırlarını dokuz ülke ile paylaşan Federal Almanya Cumhuriyeti, iki dünya savaşının kalbine yerleştirdiği karanlık tarihi ve kaydettiği tüm insan kayıplara rağmen, bugün Avrupa Birliği'nde 82 milyon nüfusu ile en kalabalık ülke olarak bilinmektedir. Almanya Avrupa'nın en büyük, dünyanın ise ABD, Çin ve Japonya'dan sonra dördüncü büyük ekonomisine sahiptir. Almanya on altı eyaletten (Landers) oluşur ve diğer federal devletlerde olduğu gibi yasama organı merkezde Ulusal Meclis (Bundestag) ve Eyaletler Meclis (Bundesrat) tarafından oluşturulmaktadır. Yürütme gücü, hükümete ait Başbakan tarafından yönetilir. Yargı organı ise, Federal Anayasa Mahkemesi (Bundesverfassungsgericht), Federal Anayasa'da öngörülen federal mahkemeler (Bundesgerichte) ve eyaletlere ait mahkemelerce (Gerichte der Länder) kullanılmaktadır. Bu mahkemeler yargı gücünü kullanırken hem federal hem de federe

hukuk kurallarını uygulamakla yükümlüdürler. Almanya’da ulusal düzeyde bir ombudsmanlık kurumu bulunmamaktadır. Ancak ona benzeyen Savunma Ombudsmanı sadece askerlere veya orduda çıkan uyuşmazlıklara bakmıyor, siviller ile askerler ilişkilerinde sonuçlanan anlaşmazlıklar da çözmeye çalışmaktadır. Almanya’da, on altı eyaletten beş tanesi kurumun benimsemiş ve yerel ombudsmanlar “Vatandaşların Komiseri” adı ile vatandaşların şikayetleri almaktadır.

Afrika kıtasında ise, Güney Afrika Cumhuriyeti incelenecektir. Kıtanın güney kesiminde yer alan Güney Afrika, coğrafi konumu gereği hem kıtanın adını taşıyan hem de içindeki konumunu belirleyen ülkelerden biridir. Nüfusu, kolonileşmeden önce ve sırasında esas olarak gelen beyazlar (İngilizler, Hollandalılar, Fransızlar, Almanlar, ..) tarafından kuvvetle temsil edilmektedir. Öte yandan, yerlilerin (Siyahlar, Bantular) yanında Asyalıların (Hintliler) varlığı unutulmamalıdır. Bütün bu halklar arasındaki birliktelik, ANC (African National Congress)’nin ile Nelson Mandela’nın önderliğinde yürütüldüğü şiddetli bir mücadelenin sonucudur. Bugün, ülke kıtanın en büyük ekonomik güçlerinden biridir ve uluslararası düzeyde, esas olarak G20’ye entegrasyonu ile en gelişmiş ülkeler arasındadır. Siyasi ve idari yönden, dokuz eyalet varlığıyla bir kez daha güçler ayrılığı ve kurulma isteğini işareti amacıyla her devletin gücü farklı bir eyalette bulunmaktadır. Bu nedenle yasama gücünün başkenti Cape Town’dur ve Ulusal Meclis ve Eyaletler Ulusal Konseyi’nden oluşmaktadır. Milletvekillerinin seçimi her 5 yılda bir halk tarafından yapılır. Devlet başkanı, devlet başkanı yardımcısı ve bakanları cumhuriyet hükümetinin politikalarını yönlendiren ve uygulayan bir kabine oluşturur. Yürütme organının başkenti Pretoria’dadır. Ortak kanunları (Common Law) kullanarak, Güney Afrika Anglo-Sakson yasal modeline sahiptir; Yargı yetkisi, Roma ve Hollanda hukukuna dayanırken, bu güç: Anayasa Mahkemesi, Yüksek Temyiz Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Sulh Hakim Mahkemeleri ve diğer mahkemelerden tarafından kullanılmaktadır. Yargı organının başkenti Bloemfontein’dedir. Ülke Afrika’nın demokratik ülkelerinin arasındadır. Güney Afrika’da ilk ombudsmanlık kurumu veya benzer kuruluş, 1979 yılında kuruldu ve bu kuruma “Genel Avukat” adlandırıldı. Ancak 1994’te çıkarılan “Halk Savunucusu Yasası” ile isim ve yetkileri değiştirerek organik kanununa ulaşmıştır ve hemen sonraki yılda çalışmaya başlamıştır.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Halk Savunucusu kurumu hem federal hem de eyalet düzeyinde ofislerini kurulup temsil edilmektedir.

Güney Asya'da yer alan Hindistan, Asya kıtasındaki en kalabalık ikinci ülke'dir. Nüfusu 1,37 milyar ile bölgedeki federal devletler arasında yer alır. Yirmi dokuz eyalet ve yedi bölgeden oluşan Hindistan, dünyanın en büyük yedinci ve Asya'da en büyük üçüncü ülkedir. Hindistan'da değişik büyüklükte toplulukların konuştuğu 723 dil ve lehçe saptanmıştır. Ülke, dünyanın en önemli dinlerinden olan Hinduizm (%79,8), Budizm (%0,7), Jainizm ve Sihizmin (%1,7) doğum yeridir. Ayrıca, Zerdüştlük, Yahudilik, Hristiyanlık dinleri Milattan Sonra birinci yüzyıldan itibaren ülkeye gelerek bölgenin çeşitli kültürünü şekillendirdi. Hindistan Endonezya'dan sonra sayıca en kalabalık Müslüman nüfusa sahiptir. Hindistan dünyanın en büyük ve hızlı büyüyen ekonomisi haline geldi. Gelecek 10 ila 15 yıl içinde, güçlü demokrasi ve güçlü ortaklıklarla dünyanın en büyük üç ekonomik gücünden biri olması beklenmektedir. Hindistan Commonwealth üyesi bir ülke'dir. Ülkenin anayasası dünyanın en uzun yazılı anayasasıdır. Hindistan'da yasama yetkisi, Halk Meclisi (Lok Sabha) ve Eyaletler Meclisi (Rajya Sabha) olmak üzere 2 meclisli bir parlamento'dan oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı parlamentonun başıdır ve Halk Meclisi üyelerinin üçte biri çoğunluğu tarafından yazılı öneri üzerine "Yasama Asamblesi" tarafından 5 yıllığına seçilmektedir. Hindistan yürütme gücü cumhurbaşkanındadır ve yetkilerini başbakan ile bakanlar kurulu yardımıyla kullanmaktadır. Ülkenin yargı organı ise federal seviyede en üst mahkeme Yargıtay'dır; eyaletler seviyesinde üst derece mahkemesi ise Yüksek Mahkeme'dir. Hindistan'da federal düzeyinde tüm devleti kapsayan bir ombudsmanlık kurumu kurulması için uzun zaman almıştır. Hindistanın ilk ombudsman eyalette kurulmuş ve birçok eyaletinin ombudsmanları kurulduktan sonra 2018'de Federal Ombudsmanı'nın Yasası kabul edilip 2019'da yürürlüğe girmiştir.

Çalışmanın konusu olan beşinci federal devlet, Avustralya Milletler Topluluğu'dur. Avustralya, okyanusya kıtasındaki en büyük, dünyanın altıncı en büyük ülkesidir. Kıtada kurulan tek ülkedir, diğer tüm ülkeler Adalar ve Takımadalar'dan oluşuyor. Ülke, hem yakınlaşma hem de İngiliz Milletler Topluluğu ile bütünleşmelerini sağlayan iki Dünya Savaşı'nda da İngilizlerin yanına katıldı. Nitekim Avustralya'nın

nüfusu, çoğunlukla göç nedeniyle, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dört kat arttı. Avustralya'daki en yaygın göç kaynakları İngiltere, Yeni Zelanda, Çin, Hindistan ve Vietnam'dır. IMF'e göre Avustralya Asya-Pasifik bölgesindeki 43 ülke arasında dördüncü sırada ve dünyanın en büyük onüçüncü ekonomisidir ve kişi başına düşen millî gelir sıralamasında dünya dokuzuncusu olmuştur. Avustralya, 1 Ocak 1901'de kuruldu. Altı eski İngiliz kolonisi bir birlik kurmaya karar vererek şimdiki 6 Avustralya eyaletine dönüşmüşlerdir. Avustralya'da da Kanada'da olduğu gibi federal ölçekte devletin başkanı Birleşik Krallık Kraliçesidir. Uygulamada Kraliçe, Avustralya Başbakanı'nın tavsiyesi üzerine atadığı Genel Vali tarafından resmen temsil edilir. Kraliçe siyasi sisteminde hiçbir rol oynamaz ve sadece bir adlandırmadır. Öyleyse Avustralya'nın devlet başkanı Başbakan'dır. Başbakan, Avustralya hükümetinin başı ve milletin lideridir. Başbakan arkasında Genel Vali vardır ve federal düzeyde olduğu gibi eyaletlerde ve bölgelerde de valiler bulunmaktadır. Avustralya yasama sistemi, federal düzeyde Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşmaktadır. Avustralya'da uyrukluğa bakılmaksızın herkes kanun önünde eşit muamele görmektedir. Kanun Sistemi, İngiliz "Common Law" sistemini izlemektedir. Avustralya'da yargı sistemi, altı eyalet, iki bölge ve bir federal hükümet olmak üzere dokuz yasal sisteme sahiptir. Ayrıca tüm eyalet ve bölgelerde bir Anayasa Mahkemesi bulunmaktadır. Demokrasi konusunda, dünya en iyi örneklerinden biridir. Avustralya'da ombudsmanlık kurumu benimsemesi Yeni Zelanda modeli esinlenerek kurulmuştur. Ayrıca Avustralya'da ilk ombudsman Batı Avustralya eyaletinde hayata geçirilmiş ve halihazırda bütün eyaletlerde kurum bulunmaktadır. Avustralya'daki Federal Commonwealth Ombudsmanı ise 1976'da kurulmuş ve Mart 1977'de uygulanmaya başlamıştır.

Çalışma boyunca, dünyadaki beş farklı federal devlette kurumun sistematik analizine geçmeden önce ombudsmanlık kurumunun genel bilgilerinin verildiği iki bölüm yer almaktadır.

Birinci bölümde, ombudsmannın genel çerçevesi, kurumun amacı ve özellikleri, ombudsmana başvuru yöntemleri ve ombudsmannın yetkileri, kurumun görevleri ve temel işlevleri, ombudsmannın atanması ve görevden alınması, ombudsmannın farklı isimleri gibi alt başlıklar üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, kurumun daha fazla tanımlamak amacıyla, uygulandığı ülkelerde çeşitli ombudsman türleri ve ombudsmanlık kurumunun küresel yayılımını incelenmiştir.

Üçüncü bölümden yedinci bölüme kadar, sırayla Federal Kanada, Federal Almanya Cumhuriyeti, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan ve Avustralya ombudsmanlık kurumları ve yerel ombudsmanları analiz edilmektedir. Seçilmiş ülkelerin genel bilgileri, siyaset ve kamu yönetimi yapıları, federal ve yerel düzeyinde ombudsmanın genel unsurları bire bir ele alınmıştır.

Sekizinci ve son bölümde ise, birinci alt başlıkta seçilmiş ülkelerin federal ombudsmanları karşılaştırılması ve ikinci alt başlıkta yerel ombudsmanların karşılaştırılması çalışma saptanmıştır.

Çalışmanın Konusu: Bu çalışmanın konusu ombudsmanlık kurumu, genel bir çalışma yapıldıktan sonra beş farklı federal devlette hem ulusal hem yerel düzeyde ombudsmanlık kurumu ile ilgili incelemeleri yapıldı. Seçilmiş ülkelerin genel bilgilerinin yanında ülkelerin siyaset ve kamu yönetimi yapıları unutulmadı. Farklı yönetim biçimi olan federal ve federe (eyalet/bölgeler) devletler, her düzeyinin kendi hükümetlerine ve parlamentolarına aittir. Öyleyse, bu tezde ombudsmanlık kurumunun genel bilgileri ilk iki bölümde anlatıldı. Sonraki bölümlerde, sırayla Federal Kanada, Federal Almanya Cumhuriyeti, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan Cumhuriyeti ve Avustralya'nın incelemeleri yapıldı. Sekizinci ve son bölümde, bir sentez olarak incelendiği ombudsmanlık kurumlarının karşılaştırılması iki farklı tabloda oluşturuldu.

Çalışmanın Amacı: Kamu yönetiminde denetim söz konusu kapsamında, vatandaşların hakları korumak ve şeffaf bir şekilde idari işleri yürütmek amacıyla günümüzde dünyanın birçok ülkede idari denetim, siyasal denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi ve uluslararası denetimin yanında ombudsman büyük önem taşımaktadır. Bilimsel alanında giderek artan akademik araştırmalar, ombudsmanlık kurumu demokratik devletlerde, hatta üniversitelerde, dergilerde ve medyalarda yer almaktadır. Federal devletlerde, üniter devletlerin karşın sadece bir ulusal ombudsman bulunmamaktadır. Ulusal ombudsmanın yanında yerel düzeyde (eyalet/bölge) parlamentoya bağlı yerel ombudsmanlar da vardır. Bu tezde incelediği ülkeler arasında Güney Afrika Cumhuriyeti hariç, federal ombudsmanlar ve yerel ombudsmanlar tamamen ayrı ve bağımsız bir şekilde işlerini sürdürdüğünü göstermektedir.

Materyal ve Yöntem: Bu çalışmada materyal olarak bu alanda yazılmış kitaplar, tezler, makaleler, dergiler, gazeteler, internet web sayfaları, önceden yapılmış akademik araştırmalar ve farklı kurumların faaliyet raporlarından yararlanmıştır. Tezde bulunan ülkelerin anayasaları, ombudsmanlık kurumunun kurulma yasaları gibi mevzuatlar da içermektedir. Yöntem olarak ise literatür taraması yapılarak ombudsman literatüründeki farklı eserler kullanılmıştır ve kurumların kendi verileriyle inceleme için gerekli olan veriler toplanmıştır.

Kapsam ve Sınırlılıklar: Tez çalışması sekiz bölümde hazırlanmıştır. Çalışma boyunca, dünyadaki beş farklı federal devlette kurumun sistematik analizine geçmeden önce ombudsmanlık kurumunun genel bilgilerinin verildiği iki bölüm yer almaktadır.

Federal devletlerin ombudsmanlık kurumu incelemesi üzerinde, seçilmiş beş ülkenin kurumları aynı alt başlıklarla planlanmıştır. Ancak üçüncü bölümde Federal Kanada ombudsmanlık kurumu parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsman kurumu olmadığı için ilgili kaynaklar ve veriler toparlanamıştır. Beşinci bölümde ise Güney Afrika Cumhuriyeti federal ombudsmanı olduğu gibi bütün eyaletlerde temsil edilmektedir. Öyleyse, her eyalette bulunan ombudsman Federal Ombudsman'dan esinlenerek görevini sürdürmektedir. Bu nedenle literatürde Güney Afrika Cumhuriyeti Yerel Ombudsmanlar'ın yerine aynı kıtadaki üç farklı federal devletin ombudsmanı incelendi. Seçilmiş üç federal devletin söz konusu ise Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti, Nijerya Federal Cumhuriyeti ve Somali Federal Cumhuriyeti'dir. Her ülkenin ombudsmanlık kurumunun genel bilgileri de izah edildi.

BİRİNCİ BÖLÜM

OMBUDSMANLIK KURUMU

1. OMBUDSMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. Gelişim Tarihi

Tarih boyunca farklı kültürlerde halihazırdaki ombudsmana benzer kurumların var olduğu bilinmektedir. Fakat modern anlamdaki ombudsman kurumunun temellerine 1809'da İsveç'te rastlanmaktadır¹. İsveç, modern ombudsman kurumunun doğduğu ülkedir. 1697 yılında tahta çıkan İsveç Kralı XII. Şarl 1709 yılında Poltava'da Rusya ile yaptığı savaşı kaybetmesi üzerine Osmanlı Devleti'ne sığınmış ve 1709 ile 1714 yılları arasında Osmanlı topraklarında ikamet etmiştir. İsveç'ten uzakta bulunan XII. Şarl bu süre içerisinde ülkesinde karışıklıkların çıktığını ve yöneticilerin halka eziyet yaptığı haberlerini alınca 1713 yılında kendisinin uzaktaki gölgesi olacak ve ülkedeki bozulmuş düzeni tekrardan sağlayacak olan bir kişiyi (Hogste Ombudsmannen) ataması ile ombudsmanın temellerini atmıştır. "Hogste Ombudsmannen" kurumu, yasa ve düzenin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve kamu görevlilerinin işleyişini gözlemlemek ve ayrıca görevlerini kamu yararına yerine getirdiklerini görmek için kral tarafından kurulmuştur. 1719'da Hogste Ombudsmannen'in adı değiştirildi ve Justitie Kansler oldu. Ancak Justitie Kansler'in işlevleri, görevleri ve sorumluluklarında önemli bir değişiklik olmadı².

Justitieombudsman (adalet için Ombudsman) 1809'da İsveç anayasasında parlamento tarafından bağımsız bir kurum olarak kuruldu ve modern ombudsmanın kökenidir. Bununla birlikte, halkın hükümeti kontrol altına almak için atandığı sistemler

¹ Linda C. Reif, *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*, International Studies in Human Rights, Springer-Science+Business Media, B.V. Dordrecht 2004, s4-5.

² Konur Alp Demir "Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Türkiye'ye Sağlayacağı Katkılar ve İşlevselliği Üzerine Tartışmalar" *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi* - Bahar / Spring 2014 - Yıl / Year 1 - Sayı / Issue 1, 2014, s4.

bin yıldan beri vardı; “Osmanlı idari geleneğinin yanı sıra Kur'an'ın da tarihin gölgelerine geri dönüyorlardı”. İsveç Ombudsmanı bu tarihi etkilerin bir ürünüdür³.

Büyük Selçuklu hükümdarları haftada 2 gün halkın şikâyetlerini dinlerdi. Anadolu Selçukluları'nda ise Sultan, yılda bir kez mahkemeye gider, kadı karşısında ayakta durur ve davacı varsa yargılama yapılır, kadı tarafından hüküm verilir ve bu hüküm yerine getirilirdi. Osmanlı Sultanları'ndan Orhan ve II. Murat, sabahları Saray kapısı önünde yüksek bir yere çıkarak doğrudan halkın yakınmalarını dinlerlerdi. Kadıların korkup da yargılamaktan çekindikleri kişilerin yargılanması Osmanlı öncesinde mezalim mahkemesinde, Osmanlıda ise Divanı Hümayunda yapılmıştır. Osmanlılarda Divan-ı Hümayun'un ilk ve asli görevi de yakınmaları dinleyip sorunları çözmektir. Divan-ı Hümayun'un adli, idari ve siyasi yetkileri vardı. Buraya sosyal mevki, yaş, din, dil, cinsiyet farkı gözetilmeksizin herkes yazı ile veya bizzat başvurabilirlerdi⁴.

İsveç Ombudsmanı en eski ombudsman olup, bütün ombudsmanların en güçlü olanıdır. Otoriter monarşi zamanında (1809), ombudsman, yürütme organı içerisinde dahili bir otoriteydi. İsveç kralları ombudsmanı, yönetimin kanunlarına kesinlikle saygı göstermesi ve uygulaması için ihdas ettiler. Ombudsman, yürütmenin yetkisini diğer yetkiler üzerinde pekiştirmek üzere görevlendirilmiş bir yetkiliydi. Daha sonra, ondokuzuncu yüzyıl'ın ikinci yarısında, parlamentonun yürütmeyi kontrol araçlarından birisi haline geldi. Nihayet yirminci yüzyıl boyunca yurttaşların kamu otoritelerini kontrol etme aracı haline dönüştü. Bürokrasinin zorbalık ve keyfiliklerine karşı “sivil hakların savunucusu” olarak ombudsman, artık sadece otoriteler arasındaki yatay ilişkilerle sınırlı değil, aynı zamanda devletin vatandaşlar tarafından dikey kontrolünün de bir parçası haline gelmiştir. Bu şekilde ombudsman, demokratik sistemlerdeki 2 temel hesap verilebilirlik boyutunu birleştirmektedir⁵.

³ Mariteuw Chimere Diaw, *The Ombudsman Story: A Case Study In Public Oversight, Natural Justice And State Transformation*, Research Gate, August 2007, s3.

⁴ Hasan Tahsin Fendoğlu “Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)” *Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)*, Ankara, Aralık 2010, s5.

⁵ Ramazan Şahin “Ombudsman Kurumu ve Türkiye’de Kurulmasının Türkiye’nin Demokratikleşmesi ve Avrupa Birliği Üyeliği Üzerine Etkileri” *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 468, Düzce, Eylül 2010, s133-134

2010 yıllarına bakıldığında dünya çapında birçok ülkede ombudsmanlık kurumu benimsenip kurulmuştur. Alttaki tablo'da hem ulusal hem de yerel düzeyde ombudsman benimseyen ülkeler ve kurulma tarihlerine göre gösterilmektedir.

Tablo 1: Kuruluş Tarihlerine Göre Bazı Dünya Ülkelerinde Ombudsman Kuruluşları

Yıl	Yer	Yıl	Yer	Yıl	Yer
1809	İsveç	1977	Avusturya	1993	Seyşeller
1919	Finlandiya	1978	Saint Lucia	1993	Lesotho
1952	Norveç (Silahlı Kuvvetler)	1978	Jamaika	1994	Malavi
1955	Danimarka	1978	Tasmanya	1994	Kuzey Kore
1959	Batı Almanya	1978	Porto Riko	1995	Belçika
1962	Yeni Zelanda	1979	Kolombiya	1995	Güney Afrika
1962	Norveç (Sivil Alanda)	1980	Solomon Adaları	1995	Malta
1966	Guyana	1980	Gana	1995	Vanuatu
1966	Tanzanya	1980	Barbados	1995	Botsvana
1967	İngiltere	1981	İrlanda	1997	Ukrayna
1967	Mauritius	1981	Hollanda	1997	Yunanistan
1969	Kuzey İrlanda	1981	İspanya	1997	Rusya
1970	Kanada	1981	Sri Lanka	1999	Gambiya
1970	Fiji	1982	Zimbabve	1998	Bulgaristan
1971	İsrail	1983	Pakistan	2000	Kosova
1971	Hindistan	1985	Uganda	2001	Azerbaycan
1972	Avustralya	1985	Cook Adaları	2001	Slovakya
1973	Fransa	1987	Guatemala	2002	Fas
1973	Zambiya	1988	Samoa	2003	Lüksemburg
1974	İtalya	1988	İzlanda	2003	Bangladeş
1975	Papua Yeni Gine	1990	Nepal	2004	Bermuda
1975	Nijeriya	1990	Namibiya	2006	Çek Cumhuriyeti
1976	Portekiz	1991	KKTC	2010	Gine
1976	Trinidad	1993	Peru	2012	Türkiye

Kaynak: İsmail Sevinç “Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Yeni Bir Yöntem Olarak Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği” *Süleyman Demirel Üniversitesi-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.20, S.4, s.99-121, Y.2015, s104.

Halihazırda 120'den fazla ülkede, farklı düzeyde (ulusal, bölgesel ve yerel), farklı alanda (şirketler, üniversiteler, medya, kamu veya özel) ombudsmanlık ofisleri bulunmaktadır. Bu büyüme ile ilgili kesin istatistiksel veriler seyrek ve bulunması zordur.

1.2. Tanıtım

Ombudsman, İsveççe kökenli bir sözcüktür ve tarihte ilk olarak iskandinav coğrafyasında ortaya çıkmıştır. “Ombuds” temsilci, “man” adam, insan kelimelerin birleşmesiyle oluşan Ombudsman, “*temsilci kişi*” manasına gelmektedir. Ombudsman,

kamusal anlamda, devlet otoritesi ya da kamu yönetimi karşısında hak ve yetki ihlaline uğradığını öne süren vatandaşların, tüzel kişilerin ve diğer kişilerin şikâyetlerini alarak, bu şikâyetleri belirli düzeyde prosedür ve aşamadan sonra sonuçlandıran bir denetim yöntemidir. Diğer yandan, Ombudsman, bir denetim yöntemi olduğu kadar, aynı zamanda halk ya da vatandaşlar ve kamusal otoriteler arasında bir danışmanlık, halkla ilişkiler ve arabuluculuk görevi de yerine getirmektedir⁶.

Ombudsmanın tanımlarından birine göre, “Ombudsman, anayasa veya yasama organı parlamentonun eylemleri tarafından sağlanan ve şikâyet alan yasama organlarına parlamentoya karşı sorumlu olan bağımsız bir üst düzey kamu görevlisi tarafından yönetilen bir makamdır. Devlet kurumlarına, memurlara ve çalışanlara karşı mağdur kişilerden veya kendi hareketleriyle hareket eden ve araştırma, düzeltici eylem önerme ve rapor verme yetkisi olan kişilerden ve “Zayıf bir kurum olarak ombudsman kesinlikle daha az hantal bir makam”dır. Anayasa değişikliklerine ihtiyaç duyulmaksızın, bu tür ombudsman kamu yönetimine eşit gözüküyor⁷.

Ombudsman, idarenin kamu hizmetlerini yerine getirirken gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler sonucunda mağdur olan yurttaşların şikâyetleri üzerine veya soruşturmaları sonucunda kendisinin elde ettiği bilgiler çerçevesinde kendiliğinden harekete geçen bir kurumdur. Vatandaşların kötü yönetimden kaynaklanan mağduriyetlerinin kaldırılması için incelemelerde bulunan, bağlayıcı ve yaptırım niteliğine sahip olmayan kararlar alan, geniş bir araştırma yetkisine sahip olan, gücünü yasama yetkisinden alan, güvenilir, bağımsız, tarafsız ve yasal bir devlet görevlisidir⁸.

Bu tanımlamaların yanında Kanadalı Prof. Dr. Ronalt Rowat’a göre ombudsmanlığın genel kabul gören noktaları şunlardır⁹:

⁶ Bekir Parlak, Kadir Caner Doğan, *Karşılaştırmalı Ombudsman İncelemeleri*, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara, Aralık 2016, s19.

⁷ <https://epetitionen.bundestag.de/epet/peteinreichen.html> Erişim Tarihi: 17.05.2019

⁸ Demir, a.g.m, S3.

⁹ Murat Demirci, *Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s7-8

- a) Ombudsman, anayasa veya yasa ile kurulmuş, idareyi yasama organı adına denetleyen, taraf tutmayan, bağımsız bir görevdir.
- b) Ombudsman, haksızlığı, adaletsizliği, idarenin kötü işleyişi dile getiren özel şikâyetleri ve yakınmaları izler.
- c) Bu kurumun, soruşturma açmak, tenkit etmek, idarenin aksayan yönlerini kamuoyuna açıklamak yetkileri vardır. Ancak tespit ettiği kötü davranış ve işleyişleri düzeltme ve bağlayıcı karar alma yetkisi yoktur.
- d) İdareye mutlaka karşı değildir.

2. OMBUDSMANIN AMACI VE ÖZELLİKLERİ

Ombudsman genellikle, anayasalara veya yasalara dayanarak idarelerin kötü uygulandığı yöntemleri karşısında mağdur olan yuttaşların ya da insanların haklarını savunan ve yurttaşların haklarını kolay bir şekilde elde etmesi için düzenlenmiş bir yapıdır. Öyleyse ombudsman, kamu yönetiminde ortaya çıkan meselelerin giderilmesi için yurttaşların taleplerinde ya da kendi inisiyatifiyle harekete geçen kamu yönetimi ile yurttaş arasında bir aracı kurumudur¹⁰.

Ombudsmanın özellikleri kastedilirken, iki farklı boyutta ayrılmalıdır. Ombudsman (kişisel) tam anlamıyla ve ombudsmanlık (kurumsal) özellikleri bulunmaktadır ve bu özelliklerin birbirine karıştırılmamalıdır. Ombudsmanın kişisel özellikleri ele alındığında bu kuruma seçilecek olan kişinin bünyesinde barındırması gereken özellikler kastedilmekte, kurumsal özellikleri ise ombudsmanlık kurumu hangi özelliklere sahip olması gerektiği altını çizilmektedir.

2.1. Kişisel Özellikler

Ombudsman, anayasayı, yasaları ve diğer mevzuatı iyi bilmeli, çok başarılı bir geçmişi olmalı, bilhassa mali konularda güvenilir ve ahlâkî olarak da saygın bir kişidir ve en önemlisi de idari işleyişini iyi bilmelidir. Siyasi bakımdan tarafsız olduğu

¹⁰ Kadir Caner Doğan, *Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi*, (Doktora Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s67-68.

bilinmeli ve söz konusu bu tarafsızlığını her türlü koşulda koruyabilmelidir¹¹. Ombudsmannın kişiliği, bulunduğu konum itibariyle görevini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için, kamuoyuna güven veren, saygınlığı ve başarılı olan ombudsman kamuoyu tarafından daha kabul görmektedir. Bu nedenle ombudsman olarak görev yapacak kişilerin derin bilgi ve deneyime sahip olmaları yanı sıra iyi eğitilmiş ve kariyer sahibi, toplum içinde tanınmış ve güvenilir kişiler olmaları da gerekmektedir¹². Bir kişinin vermiş olduğu kararlara halk tarafından güven duyulabilmesi için öncelikle o kişinin şahsına karşı güven beslenmesi gerekir. Ombudsmanlar, adaletsizliklerle mücadele edebilen, kusursuz bir kariyere sahip olan, dürüst, bilge, hukuk alanında yüksek seviyeye ulaşan, saygılı ve kibar, toplum ile ciddi ve etkili bağ kurabilen vatandaşlardan seçilir.

2.2. Kurumsal Özellikleri

Ombudsmanlık sistemini uygulayan her ülke kendi ülkesinin hukuksal, sosyal, siyasal, kültürel yapısına göre ombudsmanlık sistemini uydumuşlardır. Bu nedenle her ülke kendi ulusal ve yerel özelliklerine göre ombudsmanlığın özellikleri farklılaşmıştır. Böyle ise ombudsmanlık sistemini uygulayan ülkeleri gözlemleyerek ortaya çıkan özelliklerden bazılarını şöyle sıralanabilmektedir: bağımsızlık, tarafsızlık, güvenilirlik, gayri resmîlik, görünebilirlik, ulaşılabilirlik, hakkaniyete uygun çözüm aramak, kamuya karşı sorumluluk, profesyonellik olduğunu görmektedir.

2.2.1. Bağımsızlık ve tarafsızlık

Bağımsızlık, statü ile ilgili bir durumu dile getirirken, tarafsızlık davranışlarıyla ilgilidir. Statüsünün ve davranışlarının uyumlu bir bütünlük arz etmesi ise ona duyulan güvenin kaynağını meydana getirmektedir. Dolayısıyla ombudsman, yetki alanına giren bir durum hakkında inceleme ve araştırma yaparken veya karar verirken kamu otoritelerinin herhangi bir etkisine açık olamaması gerekmektedir. Bu yüzden tüm

¹¹ Ümit Arklan “Bir Kamu Denetim Sistemi Olarak Ombudsman ve Türkiye’de Uygulanabilirliği” *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Konya, 2001, s87.

¹² Arzu Yıldırım “Yerel Yönetim Ombudsmannının Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/2, Haziran 2014, S201.

işlemlerinde bağımsız ve tarafsız bir şekilde karar vermesi ombudsmanlığın yaşam sürecini besleyen bir döngüyü kurmaktadır¹³.

Ombudsman ilgi alanında bulunan kamu makamları tarafından etkilenmelere açık olmamalıdır. Ombudsmanın bağımsızlığının sağlanması için bazı kriterlerin yerine getirilmesi gerekir, bunlar¹⁴:

- Atanma yetkisi, kapsamı ve usulü kamu tarafından bilinmelidir,
- İnceleme başlatacağı kişiler, ombudsmanı seçen kişilerden bağımsız olmalıdır,
- Atama süresi en az üç yıl olmalı veya belirli bir emeklilik yaşına kadar olmalıdır,
- Erken fesih sebebi ancak yetersizlik, yetkinin suiistimali veya diğer başka haklı sebeplerle olmalı ve sebep açıkça belirtilmelidir,
- Ombudsman bir konunun kendi yetkisinde olup olmadığına karar verme yetkisine sahip olmalıdır ve yetkisi dahilinde ise konuyu araştırabilmelidir,
- Ombudsman incelemeye tabi kişilerden başka bir kişiye rapor vermelidir,
- Ombudsmanlık kurumuna yeterli ödeme ve çalışan tahsis edilmelidir.

2.2.2. Görünebilirlik ve ulaşılabilirlik

Vatandaşlar hiçbir şekil şartı olmaksızın ombudsmana başvurma imkânına sahip olmalıdır. Ombudsman, herkes için var olmalıdır. Halbuki, birkaç ülkelerde ombudsmana ulaşmak için doğrudan yapma imkanı varken, diğerleri parlamento üyeleri aracılığıyla yapılmalıdır.

Birçok ülkede ombudsmana şikayette bulunmak için bir faks, bir e-mail veya bir mektup ile yapılabilir. Hatta kişilerin ombudsmana ulaşmak için ücretsizdir¹⁵. Ombudsmana yapılacak şikâyet başvurularında, genellikle ücretsizdir ve bunlar yazılı veya sözlü müracaatta bulunulabilmektedir. Bu tür uygulamalar ülkeden ülkeye farklılık

¹³ Emre Kaya “Ombudsmanlık Kavramı ve Dünyada Ombudsmanlık Uygulamaları” *International Journal Of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, Vol 4, Issue:8, Pp:153-173, Ankara 2018, s156.

¹⁴ Ömer Aydoğdu, Ombudsmanlık, Kırıkkale Üniversitesi, Ankara, Aralık- 2017, s13

¹⁵ Ömer Faruk Özer, *Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumunun Örgütsel ve İşlevsel Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2015, s68.

göstermektedir. Örneğin, Fransa ve İngiltere’de ombudsmana doğrudan başvuru yöntemi bulunmamaktadır. Fransa’da ombudsmana başvurabilmek için bir milletvekilinin veya bir senatörün aracılığına ihtiyaç varken, İngiltere’de Parlamento Komiseri’ne şikâyette bulunabilmek için Avam Kamarası üyelerinden herhangi birisine başvuruda bulunmak gerekmektedir¹⁶.

2.2.3. Profesyonellik

Ombudsman, hakkaniyete uygun çözümler bulabilme, olaylara uygun karar alma doğrultusunda halkın güvenini ve saygısını kazanmalıdır¹⁷. Ona profesyonelliğini, hukuk alanında bilgisi, deneyimi ve becerikliliği sağlar. Her olaya profesyonel olarak değerlendirdiğinde kendi duygularını işin içine karıştırmamakta, yapması gerekeni yapar ve herkes için kabul edilebilir sonuçlar elde eder. Aynı zamanda, profesyonelliği, her iki tarafın da mevcut durumlarını ellerinden geldiğince analiz etmesine ve bu yönde giden bir tutum benimsemesine izin vererek empati göstermesine izin vermektedir¹⁸.

2.2.4. Geniş araştırma ve inceleme yetkisi

Ombudsmanlara ulaşan şikayetlerinin soruşturulması için kamu belgelerine, arşivlerine rahatça ve sınırsız bir şekilde erişme yetkisi vardır. Öyleyse yönetsel sorunları incelemesini kolaylaştırılır ve son derecede bağımsızdır. Kuvvetli devlet mekanizması önünde yurttaşın hakkını korumak üzere herhangi bir araştırma yöntemine uygulanabilir. Kurum kanunlarında soruşturma yetkisi hakkında genellikle ona güvenceler verilmiş ve ombudsmanın ihtiyacı duyduğu dosyayı bazı istisnalar haricinde göstermeleri gerekmektedir¹⁹. Ombudsmanların istediği dosyaya erişebilme, idarecileri çağırabilme, gerekirse daireleri kontrol edebilme yetkileri vardır. Bu muazzam araştırma gücü ombudsmanı idare mekanizmasının kalbine yerleştirir ve gerçeği olduğu

¹⁶ Yıldırım, a.g.m, s201.

¹⁷ Aydoğdu, a.g.e, s14.

¹⁸ Arklan, a.g.m, s88

¹⁹ Demirci, a.g.t, s20.

gibi ortaya çıkarmasına ve herhangi bir kişinin, hatta meclis üyesinin bile sahip olmadığı, idari işlemlerin doğru unsurlarını öğrenmesine izin vermektedir²⁰.

2.2.5. Hakkaniyete uygun çözüm önerme yetkisi

Ombudsman “çıkarlardan bağımsız” olarak değerlendirme ve araştırmalarını yürütmekte, çözümler tavsiye etmekte ve bunları halka sunmaktadır. Gerçekleştirilen soruşturmalar sonucu bir yanlışlık dikkate alınmışsa yanlışlığın halledilmesi veya çözüm bulunması için fakat kuruma tavsiyelerde bulunabilir, kendisi halledemez, kuruluşun bir açıklama yapmasını ya da özür dilemesini, bir kararı vermesini ya da değiştirmesini, alacağından vazgeçmesini ya da tazminat ödemesini önerebilmektedir²¹. Ombudsman çözüm önerisinde hakkaniyeti asla göz ardı edemez. Böyle davrandığı taktirde halk gözünde saygınlığı ve ona karşı duyulan güven ortadan kalkar. Bunlar olduktan sonra da ombudsman işlevsiz hale gelir ve topluma yararı dokunacağı yerde zarar vermeye başlar²².

2.2.6. Kamuya karşı sorumluluk

Ombudsman kamu otoritelerine ve bireylere karşı hukukî sorumluluk taşır²³. Üstlendiği bu sorumluluk nedeniyle, her iki tarafa elde ettiği sonuçları ve nedenlerini açıklamalıdır. Kurumun gerçekleştirdiği faaliyetleri medyaya ve halka açık bir şekilde bildirmelidir. Yalan taşıyan haberler ve iddialar ise gene bu iddialar hakkında kamuya güvenebilir kimliği ile açıklamada bulunacak, hükümetlerin, yönetimin ve yöneticilerin yıpranmasının önlemektir²⁴.

²⁰ http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1197.htm Erişim Tarihi: 09.08.2019.

²¹ Atanur Beyce, *Vergi Sorunlarının Çözümünde Kamu Denetçiliği Kurumu'nun İşlevi*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s62.

²² Arklan, a.g.m, s89.

²³ Aydoğdu, a.g.e, s15.

²⁴ Demirci, a.g.t, s19.

3. OMBUDSMANA BAŞVURU YÖNTEMLERİ VE OMBUDSMANIN YETKİLERİ

Ombudsman genel olarak şikâyet edildiği durumda soruşturmalar başlatmaktadır. Fakat ombudsman aldığı bir duyum veya medyada yer alan haber üzerine kendiliğinden de soruşturma başlatabilmektedir. Şikayetçilerin başvurularında da iki metot kullanırlar. Bunlar en çok kullanılan doğrudan, aracısız olarak gerçekleştirilen başvurular ve bunların bir makamın aracılığıyla dolaylı bir şekilde başvurulardır. Örneğin, Birleşik Krallık ve Fransa'da şikayetçiler parlamento üyeleri aracılığıyla şikayetlerini ulaştırabilmektedirler. Sri Lanka'da, her iki metot aynı zamanda kullanılabilir²⁵. Türkiye'de ise ombudsman kendiliğinden harekete geçememekte ve mağdurun şikâyet ile gerçekleştirilen ön soruşturma sonucunda çalışmaya başlamaktadır. Vatandaşların şikayetlerini soruşturma başlatabilmesi için belli kurallara sahip olmaları gerekmektedir. Bu şikâyetler, şekil ve içerik kriterleri anlayışından incelenerek soruşturma yapılıp, yapılmayacağı konusu ilgili ombudsman tarafından değerlendirilmektedir. Ombudsman araştırma açmaya karar vermişse çalışma, soruşturma açısından başlamış olmaktadır²⁶.

Ombudsmanın kullandığı araçlar ve yetkileri ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, idare karşısındaki yetkileri esas itibariyle, tavsiye, uzlaştırma ve buyruk çerçevesindedir. Ombudsmanın temel işlevi yönetimin vatandaşlarla ilişkilerindeki eksik ve yanlışları ortaya koymak, idarenin vatandaşa karşı olan kararlarını düzeltmemesi halinde de bunu parlamentoya bildirmek ve kamuoyuna açıklamaktır. Yönetimin hatalarının kamuoyuna bildirilmesi ve hak ve özgürlük ihlallerine, kötü yönetime karşı bir kamuoyu oluşturulması ombudsmanlık kurumunu etkin kılan en önemli unsurdur. Ombudsman, denetim görevini yerine getirirken çok geniş yetkiler kullanmaktadır²⁷.

²⁵ Gamze Yudum Demiral, *Uluslararası Uygulamalar Işığında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara, 2009, s37.

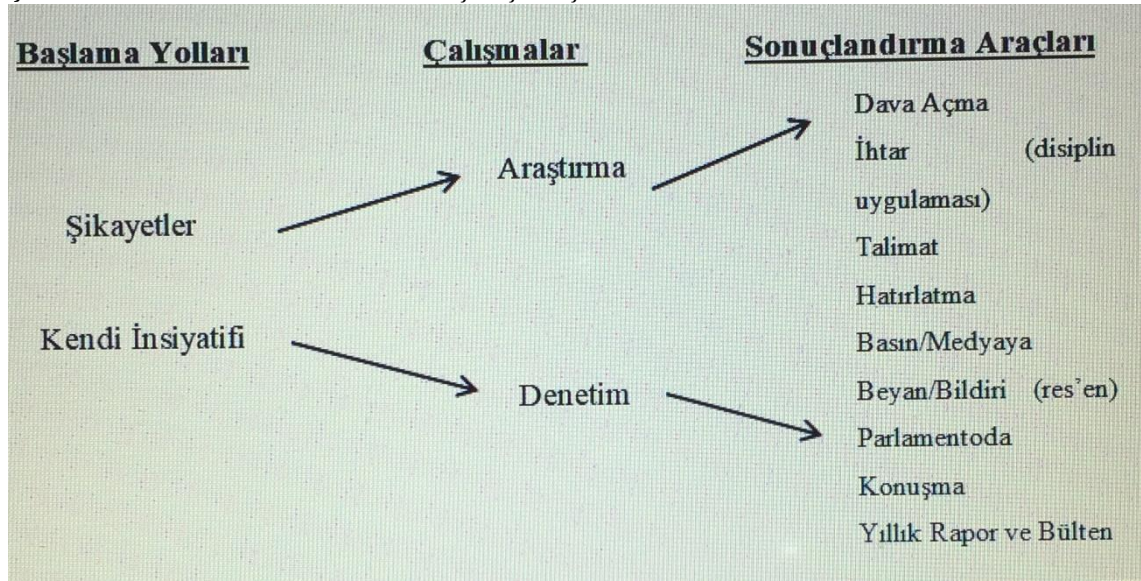
²⁶ Özer , a.g.t, s73-74.

²⁷<https://www.hukukihaber.net/mevzuat/iste-ombudsman-yetkileri-ve-ombudsmanligin-farkli-uygulamalari-h3353.html> Erişim Tarihi: 08.04.2019

Ombudsmanların her türlü dosyaya erişebilme, idarecileri çağırabilme, hatta devlet daireleri denetleyebilme yetkileri sahiptir. Yasalar, yönetimleri ombudsmaların emrine hazır kılmaktadır. İdari sürece ilişkin her türlü belge ve bilginin ombudsmana verileceği, aykırı davranışların ise cezalandırılacağı hüküm altına alınmaktadır. Ombudsmanlara, yasalarla, dosyaların tamamına girme hakkının verilmesi idari işlemlerde şeffaflık prensibinin yerleşmesine de öncülük etmektedir.

Ombudsmanlar gerçekleştirdikleri denetimlerin sonuçlarına göre, disiplin soruşturmaları başlatma, bu direniş suç oluşturuyorsa yargıya başvurma, Anayasa'ya aykırılık başvurusunda bulunma, yasa veya diğer düzenlemelere ilişkin reform tavsiyelerinde bulunma yetkilerine de sahiptirler²⁸.

Şekil 1: Ombudsman Kurumunun Çalışma Şekli

Kaynak: Demiral, a.g.e, s38.

4. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN GÖREVLERİ

Kamu otoriteleri ile bireyler arasındaki ilişkiler nedeniyle ortaya çıkan sorunlarla ilgilenen, bireylerin kamu yönetiminden duydukları rahatsızlıklarla ilgili olarak şikâyetleri kabul edip, inceleyen ve sorunların hem kamu yönetiminin hem de bireylerin

²⁸<https://www.hukukihaber.net/mevzuat/iste-ombudsman-yetkileri-ve-ombudsmanligin-farkli-uygulamalari-h3353.html> Erişim Tarihi: 08.04.2019

kabul edecekleri çerçevede, hakkaniyet ölçüleri içerisinde çözülmesi uğraşı veren ombudsmanların görev alanını kamu yönetimi oluşturmaktadır. Ombudsman, kamu yönetimine karşı bireylerin şikâyetlerini kabul etmekte ve ortaya çıkan sorunlara bir çözüm getirme çabasına girişmektedir²⁹. Özet olarak ombudsmanın görevi, halkın avukatlığını yaparak yönetimdeki yanlış bürokratik uygulamalara karşı halkın haklarını koruyarak gerekli iyileştirilmelerin yapılmasını ve yönetimde bir kalite oluşmasını sağlamaktır³⁰.

4.1. Ombudsmanın Görev Alanına Giren Konular

Ombudsmanların görevleri ülkelerin yapısına göre değişmektedir. Örneğin İsveç Ombudsmanı'nın temel görevi insan hak ve özgürlüklerini korurken, Fransa'da idare ile yurttaş arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi ve yönetimin eylem ve işlemlerinde hakkaniyetli davranmasını sağlamaktır, İngiltere'de ise; yurttaşın kötüyönetime karşı korunmasını sağlamaktır³¹. Danimarka Ombudsmanı Ooesting, *“Kamu idaresi olmaya kalkıştığı gibi, yani halka aittir ve demokratik toplumlarda ön şart olduğu gibi, yaptıklarından sorumludur. Ben, geri itilim mekanizması gibi çalışıyorum ve hükümetin halkla ilişkilerinde kalite standartlarının korunmasında önemli rol oynuyorum”* diyerek hem vatandaşın kötüyönetime karşı korunması, hem de hükümet ve vatandaş arasında iyi ilişkilerin geliştirilmesi noktasına dikkat çekmektedir³².

Ombudsmanın görev alanına giren konulara bakıldığında, yurttaşların temel siyasi hakları korumak amacıyla şu unsurları altını çizilebilir: hak ve özgürlüklerin korunması, kötüyönetimin önlenmesi, idareci halk ilişkilerinde hakkaniyetin kollanması ve iyi ilişkiler geliştirilmesi.

²⁹ Zekeriya Temizel, *Yurttaşın Yönetime Karşı Korunmasında Bağımsız Bir Denetim Organı: Ombudsman*, Kent Basımevi, İstanbul, 1997, s40.

³⁰ Yusuf Deniz, *Türk İdare Hukuku Açısından Kamu Denetçiliği Kurumunun (Ombudsmanlık)*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s48

³¹ Beyce, a.g.t, s63-64.

³² Avşar, a.g.e, s54.

4.1.1. Hak ve özgürlüklerin korunması

Ombudsmanlar, temel hak ve özgürlükleri koruma görevini üstlenir ve uygun olduğunda kamuoyunu ve parlamentoyu uyarma, hatta araştırma görevini yerine getirir³³. Ombudsmanlar, hak ve özgürlükleri koruma çabalarıyla sınırlı değildir. Düzensiz ve haksız eylemlerin sebeplerini keşfetmek ve mevcut yönetimi iyileştirmek için önerilerde bulunmak için araştırma yaparlar. Bu bakımdan, idari prosedürlerin hak ve özgürlüklerin korunmasından sorumlu olan ombudsmanlar tarafından kontrol edilmesi, yanlış yönetimden kaynaklanan bir adaletsizlikten muzdarip olan kişilerin şikayetlerinin denetlenmesinden çok daha kapsamlıdır³⁴. Ayrıca, yapılan kontrolde ombudsmanlar sadece haksızlığın ortadan kaldırılması ile meşgul olmazlar aynı zamanda yapılan haksızlıkların sebeplerini ve nasıl iyileştirileceğini bulmak için de çalışarak idareye tavsiyelerde bulunarak yönetimin iyileştirilmesi için uğraşırlar³⁵.

4.1.2. Kötüyönetimin önlenmesi

Kötüyönetim sözcüğünden anlaşılması gerekenler genellikle önyargılı, yanlış davranmak, ihmal (görevi savsaklama), liyakatsizlik, ehliyetsizlik, gecikme, bilgisizlik, kötü muamele, kötü niyet, namussuzluk (rüşvet, zimmet, irtikap, ihtilas), keyfi, yersiz tutum ve davranışlar olarak sıralanabilir. İngiliz Ombudsmanı, bireysel şikâyetlerin giderilmesinin yanı sıra kötüyönetimi ve haksızlıkları önlemek amacıyla kamu yönetiminin iyileştirilmesi ile ilgilenmektedir³⁶. Kötüyönetim ve yurttaşlar için ortaya çıkan adaletsizlikler, İngiltere'deki Parlamento Komiseri'nin temel görev alanındadır. İngiltere Parlamento Komisyonu, bireylerin kötüyönetim hakkındaki şikayetlerini inceler ve bu somut kavramın hangi olaylara uygun olduğunu belirler.

³³ Parlak, Doğan, a.g.e, s102-103.

³⁴ Demiral, a.g.e, s41

³⁵ Aydoğdu, a.g.e, s9.

³⁶ Avşar, a.g.e, s57 .

Ombudsmanın kötüyönetim şikayetlerini incelemesi, şartlarda sunulan hizmetin düzenliliği gibi yasal olabilir. Yönetim kararları ve uygulamaları, etkinlik ve verimlilik bakımından denetlenecektir³⁷.

4.1.3. Yönetici vatandaş ilişkilerinde hakkaniyetin kollanması ve iyi ilişkiler geliştirilmesi

Ombudsman için önemli olan, hangi tarafın haklı olduğuna karar vermek değil, kimin haklı olursa olsun, bürokrasinin düzenli olarak çalışmasını ve hiçbir şeyin vatandaşa zarar vermemesini sağlamak için adil kararlar vermektir. Kurumun temel görevi, kamu otoritesini kullanan tüm otoritelerin hukuka ve eşitlik haklarını izlemektir³⁸.

Temizel'e göre ombudsmanın hakkaniyetin sağlanması için önerilerde bulunabilmesi şu üç koşulun varlığına bağlıdır:

- a) Kanunun ve uygulamasının ilgili birey için önemli ve özel bir zarara yol açması gerekmektedir.
- b) Uğranılan zararın onarılabilir olması gerekmektedir. Bu onarım, kanunun ruhuna ve amaçlarına aykırı değilse de üçüncü kişilerin haklarına bir zarar vermiyorsa söz konusu olmalıdır. Aksi halde, bir adaletsizliği gidermek adına yeni bir adaletsizliğin yaratılması sonucu doğacaktır.
- c) Ombudsmanın getireceği çözüm önerisinin, yasa koyucunun bilinçli olarak istediği bir konuya ilişkin olmaması gerekir.

Ombudsmanın en önemli işlevlerinden biri, birey ile yönetim arasındaki ilişkilerde kanunlara uygun ancak kişiye karşı haksızlık doğuran durumlarda, yönetime hakkaniyete uygun çözüm tavsiyeleri önermesi, bu da olmazsa yasama organına yasal düzenleme yapması için teklif götürmesidir³⁹.

³⁷ Demiral, a.g.e s43.

³⁸ Beyce, a.g.t, s66.

³⁹ Demiral, a.g.e, s44.

4.2. Ombudsmannın Görev Alanına Giren Kuruluşlar

Ombudsmanlık kurumuyla ilgili olarak, demokrasinin olumlu bir yasal düzende çalışmasını, bireylere var olan yasama, yargı ve öteki başvuru mekanizmalarına ek olarak, yönetimin işlem ve eylemleriyle ilgili şikâyetleri, bağımsız ve işinde uzman bir kurum aracılığıyla çözmelerine olanak sağlıyor. Bireylerin zedelenmiş adalet duygularını onarmaya yardımcı olan bir tür “adalet doktoru” analogisi yapmak muhtemelen uygundur. Ombudsmanlık, kuruluşundan bu yana, uygulandığı ülkelerde hukukun üstünlüğünü ve demokratikleşmeyi güçlendirmenin bir unsuru olarak görülmektedir⁴⁰.

Devlet, mahalli idareler, kamu yönetim kuruluşları, ve kamu görevi gören müesseseler ombudsmannın görev alanı içerisinde dirler. Ombudsmannın uygulandığı ülkeye göre bu görevlerin tümü birden veya bir kısmı ombudsmannın görev alanında yer almaktadır. Bazı ülkelerde yargı kurumları ombudsmannın görev alanına girerken, bazı ülkelerde yargı organı, parlamento, ordu vb. ombudsman görev alanının dışında bırakılmıştır⁴¹.

Avrupa Birliği Ombudsmannı'nın görevi, AB kurumları organlarının kötü yönetimi hakkında şikâyetleri araştırmak için belirtilmiştir. AB kurumları dışındaki yerel, bölgesel veya ulusal kurumlar AB Ombudsmannı'nın görev alanına girmemektedir. İşyerleri hakkında ya da özel kişiler arasındaki anlaşmazlıklar da görev alanı dışındaki konulardır. Özetle AB Ombudsmannı'nın görev alanına giren kurumlardan bazıları şunlardır: Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Sayıştay, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, Bölgeler Komitesi, Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Polisi'dir. Fakat Avrupa Adalet Divanı ve Avrupa İlk

⁴⁰ Oğuzhan Erdoğan, *Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

⁴¹ Avşar, a.g.e, s61.

Derece Mahkemeleri ve Asliye Hukuk Mahkemeleri ile ilgili şikâyetleri ise incelemekle yetkili değildir⁴².

5. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN TEMEL İŞLEVLERİ

Hukukun üstünlüğünün kurulduğu demokratik devletlerde, ombudsman, eşsiz statüsü nedeniyle kamu idaresinin etkin kontrolünde önemli bir yer almaktadır. Ombudsman, kuvvetli bürokratik idari karşısında zayıf olanların karşılaştığı uyuşmazlıkları ve sorunları çözmek için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Ombudsmanın faaliyete geçmesi için şikâyetlerin hızlıca çözmesi ve çözümlerin insan haklarına, adalete ve hakkaniyete saygıya dayanması önemlidir. Kuruma olan güvenin sağlanmasında vatandaşların, kurumun hızlı ve etkin çalıştığı yönündeki kanaati de esas alınmalıdır⁴³.

Ombudsmanlık ofisi, yönetimin tüm işlem ve prosedürlerini mevzuata ve hukuka uygun olarak kontrol ederek yurttaşların kamu idaresine karşı hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlayan demokratik ve modern bir denetim kurumudur. Ombudsman, yasallık denetimine ek olarak yapılan işlemlerin ve eylemlerin adile uygunluğunu da denetlemesini yapar ve çözümler bulur. Ombudsman, vatandaşlara güçlü ve tek taraflı karar alma işlemlerinin yasadışı ve keyfi uygulamalarına karşı korumak ve bireysel hak ve özgürlüklerine yönelik olası tehdit ve kısıtlamalara karşı güvenlik sağlamak amacıyla kuruldu. Ombudsmanlığın temel işlevlere bakıldığında eğitici, önleyici, düzeltici, yönetimi saydam sağlama, idari yargıya katkı sağlama işlevleri vardır⁴⁴.

5.1. Eğitici İşlevi

Ombudsman, vatandaşların temel hak ve özgürlükler hakkında ve onları nasıl koruyacakları hususunda bilgilendirilmelerini sağlayarak demokraside önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca kamu görevlilerine uygulamak zorunda oldukları kurallar

⁴² Muhammed Serkan Şahin, *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) ve Uygulama Örnekleri*, Astana Yayınları, 1.Baskı, Ankara, 2015, s73-74.

⁴³ Abdulvahap Akıncı, Sefa Usta “Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik Mekanizması Olarak Ombudsmanlık Kurumu: Almanya Örneği” *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2735-2749, y.y 2016, S2740.

⁴⁴ Demirci, a.g.t, s36-37.

konusunda yol göstermektedir⁴⁵. Demokratik bir hukuk devletinin esas fonksiyonlarından biri, vatandaşlarının haklarını ve bu hakların korunmasına yönelik mekanizmaları öğretmektir. Ombudsman, eğitici fonksiyonunu basın veya çeşitli iletişim araçları aracılığıyla uygulamaktadır. Ombudsmanlık sayesinde toplumda bu hak ve özgürlüklerin tanınmasında ve korunmasında daha hassas insanlar ortaya çıkacaktır⁴⁶.

Ombudsmanın eğitici etkisi, yalnızca yurttaşların haklı olduğu hallerde değil, aynı zamanda haksız ve uygun olmayan uygulama durumundadır. Ombudsman, her şikayeti ayrı ayrı ele alır. Haksız ve yersiz talepte bulunanların neden haksız veya kontrol alanı dışında olduklarını, nerede ve nasıl başvurmaları gerektiğini bildiren bir eğitimci olarak hizmet vermektedir⁴⁷.

5.2. Önleyici İşlevi

Şikâyetçinin açıkça temelsiz olan veya adli yollardan başka şekilde çözümlenebilen yargıya şikayette bulunmasının önlenmesi, ombudsmanın önleyici işlevi anlamına gelir. Ombudsmanın tarafından sıkı bir denetime geçirileceğini bilerek, idare eylemlerinde, işlemlerinde ve davranışlarında daha dikkatli olmasıdır⁴⁸.

İnsan haklarını iyileştirmek, yetkililerin hatalarını önlemek, vatandaşların yönetim önündeki şikayetlerini ortadan kaldırmak ve yönetimde var olan sorunlara kamuoyunda dikkat çekmek ombudsman alternatif bir denetim mekanizmasıdır⁴⁹.

Ombudsman tarafından yapılan tavsiyeler, çoğunlukla idarecilerin kendiliğinden yapabilecekleri, ancak sorumluluktan korkmaları nedeniyle teşebbüs dahi edemedikleri işlemlerdir. Tavsiyeler, toplumun tamamının güvenini kazanmış ve yaptığı işten hiçbir

⁴⁵ Şahnur Ağyel, *Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun Oluşturulma Gerekçeleri ve Kamu Kurumlarında Halkla İlişkiler Faaliyetleri İle İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, 2007, s65.

⁴⁶ Demirci, a.g.t, s37.

⁴⁷ Deniz, a.g.t, s52-53.

⁴⁸ Beyce, a.g.t, s107-108.

⁴⁹ Akıncı, Usta, a.g.e, s2741.

Çıkarımın olmayacağına inanılan ombudsman tarafından yapıldığı için idareciler gönül rahatlığıyla uygulayabilmektedir⁵⁰.

5.3. Düzeltici İşlevi

Ombudsman, yasal hükümlerdeki herhangi bir başarısızlık veya eksiklik hakkında yasama yetkisi ve yetkili idari otoritelere bilgilendirerek önlemlerin alınmasını sağlayacaktır.

Ombudsmanın düzeltici işlevini şöyle anlatılabilir. Ombudsman, ya şikayet üzerine ya da kendi inisiyatifiyle harekete geçmekte, denetim konusu hakkında gerekli araştırma ve incelemeyi yaptıktan sonra, söz konusu eylem, işlem ve davranışın hukuka aykırı olduğu veya yerinde olmadığı sonucuna vardığı takdirde, bunun düzeltilmesi için gerekenin yapılmasını yönetimden istemektedir. Yönetimden tatmin edici bir yanıt gelmediği takdirde, hazırladığı raporu, varsa şikayetçiye, yönetime ve gerek duyduğu zamanlarda iletişim organlarına göndermekte ve hukuken bağlayıcı olmayan bu raporlarıyla sonuç almaya çalışmakta ilgili yönetimi ikna etmeye uğraşmaktadır⁵¹. Aynı zamanda, ombudsmanın parlamento ya yönetimle ilgili yaptığı tekliflerin dikkate alınmasına ve düzeltilmesine katkısı konusunda özel ve yıllık raporlar sunması büyük bir yer almaktadır.

5.4. Yönetimin Saydamlığını Sağlama İşlevi

Ombudsmanın bir diğer işlevi de zaman gittikçe önemli yer alan “açık yönetim”i, idarede saydamlığı sağlamaya katkıda bulunmasıdır. Ombudsmana tanınan araştırma, inceleme ve her türlü bilgi ve dosyaya erişim gücü, sıradan vatandaşların zor erişeceği belgelere, bilgilere ombudsmanın erişmesine izin vermektedir. Ayrıca, bazı ombudsmanlar resmi bilgilere ulaşmakta zorluk çeken vatandaşlardan gelen şikayetleri

⁵⁰ Arklan, a.g.m s93.

⁵¹ Demiral, a.g.e, s48-49.

gidermeye de yetkilidir. Örneğin, İngiltere’de Parlamento Komiseri, 1994 yılından beri bu tür şikâyetleri de kabul etmektedir⁵².

5.5. İdari Yargıya Katkı Sağlama İşlevi

Ombudsman, kamu otoritesinin yaptığı yanlışlıkların düzeltilmesine, yeniden yapılanmamasına yardımcı olmaktadır. Başka bir deyişle ombudsman bürokratik hataların sağlanmasını yaparak denetim görevini gerçekleştirir. Bu işlev aracılığıyla idarede şeffaflık ve dürüstlüğün sağlanması kolaylaşmaktadır⁵³.

Ombudsmanın İdari Yargıya Katkı Sağlama İşlevi, idarenin geliştirilmesi için gösterdiği çabaların bir taraf ürünü değil, esas fonksiyonlarından biri olarak kabul edilmelidir. Ombudsman denetim çalışmaları esnasında geniş yetkilere sahiptir. Örneğin istediği belgeye erişebilme, idarecileri çağırabilme, gerekirse birimleri denetleyebilme yetkileri vardır⁵⁴.

6. OMBUDSMANIN ATANMASI VE GÖREVDEN ALINMASI

Avrupa kıtasında ombudsmanlık kurumu uygulayan ülkeleri arası çoğu tek kişilik bir kurum olmasına rağmen, İsveç’te 4 üyeden oluşan bir heyet vardır ve her bir üyenin farklı görev alanları yürütülmektedir. Diğer yandan Avusturya’da 3, Danimarka’da 2, Finlandiya’da da 2 üyeden oluşan heyetler bu görevi yürütmektedir⁵⁵.

Ombudsmanın görevine gelme şekli, kurumun bağımsızlığının teminatı için önemli rol almaktadır. Genellikle ombudsmanlar, meclis üyeleri tarafından seçilmektedir. Nitekim ombudsmanın bağımsız bir organ olması için milletin iradesi temelinde yasama organı tarafından seçilmesi veya atanması gerekir. Ancak bazı ülkelerde ombudsmanların atanması, yürütme organı (Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanı veya Kraliçe) tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla ombudsman,

⁵² Erdoğan, a.g.t, s43.

⁵³ Akıncı, Usta, a.g.e, s2740.

⁵⁴ İrfan Kuruüzüm, *Ombudsman Kurumu, Türkiye’de Uygulanabilirliği ve Kültür Ve Turizm Sektörü İçin Bir Uygulama Model Önerisi*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s110.

⁵⁵ Ağyel, a.g.t, s59-60.

meclis tarafından atandığına göre meclisi da temsil etmektedir. Ayrıca ombudsman yalnızca meclis tarafından azledilebilmektedir⁵⁶.

Parlamento Ombudsmanlar'da, meclisin hakimiyeti, ombudsmanın meclis tarafından seçilmesi ve görevinden alınması şeklinde etkisini göstermektedir. Meclise bağlılığın en güçlü olduğu ülke Danimarka ve Norveç'tir. Zira; bu ülkelerde ombudsmanın seçimi; her meclis seçiminden sonra yapılmaktadır. Finlandiya'da da ombudsman gizli oylamada 4 yıllık bir görev süresi için seçilmektedir. Bir erken seçimden ombudsmanın süresi etkilenmez. İngiltere'de ombudsman, hükümetin tavsiyesi üzerine kraliçe tarafından atanmaktadır. Altmış beş yaşında emekli olana kadar süresiz olarak görevde kalacaktır. Fransa'da ombudsman, bakanlar kurulu kararıyla 6 yıllığına atanır ve ikinci kez atanmasına izin verilmemiştir. İsrail Ombudsmanı, Meclis Komisyonunu önerisiyle, devlet başkanı tarafından atanır⁵⁷.

Ombudsman olarak atanmak için özel bir profil bulunmamaktadır ama ombudsman adayının deneyimli, uzman, bu mesleğin gerektirdiği dengeli ve mantıklı iş yapma kabiliyetleriyle kendini kanıtlamış olması ve "Hak-Hukuk" alanında bir vizyon sahibi olması gerekir⁵⁸. Rusya Federasyonu'nda İnsan Hakları Komiseri rol oynayan ve adlandırılan ombudsman 1. ve 2. maddesine göre beş yıllık için Komiser Federal Meclis "Duma" tarafından atanmaktadır. İnsan Hakları Kurumu'nun komiseri olarak atanacak olan kişi Rusya uyrukluğ olması, en az otuz beş yaş olmalı, Hukuk alanında tecrübeli olması gereklidir. Komiser Duma tarafından gizli seçimle çoğunlukla seçilirler⁵⁹.

Yeni Zelanda Ombudsmanı, yasama organı isteğe bağlı Genel Vali tarafından atanır. Diğer taraftan Yeni Zelanda Ombudsmanı, beş yıllığına seçilir ve bu dönemden sonra bir defa daha atanabilir. Ayrıca Yeni Zelanda Ombudsmanları, yasama organı ve mahalli idareler üye olamazlar⁶⁰. Yeni ombudsman atanana kadar eskisinin görevi

⁵⁶ Doğan, a.g.t, s103.

⁵⁷ Leyla Demir, Kalender Rabia "Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Birliği ve Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Konumu" *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları*,y.y, t.y, s250

⁵⁸ Parlak, Doğan, a.g.e, s4.

⁵⁹ Şahin, a.g.k, s69.

⁶⁰ Doğan, a.g.t, s155.

devam etmektedir. Görevden ayrılmak isteyen ombudsman istifasını Temsilciler Meclisi Başkanı'na, onun yokluğunda Başkan'a sunar. Ombudsmanlar her zaman; görevi ihmal, görevlerini yerine getirememe, görev suistimali gibi nedenlerle; Temsilciler Meclisinin uyarısıyla Genel vali tarafından görevden alınabilmektedir. Parlamantonun toplantıda olmadığı zamanlarda aynı nedenlerle Genel Vali tarafından görevden alma Parlamento'nun takip eden ilk toplantısından iki ay daha uzun süreli olamamaktadır⁶¹.

Özetle; ombudsmanların göreve gelecek şekli, atanın veya seçilen merci, görev süresi, yenileme veya yenilememe görev süresi imkanı, eğitim alanı ve seviyesi, başlama ve bitirme yaşıyla, vb ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir.

7. OMBUDSMANIN FARKLI İSİMLERİ

Ombudsmanlık ofisini kabul eden ülkeler, onu temsil etmek için farklı isimler kullandılar; örneğin Defensor Del Pueblo, İspanyolca konuşan birçok ülkede (İspanya, Peru, Kolombiya ve Arjantin) Ombudsmanlık ofisinin unvanıdır. Parliamentary Commissioner for Administration (Birleşik Krallık, Sri Lanka), Provedor De Justicia (Portekiz), Difensore Civico (İtalya), Protecteur Du Citoyen (Quebec), Mediateur de La Republique (Fransa. Gabon, Senegal, Moritanya, Gine), Public Protector (Güney Afrika), Volksanwaltschaft (Avusturya), Public Complaints Commission (Nijerya, Etiyopya), Investigator-General (Zambiya), Lokpal ve Lokayukta (Hindistan) ve Wafaqi Mohtasib (Pakistan), dünyadaki diğer Ombudsmanlık ofisinin bazılarıdır.

Birçok ülkede insan haklarının korunması ombudsmanlık ofisinin en büyük görevlerinden biridir ve bu genellikle ofis unvanına yansımaktadır. Örneğin, Guatemala'nın Procurador De Los Derechos Humanos'u (İnsan Hakları Danışmanı) var. El Salvador'daki Procurador Para la Defensa De Los Derecho Humanos (İnsan Hakları Savunması Danışmanı), Meksika Commission Nacional De Derechos Humanos (İnsan Hakları Ulusal Komisyonu), The Commission on Human Rights and Administrative Justice of Ghana (Gana İnsan Hakları ve İdari Adalet Komisyonu), The Civil Rights Protector of Poland (Medeni Haklar Polonya'nın Koruyucusu), Slovenya Ombudsman

⁶¹ Parlak, Doğan, a.g.e, s321.

for Human Rights (Slovenya İnsan Hakları Ombudsmanı) ve The Parliamentary Commissioner for Human Rights in Hungary (Macaristan İnsan Hakları Parlamento Komiseri). Diğer ülkelerde, ofis unvanından açıkça görülmesi de, ofis yasaları Romanya’da Halkın Avukatı (Avucatul Poporului) ve Finlandiya Ombudsmanı gibi ek bir insan hakları işlevi sunmaktadır⁶².

Tablo 2: Anayasal Rejimlerdeki Farklılıklar Çerçevesinde Dünyanın Belirli Ülkelerinde Kullanılan “Ombudsman” Adları.

Arjantin	Halk Savunucusu	Cumhuriyet
Avustralya	Ombudsman	-Ulus Devlet, -Demokratik Federe Devlet
Belçika	Parlamento Komiseri	Anayasal Monarşi Altında Anayasal Demokrasi
Danimarka	Ombudsman	Anayasal Monarşi
Filipinler	Tanodbayan	Cumhuriyet
Finlandya	Ombudsman	Cumhuriyet
Fransa	Arabulucu	Cumhuriyet
Güney Afrika	Halk Savunucusu	Cumhuriyet
Güney kore	Ombudsman	Demokrasi
Hindistan	Lokayukta ve Lokpal (Ulusal)	Ulus Devlet, Federe Cumhuriyet
Hollanda	Ombudsman	Anayasal Monarşi Altında Parlamenter Demokrasi
Hong-kong	Ombudsman	Çin Halk Cumhuriyetinin Özel İdari Bölgesi
İngiltere	Parlamento Komiseri	Ulus Devlet, Anayasal Monarşi, Parlamenter Demokrasi
İspanya	Halk Savunucusu	Anayasal Monarşi
İtalya	Halk Savunucusu	Cumhuriyet
Japonya	Bir Bakana Karşı Sorumlu Ulusal Danışman	Parlamenter Demokrasi Altında İmparatorluk Monarşisi
Kanada	-Ombudsman -Ombudsperson -Vatandaş Koruyucusu	-Ulus Devlet -Parlamenter Demokrasiyle Yönetilen Konfederasyon
Norveç	Ombudsman	Anayasal Monarşi
Pakistan	Wafeqar Mohtasib	Ulus devlet, İslam Cumhuriyeti
Papua Yeni Gine	Ombudsman Komisyonu	Ulus Devlet, Parlamenter Demokrasi Altında Bağımsız Devlet
Portekiz	Adalet Sağlayıcısı	Cumhuriyet
Sri lanka	Ombudsman	Demokratik Sosyalist Cumhuriyet
Yeni zeland	Ombudsman	Ulus Devlet, Parlamenter Demokrasi

Kaynak: Demiral, a.g.e, s29.

⁶² Reif, a.g.e, s10-12.

İKİNCİ BÖLÜM

OMBUDSMAN TÜRLERİ VE KÜRESEL YAYILIMI

1. OMBUDSMAN TÜRLERİ

Günümüzde birçok ülkede ombudsmanlık kurumu kurulmuştur. Ancak ülkelere göre çeşitli ombudsman türleri mevcuttur ve şu şekilde sınıflandırılabilir:

1.1. Genel Amaçlı Ombudsman

Belli bir hizmet alanı ile sınırlı olmamak üzere, yönetimin tüm eylem ve işlemlerine ilişkin şikayetleri inceleyen bir kurumdur. Ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde olabilir⁶³. Örneğin ABD ve Kanada'da ombudsmanları, ulusal düzeyde ombudsmanlık kurumu kurulmamıştır sadece eyalet seviyesinde faaliyet göstermiştir. Federal Parlamento Ombudsmanı oluşturmayan Almanya'da ise on altı eyaletten sadece altısında ombudsmanlık kurumu kurulmaktadır. Hatta 1959 yılından itibaren federal ölçekte Silahlı Kuvvetleri Ombudsmanı bulunmaktadır⁶⁴.

1.2. Tek ya da Özel Amaçlı Ombudsman

Bu tür ombudsman belirli bir kamusal alanda (çevre, sağlık, silahlı kuvvetler, polis, cezaeviler vb) veya belirli bir grubun (kadın-erkek arasında fırsat eşitliği, etnik azınlık, özürllüler, çocuklar, tüketiciler, üniversiteliler gibi) gereksinimleriyle ilgilenmektedir.

İsveç, Norveç, Almanya, Kanada ve İsrail'deki Askeri Ombudsmanlar, Kanada'da Hapishaneler Ombudsmanı, Bilgi Özgürlüğü ve Özel Yaşamı Koruma Komiseri; Kuzey

⁶³ Mehmet Akif Özer, Shokhrukh Iskandarov "Kamu Yönetiminin Denetiminde Ombudsman Uygulaması: Kırgızistan Örneği" *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi-Özel Sayı*, Ankara, Aralık 2016, s335.

⁶⁴ Demiral, a.g.e, s51.

İrlanda’da Polis Ombudsmanı, Norveç ve İsveç’te Çocuk Ombudsmanı ve İsveç’te etnik ayrımcılığı önleme ile Eşit Fırsatlar Ombudsmanları gibidir⁶⁵.

1.3. Uluslararası ya da Uluslarüstü Düzeydeki Ombudsmanlar

Hem bu kurumlarda çalışan personelin hem de bu kurumların coğrafi bölgesindeki kişilerin haklarını ve çıkarlarını etkileyecek kararlar alma yetkisine sahiptirler. Özetle Uluslararası ve Uluslarüstü Ombudsmanların ortaya çıkış sebebi ilk ombudsmanın ortaya çıkış sebebiyle geniş ölçüde aynıdır⁶⁶. AB, BM, Avrupa Konseyi örneklerinde olduğu gibi ombudsmanlar, bu tür organizasyonlarda da görev almaktadırlar. 1995 yılında kurulan AB Ombudsmanı üye ülkelerde bulunan vatandaşların AB kurumları hakkında olan itirazlarını incelemektedir⁶⁷.

1.4. İnsan Hakları Ombudsmanı

İnsan Hakları Ombudsmanı zaman geçtikçe Vatandaş Hakları Ombudsmanı veya sorumluluk alanına insan hakları düzeyinin de eklendiği klasik ombudsmanları adı verilen “melez” ombudsmanlardır. Doğu ve Orta Avrupa’da, Latin Amerika’da ve Sahra-Altı Afrika’da bu ombudsmanlar devletin uluslararası insan hakları yükümlülüklerini gerçekleştirmek için ulusal bir düzenleme sağlamak amacıyla kurulmuşlardır⁶⁸.

Bu tür Ombudsman, Güney Avrupa'daki "üçüncü dalga" demokratikleşme hareketine ve 1970'lerde Portekiz ve İspanya'da melez kurumların kurulmasına dayanmaktadır. Ülkenin demokrasiye geri dönüşü üzerine 1975 yılında kurulan Portekiz'in *Provedor de Justiça*'ya (Adalet Sağlayıcısı), kamu yönetimini izlemeye ek olarak hak ve özgürlükleri savunma ve destekleme gücü verildi. Demokrasiye İspanyolca geçiş 1978'de yeni anayasa ve hükümet yönetiminde insan haklarının

⁶⁵ Serije Sezen “Ombudsman: Türkiye İçin Nasıl Bir Çözüm? “ *Amme İdare Dergisi*, Cilt 34, sayı 4, yy, 2001, s74.

⁶⁶ Engin Şahin, Mehmet Şabaplı “Dünyada ve 2010 Anayasa Değişikliği Sonrası Türkiye’de Genel Özellikleriyle Ombudsmanlık” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42, 2016, s773.

⁶⁷ Ağyel, a.g.t, s68.

⁶⁸ Demiral, a.g.e, s52.

korunmasını denetlemek için *Defensor del Pueblo* (Halkın Savunucusu) sağlayan yeni bir anayasa içeriyordu⁶⁹.

1.5. Özel Sektör Ombudsmanı

Vatandaşlardan özel kurum ve kuruluşlarla ilgili şikayetleri alan ombudsmanın türüdür. Yeni pazarlama uygulamaları ve reklam kampanyaları ile bir ürünün kötü taraflarını görünmez kılmakta, yararlı nitelikleri ise abartılı bir şekilde gösterilmektedir veya promosyonlarla fiyatları normalin altında gibi gösterilen ürünler gerçekte daha pahalıya satılarak tüketicilerin zarara uğramasına sebep olmaktadır. Özel Sektör Ombudsmanı öyle konularda müdahale ederek tüketicilerin mağduriyetlerini en aza indirmeye çalışmaktadır⁷⁰.

1.6. Parlamento Ombudsmanı

Parlamento Ombudsmanı, bir devlet dairesi ya da bazı kamu kurumları düzgün ve adil davranmadığı ya da kötü bir hizmet verdiği ve işleri doğru yapmadığı için adaletsizlik yaşadıklarına inanan halktan gelen şikayetleri araştırmaktadır.

Bu ombudsman, meclis tarafından seçilmiş ve gücü meclise dayanan, idari prosedürleri kullanırken merkezi yönetim birimleri personeli veya onun adına hareket eden diğer makamların kötü yönetiminin bir sonucu olarak adaletsizliğe uğradığını ileri süren kişilerin şikâyetlerini inceler. Birçok ülkedeki ombudsmanlık türünün modeli Parlamento Ombudsmanlığıdır⁷¹. Parlamento Ombudsmanı, en tipik örneği İsveç'tedir. Parlamento Ombudsmanı diğer ombudsmanlardan, seçim şekli, yetkileri ve görev alanları ile ayrılabilir⁷².

⁶⁹ Reif, a.g.e, s8.

⁷⁰ Aydoğdu, a.g.e, s8.

⁷¹ Kemal Özden, *Ombudsman (Kamu Denetçisi) ve Türkiye'deki Tartışmalar*, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara, 2010, s54.

⁷² Demir, Kalender, a.g.m, s248.

1.7. Yerel Ombudsmanlar

Yerel Ombudsmanlar belli bir yöre halkının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla devam eden yerel halk hizmetleri sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıkları inceler. Mahalli sorumluluğu olan bir ombudsmanlık türüdür. Belediye bir şeyi yanlış yaptığında veya gerektiği gibi bir işi yapmazsa vatandaş aldığı hizmetten memnun değilse verilen hizmetin daha iyi verilebileceğine inanıyorsa Yerel Yönetim Ombudsman'ına başvurabilir⁷³. İngiltere'de Yerel Yönetimler Komisyonu'nun yasal dayanağı 1974 yılındaki Yerel Yönetimler Yasası'na dayanmaktadır. Yerel olan bu ombudsman, 1974 yılından beri varlığını sürdürmektedir. Birleşik Krallık'ın birçok yerinde ilgili ombudsman aynı zamanda yerel yönetimleri de izlerken, İngiltere yerel yönetimler için farklı bir yapılanmaya gitmiştir. 1974 yılındaki yasanın getirdiği ombudsmanlığı İngiltere ve Galler'i kapsamaktaydı⁷⁴. Ancak günümüzde Galler ayrı bir ombudsman kapsamındadır. 1974 Yerel Yönetimler Yasası, ombudsmanlar için iki temel statü işlevi tanımlamıştır:

- Konseyler ve bazı diğer otoritelere yönelik şikâyetleri araştırmak.
- İyi yönetim pratikleri konusunda tavsiye ve rehberlikte bulunmak Yerel Ombudsmanların yetki alanına kasaba ve mahalle heyetleri hariç tüm yerel otoriteler ve bazı yerel hizmet sunucuları girmektedir. Ancak ombudsmanların aldıkları şikâyetlerin büyük bir kısmı yerel otoriteler ile ilgilidir ve bundan dolayı da bu ombudsmanlar Yerel Yönetimler Ombudsmanları olarak bilinir⁷⁵.

1.8. Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı

Sağlık Ombudsmanlığı, yeni ortaya çıkmış bir ombudsman türüdür. Bazı Avrupa ülkelerinde ve ABD'de hasta haklarını korumak için kurulmuştur. Hastaların şikâyetlerine cevap vermek için oluşturulmuş ve halka sağlık hizmetleri sunumunu daha nitelikli ve sağlık profesyonellerini daha hesap verebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Sağlık Ombudsmanı tarafından yapılan öneriler doğrultusunda sağlık hizmetlerinin kalitesinin sürekli artırılması ve sağlık çalışanlarının kamu lehine daha bilinçli ve sorumlu bir şekilde davranmasıdır. Birçok ülkedeki Sağlık Ombudsmanı işlevi, yetkileri

⁷³ Aydoğdu, a.g.e, s6.

⁷⁴ Local Government Ombudsmen for England and for Walse.

⁷⁵ Fuat Man "Birleşik Krallık'ta Kamu Denetçiliği: Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı" *Priene Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C:1,S:1, Haziran 2017, s28-29.

ve konumu bakımından farklıdır. Çoğu Sağlık Ombudsmanı sadece hastalar ve sağlık kurumları arasında arabuluculuk yapsa da bazılarının soruşturma yapma gibi yetkileri de vardır. Sağlık Ombudsmanları'nın bir bölümü merkezi bir yapıya sahipken, bazıları yerel ve bazıları da kurumsal düzeydedir⁷⁶. Sağlık Ombudsmanlığı, genellikle sağlık hizmeti uygulamasındaki bu temel politika değişikliklerine adapte olmuş modellerdir. Örneğin İngiltere'de Sağlık Ombudsmanı 1973 yılında Ulusal Sağlık Hizmetleri (National Health Service: NHS)'nin yeniden yapılandırmasında hayata gelmektedir. Buna karşılık Finlandiya' da 1992 yılında çıkarılan hasta hakları yasası ile yürürlüğe girmiş ve bununla birlikte merkezi bir ombudsman yerine yüzlerce yerel kurumlar düzeyinde, genelde hemşire ve sosyal hizmetlerde çalışanlardan oluşan ombudsmanlar atanmıştır⁷⁷.

1.9. Çocuk Hakları Ombudsmanlığı

Çocuk Hakları Ombudsmanlığı ilk defa Norveç'te 1981 senesinde kurulmuştur. Göçmen çocukları, ayrımcılık, kötü muamele, taciz, bazı çocukların özel ihtiyaçları, medyadan çabuk etkilenme, aile içi şiddete maruz kalma gibi sorunlarla ilgilenmektedir. Norveç'ten sonra, ABD, Kosta Rika, Yeni Zelanda, Avustralya, Hindistan ve İzlanda gibi ülkeler de Çocuk Ombudsmanlığını kurmuşlardır. İrlanda Çocuk Ombudsmanlığı (OCO), gençler için neyin daha doğru olacağı konusunda İrlanda Çocuk Ombudsmanı Yasası'nın (Ombudsman for Children Act-2002) gerekli çalışmaları yapmaktadır⁷⁸. Çocuk Ombudsmanı, idari makamların çocuğa saygı gösterme davranışlarının sorgulandığı, çocuk haklarının ihlal edildiği ve bir çocuğun yasalar altında korunmadan kaldığı sayısız davaya girer. Küçükleri içeren davalarda adli yardım sağlar, çocuk hakları konusunda kamuoyunda farkındalığı arttırır, çocukları koruyan yasalardaki eksiklikleri vurgular. Ayrıca, çocuklara meclis ombudsmanına şikâyette bulunmaları konusunda tavsiyede bulunmuş ve ombudsmandan, ombuds mekanizmasının idari makamlardan yeterli bilgi ve işbirliği alamadığı devlet kurumlarında çocuklara yönelik şiddet içeren davaları incelemelerini istemiştir.

⁷⁶ B. Zakir Avşar, Kadriye Avcı "Sağlık Ombudsmanı" *Kamu Denetçiliği Kurumu-Ombudsman Akademik*, YIL: 3 Sayı: 6, 2017, s143.

⁷⁷ Avşar, Avcı a.g.e, s146

⁷⁸ Fendoğlu, a.g.m, s17.

Washington Eyaleti Aile ve Çocuk Ombudsmanı 1996 yılında Washington Eyalet Yasası tarafından 43.06A sayılı Washington Revize Kodu'nun yürürlüğe girmesi ile kurulmuştur. Parlamento, istismara uğrayan ve ihmal edilen çocukların ve akrabaların korunmasını sağlar. Devlet kurumlarının ailelere adil hizmet olanağı sağlar ve itirazları giderir. Bu tür ombudsmanın görevi, çocukları ve akrabaları zamanın kötü şartlarından korumak ve aile kurumuyla ilgili etkinlik gösteren diğer kamu görevlileriyle ilgili tehlikeler konusunda bilgilendirmek ve çocuk koruma amacıyla ilgilidir⁷⁹.

1.10. Askeri Ombudsman

Bazı ülkelerde, özellikle de silahlı kuvvetlerde Askeri Ombudsmanlık Kurumları, askeri komuta zincirinden bağımsız bir yapı ile askerlere yönelik yasadışı ve haksız uygulamaların gözden geçirilmesi gerektiği ve huzursuzluğun giderilmesinde hatta insan hakları ihlallerinin yeniden oluşturulmasının uyarılmasında etkilidir. Askeri Ombudsmanlar, her iki tarafla müzakere ederek birçok anlaşmazlığı sağlıklı bir şekilde çözmektedir. Askeri Ombudsman, 1952'de Norveç'te kurulan ilk arabulucuydu. Norveç'te, dini ve ahlaki inançlarından dolayı silahlanmak ihtiyacı duymayan vicdani retçiler için bir ombudsman görevlendirildi. Halihazırda Norveç'e ek olarak, İsrail, Avustralya ve Namibya'da Askeri Ombudsman uygulanmaktadır⁸⁰.

Almanya'da ise ordunun üzerinde parlamenter kontrolün artırılması amacıyla kanun tasarısına savunma bakanıyla birlikte başbakan hakkında da güvensizlik önergesi verilebilmesi maddesinin eklenmesi muhalefet tarafından teklif edildi. Ancak bu öneri reddedildi. Bunun yerine silahlı kuvvetlerde ortak bir uzlaşma ile ek bir kontrol mekanizması olarak ombudsmanlık kurumu oluşturuldu. 19 Mart 1956 yılında ombudsmanın görev ve pozisyonu hem ordunun yönetmeliği hem de yürürlükteki Alman Anayasası'nın 45. maddesinin b bendine eklenmiştir. Bu maddeye göre; temel

⁷⁹ Konur Alp Demir "Contributions Of Independent Public Administrative Audit System To Turkish Family Structure: Family Ombudsman Recommendation" *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, Volume III/ Issue I ISSN: 2548-0146, Nevşehir, t.y, s79

⁸⁰ Demirci, a.g.t, s32.

hakların korunması ve parlamentonun silahlı kuvvetler üzerinde parlamenter denetimi sağlamak amacıyla yardımcı organ olarak ombudsman görevlendirilmiştir⁸¹.

1.11. Öğrenci ve Eğitim Ombudsmanı

Üniversitelerde, Kolejlerde ve Liselerde hatta meslek okullarda bulunan öğrenciler, idari ve teknik personel, öğretim üyesi ve yardımcıları, mezunlar, öğrenci aileleri ve üniversite hakkında söz konusu personel ve kurumlar arasındaki ortaya çıkacak sorunları ve bu sorunlara çözüm bulabilmek amacıyla Öğrenci ve Eğitim Ombudsmanı kurulmuştur.

Bir eğitim kurumunda veya itirazların başka yerlerden sonucu olmasına rağmen, ilk önce öğrencilerden şikâyet alan bağımsız bir araştırmacıdır. Onun etkisi, eleştiri, takdir, ikna ve tanıtım vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Hükümetteki meslektaşları gibi, birçok Üniversite Ombudsmanı kural, statü, politika ve haksız uygulamalara aleyhine değiştirme ve düzeltme tavsiye eden “değişim ajanları”dır⁸².

Öğrenci ve Eğitim Ombudsmanı, Batı'daki en kurumsallaşmış ombudsmanlık ofislerinden biridir. Eğitim alanındaki ombudsmanlık uygulaması ilk defa ABD'de Michigan Devlet Üniversitesi'nde 1966 yılında hayata geçmiştir. Sonrasında 1967'de Havai ve Kanada'nın bazı bölgelerinde kurulan ombudsmanlıklar izlemiştir⁸³. Batı Avrupa özelinde, ombudsmanlığın yükseköğretim sisteminde uygulanmasına bakılırsa bu coğrafyada ilk yükseköğretim ombudsmanlığının İspanya'da bulunan Leon Üniversitesi'nde 1988 yılında kurulmuştur. Bunu, yine aynı yıl Granada ve Valencia üniversitelerinde hayata geçirilen ombudsmanlık daireleri takip etmiştir. Diğer yandan, bu gelişmeler ışığında 2001'de İspanya'da her üniversitenin bir ombudsman istihdam

⁸¹ Parlak, Doğan, a.g.e, s78-79.

⁸² Ümmühan Kaygısız “Üniversitelerde Uyuşmazlık Çözümü Aracı Olarak Kampüs Ombudsmanlığı: Öğrencilerin Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Analiz” *Kamu Denetçiliği Kurumu-Ombudsman Akademik*, YIL: 4 SAYI: 8, SS: 125-140 ISSN: 2148-256X, 2018, S128-129.

⁸³ Demirci, a.g.t, s33.

etmesi yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Batı Avrupa’da, yükseköğretimde ombudsmanlık ofisi kurulması çerçevesinde 1966 yılında Hollanda’da olmuştur⁸⁴.

1.12. Tüketici Ombudsmanı

Tüketici Ombudsmanı, alıcı-satıcı ilişkilerinden kaynaklanan itirazları araştıran ve bu gibi şikayetleri çözmek için gerekli olan soruşturmayı başlatan bir tür ombudsmandır. “Tüketici Ombudsmanı, Tüketicilerin Pazarlama Yasası ve Adil Olmayan Sözleşmeler yasasındaki tüketici haklarını korumakla görevlendirilmiş, daha sonraları yapılan değişikliklerle de görev ve yetkileri arttırılmıştır”⁸⁵.

Tüketici Ombudsmanı, ilk olarak 1971 yılında kurulmuştur. Şirketler küresel kapitalist ekonomide daha fazla büyüdükçe, çoğu aldatıcı ve kandırıcı uygulamalar kullanarak tüketicilere zarar verirler. Yeni pazarlama mekanizmaları ve çeşitli reklam kampanyaları ile bir ürünün zararlı özellikleri saklanmakta, yararlı tarafları ise abartılmaktadır⁸⁶. Pazarlama yasası, şirketler tarafından üretilen mal ve hizmetlerin tüketiciye maruz kalmasına ilişkin kural ve standartları içerir. Müşteriyi, aldatmaya, yanıltmaya ve onun zaafalarını kullanarak satışlar ile bozuk, hileli mal ve hizmet sunumları, müşterinin bilgi eksikliği, ekonomik kapasitesini kötüye kullanan, gerçek olmayan reklamlar pazarlama yasası kapsamındadır⁸⁷.

1.13. Basın Ombudsmanı

Medya alanında çıkan herhangi yazılı ve görsel haber ya da açıklamanın Basın Ahlak Yasası’na uymadığı veya bir hak ya da özgürlüğünü zedelediğini ileri süren yurttaş bu şikâyetini, Basın Ombudsmanı’na ücretsiz ve direkt olarak iletebilir.

⁸⁴ Füsün Özerdem “Dünyada Yükseköğretim Sisteminde Ombudsmanlık Kurumunun Gelişimi ve Türk Yükseköğretim Sisteminde Ombudsmanlık Sisteminin Getirilmesine Dair Öneriler” *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:9 Sayı:1, 2018, s76.

⁸⁵ Ömer Faruk Özer, *Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumunun Örgütsel ve İşlevsel Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2015, s89.

⁸⁶ Demirci, a.g.t, s32.

⁸⁷ Avşar, a.g.m, s.100.

Basın Ombudsmanı, gazete, radyo ve televizyon yayınladıkları haberlerin ve programların doğruluğu, haklılığı ve tarafsızlığı hakkında olarak okur, dinleyici ve seyircilerden gelen talepleri araştırır, yanlış ve doğru olmayan haberleri düzeltmeyi amaç edinir. Basın etik prensiplerine uygun olmayan, yayımla kişiyi mağdur eden veya zarara uğratan gazeteci ve yazar ombudsmana şikâyet edilir⁸⁸.

İsveç'te basımla ilgili şikâyetlerin yayın tarihinden üç ay içinde ombudsmana iletilmelidir. Bundan sonra ombudsman ilk olarak konunun bir tekzip ya da düzeltme yazısıyla ele alınıp alınamayacağını inceler. Bu olanaksızsa soruşturmaya, öncelikle yayın organından ve genel yayın müdüründen başlıyor. Fakat İsveç'te medya özdenetimi yasa ile sağlanmıyor, özel hayata giren gazeteler teşhir ediliyor⁸⁹.

ABD'de günümüzde 1500'den fazla yayın kuruluşundan sadece 35'inde ombudsman kullanılmaktadır. Basın Ombudsmanı alınan şikâyetleri inceler ve gerektiğinde bir soruşturma başlatarak ve yapılan önerileri uygulayarak hak ihlallerini gidererek bu Alanda Memnuniyetini Sağlamak İçin Çaba Gösterir⁹⁰.

1.14. Bankacılık Ombudsmanı

Bankacılık Ombudsmanı hem bankacılık işlemlerinden ortaya çıkartan yurttaş şikâyetlerini hem de banka yönetimiyle ilgili banka içerisindeki sorunlarını çözmek için oluşturulmuştur. Önerileri ile bu alandaki problemlerin çözümüne katkıda bulunan bir kurumdur. ABD ve İngiltere başta olmak üzere Bankacılık Ombudsmanı halihazırda az ülkede bulunmaktadır⁹¹.

ABD'de 1993 senesinde Bankacılık Ombudsmanı kurulmuştur. Bankacılık Ombudsmanı, yabancı bankalar arasındaki anlaşmazlıkları ve ülkenin otoritesine bağlı vatandaşlar ile tüm bankalar arasındaki anlaşmazlıklarını çözmek için harekete geçmektedir. Bir şikâyet durumunda, Bankacılık Ombudsmanı anlaşmazlığı 45 gün

⁸⁸ Şahin, a.g.e, s39.

⁸⁹ <http://www.cgd.org.tr/index.php?Did=2194> Erişim Tarihi: 12.04.2019.

⁹⁰ Özer, a.g.t, s88.

⁹¹ Özer, a.g.t, s88.

içinde çözmeli ve ilgili öneride bulunmalıdır. İngiltere’de ise 1986’da, bankacılık hizmetleri hakkında bireysel şikâyetleri çözmesi amacıyla ilk Bankacılık Ombudsmanı kabul edilmiştir. Hatta, bu ofisin görevi müşteri itirazlarına ve bankacılık hizmetleriyle ilgili şikâyetlere çözüm bulmaktır. Bankalarda müşterilerin taleplerini bildirecekleri ombudsmanlık ofisinin faaliyet konusunu, adres ve telefon numaralarını içeren duyurunun halka açık bir yerde yapılmalıdır⁹². Bankacılık Ombudsmanı bireylerin, tüccarların ve anonim şirketlerinin şikâyetlerle ilgilenebilir. Bazı ülkelerde şikâyet etmek için önce banka makamlarına yaklaşması gerekir ancak yetkililer şikâyetlere cevap vermiyorsa, o zaman Bankacılık Ombudsmanı’na başvurabilir. Özel sektörde Bankacılık Ombudsmanı bir tarafsız, bağımsız ve çok faydalı bir yapı olduğunu kabul edildi.

1.15. Cezaevi Ombudsmanı

Cezaevleri ve Probasyon Ombudsmanı (PPO), gözaltındaki ölümler ve şikâyetler hakkında bağımsız soruşturma yürütmektedir. Kıdemli Program Görevlisi’nin ayrıntılı rolü ve sorumlulukları bu ofisinin Referans Şartları’nda belirtilmiştir. Cezaevleri ve Probasyon Ombudsmanı'nın iki ana görevi vardır:

- Mahkumlar, tutuklu bulunan gençler (hapishaneler ve güvenli eğitim merkezleri), gözetim altında tutuklular ve gözaltında tutulanlar tarafından yapılan şikâyetleri araştırmak;
- Mahkumların, gözaltındaki gençlerin, onaylanmış bina sakinlerinin ve gözaltına alınan göçmenlerin ölümlerini araştırmak; bariz intiharlar ve doğal sebepler de dahil olmak üzere herhangi bir sebeple.

Bu araştırmaların amacı, ne olduğunu anlamak, adaletsizlikleri düzeltmek ve eylemlerini denetlendiği kuruluşlar için öğrenmeyi tanımlamaktır, böylece daha güvenli, daha adil gözaltı ve suçlu gözetiminde önemli bir katkı sağlar⁹³. İngiltere ve Galler'deki mahkumların önerileri, Ekim 1994'te Cezaevi Ombudsmanı kurulmuştu. Niyet, mahkumların cezaevi personeli tarafından gösterildiği ağır muamele ilgili şikâyetler

⁹² Avşar, a.g.m, s118.

⁹³ <https://www.ppo.gov.uk/> Erişim Tarihi: 06.04.2019

araştırmaktır. Bazı özel cezaevi hizmetleri alanları, disiplin cezası, güvenlik kategorizasyonu gibi şikâyetler ortaya çıkması aktar.

1.16. Vergi Ombudsmanı

Ombudsman, idarenin eylemi, işlemi ve davranışları üzerinde hukuka uygunluk ve yerindelik denetimi yapmaktadır. Vergilendirme elbette idari bir prosedürdür, dolayısıyla ombudsman denetimine tâbi olması zorunludur. Bu denetim bazı ülkelerde genel ombudsman tarafından yapılırken, diğerlerinde vergi hukuku veya vergilendirme konusunda uzmanlaşmış Vergi Ombudsmanı tarafından yapılır. Ombudsmanlık kurumu yurttaşların yönetime karşısında şikâyetlerini iletebilecekleri ve yönetimle ilişkilerinde karşılaştıkları problemleri yargıya başvurmadan çözebilecekleri bir kurum olmanın ötesine geçmiştir. Vergi Ombudsmanı da kamu yönetimi ve vergi mükellefleri arasındaki anlaşmazlıkları çözen, mükellef haklarının korunmasına yardımcı olan, mükellefe danışmanlık hizmeti veren ve vergi mevzuatının geliştirilmesinde yönetime önerilerde bulunan özel bir yapı konumundadır⁹⁴.

Vergi Ombudsmanı ve ona benzeyen kurumları çeşitli ülkelerde faaliyet göstermektedir. Örneğin ABD’de Mükellefin Avukatı İdaresi adıyla 1979’da, İngiltere’de Hakem Ofisi adıyla 1993’te, Avustralya’da Vergilendirme Ombudsmanı adıyla 1995’te, İspanya’da Mükellefleri Savunma Konseyi adıyla 1996’da Kolombiya’da Mükellef Avukatı Ofisi adıyla 1998’de, İtalya’da Mükellef Savunucusu adıyla 2000’de Pakistan’da Federal Vergi Ombudsmanı adıyla 2000’de, Bangladeş’te Vergi Ombudsmanı adıyla 2006’da, Meksika’da Mükellefin Savunma Avukatı adıyla 2006’da, Kanada’da Vergi Mükellefi Ombudsmanı adıyla 2007’de, Güney Afrika’da Vergi Ombudsmanı adıyla 2012 yılında kurulmuştur⁹⁵.

1.17. Polis Ombudsmanı

Polis Ombudsmanı başka bir ombudsman türü ve Polis teşkilatından tamamen farklı ve bağımsız bir kurumdur. Polis Ombudsmanı araştırma ekibi, suçu önlemek veya

⁹⁴ Çağrı Bayer “Vergi Ombudsmanlığı” *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, s.101-136, Konya, 2018, s122-123.

⁹⁵ Bayer, a.g.m, s124.

işlenen suçu tespit etmek amacıyla bankalar, benzin istasyonları, mağazalar veya hastaneler gibi birçok yerde bulunan ve polis veya yerel birimler tarafından işletilen kapalı devre kamera sistemine erişim yetkisine sahiptir. Polis Ombudsmanı kapsamlı bir soruşturma yürütmek amacıyla polis memurları arasındaki telsiz konuşmalarının kayıtlarına erişim hakkına sahiptir. Ayrıca uzman araştırmacılar, tanıkların tespiti ve kanıtların toplanması için farklı uygulamalar kullanmakta, hatta modern adli soruşturma teknolojisinin tümüne erişebilmektedir.

Polis Ombudsmanı ofisi 6 Kasım 2000'de işletmeye açıldığında, Kuzey İrlanda'daki polis şikayetlerinde yeni bir dönem başlattı. Ondan önce, polise karşı anlaşmazlıklar diğer polis görevlileri tarafından araştırıldı. Ofisin açılması, bağımsız, tarafsız ve sivil bir polislik denetim sisteminin kurulmasına işaret etti. Kendi profesyonel araştırmacı ekipleriyle, dünyadaki ilk tamamen finanse edilen ve tamamen bağımsız polis şikayetleri örgütüydü⁹⁶. Ofisin planı üç yıl önce “Kuzey İrlanda İçin Yeni Bir Polis Ombudsmanı mı?” Raporunda belirtilmişti. Kıdemli bir memur olan Dr. Maurice Hayes, Kasım 1995'te polisle ilgili şikayet sistemini gözden geçirmek ve Kuzey İrlanda halkının ve polisin kendilerinin güvenini kazanabilecek yeni bir sistem için öneriler üretmek üzere atanmıştı. Halkın, politikacıların, polis ve polis teşkilatlarının üyelerine yaygın olarak danıştıktan sonra, Dr. Hayes yeni Ofis'in başarısının anahtarının bağımsızlığı olacağını söyledi. “*Neredeyse her taraftan ve tüm siyasi partilerden aldığım ezici mesaj, soruşturmanın bağımsız olması ve bağımsız olduğu görülmesi gerekiyordu*” dedi. Ombudsman, Gümrük ve Özel Veriler veya DHSS'den araştırmacılar, avukatlar, polis tecrübesi olan kişiler ve diğerlerini içeren profesyonel araştırmacılar ekibi tarafından desteklenmesi gerektiğini söyledi⁹⁷.

Birleşik Krallık'ta polisin kötüye kullanılmasını önlemek için Polis Ombudsmanı vardır. Birleşik Krallık Polis Ombudsmanlığı ofisinde üç bölüm vardır. Birincisi, vatandaşların şikâyetleri ile ilgilenen *Soruşturma Müdürlüğü'dür*. Ombudsman, dava ile ilgili tüm belgelere erişebilir. İkincisi ise bilgi ve istatistikleri toplayan *Kurumsal*

⁹⁶ Mustafa Güngör “Kolluk Kuvvetlerinin Sivil Gözetimi: Kuzey İrlanda Polis Ombudsmanlığı Örneği” *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Volume/Cilt 7, Number/Sayı 1, İstanbul, 2018, s22.

⁹⁷ <https://www.policeombudsman.org/About-Us/History-of-the-Office> Erişim Tarihi: 15.06.2019

Hizmet Müdürlüğü'dür, ayrıca ofis politikasını hazırlar. Üçüncüsü, Polis Ombudsmanlığı ve tüm personele ayrıntılı bilgi ve yasal danışmanlık sağlamaktan sorumlu olan *Araştırma ve Politika Müdürlüğü'dür*. Polis Ombudsmanlığı'nın kontrolünden dolayı polis davranış kuralları ile memurlar tarafından görevlerin kötüye kullanılması kontrol altındadır. Diğer birçok ülke de, Polis Departmanındaki idari hataları gidermek için Polis Ombudsmanı kurmaya çalışıyor⁹⁸.

1.18. Madencilik Ombudsmanı

Avustralya gibi mineral bakımından zengin ülkelerde çok sayıda madencilikle ilgili sorunu vardır. 2000 yılının şubat ayında, Avustralya'da Maden Ombudsmanı resmen kuruldu. Arazi aracısı, yeterli tazminat ve sürdürülebilir geçim olmadan topraklarını kaybeden bir kişinin şikâyeti ile ilgilenebilir. Ayrıca, su yollarının bozulması ve insanların dayandığı diğer doğal kaynaklarla ilgili şikâyetler ile de ilgilenmektedir.

Madencilik Ombudsmanı, Asya, Pasifik, Afrika ve Amerika'daki Oxfam Topluluk Yardım Yurtdışı ağıları aracılığıyla şikâyetleri almaktadır. Madencilik Ombudsmanı, tüm talepleri saha incelemeleri ile kontrol eder; Yerel topluluk erkekleri, kadınlar ve gençlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve mümkünse hükümet ve şirket yetkilileriyle kapsamlı görüşmeler içeren bir süreçtir. Madencilik Ombudsmanı daha sonra tüm paydaşlara yorum ve eylem için gönderilen ve her 18 ayda bir ila iki yılda bir yerinde ilerleme değerlendirmeleri gerçekleştiren bir soruşturma raporu hazırlar. Madencilik Ombudsmanı'nın bireysel madencilik projelerini yargılama rolü değil, şirketlerin yerel topluluklara yerel kadın ve erkeklerin insan haklarına saygı göstererek adil ve tarafsız davranmalarını sağlamaya çalışmaktır⁹⁹.

⁹⁸ <https://www.gov.uk/government> Erişim Tarihi: 15.06.2019

⁹⁹ Oxfam Community Aid Abroad "*Mining Ombudsman Case Report*" Published September 2004, Victoria-Australia, This report is available online at www.oxfam.org.au/campaigns/mining Erişim Tarihi: 01.09.2019.

1.19. Enerji Ombudsmanı

Enerji Ombudsmanı, konut ve küçük işletme müşterilerinden elektrik veya gaz sağlayıcılarıyla ilgili şikâyetleri alır, araştırır ve çözer. Hizmetleri tamamen ücretsiz ve hızlıdır. Elektrik Ombudsmanı ile temasa geçmeden önce, şikâyetleri elektrik veya gaz sağlayıcıyla çözmeye çalışmalıdır. Şikâyetler çözülmeyse veya makul bir gecikme varsa, yardım veya tavsiye için Elektrik Ombudsmanı ile iletişime geçilebilir. Genellikle şikâyetler son 12 ay içerisinde ortaya çıkmış olmalıdır. Enerji Ombudsmanı Programı'nın bir üyesi tarafından bir müşteriye enerji hizmeti sunumuna ilişkin şikâyetleri araştırabilir. Bu, aşağıdakileri içerebilir: elektrik veya gaz tedariki, faturalandırma, kredi ve ödeme hizmetlerinin idaresi, bağlantının kesilmesi, kısıtlama ve geri ödemeli avanslar, araziye, komşu arazilere veya mülklere ilişkin iddiaların kullanılması, iddia edilen veya tartışmalı borçların tahsili borçlar, hizmetlerin pazarlanması ve hizmet standardı ödemelerdir. Avustralya, Hindistan ve Güney Afrika, Enerji Ombudsmanı uygulanan ülkelerden bazılarıdır.

1.20. Aile Ombudsmanı

Aile Ombudsmanlığı, Türkiye'nin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin'in bakanlık görevinde bulunduğu dönemde tartışılmış ve Şahin bakanlık tarafından aile problemlerine çözüm önerileri sunabilecek bir ombudsmanlık türünün uygulamaya geçirilmesi gerektiğinden dile getirmiştir. Aile Ombudsmanlığı'nın temel amacı boşanma aşamasına gelen çiftlere gerekli olan danışmanlık hizmetlerini sunarak çözümünü mümkün olan problemleri ortadan kaldırmaktır¹⁰⁰. Ayrıca Aile Ombudsmanlığı de evlenecek olan kişilere ön danışmanlık hizmetleri ile evlilikleri süresince ömür boyu danışmanlık hizmetlerinin sağlayacaktır. Böylece, aile kurumu daha güçlü bir yapıya sahip olacaktır. Aile Ombudsmanlığının diğer hedefleri aile yapısını korumak, ailelere rehberlik etmek ve aile kurumun parçalanması gibi çok fazla zarar veren boşanmayı önlemektir. Ancak bu noktada Aile Ombudsmanı'nın temel hedefi boşanma aşamasına gelen çiftleri bu eylemlerinden vazgeçirmek değil, ailelere evlilikleri süresince psikolojik ve sosyal yönden destek vererek ortaya çıkan meseleleri boşanma aşamasına

¹⁰⁰<https://yandex.com.tr/yandsearch?clid=1953197&text=Bo%C5%9Fanacak%20%C3%87iftlere%20Aile%20Ombudsmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1&lr=106076>, Erişim Tarihi: 21.08.2019

ulaşmadan çözüm bulabilmektir. Boşanma kararı alırlarsa mahkemeye başvurmadan önce yaşadıkları problemleri tüm mahremiyet kurallarına sadık kalacak üçüncü bir kişiye (Aile Ombudsmanı) anlatmaları ailelerin parçalanmasının önlemesi için önemlidir¹⁰¹.

Her ülke kendi siyasi, kültürel, toplumsal, ekonomik vs. yapısına ve ihtiyacına göre değişik adlar ve özellikler altında ombudsmanlık kurumu oluşturmuştur. Bazı ülkelerdeki ombudsman türleri aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 3: Farklı Ülkeler ve Ombudsman Türleri.

Ülke	Ombudsman Türleri
ABD	Yaşlı, Üniversite, İskan, Cezaevi Hizmetleri, Tüketici, Azınlık İşleri, Okul, Çevre, Çocuk, Adalet, Yatırım, Sağlık, Aile, Vergi, İşveren Sorunları, İş, Zihinsel Sağlık
Almanya	Savunma
Danimarka	Parlamento
Fransa	Arabulucu (Médiateur)
Güney Afrika	Kadın, Dil, Azınlık Hakları, Gençlik, Basın, Bankacılık, Yasal Hizmetler, Arazi ve Mülkiyet, Sigorta, Cezaevi Hizmetleri, Mülkiyet, Savunma, Milli Uzlaşma
Hollanda	Emeklilik ve Sigorta, Mülkiyet, Sağlık
İngiltere	Parlamento, Yerel Yönetim, Polis, Adli Hizmetler, Yatırım, Sigorta, Mal Mülk, Bankacılık, Basın, Emekliler, Sağlık, Cezaevi
İsrail	Askeri, Polis
Hindistan	Parlamento, Fırsat Eşitliği, Tüketici, Etnik Ayrımcılık, Çocuk, Basın, Özürlüler
Kanada	Eşit Fırsatlar, Dil, Cezaevi Hizmetleri, Polis, Çevre, Bilgi ve Gizlilik
Norveç	Askeri, Tüketici, Çocuk, Fırsat Eşitliği
İrlanda	Polis, Çocuk, Emeklilik ve Maliye Hizmetler, Silahlı Kuvvetleri

Kaynak: Yusuf Soyupek “Türk Yasama Organı Bünyesinde Kamu Denetçiliği Kurumu Tartışmaları” *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s22.

2. OMBUDSMANLIK KURUMUNUN KÜRESEL YAYILIMI

Ombudsmanlık kurumu İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızla yayıldı. 1962 yılı sonrasında özellikle dünyanın hemen her yerinde bu işareti yaptı. Ombudsmanın tüm dünyaya yayılmasına katkıda bulunan birçok faktör vardır, örneğin:

¹⁰¹ Demir, a.g.m, s84-85.

2.1. Sosyo-Politik Durum

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ombudsmannın yayılmasını başlıca iki gelişme etkiledi, biri birçok ülkenin sömürge şartlarından kurtarılması, diğeri ise refah devleti kavramının çok sayıda yeni bağımsız devlet tarafından benimsenmesidir. Refah devleti yeni bir idari mekanizma sistemi verdi. Yeni yönelim temelde halkın umut ve vizyonunun yerine getirilmesiydi. Sonuç olarak, hükümet faaliyetlerinin neredeyse tüm yaşam alanlarını kapsayan muazzam bir artış ve genişleme oldu. Yukarıdaki genişleme ve yayılma ile yeterince başa çıkabilmek için, istikrarlı ve uygun kurumlar kurmaya yönelik yoğun bir çaba gösterilmelidir. Beklenmeye ulaşmayan bu ikinci kısımdı, bunun sonucunda, hükümetin işleyişinin hemen hemen tüm alanlarında yanlış uygulama, yolsuzluk ve verimsizlik sıklığı artmıştı. Bu durumda, hükümetin güvenilirliğinin aşınması ve halkın dolaylı inancına sahip olduğu önleyici ve düzeltici kurumların kurulmasına ihtiyaç duyulması doğaldır. Ombudsmanlık fikrinin dünyanın farklı ülkelerinden insanlarla yakalandığı durum sebebi buydu¹⁰².

2.2. Vatandaş Haklarının Korunması

Devlet refahının kademeli olarak bir idari devletin pragmatik gerçeğine dönüşmesiyle, vatandaşların haklarına yönelik tehlikelerin etkin bir şekilde önlenmesi gerektiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sıkı bir şekilde kurulan tüm ülkeler ve yeni demokratik devletler olarak doğanlar, ortak kaygı, demokratik hakların ihlali ve vatandaşların özgürlüğünün ihlaline karşı etkili önlemler sağlamaktı. Bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'nın sadece yirmi yılından sonra ombudsmanlık ofisi, bireyin haklarının giderek genişleyen ve gittikçe artan karmaşık faaliyetlerinin ortasında etkin bir bekçi köpeği olarak görülüyordu¹⁰³.

2.3. Stephan Hurwitz'in Öncü Rolü

Ombudsmannın, İkinci Dünya Savaşı sonrasının gelişimi, 1955'ten 1971'e kadar ilk Danimarka Ombudsmanı olarak görev yapan Prof. Stephan Hurwitz'in çabalarına büyük borçludur. Karmaşık İsveç Anayasa makineleri içerisinde dış dünyanın buna çok az

¹⁰² Khan Kehkashan Latif, *The Functioning Of The Lokayukta In The National Capital Territory Of Delhi*, (Phd Thesis), India: Aligarh Muslim University Public Administration, 2013, s19-20.

¹⁰³ Latif, a.g.t, s20.

dikkat etmesi gerekiyor. Prof. Stephan Hurwitz'in Danimarka Ombudsmanı olarak atanmasından sonra bu ofis ünlü oldu. Bu ofisi sadece büyük bir başarı elde etmedi, aynı zamanda coşkulu bir şekilde diğer ülkelere de yayıldı. Ombudsmanın Avrupa'daki ve diğer uluslararası dergilerdeki makalelerine katkıda bulunarak ve çeşitli ülkelerdeki konuşmalarında kurumu savunarak bu kurumun hem Danimarka'da hem de onun dışında popülerleşmesi için çok zaman ve enerji harcadı. Ağır görev ve sorumluluk programları yüklense de, ihtiyacı olanlara bu ofis hakkında bilgi vermeye her zaman hazırды. Birleşik Krallıktayken akademik izleyicilerle konuştu ve televizyonda göründü. İngiliz turlarının etkisi, Danimarka'ya döndükten sonra Birleşik Krallık vatandaşlarından İngiliz yönetimine karşı şikâyet mektupları aldığı gerçeğinden görüldü. Daha sonra İsveç Ombudsmanı olan Judge Bexelius ve Yeni Zelanda'nın eski ombudsmanının danışmanı olan Gruy Powles ve Kanada'nın Alberta Uluslararası Ombudsman Enstitüsü'nün Edmonton'u danışmanı da Ombudsman fikrinin yayılmasında katkı sağladı¹⁰⁴.

2.4. Bilimsel Yazıların Etkisi

Yirminci yüzyıl'da birkaç bilim adamlarının katkısıyla, ombudsman kurumunun dünyanın çeşitli ülkelerinde kurulması için bir hareket yaratıldı. Sonuç olarak bugün ülkeler bu kurum hakkında daha fazla bilgiye sahipler ve ayrıca daha fazla sayıda Ombudsmanlık kurumunun kurulması için giriyorlar. Bu alanda çalışan yazarlardan bazıları şunlardır: D.C. Rowat, Walter Gellhom, W.A. Robson, S.V. Anderson. T.E. Utley, Geoffrey Sawyer, K.C. Davis, Karl Friedmann, Brian Chapman, Kent M. Weeks, Fred Vaughan, Larry B. Illill ve Frank Stacey'dir.

2.5. Avrupa Konseyi

Ekim 1971'de, Avrupa Konseyi'nin Viyana Konferansı'nda Avrupalı ülkelerden İskandinav ülkeleri hattında ombudsmanlık kurumunun oluşturulmasını dikkate almalarını istedi. Ocak 1972'de, bir izleme önlemi olarak, Avrupa Konseyi Danışma

¹⁰⁴ <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/003231876001200201> Erişim Tarihi: 15.08.2019.

Meclisi, Avrupa Ulusal Parlamentosu'ndan Viyana Konferansı'nda önerilen öneriyi yürürlüğe sokmasını isteyen bir kararı kabul etti. Daha sonra, yukarıdaki organ tarafından önerildiği üzere, Bakanlar Komitesi ve Hukuk İşleri Komitesi Avrupa düzeyinde ombudsman kurumunun kurulmasına ilişkin soruyu incelemek ve bildirmek için oluşturulmuştur. Avrupa düzeyindeki farklı ofislerin görüşlerini tespit etmek için Hukuk İşleri Komitesi, halihazırda çalışan Avrupa Ombudsmanlığı ile ilgili bir toplantı düzenledi. Toplantıya Avrupa İnsan Hakları Mahkemeleri, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve diğer birkaç uzman ve gözlemciden temsilciler de katıldı. Toplantıdaki ayrıntılı ve uzun tartışmaların ardından, Bakanlar Komitesi'nin üye devletlerden, mevcut Ombudsman ve Parlamentodakilere benzer görevleri gerçekleştiren kişileri ulusal, bölgesel ya da yerel düzeylerde atama olasılığını göz önünde bulundurmalarını istemediklerini belirten bir öneride bulunuldu. Tavsiyeler daha sonra üye devletlere iletildi. Çeşitli konferansları, komiteleri ve diğer çalışma grupları ile Avrupa Konseyi, ombudsman fikrini hem içeride hem de dışarıda ünlü yaptı.

2.6. Ombudsmanlık Uluslararası Konferansı

Eylül 1976'da, ombudsman ile ilgili ilk uluslararası konferans, Kanada'nın Edmonton eyaletinde bulunan Alberta Randall Ivany tarafından yapıldı. Ombudsman ilk konferansın konusu "Tecrübe, Beklenti ve Sürpriz" idi. Bu konferans ombudsmanlık ofisinin gelişimi ve büyümesi üzerinde büyük etki yapmıştı. Konferans fikir alışverişinin yanı sıra, Edmonton'da bir ombudsman enstitüsü kurmaya karar verdi, dünyanın çeşitli ülkelerinde faaliyet gösteren ombudsmanın ofisine ilişkin materyalleri topladı ve korudu. Belgeleme çalışmasına ek olarak, enstitünün kartlarında mevcut ombudsman personeli için periyodik olarak seminerler gibi etkileyici bir program hükümet yetkilileri ve ombudsmanın çalışmalarına büyük ilgi duyan diğerleri için de bulunmaktadır. Kurum o zamandan beri kurulmuştur ve Ombudsman Dergisi'ni diğer faaliyetlerden ayrı olarak ortaya koymaktadır.

2.7. Birleşmiş Milletler

Birleşmiş Milletler çeşitli konferanslarıyla ombudsman fikrinin yayılmasına yardımcı olmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bölümü, ombudsman kurumunu Buenos Aires (1959), Stockholm (1962), Jamaika (1967), Kıbrıs (1968), ve Kandy/Sri

Lanka (1969), konferanslarında destekledi. Bu konferanslar, ilgili bölgedeki katılımcı ülkelerin çoğundan kilit görevlileri içeriyordu.

2.8. Uluslararası Hukukçular Komisyonu

Uluslararası Hukukçular Komisyonu ombudsmanlık kurumunun evrimi ve büyümesine büyük ilgi gösterdi, fikrin gelişimine üç şekilde katkıda bulundu. Birincisi, farklı bölümleri aracılığıyla ombudsmanlık makamının arzu edilebilirliğine ilişkin raporlar üreterek, ikincisi ise kurum hakkında haber bültenlerinde, dergilerinde makale yayımlayarak ve üçüncüsü farklı bölümlerde düzenlenen çeşitli konferanslar, seminerler ve sempozyumlar aracılığıyla fikri yaygınlaştırarak raporlar yayımlayarak zaman zaman dünyanın bu fikir 1965'te Bangkok Güney Doğu Asya ve Pasifik Konferansı'nda, 1966'da Hukuk Kuralı Colombo Colloquium'ta ve 1968'de bireysel ve devletle ilgili Strazburg Konferansı'nda tartışıldı. Eylül 1976'da, Dar-es-Salaam'daki Uluslararası Hukukçular Komisyonu tarafından "İnsan Hakları, Korunması ve Devletin Tek Parti Devlet Sisteminde Hukukun Düzeni" konulu seminer düzenlendi. Bu seminerde, ombudsman kavramı daha da incelenmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu nedenle, Uluslararası Hukukçular Komisyonu, yürütmenin iktidardaki olası kötüye kullanımına karşı en etkili ve uygulanabilir güvencelerden birinin, ombudsman kurumu ile kontrol edilmesi olduğunu savunmaya çalışmıştır.

2.9. Uluslararası Barolar Birliği Ombudsman Komitesi

Uluslararası Barolar Birliği Ombudsman Komitesi, ombudsman fikrinin ilerlemesini ana hedefi olarak gören uluslararası düzeyde bir ilk komitedir. Komite, 1972 Uluslararası Barolar Birliği Konseyi Kararı uyarınca ABD Barolar Birliği Başkanı Bernard Frank ile başkanlığını yaptı. Dünyanın farklı ülkelerinden üyeler tarafından temsil edilmektedir. İki önemli organlarından biri Akademik Danışma Kurulu ve diğeri Üye Kuruluş İrtibat Grubu'dur. Uluslararası Ombudsmanlık Komitesi, kurumla ilgilenenlere gerekli bilgi, veri ve rehberliği sağlama görevini üstlenmiştir. Aylık bülten ve periyodik araştırmalar yayımlar, bu iki dönemsel bildirimler ombudsman kurumuna ilişkin güncellenmiş bilgileri içerir. 1974'te Ombudsman Komitesi, Vancouver Konferansı'nda, milletvekillerinin kararını kabul ederek ulusal ve yerel düzeyi, kişileri

devlet yetkilileri ve kurumları tarafından haklarının ihlal edilmesine karşı korumak için ombudsmannın ulusal ofisinin kurulmasına ciddi bir önem vermeye karar vermiştir.

2.10. Uluslararası Örgüt Dünya Hukuku İle Barış

Uluslararası Örgüt Dünya Hukuku ile Barış ombudsmanlık kurumu tanıtmak amacıyla Cenevre'de (1967), Bangkok'ta (1969) ve Belgrad'da (1971) konferanslar düzenlenmişti. 1971'de bir kararla, devletlerden insan haklarını korumak için ombudsmanlık kurumunu veya benzer bir kurumu kabul etmesini önerdi.

2.11. Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü

Bazı ombudsmanlar, Ombudsman Enstitüsü ile ilgili deneyimlerini paylaşmak amacıyla fikir alışverişinde bulunmak için bir çatı altında toplanmayı düşünmüştür. Ombudsmanın bazı fikirlerini geçirebilecekleri yer, temel olarak dünya çapında bir yolsuzluk ve kötü muamele sorununu kontrol etmektedir. Bu çerçevede, 1978 yılında Uluslararası Ombudsman Enstitüsü kurulmuştur. Farklı ülkelerde çalışan ombudsmanlar arasındaki bilgi ve tecrübe alışverişinde etkili olan Uluslararası Ombudsman Enstitüsü, temel amacı ombudsman kavramının tanıtımı olan kar amacı gütmeyen bir organizasyondur. Ombudsman ile ilişkili eğitim programlarının geliştirilmesi, uluslararası ombudsmanlık konferanslarının düzenlenmesi ve ombudsmanlık kurumuyla ilgili bilgilerin toplanması ve yayılması için bir kaynak merkezinin sağlanmasıdır. Bu amaçlara ulaşmak için, Uluslararası Ombudsman Enstitüsü, ombudsman sistemi ile ilgili araştırma ve çalışmaları desteklemektedir. Araştırmacılara burs verir ve Ombudsman fikrini teşvik eder¹⁰⁵. İşlemleri İngilizce, İspanyolca ve Fransızca dillerinde yapılmaktadır. Her dört yılda bir konferanslar düzenleniyor, ilk konferans 1978'de Kanada'da Edmond'da düzenlendi. Yıllık raporlar, dergiler, zaman zaman bildiri dizileri, gazete ve benzeri yayınlar vardır. Farklı ülkelerin ombudsmanları ile ilgili monografi, makale, mevzuat ve diğer araştırma materyallerinin bir kütüphanesini ve kaynağını da tutmaktadır.

¹⁰⁵ Linda C. Reif, *The International Ombudsman Yearbook* Kluwer Law International, Vol. 1, Hague, 1997, p.1.

2.12. Avrupa Ombudsmanlığı Enstitüsü

1982 yılının Ekim ayında, Innsbruck Üniversitesi Sigorta Çalışma Birliği, daha bilimsel ilgi ve ombudsmanın fikirlerine adanmış olan Innsbruck'ta bir konferans düzenledi. Taraftarlar, Avrupa Ombudsman Akademisi'ne katılmak için ilham veren Prof. Hans Klecatoky, Prof. Fritz Riechert Facilides ve Prof. Norbert Wittier'dir. Bu yasal bir organizasyon değildi. 1988'de Avrupa Ombudsman Enstitüsü'nü adlandırarak yasal olarak dönüştürüldü ve Tirol, Innsbruck'ta bulunmaktadır. İnsan haklarını analiz etmek için bilimsel bir bakış açısı benimsemiştir. Ombudsmanlık alanındaki araştırma projelerini ombudsman olmayan ülkelerde tanıtmak ve yaymak için yürütmektedir. Esas olarak ombudsmanlık fikrini desteklemekte ve tanıtım yapmakta aktiftir. Uluslararası Ombudsmanlık Enstitüsü ve Avrupa Ombudsmanlık Enstitüsü'nün yanı sıra, ABD Ombudsmanları Birliği, İngiliz ve İrlanda Ombudsmanları Birliği, Avustralya ve Pasifik Ombudsmanları Birliği, Kanada Ombudsmanları Birliği, Asya Ombudsmanları Birliği vb. ombudsman yayılmasına büyük rol oynamışlardır.

Ombudsman kelimesi, kamu ve özel sektörlerde yaygınlaşmıştır. Yerel ve bölgesel hükümetler, federe kurumlar, uluslararası ve uluslararası kuruluşlar ve birçok kamusal ve özel örgütler, şirketler, üniversiteler ve medya tarafından, işçiler, halk ve tüketici ilişkilerini geliştirmek ve gösterdikleri mal ve hizmetlerin kalitesini artırmak için bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak kurulmuştur¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Şahin, a.g.m, s134.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMERİKA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU

1. KANADA ÖRNEĞİ

1965 yılında kullanılmaya başlanan Kanada bayrağında, kırmızı fonun üzerinde beyaz bir kare ve bu karenin içinde 11 uçlu kırmızı akçaağaç yaprağı vardır. Ülkenin uzun yıllardır sembolü olan Akçaağaç yaprağı (*Maple Leaf*) ve Tek yaprak (*Unifolé*), 1860 yılında ülkede ulusal amblem olarak ilan edilmiştir. Kırmızı ve beyaz ise, ülkenin resmi renkleridir ve 1921 yılında Kral George V tarafından seçilmiştir.

1.1. Ülke Profili

1.1.1. Genel bilgiler

Tablo 4: Federal Kanada'nın Genel Bilgileri.

Resmi Adı	<i>Kanada</i>
Yönetim Biçimi	<i>Federal Cumhuriyet</i>
Resmi Dili	<i>İngilizce, Fransızca (1969'dan beri)</i>
Başkenti	<i>Ottawa</i>
Yüzölçümü	<i>9 984 670 km²</i>
Nüfusu	<i>37,221,570 (2019)</i>
Nüfus Yoğunluğu	<i>3,8/Km²</i>
Para Birimi	<i>Kanada Doları</i>
Başlıca Şehirleri	<i>Toronto, Montreal, Calgary, Ottawa, Edmonton, Mississauga, Winnipeg, Vancouver, Brampton, Hamilton, Quebec</i>
Federe Devletler	<i>10 eyalet (Quebec, Ontario, Yeni İskoçya, Yeni Brunswick, Manitoba, Britanya Kolumbiyası, Prens Edward Adası, Alberta, Saskatchewan, Newfoundland ve Labrador, ve 3 bölge (Kuzeybatı Bölgeleri, Yukon ve Nunavut)</i>
Kişi Başına Milli Gelir	<i>43,789 USD (2019)</i>
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	<i>ADB (nonregional member), AFDB (nonregional member), APEC, Arctic Council, ARF, ASEAN (dialogue partner), Australia Group, BIS, Commonwealth (İngiliz Milletler Topluluğu), CD, CDB, CE (observer), EAPC, EBRD, EITI (implementing country), FAO, FATF, G-20, G-7, G-8, G-10, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (national committees), ICRM, IDA, IEA, IFAD, IFC, IFRCS, IGAD (partners), IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC (NGOs), MIGA, MINUSTAH, MONUSCO, NAFTA, NATO, NEA, NSG, OAS, OECD, OIF, OPCW, OSCE, Paris Club, PCA, PIF (partner), UN, UNAMID, UNCTAD, UNESCO, UNFICYP, UNHCR, UNMISS, UNRWA, UNTSO, UPU, WCO, WFTU (NGOs), WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC</i>

Kaynak: <https://www.deik.org.tr>; <https://finanstaksi.com>; Erişim Tarihi: 28.07.2019.

1.1.2. Kanada'nın siyaset ve kamu yönetimi yapısı

Kanada, Kuzey Amerika'da yer almaktadır. Ülkenin büyüklüğü, Büyük Okyanus'tan, Kuzey Arktik Denizine kadar 9.98 milyon kilometre karedir. Kanada, yer şekilleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Kanada, yüz ölçümü olarak geniş bir yer kapladığı hâlde ülkenin önemli bir kısmı kullanıma elverişli olmadığı için nüfusu azdır. Kanada'nın nüfusu, güney komşusu ABD'nin nüfusunun yaklaşık onda biri kadardır. Ülkede nüfusun önemli bir kısmı iklim koşullarının daha elverişli olduğu Göller Yöre-

si'nde toplanmıştır. Kanada nüfusunun önemli bir kısmı şehirlerde yaşamaktadır. Başlıca şehirleri; başkent Ottawa, Montreal, Vancouver, Quebec, Toronto ve Edmonton'dur. Doğal nüfus artış hızı düşük olan ülkede yaşlı nüfus oranı fazladır.¹⁰⁷ Kanada nüfusunun %4'ü yerli bir kimlik iddia ederken, %16'sı yerli olmayan görünür bir azınlığa aittir. Nüfusun yaklaşık %22'si şimdi yabancı olarak doğuyor ve yeni göçmenlerin yaklaşık %60'ı özellikle Çin ve Hindistan'dan gelmektedir. Dini inanç hakkındaki veriler sadece diğer tüm nüfus sayımlarında toplanmaktadır. 2011'de toplanan son veriler, Kanadalıların %67'sinin Hristiyan, %24'ünün dini olmadığını ve %3.2'sinin Müslüman olduğunu belirtti. Diğer büyük dini gruplar Yahudi (% 1), Budist (% 1.1), Hindu (% 1.5) ve Sih (% 1.4)'tür¹⁰⁸. Kanada'nın şu anki nüfusu Birleşmiş Milletler son tahminlerine dayanarak dünyada 38. sırada yer alırken 37.221.570 nüfusa sahiptir. Kanada nüfusu, toplam dünya nüfusunun %0.48'ine eşittir. Kanada, toplam alana (Rusya'nın arkasına) ve en büyük Kuzey Amerika ülkesine göre dünyanın ikinci en büyük ülkesidir. ABD-Kanada sınırı, dünyadaki en uzun toprak sınırıdır. Ülkenin nüfus yoğunluğu, dünyada 228. sırada yer alan kilometrekare başına 4 kişinin altındadır¹⁰⁹.

Kanada, dünyadaki en gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır ve İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında uzun süredir hakimdir (bugün 10'uncu). Ülke dış dünyaya açık: mal ticaretinde GSYİH'nin yaklaşık dörtte üçünü oluşturuyor. Kanada, ABD ve Meksika (NAFTA 1994), İsrail (1997), Şili (1997), Kosta Rika (2002), EFTA (2009), Peru (2009), Kolombiya (2011), Ürdün (2012), Panama (2013), Honduras ve Güney Kore (2014) ile serbest ticaret anlaşmalarına sahiptir. Asya-Pasifik ve Amerika ekonomilerini (ABD hariç) birleştiren Küresel ve İlerici Pasifik Ortaklığı (CPTPP) Mart 2018'de tamamlandı ve AB ile Kanada arasında Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması yapıldı ve geçici olarak 21 Eylül 2017 tarihinden itibaren yürürlükte. Hindistan ve diğer bazı ülkelerle müzakereler devam etmektedir. Çin ile olası bir

¹⁰⁷ <https://www.dunyaatlas.com/kanada-ulke-profil/> Erişim Tarihi: 12.05.2019

¹⁰⁸ <http://worldpopulationreview.com> Erişim Tarihi: 18.05.2019

¹⁰⁹ <https://www.worldometers.info> Erişim Tarihi: 22.05.2019

anlaşma üzerinde düşünceler yapılıyor¹¹⁰. Ayrıca Kanada ekonomi açısından iki özelliğe sahiptir:

- ✓ Birincisi, Hammadde (hidrokarbonlar, cevherler, tarım ürünleri) bakımından oldukça zengindir. Kanada, dünyanın en büyük üçüncü petrol rezervine sahiptir ve altıncı en büyük üreticidir. Uranyumun önde gelen ihracatçısıdır. Bu hammaddeler Kanada'nın ihracatındaki payını arttırıyor;
- ✓ İkincisi ise, yakında ABD-Meksika-Kanada Ticaret Anlaşması ile yer değiştirecek olan NAFTA'nın daha da geliştirdiği yakınlık dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD'ye yakındır. Kanada ihracatının dörtte üçü ABD pazarına gidiyor. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada'daki doğrudan yabancı yatırım stoğunun yarısından fazlasını elinde bulundurmaktadır.

Kanada'da birkaç endüstriyel mükemmellik sektörü vardır. Bu öncelikle havacılık (Bombardıman uçağı) ama aynı zamanda telekomünikasyon (Bell Kanada, Blackberry, Rogers, Aastra), bilgisayar (ATI), otomobil (Magna), ahşap ve kağıt, biyoteknoloji vb. Bununla birlikte, rekabet gücünün eksikliği, belirli sorunlarla birleştiğinde, Blackberry ve Bombardıman uçağı gibi şirketleri zorlaştırdı. İşsizlik oranı, Mart 2016'da %7.1'e geriledi. Kanada'nın ticaret dengesi, 2016 yılında ardışık ikinci açığı kaydetti ve özellikle ABD'ye enerji ürünleri ihracatındaki düşüşün devam etmesi nedeniyle -16.6 milyar CAD (Kanada Doları)'nın en düşük seviyesine ulaştı¹¹¹.

Federal bir yapıya sahip olan Kanada'da, mevcut anayasa uyarınca yetkiler, eyaletler ile merkezi hükümet arasında paylaşılmıştır. Kanada federalizmi gevşek bir birliktelik niteliği taşımakta temsili bir demokrasidir.¹¹² Bu vatandaşlar, Avam Kamarası'nın temsilcilerini seçiyor, yani Senato ile birlikte ülke ve halk için yasalar geçirme ve karar alma sorumluluğu vardır. Sistemin bazı yönleri yazılı olmayan

¹¹⁰<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/canada-y-compris-quebec/presentation-du-canada/>
Erişim Tarihi: 07.05.2019

¹¹¹<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/canada-y-compris-quebec/presentation-du-canada/>
Erişim Tarihi: 18.08.2019

¹¹² <http://www.mfa.gov.tr/kanada-siyasi-gorunumu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 15.05.2019

geleneklere dayanmakla birlikte, anayasada başka prosedürler de yer almaktadır¹¹³. Kanada siyasi sistemi İngiltere'deki siyasi sisteminden esinlenmektedir. Yani bu anayasal monarşide başbakan hükümetin başkanı iken kraliçe veya kral devlet başkanı olarak tanımak anlamına gelir.

Yasama organı, iki yasama meclisinden ya da kamaradan oluşan parlamentodur: Atanmış senatörlerden oluşan Lordlar Kamarası (veya Senato) ve genel seçimle seçilen (her seçim bölgesi için bir kişi) üyelerden oluşan Avam Kamarası'dır¹¹⁴. Senato 105 sandalyeye sahip ve üyeleri Başbakan'ın tavsiyesi üzerine Genel Vali tarafından atanır. Avam Kamarası'nda genelde ve ara seçimlerde vatandaşlar tarafından seçilen 338 milletvekili bulunuyor. Kanada Anayasası'na göre, iki genel seçimin arasındaki maksimum aralığı beş yıldır. Ancak 2007 yılında, Parlamento yeni yasa projesiyle C-16, her dört yılda Ekim ayının üçüncü pazartesi günü seçimleri yapılır¹¹⁵.

Yürütme organı (hükümet olarak da adlandırılır) karar verme gücüdür; hükümet (Genel Vali tarafından temsil edilir), Başbakan ve Kabine'den oluşur. Kanada, parlamenter demokrasi ve anayasal monarşi ile yönetilen bir federasyondur. On eyalet ve üç bölgeye ayrılmıştır. Birleşik Krallık Kraliçesi II. Elizabeth, Kanada Kraliçesi ve devlet başkanıdır. Kraliçe, yetkilerini temsilcisi olan Kanada Genel Valisi'ne devretmiştir. Başbakan ve Kabine'si yürütme görevini icra eder. Kanada Anayasası, bir federal hükümet oluşturur ve federal hükümetin görev ve yetkilerini belirler. Kanada'nın üç yönetim düzeyi vardır: Federal, eyalet/bölgeler ve bölgesel (yerel veya kentsel)¹¹⁶. Kanada'da kabine veya bakanlar konseyi yürütme yetkisine sahiptir. Rolü, hükümet politikalarını yerinde oluşturmak ve devleti yasama meclisinin yasalarına uygun olarak idare etmektir. Parlamento geleneğine göre, Avam Kamarası'ndaki en fazla sandalyeye sahip olan partinin lideridir. Başbakan; bakanları, senatörleri, eyalet teğmen valilerini ve Kanada Yüksek Mahkemesi hakimlerini atar. Ayrıca,

¹¹³ <https://electionsetdemocratie.ca/parlement> Erişim Tarihi: 18.08.2019

¹¹⁴ Mesut Erol "Kanada'da Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı" *TBB Dergisi*, Sayı 86, 2009, s317-318.

¹¹⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/canada> Erişim Tarihi: 15.05.2019

¹¹⁶ Erol, a.g.m. s318.

Parlamentonun dağılma anını, dolayısıyla seçim çağrısını ve seçim tarihini de belirler. Nadir istisnalar dışında, bakanlar milletvekiller arasından seçilir¹¹⁷.

Kanada yargı sisteminin organizasyonu, Kanada 1867 Anayasası Kanunu'na bağlıdır. Bu kanun uyarınca, Kanada yargı sistemindeki yetki, federal hükümet ve on eyalet hükümeti arasında bölünmüştür. Federal Hükümet, temyiz ve bölgelerdeki üst düzey mahkemelerin hakimlerini atama ve maaşlarını ödeme yetkisine sahiptir. Parlamento, Kanada kanunlarının daha iyi uygulanması ve daha iyi yönetimi için genel temyiz mahkemesi ve diğer mahkemeleri kurma yetkisine sahiptir¹¹⁸. Kanada'da yaklaşık 750 mahkeme bulunmakla birlikte, Kanada Yüksek Mahkemesi tek olup federal başkent Ottawa'da yer almaktadır. Federal Mahkeme, Federal Temyiz Mahkemesi ve Kanada Vergi Mahkemelerinin toplam mahkeme sayısı 17'dir. Quebec ve Alberta eyaletlerinde ikişer, diğer 8 eyalet ve 3 bölgede ise birer olmak üzere toplam 15 Eyalet Temyiz Mahkemesi bulunmaktadır. Kanada mahkemeleri dört seviyeli bir yapıya sahiptir. Yargı sisteminin en tepesinde Kanada Yüksek Mahkemesi vardır. Yüksek Mahkeme; Askeri Temyiz Mahkemesi, Eyalet Temyiz Mahkemesi ve Federal Temyiz Mahkemesinin kararlarının temyiz makamıdır. Aynı zamanda federal ve bölgesel yetki uyuşmazlıklarını çözmektedir. Bir alt seviyede ise temyiz mahkemeleri yer almaktadır¹¹⁹.

Kanada'da mahalli idarelerinin kurulması, bazı yerlerde yüzlerce, diğerlerinde ise binlerce insan gerektirir. Bu farklılıkların nedeni, Kanada nüfusunun 2/3'sinin ülke topraklarının yalnızca %1'inde yaşıyor olmasıdır. Aslında, ülkede 37 milyon nüfusuyla, sadece Ontario'da yaklaşık 14 milyon insan yaşamaktadır. Bu çerçevede, Kanada'nın bazı bölgelerinde yerel yönetimlerin olmamasından bile söz edilebilir. Büyük bir avantajla hizmet vermek için Kanada'da yerel yönetimler kurulmuştur. Genel olarak,

¹¹⁷<https://www.rcinet.ca/politique-canadienne-fr/2015/11/09/qui-dirige-le-canada/> Erişim Tarihi: 17.08.2019.

¹¹⁸ Erol, a.g.m, s318-319.

¹¹⁹ Murat Binici, *Kanada Yargı, Mağdur Destek ve Adli Yardım Sistemi*, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, Ankara, 2017, s9-10.

Kanada mahalli idareler sisteminin ağırlığı, eyalet hükümetleri, bölgesel hükümetler ve belediyelerden oluşmaktadır¹²⁰.

On eyalet ve üç bölgeden oluşan Kanada'nın eyaletleri; Quebec, Ontario, Yeni İskoçya, Yeni Brunswick, Manitoba, Britanya Kolumbiyası, Prens Edward Adası, Newfoundland ve Labrador, Alberta ve Saskatchewan'dır. Bölgeler ise Kuzeybatı Bölgeleri, Nunavut ve Yukon'dur. Eyaletlerin kendi içinde seçilen milletvekilleri, başbakanları, bölgesel bakanlar kurulu, yasama meclisi, siyasi partileri ve mahkemeleri bulunmaktadır. Belediye ve idareler yetkilerini eyalet kanunlarından almaktadır. Federal parlamento tarafından oluşturulabilen bölgeler ise eyaletlere benzer bir idari yapılanmaya sahip olmakla birlikte, bölgelere federal alan içerisinde eyaletlere benzer bazı yetkiler kullanılmaktadır. Eyaletler, doğrudan vergiler, doğal kaynaklar, aile hukuku, sağlık kanunları, iş standartları, eğitim, sosyal hizmetler ve konut gibi alanlarda düzenleme yapabilmektedir¹²¹. Ayrıca Kanada'da belediyeler kütüphane, park, topluluk su sistemi, yerel polis, karayolu ve otopark gibi alanlardan sorumludur. Bu alanlar için yetkileri eyalet hükümetlerinden alırlar. Ülke genelinde, Birleşmiş Milletler topluluklarını yöneten grup meclisleri de vardır. Bu seçilmiş meclisler, yerel topluluklarını etkileyen kararlar alır¹²².

Kanada federal bir sisteme sahip olduğundan yerel vergilerin toplanmasına yönelik düzenlemeler her eyaletin kendi vergi kanunları ile sağlanmıştır. Kanada'da mahalli idareler 3 yolla gelir elde etmektedirler. Bunlar mahalli vergilendirmede verilen hizmetlerden alınan ücretler ile eyaletten ve federal devletten alınan tahsisatlardır. 1951'de gelirlerin %60'tan fazlası mahalli vergilerden sağlanmış; %30'u ücretler ve diğer mahalli kaynaklardan ve %10'dan azı federal devlet ve eyalet idarelerinin yaptıkları transferlerden elde edilmiştir. Ancak 1980 yılında mahalli vergi oranı %30'a düşerken, transferler mahalli idare gelirlerinin neredeyse yarısına ulaşmıştır. Ancak

¹²⁰ Tekin Çelik, *Kanada Yerel Yönetimler*, Dokuz Eylül Üniversitesi-Araştırma Ödevi, İzmir 2015, s8-9

¹²¹ Binici, a.g.k, s9.

¹²² https://bdp.parl.ca/About/Parliament/Education/ourcountryourparliament/html_booklet/three-levels-government-e.html Erişim Tarihi: 06.08.2019

günümüzde mevcut taşra teşkilatlarının sayılarının azaltılmasıyla oldukça yavaşlamıştır¹²³.

1.2. Kanada Federal Ombudsmanının Genel Bilgileri

Kanada’da farklı sektörlerde (askeri, hapisane ve klasik parlamento) ombudsman kurumları bulunmaktadır. Ayrıca ülkede özel sektör kökenli finans ve bankacılık ombudsmanları da vardır. Bunlara ek olarak Kanada’da ombudsman benzeri bir görevi olan ancak yarı yargı kuruluşu olarak da örgütlenmiş ve 1977 tarihli bir yasa ile kurulmuş “Kanada İnsan Hakları Komisyonu (Canadian Human Rights Commission)” da bulunmaktadır. Dolayısıyla Kanada’da insan haklarının ve kamusal şikâyetlerin ele alınması noktasında düalist-iki yapıları bir sistem meydana getirilmiştir. Kanada’da parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsman kurumları, federal düzeyde değil eyalet statüsünde kurulmuştur. Şehir ve belediye çapında ombudsmanlar da vardır. Kanada’da ombudsmanlara genel olarak “Vatandaş Koruyucusu” adı verilmektedir¹²⁴.

1967 yılında iki eyalet, Alberta ve Yeni Brunswick, bürokratik eylem (ya da eylemsizlik) hakkındaki şikâyetleri almak ve gidermek için bir meclis temsilcisi olarak bir ombudsman atayarak demokratik ülkeler arasında dünya liderinden biri oldu. Kısa süre sonra diğer eyaletler, diğer demokratik ülkelerdeki hükümetlerin ulusal, eyalet ve belediye düzeylerinde olduğu gibi takip etti. On yıl içerisinde Prens Edward Adası dışında tüm eyaletler Ombudsmanlık kurumu benimsemiş. Bununla birlikte, Kanada’daki federal hükümet, 1978’de Pierre Trudeau bir Ombudsman sağlanacak bir tasarımı yürürlüğe koydu ancak açıklanması zor nedenlerden ötürü hiçbir zaman önlem almadı. O zamandan beri, ombudsmanın hükümetin kendisini eleştirebileceği korkusuyla, hiçbir federal hükümetin genel bir ombudsman sağlamak için siyasi bir gücü yoktu¹²⁵.

¹²³ Çelik, a.g.k, s12-13

¹²⁴ Kadir Caner Doğan “Karşılaştırmalı Bir Perspektifle Kanada, Endonezya ve Güney Kore Ombudsmanları: Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Değerlendirme” *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, Vol: 4, Issue: 13, pp.258-268, 2018, s261.

¹²⁵ Don Rowat “Time For A Federal Ombudsman” *Politics and Government Journal, Canadian Parliamentary Review*, Wellington Street, Vol 18 no 4, winter 1995-96, s1

O zamandan beri federal hükümet belirli amaçlar için vatandaşlarının şikâyetlerini gidermek için beş bağımsız kurumu kurdu. Bunlardan ilki, Bürokrasinin iki resmi dilin kullanımı (ya da kullanılmaması) hakkında halkın şikâyetlerini gidermek olan görevlerinden bazıları olan *Resmi Diller Komiseriydi* (Commissioner of Official Languages). Ancak Komiserin, klasik ombudsmaninkilerden daha fazla proaktif işlevi vardır ve bu nedenle gerçek bir ombudsman olarak statüsü şüphelidir. Oluşturulmuş olan ikinci şikâyet memuru, klasik ombudsmana daha yakın, mahkumlardan gelen şikâyetleri araştıran ve çareleri öneren *Düzeltilici Araştırmacıydı* (Correctional Investigator). Ancak, Genel Avukat tarafından atanan ve ombudsman gibi bağımsız bir Parlamento memuru olmayan bir görevlidir (bağımsızlığı yakın zamanda yasalarla güçlendirilmiş olmasına rağmen)¹²⁶.

Ombudsmanlık benzeri bir makam, bürokrasinin kişisel bilgileri ele almasından şikâyetçi olmak üzere 1977 Kanada İnsan Hakları Yasası altında atanan *Gizlilik Komiseriydi* (Privacy Commissioner). Komiser daha sonra 1982 Bilgi Edinme ve Gizlilik Yasası kapsamında emildi. Bu Yasa ayrıca, dördüncü şikâyet ofisine, *Bilgi Komiseri'ne* (Information Commissioner), devlet belgelerinin taleplerinin reddedilmesiyle ilgili şikâyetler almasını sağladı. Beşincisi, 1988'de kurulan Kanada Kraliyet Atlı Polisi *Kamu Şikâyet Komisyonu'dur* (Public Complaints Commission). Bu durumda, ofis tüm şikâyetleri doğrudan almaz ve soruşturmaz, bunun yerine Kanada Kraliyet Atlı Polisi'ne polis eylemleriyle ilgili şikâyetleri izler¹²⁷.

Bu ofislerin beşinin de şikâyetleri almasına ve çözüm önerileri vermesine rağmen, sadece üçü ombudsman kavramının dört temel özelliğine sahip olmaları anlamında yasal olarak ombudsman olarak adlandırılabilir: Parlamentonun memuru olmak ve bu nedenle yürütmeden bağımsız olmak doğrudan şikâyetler ve bunları araştırma ve çözüm önerme yetkisine sahip olmaktır. Ancak asıl sorun, beş ofise hepsinin bir araya gelmesine rağmen, her yıl federal düzeyde alınan binlerce idari karar ve eylemin sadece çok küçük bir kısmını kapsamasıdır. Ortalama vatandaş için federal kamu hizmeti şaşırtıcı derecede büyük ve karmaşıktır. Neredeyse 600.000 çalışanı, 50'den fazla

¹²⁶ <http://www.revparl.ca/english/index.asp?param=155> Erişim Tarihi: 28.07.2019

¹²⁷ Rowat, a.g.m. s1

departmanı ve departmana benzeri ajansı ve çeşitli türde ve büyüklükte 100'den fazla bağımsız kuruluşu vardır. Bu nedenle, federal hükümetin neden tüm idari sistemi kapsayan bir ombudsman programı oluşturmadığını anlamak zordur¹²⁸.

1.3. Kanada'da Yerel Ombudsmanlar

Kanada'da, federal düzeyinde Ombudsmana benzeyen kurumlar vardır, ama bir Ombudsmanlık kapsayan bütün ülke kurulmadığı için eyalet ve bölge Ombudsmanlar kurulmuştur. Vatandaşların ikamet ettikleri eyaletler veya bölgelerde şikayet etmek için Ombudsmana doğrudan başvurabilirler. Kanada Yerel Ombudsmanların genel bilgileri ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

1.3.1. Yerel ombudsmanların kuruluşu ve tarihsel gelişimi

1962'de Ontario hükümetini insan hakları yasasını çıkarmaya ikna etmek için çeşitli girişimlerde bulunuldu. 1965 yılında, Downsview eyaletinin vekili, eyalet hükümet yetkililerinin ve kurumlarının kararlarını ve eylemlerini araştırmak üzere "Parlamento Komiseri"nin atanmasını isteyen özel bir üyenin tasarısını sundu. Meclis'in arka arkaya on oturumu boyunca, sistematik olarak aynı projeyi sunmaya devam etti.

Bu arada, altı eyalet hükümeti ombudsmanlık ofisi kurdu: Alberta ve Yeni Brunswick (1967), Quebec (1968), Manitoba ve Yeni İskoçya (1970), ve Saskatchewan (1972). 1971'de, Başbakan William Davis'in öncülüğünde, Ontario hükümeti ilk defa Taht'tan yaptığı konuşmada, bir Ombudsmanlık ofisinin kurulmasına ilişkin yasa çıkarılmasını taahhüt ederek Mart 1975'te bu sözünü tekrarladı ve sürdürdü. Tüm eyalet ombudsmanları, eyalet hükümetinin hizmetlerini ve daha geniş kamu sektörünün bölümlerini denetler¹²⁹.

Halk Savunucusu Yasası (The Public Protector Act), kamu hizmetiyle ilgili talepleri almak, incelemek ve ele almakla görevli bir organizasyon oluşturmak için 14

¹²⁸ <http://www.revparl.ca/english/index.asp?param=155> Erişim Tarihi: 28.07.2019

¹²⁹ <https://www.ombudsman.on.ca/> Erişim Tarihi: 08.06.2019.

Kasım 1968'de Ulusal Meclis tarafından yasaya uygun olarak kabul edildi. Quebec için bir Ombudsman fikri, 1966'dan 1968'e kadar Quebec Başbakanı, Hindistan ve Yeni Zelanda Ombudsmanları ile görüştüğten sonra geldi. Bununla birlikte, kurumun kurucusu halefinin gözetimi altındaydı. Quebec'in ilk Ombudsmanı, 1 Mayıs 1969'da göreve başladı¹³⁰.

1960'ların on yılı boyunca, Manitoba da dahil olmak üzere pek çok eyalette, hükümetle şikâyetle buldukları zaman vatandaşlar adına hareket edecek bir ombudsman kavramı tartışıldı. Yeni Zelanda'nın ombudsmanı, Şubat 1966'da Kanada Kamu İdaresi Enstitüsü'nün konuğu oldu ve Winnipeg'deyken, meclisin yasal düzenlemeler ve emirler konusundaki özel komitesiyle de bir araya gelerek Aralık 1966'da, Manitoba Yasama Meclisi'ne sunulan Vatandaşların İçtekiler Yasası Beyaz Belgesi'nde bir "kamu idaresi yasama organı" olan bir tür ombudsman önerildi. 1970 yılında Manitoba, ombudsmanlık yapan dördüncü eyalet oldu (Alberta, Yeni Brunswick ve Quebec'ten sonra). Ombudsman Yasası ofisi kurdu ve ombudsmanın il hükümet daireleri ve kurumları tarafından idare ile ilgili şikâyetleri inceleme yetkisini ortaya koydu. 1997'de, Ombudsmanın yetkisi Manitoba'daki (Winnipeg Şehri hariç) tüm kentsel ve kırsal belediyelere ve 2003'te Winnipeg Şehri'ne uzatıldı¹³¹.

1972'de Saskatchewan Hükümeti, devletin idari eylemleriyle ilgili şikâyetleri araştırmak için geniş yetkilere sahip, yasama meclisinden bağımsız bir memur olan bir eyalet ombudsmanı kurmak için yasa çıkardı. İlk ombudsman 3 Mayıs 1973'te açıldı ve ilk sekiz ay içinde 300'den fazla şikâyet geldi. Varlığının ilk yirmi yılı boyunca, ofisin çalışmaları biliniyordu ve şikâyetlerin sayısı 1.878'e yükseldi. Şimdi, ofis her yıl 3.000'in üzerinde "yargı yetkisi" şikâyeti alıyor. Mevzuat yıllar içinde de gelişmiştir. Örneğin, 1992 yılında, daha önce Kanun'a tabi olmayan bakan yardımcılarını ofisin yetki alanına girdi. Ek değişiklikler arasında, bir Çocuk Avukatı oluşturmak için bir 1994 değişikliği ve ombudsmanın yetki ve görevleri hakkında halk eğitimine olanak sağlayan bir 2000 değişikliği yer alır. Saskatchewan Ombudsmanı, yıllar geçtikçe şikâyetleri çözümlenmenin karşıt olmayan yollarını araştırdı. 1998 yılında, ofis, müzakere ve

¹³⁰ <https://protecteurducitoyen.qc.ca> Erişim Tarihi: 25.06.2019.

¹³¹ <https://www.ombudsman.mb.ca> Erişim Tarihi: 25.06.2019.

arabuluculuk gibi “alternatif” önlemlerle bazı şikâyetleri çözenin bir yolu olan Alternatif Durum Çözümü'nü başlattı. Bugün, bu seçenekler tamamen entegredir ve standart hizmet yelpazesinin bir parçasıdır. Ofis gelişmeye devam ettikçe, adaleti çeşitli şekillerde teşvik etmeye devam eder. Hükümeti, idari faaliyetlerinin adillikinden sorumlu tutmakta ve kamu görevlilerini adalet ve ofisinin bunu sürdürmedeki rolü konusunda eğitmektedir¹³².

1.3.2. Yerel ombudsmanlarına ilişkin genel bilgiler: yapısal-kurumsal yönler

Alberta'da ikamet eden her vatandaş, kamu hizmetlerinin sağlanmasında adil muamele görme hakkına sahiptir. Ombudsman bu hakkını adalet standartlarını teşvik ederek korur ve eğer bir soruşturma adaletsizliği ortaya çıkarırsa öneride bulunma yetkisine sahiptir. Ombudsman, Alberta Yasama Meclisi'nin bir memurudur ve doğrudan Meclis'e rapor verme yetki sahiptir. Ombudsman, Alberta hükümetinden, siyasi partilerden ve bireysel seçilmiş görevlilerden bağımsız olarak tarafsız hareket eder¹³³. Alberta Ombudsmanı Kanada vatandaşı olmalıdır ve beş yıllık bir süre için atanmalıdır¹³⁴. Ombudsman, herhangi bir zamanda ombudsmanın ofisini, Yasama Meclisi Başkanı'na hitaben yazarak veya Konuşmacıya ama Konuşmacı olmazsa veya Konuşmacı Alberta'da değilse Yasama Meclisi Katibi'ne istifa edebilir. Ombudsmana herhangi bir kişi tarafından yapılan şikâyet veya ombudsmanın kendi inisiyatif ile soruşturma yapabilir. Ombudsman, şikâyetler bir karar, öneri, hareket veya ihmal aleyhinde olmamasına rağmen bir soruşturma başlatabilir¹³⁵.

Quebec Ombudsmanı, Millet Meclisi Başbakanı önerisi üzerine " Halk Savunucusu" adlı bir kişiyi atar ve maaşını belirler. Böyle bir atanmanın geçerli olması için, Millet Meclis üyelerinin üçte ikisi tarafından onaylanmış olması gerekir. Halk Savunucusu'nun görev süresi beş yıldır; görev süresinin dolmasına rağmen, atanana veya değiştirilene kadar görevde kalacaktır. Halk Savunucusu, Millet Meclis Başkanı'na

¹³² <https://www.ombudsman.sk.ca> Erişim Tarihi: 01.07.2019.

¹³³ <https://www.ombudsman.ab.ca/> Erişim Tarihi: 11.07.2019.

¹³⁴ Alberta Ombudsman Act. 7.madde.

¹³⁵ Alberta Ombudsman Act. 12/2.madde.

yazılı olarak bildirimde bulunmak suretiyle istediği zaman istifa edebilir. Sadece üyelerin üçte ikisi tarafından onaylanan Millet Meclis kararı ile görevden alınabilir¹³⁶.

Britanya Kolombiyası “Ombudsperson”u 6 yıllığına atanır ve daha 6 yıl boyunca Yasa’da belirtildiği şekilde atanabilir. Ombudsperson başka bir ofise sahip olmamalı veya diğer işlerde çalışmamalıdır¹³⁷.

Yeni Brunswick Ombudsman Yasası'nın 2 ile 5 numaralı fıkralarına tabi olarak, Konseydeki Teğmen Vali, Yasama Meclisi'nin tavsiyesi üzerine bir “Ombuds” atar. Alt bölüm (1) altında bir randevu alınmadan önce, bireyleri Ombuds olarak atanacak adaylar belirlemek için bir seçim komitesi kurulur. Seçim komitesi nitelikli adayların bir listesini hazırlar ve Konseydeki Teğmen Valiye sunar. Başbakan, seçim komitesinin listesinde görünen bir veya daha fazla nitelikli adayla ilgili en son oturumda Yasama Meclisi'nde temsil edilen diğer siyasi partilerin liderlerine ve Muhalefet Liderine danışır¹³⁸. Ombuds, Yasama Meclisi'nin bir memurudur. Yasanın sekizinci alt bölüme bağlı olarak, ombuds yedi yıllığına atanır ve bu ofise tekrar atanamaz. Konseydeki Teğmen Vali, Ombuds'un görev süresini on iki aya kadar uzatabilir¹³⁹.

Manitoba eyaletinde, Yürütme Konseyi Başkanı, bu durumlardan biri gerçekleştiğinde, Meclis Ayrıcalıkları ve Seçimleri Daimi Komitesi'nin bir toplantısını toplar:

(a) Ombudsmanlık makamı boş; (b) ombudsmanın görev süresi 12 ay içinde sona erer; (c) ombudsman, kendisine 12 ay önceden istifasını haber vermişse; Komite daha sonra Ombudsmana hazır ve uygun gördüğü kişilerin bir listesini çıkarmalıdır; daha sonra Yürütme Konseyi Başkanı'na tavsiyelerde bulunur. Teğmen Vali, Ayrıcalıklar ve Seçimler Daimi Komitesi'nin tavsiyesi üzerine Manitoba Eyaleti için bir Ombudsman atar. Kanada vatandaşı olmalıdır¹⁴⁰. İstifa etmediği, ölmediği veya görevden alınmadığı

¹³⁶ <http://legisquebec.gouv.qc.ca> Erişim Tarihi: 12.05.2019.

¹³⁷ British Columbia Ombudsperson Act 1996, 3.madde.

¹³⁸ New Brunswick Ombudsman Act. 2/5.madde.

¹³⁹ New Brunswick Ombudsman Act. 2/8.madde.

¹⁴⁰ Manitoba Ombudsman Act, 2.madde.

sürece, Ombudsman, atandığı tarihten itibaren altı yıl görev yapar. Görevi altı yıl boyunca yenilenebilir ancak ombudsman 12 yıldan fazla bir süre görevde kalmaz¹⁴¹. Görev almadan önce Ombudsman Meclis Başkanı veya Katibi'nin önünde yemin etmelidir. Bu yemin görevini, iyi niyetle ve tarafsız bir şekilde ofisinin görevlerini yerine getirmeyi ve bu Yasa kapsamında erişim sağladığı bilgileri, burada belirtilen durumlar dışında ifşa etmemeyi taahhüt eder¹⁴².

Yeni İskoçya Ombudsmanı, Konsey Valisi tarafından atanır¹⁴³. Ombudsman, Meclis üyesi olamaz ve Ombudsmanlık makamı dışındaki herhangi bir güven veya kazanç bürosuna sahip olamaz veya her bir özel makamda önceden onay alınmaksızın, makamının görevlerinin dışında ödül için herhangi bir mesleğe giremez, Meclis oturumunda olmadığı zaman Meclis veya Meclis Valisi tarafından görülür¹⁴⁴. Ofisi daha önce boşalan olmadıkça, Ombudsman, Bölüm 3 uyarınca atandığı tarihten itibaren beş yıl boyunca görevde bulunacak ve aksi takdirde nitelendiğinde, yeniden atanmaya hak kazanacaktır¹⁴⁵.

1.3.3. Yerel ombudsmanlarının uygulama düzeyine ilişkin bilgiler: işlevsel yönler

Ontario Ombudsmanlığı'nın görevi, bir eyalet kurumunun idaresi sırasında ve kendi kapasitesindeki herhangi bir kişiyi veya kişiyi etkileyen herhangi bir karar, tavsiyeyi ya da ihmal edilen herhangi bir eylemi soruşturmadır¹⁴⁶. Ombudsman, etkilenen herhangi bir kişi veya meclis üyesi tarafından etkilenen herhangi bir kişi ya da Ombudsman'ın kendi hareketinden şikâyetinde bulunduğu şikâyet hakkında böyle bir soruşturma yapabilir¹⁴⁷. Ombudsmana yapılan her şikâyet yazılı olarak yapılır¹⁴⁸.

¹⁴¹ Manitoba Ombudsman Act, 4/1.madde.

¹⁴² Manitoba Ombudsman Act, 10.madde.

¹⁴³ Nova Scotia Ombudsman Act, .2.madde

¹⁴⁴ Nova Scotia Ombudsman Act, 3.madde.

¹⁴⁵ Nova Scotia Ombudsman Act, 4/1.madde.

¹⁴⁶ Ontario Ombudsman Act, 14/1.madde.

¹⁴⁷ Ontario Ombudsman Act, 14/2.madde.

¹⁴⁸ Ontario Ombudsman Act, 16/1.madde.

Herhangi bir konuyu incelemeyen önce, Ombudsman, soruşturma yapma niyetinden etkilenen devlet teşkilatı başkanını bilgilendirir¹⁴⁹.

Alberta Ombudsmanı'na yapılan her şikâyet yazılı olarak yapılmalıdır. Bir mektubun yazdığı herhangi bir yasaya rağmen; bir suçlamada veya herhangi bir suçun mahkum edilmesinden sonra gözaltında olan herhangi bir kişi, veya Ruh Sağlığı Yasası'nın 49 (a) veya (b) bölümlerinde kurulan bir yerin hastası, Ombudsmana hitaben yazılmış olup, derhal, açılmamış olarak, mektubun yazarının tutulduğu veya yazıcının hastası olduğu yer veya kurumdan sorumlu kişi tarafından Ombudsmana iletilir¹⁵⁰. Ombudsmanlık Yasası uyarınca, Ombudsman, ofise şikâyetinde bulunmadan önce 12 aydan fazla bir süredir bilmiş olduğu bir karar, öneri, davranış veya ihmalle ilgili ise şikâyeti soruşturmayı reddedebilir. 12 aydan uzun bir süre geçtikten sonra bir şikâyet gönderilirse, şikâyetini göndermesinin neden 12 aydan daha uzun sürdüğünü açıklaması gerekir. Ombudsman, açıklamayı değerlendirecek ve daha sonra şikâyeti soruşturup soruşturmayacağına karar verecektir¹⁵¹.

Kuzeybatı Bölgesi Ombudsperson, alacakları şikâyetler bir kişi veya bir grup kişi tarafından yapılabilir¹⁵². Ombudsperson'a şikâyetinde bulunan kişi aşağıdaki şekilde ilerler: (a) kişinin tam adını ve iletişim bilgilerini ve bilinmiyorsa, ilgisini şikâyetten etkilenen başka bir kişinin iletişim bilgilerini vermek; (b) şikâyetin dayandığı gerçekleri belirtmek; (c) Ombudsperson'a, ombudsmanın gerçekleri doğru bir şekilde anlaması için gerekli gördüğü herhangi bir bilgi veya belgeyi sağlamak¹⁵³.

Yukon Ombudsmanı, her yıl ofisinin faaliyetleri hakkında Yasama Meclisi Başkanı'na rapor verir ve bu da raporun Makul Kurulu'nda mümkün olan en kısa sürede hazırlanmasına neden olur¹⁵⁴. Ombudsman, gerekçeli görüşünü otoriteye bildirebilir ve

¹⁴⁹ Ontario Ombudsman Act, 18.madde.

¹⁵⁰ Alberta Ombudsman Act, 14.madde.

¹⁵¹ <https://www.ombudsman.ab.ca> Erişim Tarihi: 11.07.2019.

¹⁵² Northwest Ombudsman Act, 20/1.madde.

¹⁵³ Northwest Ombudsman Act, 20/2.madde.

¹⁵⁴ Yukon Ombudsman Act, 31/1.madde.

inceleme sonunda uygun gördüğü tavsiyeyi soruşturma sonunda yapabilir, bu tür haller şunlardır:

(a) Soruşturma konusu olan bir karar, öneri, eylem veya ihmal: yasaya aykırı; haksız, usulsüz, hakaret içeren veya uygunsuz şekilde ayrımcı olan bir yasa, diğer yasa veya uygulama uyarınca; kısmen de olsa, bir hukuk hatası, gerçeğe veya alakasız araçlara ya da faktörlere dayanarak; keyfi, mantıksız veya haksız bir prosedür uygulanmasına ilişkin;

(b) Kurum tarafından verilen karar veya öneri ile ilgili eylem, ihmal veya davranış: tartışılabilir bir amaç için yapılmıştır; otorite konunun niteliği ile ilgili yeterli ve uygun açıklamalar yapmamıştır; otorite ihmalkar ya da yaramazdı;

(c) Soruşturma altındaki şikâyetin incelenmesinden önce gereksiz bir gecikme oldu¹⁵⁵.

¹⁵⁵ Ombudsman Act. 23/1.madde

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU

1. ALMANYA ÖRNEĞİ

Siyah, kırmızı ve sarı renklerden oluşan Almanya bayrağının anlamı, Prusya Krallığı'nın 1813 yılında Napolyon'a karşı verdiği savaşta, büyük çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu Freikorps Birliği'nin üniformalarına dayanmaktadır. 1949 yılında resmi olarak kabul edilen bayraktaki renklerin anlamları; Beraberlik, Adalet ve Özgürlük olarak belirlenmiştir.

1.1. Ülke Profili

1.1.1. Genel bilgiler

Tablo 5: Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Genel Bilgileri.

Resmi Adı	<i>Federal Almanya Cumhuriyeti</i>
Yönetim Biçimi	<i>Federal Cumhuriyeti</i>
Resmi Dili	<i>Almanca</i>
Başkenti	<i>Berlin</i>
Yüzölçümü	<i>348.560 Km²</i>
Nüfusu	<i>82.410.693 (2019)</i>
Nüfus Yoğunluğu	<i>236/km²</i>
Para Birimi	<i>Euro</i>
Başlıca Şehirleri	<i>Berlin, Hamburg, Münih, Köln, Frankfurt</i>
Federe Devletler	<i>Baden-Württemberg, Bavyera, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Aşağı Saksonya, Kuzey RenVestfalya, Rheinland-Pfalz, Saarland, Saksonya, Saksonya-Anhalt, Schleswig-Holstein, Thüringen</i>
Kişi Başına Milli Gelir	<i>44,327 USD (2019)</i>
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	<i>AfDB, AsDB, Australia Group, BIS, BDEAC, CBSS, CDB, CCC, CE, CERN, EAPC, EBRD, ECE, EİB, EMU, ESA, EU, FAO, G-5, G-7, G-10, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IEA, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, Interpol, Inmarsat, Intelsat, IOC, IOM, ISO, ITU, MTCR, NAM (misafir), NATO, NEA, NSG, OAS (Gözlemci), OECD, OPCW, OSCE, PCA, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNIKOM, UNMIBH, UNOMIG, UPU, WEU, WHO, WIPO, WMO, WtoO, WtrO, ZC</i>

Kaynak: Bekir Parlak, Cantürk Caner, *Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetimsel Yapılar*, Orion Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2013, s147; <https://finansaksi.com> Erişim tarihi: 08.15.2019.

1.1.2. Almanya'nın siyaset ve kamu yönetimi yapısı

1871 yılından itibaren Almanlar bir kere daha toplanarak II. Reich'i ilan etmişlerdir. Bismark dönemi olarak da tanımlanan 1871 devrimi eyaletlerin bugünkü sınırlarını belirlerken, Prusya Krallığı ile Alman İmparatorluğu (Kaiser) birleştirilmiş çift meclisli federal bir meşruti cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. 1916 yılına kadar ülke Kaiser tarafından yönetilmiştir. Ancak 1916 yılında yapılan bir saray darbesi ile Almanya yönetimi bir kere daha el değiştirmiştir. Mareşal Hindenburg ile General Lunderdorf ülke yönetimini ellerine geçirerek ülkeyi Birinci Dünya Savaşı'na sokmuşlardır. 18 Kasım 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı Almanya için sona ererken bu kez II. Weimar Cumhuriyeti galip devletlerin isteği üzerine yeniden ilan edilmiş ve

demokratik cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. Ne var ki 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı Nazilerin Almanya'da güçlenmesi için önemli bir fırsat olmuş; bu kez artan yoksulluk ve sağ sol kavgalarının ardından Naziler iktidara gelmiştir. Nitekim 1932 yılında iktidara gelen Naziler Hitler önderliğinde İkinci Dünya Savaşını başlatmışlar, ancak bu savaşta da Almanlar ağır bir yenilgiye uğramıştır¹⁵⁶.

Almanya, coğrafi olarak Avrupa'nın tam ortasında bulunmaktadır. Ülkenin kuzey'inde Danimarka, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Batısı'nda ise Fransa bulunmaktadır. İsviçre ve Avusturya Güneyde, Çek Cumhuriyeti ve Polonya ise Doğu'daki komşularıdır. 3 Ekim 1990 tarihinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti ile birleşmesi ile Avrupa'nın ortasındaki konumu daha bariz duruma gelmiştir. Ülkenin yüzölçümü 348.560 Km² 'dir. Almanya ılıman iklime sahiptir. Doğuda kışlar daha sert geçer. Zaman zaman ılıman dağ rüzgarı vardır. Çoğu alan tepeliktir. Kuzeyde alçak topraklar, ortada yüksek alanlar bulunur. Güneyde Bavyera Alpleri vardır. En düşük noktası Neuendorf bei Wilster (-3.5 m). En yüksek noktası Zugspitze (2 963 m). 2 ekilebilir alanın oranı %34'dür. Sulanan alan 4 850 km karedir¹⁵⁷.

Almanya'nın şu anki nüfusu Birleşmiş Milletler tahminlerine göre 82.410.693'tür. Bu çerçevede ülkenin nüfusu, toplam dünya nüfusunun % 1,07'sine eşittir. Almanya nüfusa göre ülke listesinde ondokuzuncu sırada yer almaktadır¹⁵⁸. "Ulusal azınlıklar" olarak kabul edilen dört grup vardır; bu, atalarının yüzyıllarca bölgelerinde yaşadığı anlamına geliyor. Bu gruplar Sorblar (60.000), Danimarkalılar (50.000), Frizler (60.000), Roman ve Sinti (70.000)'dir¹⁵⁹. Nüfusun % 1,6'sı aynı zamanda Ortodoks Hristiyan olmasına rağmen, Almanların çoğunluğu Hristiyan, ya Roma Katolik (% 30,2) ya da Protestan (% 29.2). Yahudiler ise %0,2 ve diğer inançlar %0,9'dur¹⁶⁰. İslam, Almanya'nın en büyük ikinci dini olup, 2017 (Pew Research Survey) Pew Araştırma Anketi'ne göre nüfusun %6.1'inin müslüman olduğu tahmin edilmektedir. Almanya

¹⁵⁶ Parlak, Caner, a.g.e, s147.

¹⁵⁷ Mehmet Harmancı, *Almanya Ülke Araştırması*, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Matbaası- Araştırma Müdürlüğü, Ankara, 2005, s1.

¹⁵⁸ <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/> Erişim Tarihi: 03.09.2019

¹⁵⁹ <http://www.mfa.gov.tr/almanya%20-kunyesi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 03.09.2019

¹⁶⁰ TC. Dışişleri Bakanlığı.

Avrupa'daki en büyük ikinci müslüman nüfusa ev sahipliği yapmaktadır (yaklaşık 5 milyon'dur).

Almanya'da ortalama hayat süresi 79,26 yıl (Erkekler için 76,26 yıl ve kadınlar ise 82,42 yıl'dır). Okur yazar oranı 15 yaş ve üzeri için %99 bilinmektedir. Almanya'daki nüfus yoğunluğu Km2 başına 236'tır. Nüfusun %75.8'i kentseldir (2019'da 62.476.024 kişi'dir)¹⁶¹.

Almanya Avrupa'nın en büyük, dünyanın ise ABD, Çin ve Japonya'dan sonra dördüncü ekonomisine sahiptir. IMF'nin verilerine göre, 2018'de GSYH ,%1.9 büyüme göstermiştir. Ancak, Federal İstatistik Ofisi Destatis'in verilerine göre, gerçek GSYIH, büyümenin aslında sadece %1.5 oranında olduğunu göstermektedir, ki bu da ülkenin beş yıldır gördüğü en düşük orandır. İhracat gelirleri ülkenin büyümesinde önemli bir rol oynamasına karşın iç pazarı da önemli katkı sağlamıştır. Buna karşın, düşük araba satışları ve küresel zayıf ekonomi, ülkenin ekonomik büyümesini yavaşlatan faktörlerdendir. IMF'ye göre 2018 ve 2019 için büyüme oranı, sırasıyla %1.6 ve %1.9'dur¹⁶². Alman ekonomisi sahip olduğu yüksek rekabet gücünü ve içinde yer aldığı küresel ağı, ileri düzey yenilikçi gücüne ve ihracat odaklı olmasına borçludur. Otomotiv sanayisi, makine ve tesis üretimi sanayisi, kimya sanayisi ile tıp teknolojisi gibi yüksek cirolu sektörlerde elde edilen yıllık cironun yarısından epey fazlası ihracat gelirlerinden oluşmaktadır¹⁶³.

Bütün birleşik yapıli devletlerde olduğu gibi, Almanya'da da parlamento 2 kanatli bir organdır. Tüm halkı temsil eden "Ulusal Meclis (Bundestag)", 16 eyaleti temsil eden "Eyaletler Meclisi (Bundesrat)" bulunmaktadır. Meclislerin çalışma biçimleri ve görev alanları Anayasa'da belirlenmiştir. Nitekim üçüncü bölümü, Ulusal Meclis'i, dördüncü bölümü ise, Eyaletler Meclisi'ni düzenlemektedir¹⁶⁴. Alman Federal Meclisin milletvekilleri genel, doğrudan, serbest, eşit ve gizli oyla seçilirler. Onlar, bütün halkın

¹⁶¹<https://www.endlessabroad.com.tr/ulkeler/almanya/almanya-demografik-yapisi/> Erişim Tarihi: 11.09.2019

¹⁶² <https://tebledisticaret.com> Erişim Tarihi: 11.09.2019

¹⁶³ <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/tr/kategoriler/ekonomi-yenilikcilik/guclu-ekonomi-ulkesi>

¹⁶⁴ Parlak, Caner, a.g.e, s151.

temsilcisi olup, kendilerine verilen temsil yetkisi ve talimatlarla bağı olmayıp yalnız vicdanlarına karşı sorumludurlar. 18 yaşını bitiren seçme, reşitlik yaşını bitiren seçilme hakkına sahiptir¹⁶⁵.

Ulusal Meclis'in (Bundestag) üye sayısı 656, seçim dönemi ise 4 yıldır. Meclis kendi seçim tarihini serbestçe düzenleyebilmektedir. Olağanüstü toplantıya çağırma yetkisi meclis başkanına aittir. Ancak üyelerin üçte biri, cumhurbaşkanı ya da başbakan istediğinde meclis başkanı, meclisi toplantıya çağırma zorundadır. Meclis, kendi başkanını ve başkanlık divanını seçme yetkisine sahiptir. Siyasi parti grubu kurabilmek için sandalyelerin %5'ine sahip olmak gerekiyor. Meclis toplantıları herkese açıktır, ancak gizli oturum yapılabilmesi üyelerin üçte ikisinin kararına bağlıdır. Eyaletler Meclisi (Bundesrat) ise eyaletlerin federal yasama ve yürütme sürecine bulunurlar. Üyeler, eyalet hükümetleri tarafından ve kendi içlerinden serbestçe seçilebilirler. Gerektiğinde de değiştirilebilirler. Her eyaletin meclise gönderdiği üyeler aynı yönde oy kullanmak zorundadırlar. Üyeler kendi hükümetlerinin sözcüsü durumundadır¹⁶⁶. 69 üyeli bir oluşum olup, 16 eyalet temsil edilmekte ve federal yapılanma ve yönetim içerisinde yer almaktadır. Her eyaletin nüfusa göre 3 ile 6 arasında üyelik hakkı vardır¹⁶⁷.

Almanya'da yürütme gücü, Federal Devlet düzeyinde Federal Cumhurbaşkanı ve Federal Başbakanla Federal Hükümet tarafından gerçekleştirilmektedir. Eyalet yönetimi Eyalet Başbakanı ile eyalet hükümetlerin elindedir. Yerel yönetimler ise belediye başkanları veya bazı eyaletlerde belediye encümeni tarafından kollektif bir şekilde yönetilmektedir. Yürütme asıl olarak federal hükümet ve federal idare, eyalet hükümetleri ve eyalet idareleri ile belediyelerin görevidir¹⁶⁸. Almanya federal, parlamenter, temsili demokrasi ile yönetilen bir cumhuriyettir. Federal Cumhurbaşkanı sembolik görevleri ve güçleriyle öncelikli yetkilidir. Cumhurbaşkanı bir defa yenilenebilir 5 yıllık bir dönem için seçilmektedir. Federal Cumhurbaşkanı,

¹⁶⁵ Fedaral Almanya Anayasası 38.madde.

¹⁶⁶ T.C. Devlet Personel Başkanlığı, *Federal Almanya Kamu Yönetimi Ve Kamu Personel Sistemi*, Ankara, Kasım 2015, s9.

¹⁶⁷ Hüseyin Erkul, Hüseyin Kara, Savaş Şimşek "ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması" *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt / Volume: 14, Sayı / N: 27, pp.: 33-58, 2016, s41-42.

¹⁶⁸ İsmail Can, *Almanya'da Devletin Yapısı ve Vergi Sisteminin Anayasal Temelleri*, yy, yt, s13.

Federasyon Kongresi tarafından görüşmesiz olarak seçilir. Federasyonu uluslararası planda Federal Cumhurbaşkanı temsil eder. Yabancı devletlerle Federasyon adına anlaşmalar akdeder. Elçilerin itimatnamelerini ve kendilerini kabul eder. Federasyonun siyasal ilişkilerini düzenleyen veya federal yasamaya ait hususları ilgilendiren antlaşmalar, federal yasaları kabule yetkili organların, federal bir yasayla onayını veya iştirakini gerektirir¹⁶⁹.

Almanya yönetim sistemi şekil olarak Kara Avrupası yönetim modeli içinde gelişme göstermiştir. Fransa'dan alınan bu sistem içinde yönetsel ve özel olmak üzere ikili bir yargı sistemi kurgulanmıştır. Ancak yönetsel yargı sistemi yine anayasal bir düzenleme ile sınırlandırılmıştır¹⁷⁰. Federal ve federe yasaların anayasaya uygunluk denetiminin yanı sıra, federe devlet ile eyaletler veya federal organlar arasındaki uyumsuzlukların çözümüyle görevlendirilen Federal Anayasa Mahkemesi, en önemli federal mahkemedir¹⁷¹. Federal Anayasa'da aksine bir düzenleme yoksa yargı organı eyaletlere aittir. Federal Anayasa'ya göre yargı organı Federal Anayasa Mahkemesi (Bundesverfassungsgericht), Federal Anayasa'da öngörülen federal mahkemeler (Bundesgerichte) ve eyaletlere ait mahkemelerce (Gerichte der Länder) kullanılmaktadır. Bu mahkemeler yargı gücünü kullanırken hem federal hem de federe hukuk kurallarını uygulamakla yükümlüdürler¹⁷².

Federal Anayasa Mahkemesi'nin dışında "adli, idari, vergi, iş ve sosyal yargı" şeklinde beş farklı yargı kolunda faaliyette bulunmak üzere "Federal Temyiz Mahkemesi, Federal İdare Mahkemesi, Federal Vergi Mahkemesi, Federal İş Mahkemesi ve Federal Sosyal Mahkeme"nin kurulması öngörülmektedir. Bu mahkemeler arasında içtihat birliğini sağlamak amacıyla da bahsi geçen mahkemelerin üyelerinden oluşan bir Ortak Daire tesis edilmektedir. Ayrıca sınıai hakların korunması

¹⁶⁹ <http://hukukbir.com/gelismis-dunya-ulkelerinde-yurutme> Erişim Tarihi: 05.09.2019

¹⁷⁰ Parlak, Caner, a.g.e, s163.

¹⁷¹ Hakan Özdemir "Anayasa Yargısı Bakımından Fransa ile Almanya'nın Karşılaştırılması" *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Volume: 7, Sayı/Number:2, Aralık/December 2018, s697.

¹⁷² T.C. Devlet Personel Başkanlığı, a.g.k, s9.

için federal mahkemelerin kurulabileceği hükmüne yer veren Temel Yasa, silahlı güçler için askeri ceza muhakemelerinin de kurulmasını öngörmektedir¹⁷³.

Almanya'da kamu yönetimine ilişkin genel örgütlenme kademeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir: Federal Yönetim (Bundesverwaltung), Eyalet Yönetimleri (Landerverwaltungen), Bölge Yönetimleri (Regievunospraesidien), İlçeler (Kreise), İlçeden Bağımsız Belediyeler (Kreisfreistaedte: Bağımsız şehirler, kent-ilçe) ve Belediyeler (Komünen). Bu kademelerden son iki basamakta olanlar mahalli idare kuruluşlarıdır¹⁷⁴.

Belediyeler ise ilçe içindeki belediyeler ile ilçe dışındaki belediyeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Kırsal bölgelerdeki belediyeler ilçelere bağlıyken, kentsel bölgelerdeki belediyeler ilçelerden bağımsızdırlar. Söz konusu türdeki belediyeler arasında görev ve örgütlenme açısından iki temel fark bulunmaktadır. Birinci fark, ilçe dışındaki belediyeler ilçenin de görevlerini üstlenmektedirler. İkinci fark ise ilçe dışındaki belediyelerin denetim yetkisi validedir. Dolayısıyla yerel yönetim birimleri; ilçeden bağımsız büyük şehirler, ilçeler ve belediyeler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır¹⁷⁵.

1.2. Almanya Federal Ombudsmanı

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde, Anayasanın 45.b maddesi ile 1956'da Savunma Ombudsmanlığı ile ilgili kanun çıkarılıp kurulmuştur. Almanya'da "Cezaların İnfazı Ombudsmanı", "Bankalar Ombudsmanı", "Sigorta Ombudsmanı" gibi ombudsmanlıklar da vardır¹⁷⁶.

Diğer yandan Almanya'da Ombudsmana benzeyen üç farklı kurum vardır. "Wehrbeauftragter", "Bürgerbeauftragter" ve "Petitionsausschuss"¹⁷⁷. Almanca'da

¹⁷³ Özdemir, a.g.m, s697-698.

¹⁷⁴ Mehmet Güneş "Almanya Ve Türkiye'deki Yerel Yönetimlere Karşılaştırmalı Bir Bakış" *Savunma Bilimleri Dergisi* 8, yy, 2009, s148-149.

¹⁷⁵ Mehmet Selim Bağlı "Alman Yerel Yönetim Yapısı" *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 473, Aralık 2011, s50.

¹⁷⁶ Fendoğlu, a.g.m, s9.

¹⁷⁷ Gwendolyn Zeuner, *The Ombudsman in Germany*, Sociology of Human Rights and the Ombudsman, Marco Alberto Quiroz Vitale, 2016, s6.

kelimesi olan "Wehrbeauftragter" İngilizce'ye "Parliamentary Commissioner for the Armed Forces" ifadesi kullanılan ombudsman, Türkçe olarak "Silahlı Kuvvetler İçin Parlamento Komiseri" şeklinde çevrilmektedir. Ayrıca, Wehrbeauftragter kelimesi, "Askeri Ombudsman" ve "Savunma Ombudsmanı" olarak da denilmektedir. Bu çalışmada Savunma Ombudsmanı kavramını kullanılacaktır¹⁷⁸.

1.2.1. Almanya savunma ombudsmanının kuruluşu ve tarihsel gelişimi

Alman Anayasası'nda 45b maddesi ile dayanarak 1956 yılında savunma Ombudsmanı "Wehrbeauftragter"i kurulmuştur. Sadece 1972'de, Anayasa Mahkemesi, askerlerin federal devlete özellikle yakın olsalar bile, her türlü medeni haklara sahip olduğuna ve yine de bazı medeni hakların 17a maddesiyle sınırlandırılabilmesine karar verdi.

1.2.2. Almanya savunma ombudsmanına ilişkin genel bilgiler: yapısal- kurumsal yönler

Almanya Savunma Ombudsmanı, Federal Meclis üyeleri tarafından 5 senelik bir dönem yapmak üzere gizli oylamada seçilmektedir. Aday olabilmek için 35 yaşını doldurmak gereklidir ve seçilebilmek için askeri bilgisi ve tecrübesi şart aranmamaktadır. Yeni Ombudsman görevini başlamadan önce parlamento başkanının onu ilan etmesi ardından parlamento karşısında yemin etmelidir. Ombudsman ne Federal Meclis üyesi ne de bir devlet memuru özel bir görev üstlenir¹⁷⁹. Ombudsman "temel hakları korumak ve Federal Meclis gözetiminde Federal Meclis'e silahlı kuvvetler konusunda yardım etmek" için çalışmaktadır. Ayrıca ombudsmanının kesin görev ve yetkileri, Silahlı Kuvvetler Parlamentosu Komiserliği Yasası'nda belirtilmiştir. Bu yasaya göre, ombudsmanın harekete geçmesi için özellikle iki neden belirlenmiştir: Federal Meclis veya Savunma Komitesinin talimatı üzerine ve Silahlı

¹⁷⁸ Akıncı, Usta, a.g.k, s2743.

¹⁷⁹ Parlak, Doğan, a.g.e, s80.

kuvvetlerin bir üyesinin temel haklarının veya Innere Führung (liderlik ve sivil eğitim) ilkelerinin ihlal edildiğini gösteren durumlardır¹⁸⁰.

Almanya Savunma Ombudsmanı'nın ofisi Berlin'dedir. Askerlerin ihtiyaçlarından sorumludurlar ve parlamento veya eski görevli tarafından yapılması istendiğinde askerin dilekçelerine cevap verirler. Görevleri, askerlerin insan haklarını ve ordunun ilkelerini takip edip etmediğini gözlemlemektir. Araştırma yapmak için, savunma bakanlığından bilgi alma, tüm ordu yerlerine erişim, ordudan raporlar talep etme ve askeri mahkemelerde duruşmalara katılma hakları vardır¹⁸¹.

İlk Savunma Ombudsmanı 1959'da göreve başladığından beri , Federal Meclis hiçbir talimat vermemiş ve Savunma Komitesi bunu yalnızca 25 kez yapmıştır. Ombudsman bu nedenle öncelikle kendi inisiyatifiyle çalışır. Ombudsman, Bundeswehr'deki olayları araştırır ; örneğin, insanlık onurunun, görüş özgürlüğünün veya hizmet personelinin yasal korunmasının yasadışı olarak kısıtlandığı şüphesini doğurur. Ombudsman dikkatleri, askeri birimlere yapılan ziyaretler sırasında soruşturmalara ve basında çıkan haberlere, Bundestag üyelerinden gelen bilgiler veya hizmet personelinin gelen dilekçelere soruşturma yol açan özel olaylara dikkat çekebilir¹⁸².

1.2.3. Almanya savunma ombudsmanının uygulama düzeyine ilişkin bilgiler: işlevsel yönler

Savunma ombudsmanı, Federal Meclis ve Savunma Komitesinden talimat alma yetkisi vardır. Federal Meclis yalnızca, Savunma Komitesi resen harekete geçmemesi durumunda ombudsmana talimat verebilmektedir. Her türlü şikâyet konusu savunma komitesi tarafından gündeme alınır bir karar verilirse, bu durumda meclisin Savunma Ombudsmanı'na talimat vermesi söz konusu olamaz. Askerler için dilekçe aracılığıyla başvurulması durumunda, Savunma Ombudsmanı ile Dilekçe Komisyonu'nun yetkileri

¹⁸⁰ <https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

¹⁸¹ Zeuner , a.g.k, s12.

¹⁸² <https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

eşitlenmiştir. Savunma Ombudsmanı, görevliler, işçiler ve onun altında çalışan diğer memurlar, meclisin genel yapısının bir parçasıdır¹⁸³.

Ombudsman, çalışmalarında çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanma hakkına sahiptir. Federal Savunma Bakanı ve tüm alt kuruluşlardan bilgi talep etme ve kayıtlara erişim hakkı da vardır. Ayrıca ombudsman, tanıkların yanı sıra şikâyette bulunan kişilerin duruşmalarını yapabilmesi, herhangi bir zamanda ve önceden haber vermeksizin, Bundeswehr'in herhangi bir birimini, genel merkezini, kurulumunu veya idari ajansını ziyaret edebilmektedir. Bundeswehr'de disiplin yetkisinin kullanılmasına ilişkin raporlar talep edebilir ve mahkemede ceza veya disiplin soruşturmasına katılabilir¹⁸⁴. Ombudsmanlık Kanunu'na göre, " Her askerin resmi rotayı izlemeden ombudsman ile bireysel olarak iletişim kurma hakkı vardır. Ombudsmana başvuru aracılığıyla bir kişinin iş yerinde yaşadığı kötü bir hal ya da zararlı duruma düşürülmesi söz konusu olamaz"¹⁸⁵. Wehrbeauftragten tarafından çağrıldığı için resmen kınama veya dezavantajlı olmamalıdır.

Diğer yandan, Savunma Ombudsmanı'na gönderilecek şikâyetler veya dilekçeler üzerinde şikâyetçilerinin adlarını yazmaları gerekmektedir. Aksi takdirde kanunun 8. maddesi, anonim dilekçelerin dikkate alınmayacağını işaret etmiştir. Aynı kanunda, 9. maddesi ile başvuruların gizli olmasını belirtmektedir. Ombudsmana bir başvuru olursa, şikâyetçiyi ve şikâyet konusunu açıklama konusunda ombudsmanın takdir hakkı vardır¹⁸⁶. Diğer ülkelerde olduğu gibi Savunma Ombudsmanı yılda bir kez yaptıkları faaliyetler hakkında Alman parlamentosuna rapor vermesi gerekir.

1.3. Almanya'da Yerel Ombudsmanlar

AB üye devletleri ve Avrupa Birliği'nin çoğunda ombudsmanlık olanakları bulunmaktadır. Almanya'da şu anda ulusal düzeyde bir Ombudsmanlık kurumu bulunmamaktadır. Ancak ülke düzeyinde, ombudsmanlık fikri giderek yaygınlaşıyor. Şu

¹⁸³ Akıncı, Usta, a.g.e s2744.

¹⁸⁴ <https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner> Erişim Tarihi: 02.08.2019

¹⁸⁵ https://www.gesetze-im-internet.de/wehrbbtg/_7.html Erişim Tarihi: 02.08.2019

¹⁸⁶ Akıncı, Usta, a.g.e, s2744.

anda, beş federal eyalette, Mecklenburg-Vorpommern, Rheinland-Pfalz, Schleswig-Holstein, Thüringen ve Baden-Württemberg, ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır. Almanya’da yerel Ombudsmanlar “Bürgerbeauftragter” “Vatandaşların Komiseri” adı verilmiştir.

1.3.1. Almanya yerel ombudsmanların kuruluşu ve tarihsel gelişimi

200 yıldan daha uzun bir süre önce, Ombudsman Ofisi ("riksens ständers justitiombudsman") İsviçre’de kuruldu. Ancak, Danimarka’da “Folketingets Ombudsmand”, Norveç’te ve İngiltere’de ombudsmanlık kurumlarının kuruluşunu geçen yüzyılın ortalarına kadar gerçekleştirildi.

Aralık 2016’da, Baden-Württemberg eyalet parlamentosu ilk defa meclis tarafından seçilen bir ombudsman atadı. Yasal dayanak, meclis tarafından 17 Şubat 2016’da oluşturuldu. Diğer federal eyaletlerde de, bir ombudsman ve/veya polis komiseri gibi ombudsmanlık kurumları oluşturmak için tartışmalar ve somut düşünceler sürmektedir. “Herkesin, bireysel olarak veya başkalarıyla topluluk içinde, yetkili makamlara veya halkın temsilcisine talep veya şikâyetle bulunma hakkı vardır.” (Temel Yasanın 17. Maddesi, Mecklenburg-Vorpommern Anayasasının 10. Maddesi ") sözüyle Ombudsmanlık kurumu ülke çapında yaygınlaşmaya devam etmektedir¹⁸⁷.

Mecklenburg-Vorpommern'deki ombudsmanlık kurumu, 1995 yılında Dilekçe Kanunları ve Vatandaşların Komiseri Yasası “petitions-und Bürgerbeauftragtengesetz” ile kuruldu. Bunun anayasal temeli, Mecklenburg-Vorpommern’in anayasasının 36 III. maddesinde bulunur¹⁸⁸.

Rheinland-Pfalz’ın Ombudsmanı aynı zamanda eyalet polis komiseridir. Rheinland-Pfalz vatandaşların komiseri 1974’te atandı. O zamandan beri ombudsman 125.000’den fazla dilekçe verdi¹⁸⁹. 22 Eylül 1988’de Başbakan Björn Engholm, Devlet Şansölyesi’nde Sosyal İşler Ombudsmanlığı ve Ülke Engelliler Ülke Temsilcisi olarak

¹⁸⁷ <https://www.bundestag.de> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

¹⁸⁸ <http://www.buergerbeauftragter-mv.de> Erişim Tarihi: 01.08.2019.

¹⁸⁹ <http://www.derbuengerbeauftragte.rlp.de> Erişim Tarihi: 19.06.2019

bir kararname imzaladı. 1994 yılında görev dağılımı bölünmüş ve engelli insanlar için bir ülke temsilcisinin ofisini yaratmıştır. Sosyal İşler Ombudsmanlığı'nın görevi Schleswig-Holstein Landtag'ın Başkanına bağlıydı, bundan sonra Parlamento Komiserliği seçti. 1999'da, ofis Adolfstraße 48'den şu anda Karolinenweg 1 olana taşındı. Kurumun kuruluşundan 2017 sonuna kadar Sosyal İş Ombudsmanı tarafından 80.400 dilekçe alınmıştır.

25 Mayıs 2000 yılında Thüringen Landtag emriyle “Thüringer Gesetz über den Bürgerbeauftragten–Thüringer Bürgerbeauftragtengesetz (ThürBüBG)” hakkındaki Thüringen Ombudsman Yasası geçti. 6 Haziran 2000'de, Thüringen Serbest Devleti Kanun ve Yönetmelik Gazetesinde ilan edilmesinden bir gün sonra yürürlüğe girdi. 15 Aralık 2000'de Dr. Ing. Karsten Wilsdorf, Thüringen Parlamentosu tarafından Serbest Thüringen devletinin ilk ombudsmanı seçildi ve 25 Ocak 2001'de Thüringen Devlet Parlamentosu Başkanı'nın atanmasını ve taahhüdünü kabul etti. 15 Mayıs 2007'de, Thüringen Parlamentosu Ombudsmanı ve Dilekçe Yasasını değiştirdi. Kurumun kuruluşundan 2018 yılı sonuna kadar Ombudsmanlık makamında 13.264'ten fazla dava alınmıştır¹⁹⁰.

1.3.2. Almanya yerel ombudsmanlarına ilişkin genel bilgiler: yapısal- kurumsal yönler

Vatandaşların komiseri altı yıllığına Mecklenburg-Vorpommern parlamentosu olan “Landtag” tarafından seçilir. Bir kez daha tekrar seçilebilir. Aynı anda başka bir iş veya görev alamaz ve maaşı parlamento tarafından ödenir. Vatandaşların komiseri kendi yardımcısı ve personeli atar¹⁹¹. Görevleri, vatandaşların eyalet hükümetine karşı haklarını korumak ve vatandaşlarla idari arasında hakemlik etmenin yanı sıra, sosyal konularda vatandaşlara danışmanlık ve destek sağlamaktır¹⁹². Vatandaşların komiseri, idarenin eyleminin yasadışı veya ikametgahsız olup olmadığını kontrol eder. Vatandaşların komiseri hem mahkemelere hem de “Petitionsausschuss”un yan

¹⁹⁰<https://www.buergerbeauftragter-thueringen.de/der-buergerbeauftragte/historie/> Erişim Tarihi: 04.08.2019.

¹⁹¹ Petitions- und Bürgerbeauftragtengesetz Mecklenburg-Vorpommern 5. ve 2. Madde.

¹⁹² Petitions- und Bürgerbeauftragtengesetz Mecklenburg-Vorpommern 36. Madde.

kuruluşudur. Ayrıca vatandaşların komiseri “Petitionsausschuss” ile ilgili bilgi vermek ve işbirliği yapmak zorundadır. Parlamentonun salt çoğunluğunu ya da birinin isteği üzerine görevinden alınabilir. Vatandaşların komiseri kendi inisiyatifiyle harekete geçebilir veya vatandaşlar, eyalet parlamentosu, “Petitionsausschuss” veya eyalet hükümeti tarafından istendiğinde hareket edebilir. İdarenin ofislerine, dosyalarına ve diğer bilgilere erişime hak sahibi vardır ve yönetime nasıl davranacaklarını önerebilirler. İdare öneriyi uymuyorsa kararını gerekçelendirmek zorundadır¹⁹³.

Landtag üyelerinin üçte ikisi vaktinden önce görevden alınmakta ve kendi isteği üzerine de istifa ederek görevden ayrılabilir. Ombudsman görevini yerine getirirken bağımsızdır ve sadece yasalara tabidir. Vatandaşların talebi üzerine, Landtag, Petitionsausschuss, Land hükümetinin veya eski memurun talebi üzerine faaliyet gösterir. Detaylar yasa ile düzenlenmiştir¹⁹⁴.

“Landesgesetz über den Bürgerbeauftragten des Landes Rheinland-Pfalz ve den Beauftragten für die Landespolizei”, Rheinland-Pfalz eyaletinin vatandaşlarının komiseri ve eyalet polisinin komiseri hakkındaki eyalet yasası esas olarak Mecklenburg-Vorpommern'deki yasaya eşittir¹⁹⁵. Rheinland-Pfalz Anayasası'nın 11. maddesinde anayasal temeli vardır. Rheinland-Pfalz'ın Vatandaşların Komiseri, Alman vatandaşı olmalıdır ve görev süresi sekiz yıldır. Yeniden seçilme imkanı vardır¹⁹⁶. Yasanın 16. maddesine göre, vatandaş ve polis arasında ve polisler arasındaki anlaşmazlıklarda hakemlik yapar. Bu durumda polis komiseri disiplin soruşturmasına iyi bir şekilde bağlıdır¹⁹⁷. 2013'te vatandaşların komiseri polis komiseri olarak atanmak üzereyken, bu fikir çok eleştirildi: genel olarak şüphe altındaki polise verileceği tartışılmayacaktı, çünkü vatandaşların şüphe altında olması gerekmeyecekti¹⁹⁸.

¹⁹³ <https://www.doccity.com/it/ombudsman-in-germany/797407/> Erişim Tarihi: 10.07.2019.

¹⁹⁴ Petitions- und Bürgerbeauftragtengesetz Mecklenburg-Vorpommern 35. Madde.

¹⁹⁵ Bürgerbeauftragten Rheinland-Pfalz.

¹⁹⁶ Bürgerbeauftragten Rheinland-Pfalz 9.madde.

¹⁹⁷ Bürgerbeauftragten Rheinland-Pfalz 18.madde.

¹⁹⁸ <https://www.doccity.com/it/ombudsman-in-germany> Erişim Tarihi: 10.07.2019.

Tıpkı Mecklenburg-Vorpommern gibi Schleswig-Holstein'in Vatandaşların Komiseri görev süresi de altı yıldır¹⁹⁹. 2016'dan bu yana Vatandaşların Komiseri aynı zamanda polis komiseridir. “Bürger-und Polizeibeauftragengesetz” nin yasası 1. maddesine göre, vatandaşların ve Polis Komiseri'nin (BüPoIBG) kanunu vatandaşların komisyoncusu “Ombudsperson”, anti-ayrımcılık ofisi “antidiskriminierungsstelle” ve Çocuk ve Gençlik Hizmetleri için Ombudsman “der Kinder-und jugendhilfe”i içermektedir.²⁰⁰.

Thüringen Vatandaşların Komiseri Yasası'nın 1/1. maddesine göre, Vatandaşların Komiseri, kamu idare makamları karşısında vatandaşların haklarını koruma ve vatandaşlara idare ile olan ilişkilerinde danışmanlık yapma ve yardım etme görevini üstlenir. Vatandaşların kendisine sunduğu dilek, kaygı ve önerileri ile ilgilenir. Bu görev bağlamında, bilhassa bilinen eksikliklerin giderilmesi için çalışmalıdır. Ayrıca, bilgi ve bilgi talepleri için tüm taleplerin işlenmesinden sorumludur. Vatandaşların kaygılarının giderilmesi ve diğer olayların uygun şekilde çözülmesi üzerinde hareket eder. Ombudsman da kendi inisiyatifiyle hareket edebilir²⁰¹. Eyalet yasama organı Ombudsmanı üyelerinin çoğunluğuyla gizli oy kullanarak seçer. Öneriler Thüringen eyalet parlamentosunun yetkilerindedir. Thüringen eyalet parlamentosuna kimlerin seçileceğini seçebilir. Ombudsmanın görev süresi altı yıldır ve ikinci defa seçime izin verilmektedir²⁰². Thüringen Vatandaşların Komiseri, bir önceki yılki çalışmaları hakkında her yıl 31 Mart tarihine kadar Landtag'a rapor verecektir²⁰³.

“Gesetz über, Bürgerbeauftragte oder den Bürgerbeauftragten des Landes Baden-Württemberg” nin 1. ve 2. maddelerine göre, vatandaşların Baden-Württemberg eyaletinin komiseri (BüGBW) hakkında vatandaşların ve polis arasındaki ilişkiyi güçlendirmek zorundadır. Görev süresi sekiz yıldır ve yeniden seçilebilir²⁰⁴. Bu vatandaşların komiseri özellikle polisle uğraşmak zorunda olduğu, bir uzlaşma olarak

¹⁹⁹ <http://www.landtag.Itsh.de/beauftragte/bb> Erişim Tarihi: 17.06.2019.

²⁰⁰ <https://www.doccity.com/it/ombudsman-in-germany>. Erişim Tarihi: 10.07.2019.

²⁰¹ <https://www.buergerbeauftragter-thuringen.de/der-buergerbeauftragte/> Erişim Tarihi: 04.08.2019.

²⁰² Bürgerbeauftragten Thüringen 7.madde.

²⁰³ Bürgerbeauftragten Thüringen 5.madde.

²⁰⁴ Bürgerbeauftragten Baden-Württemberg 9.madde.

anlaşılabilir. 2010 yılında, Stuttgart 21'e karşı protestolar sırasında ağır polis müdahaleleri vardı. Polislere yönelik etiketlere bir cevap olarak talep edildi, böylece suçlulara zulmedildi. Bu mecliste çoğunluk bulamadığı için, uzlaşma polislerin çalışmalarını vatandaşların komiseri aracılığıyla iyileştirmektir²⁰⁵.

1.3.3. Almanya yerel ombudsmanlarının uygulama düzeyine ilişkin bilgiler: işlevsel yönler

Dilekçe hakkı, herkese, eyalet kurumları tarafından adaletsizlik, ayrımcılık ya da eşitsiz muamele karşısında kendilerini savunma hakkı olarak verilir. Böylece vatandaşlar, idare denetim ve hatta bazen mevzuat için doğrudan Landtag'a ivme kazandırabilir.

Almanya'nın Kuzey-Doğusunda bulunan Mecklenburg-Vorpommern eyaleti, Schwerin başkentinde Vatandaşların Komiseri'nin ofisi bulunmaktadır. Bu eyalette şikâyetle bulunan bir vatandaş telefon, e-posta veya posta yoluyla ofise ulaşabilir. Ayrıca Mecklenburg-Vorpommern'in her yerinden farklı şehirlerde anket günleri vardır. Tek şart, şikâyetçinin adı ve sorununun açık olmasıdır²⁰⁶. Herkesin bireysel olarak teklifleri, talepleri ve şikâyetleri olan diğer kişilerle birlikte ombudsmana yazılı olarak şikâyet hakkı vardır. Bu aynı zamanda memurlara kısıtlama olmaksızın da uygulanır. Ombudsmanlığa yapılan gönderiler sözlü olarak da yapılabilir²⁰⁷. Anayasanın 10. maddesine göre dilekçe hakkı her gerçek ve özel hukukun her bir tüzel kişisine uygulanır. Giriş yapma hakkını kullanmak için iş yeteneği gerekli değildir; kişinin isteğini anlaşılır bir şekilde ifade edebilmesi yeterlidir. Şikâyetle bulunma hakkı, şikâyetçinin ikametgah veya uyruk gibi kişisel koşullarından bağımsızdır. Bir dilekçenin diğerine sunulmuş olması durumunda, meşruiyet gerekebilir. Eğer diğer dilekçe ile aynı fikirde değilse, başka işlem yapılmaz²⁰⁸. Cezaevlerinden ve diğer kapalı kurumlardan gelen dilekçeler, Landtag'a, Dilekçe Komitesi'ne veya Ombudsman'a, gecikmeden ve herhangi bir kontrol olmaksızın teslim

²⁰⁵ <http://www.stuttgarter-zeitung.de> Erişim Tarihi: 18.08.2019.

²⁰⁶ <http://www.buergerbeauftragter-mv.de/index.phtml?Aktion=view> Erişim Tarihi: 30.07.2019.

²⁰⁷ Petitions- und Bürgerbeauftragtengesetz - Mecklenburg-Vorpommern, 1/1.madde.

²⁰⁸ Petitions- und Bürgerbeauftragtengesetz - PetBüG M-V, 1/2.madde.

edilmek zorundadır. Hiç kimse Landtag'a, Dilekçe Komitesi'ne veya Ombudsman'a sunulmaktan ceza alamaz. Kamu hizmeti üyeleri, Landtag'a, Dilekçe Komitesi'ne veya Ombudsman'a başvururlarsa, bu dilekçelere karşı disiplin soruşturması başlatılamaz. Taşra teşkilatı altındaki il hükümeti veya kamu idaresi makamları, girişin içeriğine ilişkin bir şikâyet veya şikâyette bulunmak istiyorlarsa, Dilekçe Komitesi ve Ombudsman önceden bilgilendirilecektir²⁰⁹.

Rheinland-Pfalz Vatandaşların Komiseri'ne ise şikâyetler posta yoluyla, faksla veya elektronik olarak gönderilebilir. Şikâyetler posta veya faks ile gönderilirse, el yazısı ile imzalanmış bir imza gereklidir. Yine de elektronik ortamda gönderme imkanı vardır, bunun için verilen çevrimiçi formu kullanılabilir. Şikâyet kamu çıkarlarına ilişkin bir konuyla ilgiliyse ve şikâyetinin yayınlanmasını isteniyorsa, Rheinland-Pfalz Vatandaşların Komiseri websayfası'nda, Genel Şikâyet başlığı altındaki "evet"i seçilmelidir²¹⁰.

Ek olarak, Schleswig-Holstein Dilekçe Komitesi, anayasanın 48. maddesi uyarınca, popüler girişimlerin temsilcilerini duyma görevine sahiptir. Dilekçe Komitesi bu nedenle ülkedeki yetkililerin kararlarıyla ilgili endişeleri giderebilir ve tavsiyelerde bulunabilir. Ancak: belediye, il ve ilçe özyönetimi konularında, Dilekçe Kurulu adli incelemeyle sınırlıdır. Dilekçe Kurulu, mahkeme kararlarının dilekçenin konusu olup olmadığını belirleyemez. Medeni hukuk anlaşmazlıklarında bile Dilekçe Kurulu müdahale edemez. Sosyal konulardaki dilekçeler, Ombudsman veya Ombudsman'a gönderenin izni ile gönderilir. Dilekçelere e-posta gönderilemez, verilen çevrimiçi dilekçe formu kullanılarak imzalanmalı veya gönderilmelidir²¹¹.

Thüringen Ombudsmanı'nın yetkililer veya ofislerle ilgili zorluklarla ilgili yardıma ihtiyacı olursa, talepler şahsen, telefonla veya ombudsmana yazılı olarak hitap edilebilir. Ayrıca, ombudsman Thüringen bölge ofislerinde ve belediyelerde vatandaşlara yönelik düzenli olarak konuşma günleri düzenler. Ombudsman bağımsız

²⁰⁹ <http://www.landesrecht-mv.de> Erişim Tarihi: 01.08.2019.

²¹⁰ <https://diebuengerbeauftragte.rlp.de/icc/assisto> Erişim Tarihi: 19.06.2019.

²¹¹ <https://www.landtag.ltsh.de/petitionen/petitionsrecht/> Erişim Tarihi: 01.08.2019.

ve masrafsız olarak çalışmaktadır²¹². Fakat ombudsman, kira, iş veya sözleşme hukuku ile ilgili olanlar gibi medeni hukuk konularında yardımcı olamaz. Gerçeklerin yasal işlemlere tabi olup olmadığı konusunda tavsiyede bulunamaz. Ayrıca, bir dilekçe prosedürünün konusu olan ya da zaten var olan endişeler ombudsman tarafından ele alınmamıştır. Bu aynı zamanda savcının soruşturması için de geçerlidir²¹³.

Baden-Württemberg Eyaleti Ombudsmanlığı Yasası (BürgBG BW) 'nın 22. Maddesinde “*Ombudsman yıllık olarak Landtag'a faaliyet hakkında yazılı olarak rapor verecektir. Landtag ve komitelerdeki rapordaki tartışmalar sırasında hazır bulunması ve talep üzerine konuşması zorunludur*”. Raporlama döneminde toplam 498 kaygı alınmıştır. Ulusal Polis alanında 96 başvuru gönderildi. Bir polis eyleminden şikâyetçi olan vatandaşlardan 82 başvuru (önceki yılda 41) vardı, 14 vaka (geçen yıl 8) devlet polisi üyeleri tarafından sunuldu. 402 başvuru, diğer makamların meseleleri ile ilgilidir. Giriş sayısı bir önceki yıla göre %53'ten fazla arttı. Devlet polisi ile ilgili şikâyetler bir önceki yıla göre ikiye katlandı. Bununla birlikte, alınan tüm girişlerin oranında, devlet polisi ile ilgili şikâyetlerin sayısı 4 puanın altında (% 12.7'den% 16.5'e) arttı²¹⁴.

²¹²<https://www.buergerbeauftragter-thuringen.de/kontakt/so-erreichen-sie-uns/> Erişim Tarihi: 01.08.2019

²¹³<https://www.buergerbeauftragter-thuringen.de/der-buergerbeauftragte/haeufig-gestellte-fragen-faq/> Erişim Tarihi: 01.08.2019.

²¹⁴ <https://www.buergerbeauftragter-bw.de/information/jahresbericht-1> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AFRİKA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU

1. GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ

1994 yılında kabul edilen Güney Afrika bayrağında bulunan kırmızı renk, topraklarını savunurken hayatını kaybedenlerin kanını; mavi renk, gökyüzünü; yeşil renk, ülkenin topraklarını; siyah renk, Afrika kıtasını ve Afrikalı siyah halkı; beyaz renk, ülkedeki beyaz halkı ve sarı renk, ülkenin yeraltı kaynaklarını temsil etmektedir. Bayrakta oluşan 'Y' harfi ise, 2 ırkın birlikteliğini sembolize eder. Dünyadaki en renkli bayraklardan biridir.

1.1. Ülke Profili

1.1.1. Genel bilgiler

Tablo 6: Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Genel Bilgileri.

Resmi Adı	<i>Güney Afrika Cumhuriyeti</i>
Yönetim Biçimi	<i>Federal Cumhuriyet, Parlamenter Demokrasi Sistemi</i>
Resmi Dili	<i>Afrikaans, İngilizce, IsiNdebele, Sepedi, Sesotho, Swazi, Xitsonga, Setswana, Tshvenda, IsiXhosa ve IsiZulu</i>
Başkenti	<i>Pretoria (İdari), Cape Town (Yasama), Bloemfontein (Yargı)</i>
Yüzölçümü	<i>1.214.470 Km²</i>
Nüfusu	<i>57. 725. 606 (2018)</i>
Nüfus Yoğunluğu	<i>47/km²</i>
Para Birimi	<i>Güney Afrika Randı</i>
Başlıca Şehirleri	<i>Johannesburg, Cape Town, Durban, Pretoria, Port Elizabeth</i>
Federe Devletler	<i>Doğu Cape, Batı Cape, Kuzey Cape, KuzeyBatı, Serbest Eyalet, Kwazulu-Natal, Gauteng, Limpopo ve Mpumalanga</i>
Kişi Başına Milli Gelir	<i>5,606 USD (2019)</i>
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	<i>ACP, AfDB, AU, BIS, C, CD, FAO, FATF, G-20, G-24, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCt, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCS, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, MONUSCO, NAM, NSG, OECD (Enhanced Engagement), OPCW, Paris Club (associate), PCA, SACU, SADC, UN, UNAMID, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNITAR, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC, BRICS, İngiliz Uluslar Topluluğu</i>

Kaynak: Parlak, Caner, a.g.e, s147; <https://finansstaksi.com> Erişim tarihi: 08.15.2019.

1.1.2. Güney afrika cumhuriyeti'nin siyaset et kamu yönetimi yapısı

Güney Afrika Cumhuriyeti Afrika Kıtası'nın güney uç bölgesini kaplayan ve Atlas Okyanusu ile Hint Okyanusu'na uzun kıyıları olan üç tarafı denizle çevrili bir yarımadadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'ye komşu ülkeler ve sınırları; Namibya (855 Km), Botswana (840Km), Zimbabve (225 Km), Mozambik (491Km), Esvati Krallığı

(430 Km) ve Lesoto'dur (909Km). Aslında Lesoto, tamamen Güney Afrika Cumhuriyeti toprakları içindedir. Ülkenin büyüklüğü 1.214.470 kilometre kare'dir²¹⁵.

Güney Afrika Cumhuriyeti toprakları dokuz eyalete ayrılmış olup bunlar; Gauteng, Batı Cape, Kwazulu Natal, Doğu Cape, Kuzey Cape, Limpopo, Mpumalanga, Serbest Eyalet ve KuzeyBatı'dır. Yasal başkent Cape Town olmakla birlikte yönetim için başkent Pretorya'dır. Diğer önemli şehirler Johannesburg, Durban, Port Elizabeth, Bloemfontein ve Doğu London'dır. Uluslararası ticaret limanı Port Elizabet olmakla birlikte son yıllarda özellikle Durban, Cape Town ve Port Elizabet'in batısında yeni bir liman inşası ile deniz ticareti ulaşımının ülke sınırları içinde yayılması öngörülmüştür. Özellikle Durban Birleşik Arap Emirliklerin'de Dubai örneği bir gelişim çizgisine yönelmiştir²¹⁶.

Güney Afrika nüfusu, 4 farklı etnik gruptan oluşmaktadır. *Siyahlar ve Bantular* %70 ile en kalabalık grubunu *Beyazlar* % 17, *melezler* % 10 ve *Asyalılar* ise % 3 ile nüfusun kalan bölümünü teşkil ederler. Beyazlar Hollanda, İngiliz, Fransız ve Alman kökenlidir. Siyahlar ve Bantular genellikle Hotantolar ve diğer Afrika yerlilerinin karışımından oluşmuştur. Bunlar Cape Town bölgesinde yoğunlardır. Hint menşeli olan Asyalılar; on dokuzuncu yüzyılda Güney Afrika'daki şeker kamışı çiftliklerinde çalıştırılmak üzere getirilmişlerdir²¹⁷. Ülkedeki doğurganlık oranı %2,7 (kadın başına düşen çocuk sayısı), ortalama yaşam süresi 50,7 olarak kaydedilmiştir. Ülkenin nüfus sayısı Birleşmiş Milletler son tahminlerine göre 57.725.606'tır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde nüfus ve işgücü alanında büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Bu nedenle özellikle nitelikli orta kademe ve idari personel yetersizliği ciddi şekilde hissedilmekte ve çözüm yolları aranmaktadır²¹⁸.

Bugün, ülke kıtanın en büyük ekonomik güçlerinden biridir ve uluslararası düzeyde, esas olarak G20'ye entegrasyonu ile en gelişmiş ülkeler arasındadır. Ülkede

²¹⁵ <http://tarihlervekulturler.blogcu.com/guney-afrika-cumhuriyetinin-kurulusu-ve-tarihi/5008659> Erişim Tarihi: 14.06.2019

²¹⁶ <http://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2017/09/guneyafrika.pdf> Erişim Tarihi: 14.06.2019

²¹⁷ <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/> Erişim Tarihi: 13.06.2019

²¹⁸ <http://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2017/09/guneyafrika.pdf> Erişim Tarihi: 14.06.2019

kişi başına düşen gelir dağılımı arasında büyük bir uçurum ve eşitsizlik vardır. Kısacası Güney Afrika'nın ekonomik verilerinin ortalama değerleri büyük yanlışlıklara neden olmaktadır. "Apartheid" döneminin ırkçı mirası sebebiyle, ırksal farklılıklar ve ülke genelindeki bölgesel farklılıklar devam etmektedir. Ülkede servet dağılımı gayet adaletsiz gerçekleşirken nüfusun %10'u ekonomik servetin %95'ine sahiptir. Ülkedeki en büyük sektörü madencilik oluşturmaktadır. Büyük miktarda altın ve elmas rezervlerine sahip olan ülkede ekonomi Yahudi şirketler tarafından yönetilmektedir²¹⁹.

Güney Afrika Cumhuriyeti, 1996 Anayasası'yla yönetilmektedir. Anayasa'da belirtildiği gibi Güney Afrika; insan hak ve özgürlüklerini, insan onurunu ve eşitliği savunan, ırk ve cinsiyet ayrımcılığına karşı, hukukun üstünlüğüne dayalı ve çok partili demokratik bir cumhuriyettir²²⁰. Bütün vatandaşlar, vatandaşlığın haklarına, imtiyazlarına ve çıkarlarına eşit olarak sahip olma ve eşit derecede vatandaşlığın görev ve sorumluluklarına tabi olmaktadır. Ulusal mevzuat, vatandaşlığın kazanılması, kaybedilmesi ve restorasyonunu sağlamalıdır²²¹.

Başkanlık sistemine dayanan parlamenter demokrasi ile yürütülen Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ilk serbest ve demokratik seçimler 1994'te gerçekleştirilmiş, ırkçı beyaz rejime karşı mücadelenin bayraktarlığını yapan ANC (African National Congress) seçimlerden başarıyla öne geçmiştir. ANC, son yıllarda düzenlenen seçimleri tek başına hükümet kurabilecek çoğunlukla kazanmıştır²²². Yasama başkenti'nde Cape Town, yürütme organını denetleme görevini, anayasanın belirlediği sınırlar içinde uygulamaktadır. Temel hak ve özgürlükler Şubat 1997'de yürürlüğe giren GAC Anayasası ile güvence altına alınmıştır. Yargı ve basın bağımsızdır.

GAC'ta ABD'de olduğu gibi; merkezi bir ulusal devlet ve ayrıca dokuz eyalet başkanlığı vardır. Yasama organında iki meclis yer almakta; Ulusal Meclis'te dört yüz

²¹⁹ https://insamer.com/tr/guney-afrika_895.html Erişim Tarihi: 15.06.2019

²²⁰ Havvana Yapıcı Kaya, Ahmet Yıldız, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem (Almanya, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İtalya ve Japonya Örnekleri)*, TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2015, s111.

²²¹ Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası 1/3.madde.

²²² <http://www.mfa.gov.tr/guney-afrika-siyasi-gorunumu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 04.08.2019

milletvekili ve en yüksek grubunda Eyaletler Ulusal Konseyi'nde de doksan temsilci bulunmaktadır. Devlet başkanı, partiler tarafından paylaşılan dört yüz milletvekili ve eyaletlerden eşit sayıda katılım ile oluşan doksan üyenin tarafından oy kullanmak üzere seçilir. Her beş yılda bir Parlamento ve Devlet Başkanı seçimleri yapılmaktadır. Devlet Başkanlığı üst üste iki kez yapılabilir²²³.

Güney Afrika Anayasası, yürütme gücünü Devlet Başkanı, Devlet Başkanı Yardımcısı ve Bakanlardan oluşan Kabine'ye vermektedir. Yürütme gücü Devlet Başkanı'nın elindedir ve bu yetki diğer kabine üyeleriyle birlikte kullanılmaktadır. Devlet başkanı ve diğer hükümet üyeleriyle birlikte; kanunları uygulamak, ulusal politikaları belirlemek ve uygulamak, devlet kurumlarının faaliyetlerini düzenlemek, kanun önerileri hazırlamak ve sunmak ayrıca anayasa ve kanunlarla öngörülen diğer görevleri yerine getirmek suretiyle yürütme organını kullanmaktadır²²⁴.

Hollandalılar ve İngilizler tarafından art arda kolonileşme aşamaları yaşanmış olan Güney Afrika yargı sistemi, Hollanda yasalarına ve Ortak Yasalara (Common Law) dayanılarak hazırlanmıştır. Özellikle, mukavele hukuku, ticaret hukuku ve şirket hukuku, Common Law hukuk sistemlerine oldukça yakındır. Geleneksel hukuk, özellikle kişilerarası ilişkilerde (medeni hukuk, ticaret hukuku, bazı küçük cezai suçlar), Common Law ile aynı şekilde bir hukuk kaynağı olarak tanınır. Hakemlik uygulaması, özellikle inşaat, mühendislik ve sigorta alanlarında oldukça gelişmiştir.

Yargı yetkisi, Roma ve Hollanda hukukuna dayanırken, bu güç: Anayasa Mahkemesi, Yüksek Temyiz Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Sulh Hakim Mahkemeleri ve diğer mahkemelerden tarafından kullanılmaktadır. Anayasa mahkemesi; bir başkan, bir başkan yardımcısı ve dokuz üyeden oluşur. Görevi yasama, yürütme ve yargı organlarının anayasa hükümlerine bağlılıklarını sağlamaktır. Parlamento tarafından kabul edilen yasaları geri çevirme yetkisine sahiptir. Yargıçlar, devlet başkanı tarafından Adli Hizmet Komisyonu ile danışılarak atanmaktadır. Adli Hizmet Komisyonu'nda, üst düzeyli yargıçların yanı sıra parlamentodaki siyasi partilerin genel

²²³ https://www.academia.edu/7356939/G%C3%BCney_Afrika_Cumhuriyeti Erişim Tarihi: 15.06.2019

²²⁴ Güney Afrika Anayasası 85.madde.

başkanları da yer almaktadır²²⁵. İl mahkemeleri, tecavüz, cinayet veya ihanetten başka suçlar da dahil olmak üzere hukuk davalarını ve daha az ciddi ceza davalarını duyar. 120.000 (Rand)'a dek para cezası ve üç yıla dek hapis cezası verebilirler. Bölgesel mahkemeler ise; aynı zamanda sivil meseleleri de duyabilir ve ihanet hariç herhangi bir suç içeren ceza davalarıyla ilgilenebilir. Ayrıca boşanma davalarını da duyabilirler. Bölgesel bir Sulh Hakim mahkemesi, 600.000(Rand)'a dek para cezası ve 15 yıla dek hapis cezası verebilir²²⁶.

Güney Afrika'da yerel yönetim alanını oluşturan belediye sistemi “Apartheid” sonundan beri ve 1994'te Güney Afrika'da ilk serbest genel seçimden sonra yeniden yapılandırılmıştır. Sınırların, işlevlerin ve yetkilerin belirlenmesi için hükümleri değiştiren ve belediyelerin diğer yönetim konularını değiştiren yeni yasalar kabul edilmiş ve pek çok süreç halen devam etmektedir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, hükümet ulusal, eyalet ve yerel yönetim alanlarından oluşur. Anayasa, hükümetin üç alanının kendine özgü, birbirine bağımlı ve birbiriyle bağlantılı olmasını sağlar²²⁷.

Yerel yönetim alanı belediyelerden oluşmaktadır. İşlevleri yerel ekonomiler üzerinde yoğunlaşmakta, altyapı ve hizmetler sağlamaktadır. 1997 tarihli 52 sayılı Anayasa ve Düzenlenmiş Yerel Yönetimler Yasası uyarınca, organize yerel hükümet (şu anda Güney Afrika Yerel Yönetim Derneği'ne “SALGA” atıfta bulunur) belediyeleri temsil etmek ve Ulusal İller Konseyi'nin işlemlerine katılmak için 10 partiye kadar temsilci atayabilir.

Belediyelerin statüsü Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası'nda, 1996, Bölüm 151'de tanımlanmıştır:

(a) Yerel yönetim alanı, cumhuriyetin tamamı için kurulması gereken belediyelerden oluşur;

²²⁵ https://www.academia.edu/7356939/G%C3%BCney_Afrika_Cumhuriyeti Erişim Tarihi: 15.06.2019

²²⁶ <https://www.iol.co.za/the-star/news/understanding-south-africas-different-courts-and-their-functions-17616140>. Erişim Tarihi: 16.06.2019

²²⁷ Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası, 1996, Bölüm 3.

- (b) Bir belediyenin yürütme ve yasama yetkisi, Belediye Meclisine verilir;
- (c) Bir belediye, kendi inisiyatifiyle, kendi anayasasında öngörüldüğü gibi, toplumun yerel yönetim işlerini ulusal ve il yasalarına tabi olarak yönetme hakkına sahiptir;
- (d) Ulusal ya da il hükümeti, belediyenin yetkilerini kullanma ya da işlevlerini yerine getirme kabiliyetini veya yetkisini tehlikeye atamaz ya da engelleyemez.

1996 Anayasası, Güney Afrika'daki yerel yönetimin A, B ve C olmak üzere üç kategoriye ayrıldığını ve bu kategorilerin ulusal mevzuatta daha fazla tanımlanması gerektiğini öngörmektedir. Anayasanın rehberliğinde, Yerel Yönetimler: 1998 tarihli 117 sayılı Belediye Yapıları Yasası, Güney Afrika'daki yerel yönetimlerin üç kategoriye ayrıldığını öngörmektedir²²⁸. Bu üç belediye kategorisine ayrılması, Güney Afrika'daki yerel yönetimin üniter ve iki katmanlı yapıların bir karışımı olduğu anlamına gelir. Güney Afrika'da şu anda toplam 282 belediye bulunmaktadır. Yerel Yönetimler: 1998 tarihli Belediye Yapıları Yasası gereğince, kendi alanında özel yürütme ve yasama yetkisi olan büyükşehir belediyelerinin (A kategorisindeki belediyeler) yalnızca büyükşehir bölgelerinde kurulmasını sağlar. Şu anda dokuz büyükşehir belediyesi vardır: Buffalo Şehri (Doğu Londra), Cape Town Şehri, Ekurhuleni Büyükşehir Belediyesi (Doğu Rand), Ethekwini Şehri (Durban), Johannesburg Şehri, Mangaung Belediyesi (Bloemfontein), Msunduzi Belediyesi (Pietermaritzburg), Nelson Mandela Büyükşehir Belediyesi (Port Elizabeth) ve Tshwane Şehri (Pretoria)²²⁹.

Yerel Yönetimler: Belediye Yapıları Yasası, bir büyükşehir belediyesi statüsü için uygun olmayan alanların kendi bölgelerinde ilçe belediyelerine (C kategorisi belediyeler) ve yerel belediyelere (B kategorisine ait belediyeler) sahip olması gerekmektedir²³⁰. Bu nedenle büyükşehir dışı alanlar, kendi bölgelerinde birkaç yerel belediye içeren ilçe belediyelerinden oluşmaktadır. Şu anda Güney Afrika'da toplam 46 ilçe belediyesi vardır.

²²⁸ Yerel Yönetimler: 1998 tarihli 117 sayılı Belediye Yapıları Yasası, 1. Bölüm.

²²⁹ <https://www.gov.za/about-government/government-system/local-government> 16.06.2019.

²³⁰ Yerel Yönetimler: 1998 tarihli 117 sayılı Belediye Yapıları Yasası, Bölüm 3

1.2. Güney Afrika Federal Ombudsmanı

1.2.1. Halk savunucusu kurumunun kuruluşu ve tarihsel gelişimi

Güney Afrika'da ombudsman benzeri kurumlar, hükümet tarafından 1970'lı yıllarda ayrımcılığa (The Apartheid) dayalı kitlesel insan hakları ihlallerini önlemek ve kamusal kaynakların kötüye kullanımını ortadan kaldırmak amacıyla kurulmuştur²³¹. Nitekim Güney Afrika'da ilk ombudsmanlık kurumu veya benzer kuruluş, 1979 yılında kuruldu ve bu kuruma "Genel Avukat (The Advocate-General)" olarak adlandırıldı²³².

1994 yılındaki mevcut demokratik dağıtıma geçişin ardından, ANC liderliğindeki hükümetin Nelson Mandela önderliğinde karşılaştığı en büyük zorluklardan biri rüşvetçilikti. Mandela'nın kendisi, rüşvetçiliğin yeni dağıtım altında sürdüğü şeklindeki hayal kırıklığını dile getirdi²³³. Sorunu çözmek için atılan adımlardan biri, Halk Savunucusu makamının bir Ombudsman olarak işlev görmesi ancak geniş kapsamlı bir yetkiyle oluşturulmasıydı. Halk Savunucusu'nun tarihi, 1994'te yayımlanan Yeniden Yapılanma ve Gelişme Üzerine Beyaz Kitap'ta izlenmiştir²³⁴. Bu noktada, yeni hükümetin sorunu çözmesi için uluslararası toplum da dahil olmak üzere farklı mahallelerden büyük bir baskı oluştu. Beyaz Kitap, halkın yolsuzlukla mücadelenin bir parçası olması için bir yol sağlamak amacıyla bir Halk Savunucusu önermek üzere mevzuatın hazırlandığını ortaya koydu. Aynı yıl, Halk Savunucusu makamının kurulmasını öngören 1994 tarihli Halk Savunucusu Yasası kabul edildi²³⁵. Güney Afrika Ombudsmanı 1994'te çıkarılan ombudsman yasasıyla organik kanununa ulaşmıştır ve

²³¹ Parlak, Doğan, a.g.e, s272.

²³² Reif, s5-10.

²³³ Thomas.R. Snidert, Won Kidanett "Combating Corruption through International Law in Africa: A Comparative Analysis" *Cornell International Law Journal* 40(1), Pp692-748, 2013, s692

²³⁴ Vinothan Naidoo "The Politics Of Anti-Corruption Enforcement In South Africa" *Journal of Contemporary African Studies*, 31(4): 2013, pp523-542, s525.

²³⁵ Frederick Adetiba Olumide, *The Challenges Of Curbing Corruption In A Democracy: The Case Of The Public Protector And Nkandla*, Master Thesis of Sociology in the Faculty of Arts and Social Sciences, Stellenbosch University, March 2016, s52.

hemen sonraki yılda çalışmaya başlamıştır²³⁶. Bu çalışmada Güney Afrika Ombudsmanı “Halk Savunucusu (Public Protector)” adını kullanılacaktır.

Güney Afrika'daki Halk Savunucusu, ülkenin anayasası tarafından demokrasiyi desteklemek ve savunmak için kurulan altı bağımsız devlet kurumundan biridir. Anayasanın 181. bölümüne göre aşağıdaki devlet kurumları Cumhuriyet'teki anayasal demokrasiyi güçlendirecektir ve bunlar: Halk Savunucusu; Güney Afrika İnsan Hakları Komisyonu; Kültürel, Dini ve Dilsel Toplulukların Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Komisyonu; Cinsiyet Eşitliği Komisyonu; Genel Denetçi; ve Seçim Komisyonu'dur. Bu kurumlar bağımsızdır ve yalnızca anayasa ve yasalara tabidir ve tarafsız olmalı ve yetkilerini kullanmalı ve işlevlerini korku, iyilik veya önyargı olmadan gerçekleştirmelidirler. Diğer devlet organları, yasal ve diğer tedbirlerle, bu kurumların bağımsızlığını, tarafsızlığını, itibarını ve etkinliğini sağlamak için bu kurumlara yardım ve koruma sağlamalıdır. Hiçbir kimse veya devlet organı bu kurumların işleyişine müdahale edemez. Bu kurumlar Ulusal Meclis'e karşı sorumludur ve faaliyetlerinin performansı hakkında yılda en az bir kez Meclis'e rapor vermelidirler²³⁷.

1.2.2. Halk savunucusunun işlevleri ve yetkileri

Anayasaya göre Halk Savunucusu, hem bir birey hem de bir kurumdur. Birey, kurumun başkanıdır; kurum ise, yapılar, kurallar, prosedürler ve en önemlisi organizasyondaki diğer personelden oluşur.

Halk Savunucusu, devlet işlerinde veya kamu yönetiminde herhangi bir davranışı soruşturmaya yönelik olarak uygunsuz olduğu veya herhangi bir usulsüzlük veya önyargıya yol açabileceği iddia edilen herhangi bir hükümete aykırı davranma; bu davranışı rapor etme; ve uygun düzeltici önlemlerin alınmasında yetki sahibidir²³⁸. Halk Savunucusu, ulusal mevzuatın öngördüğü ek yetki ve işlevlere sahiptir:

²³⁶ Mukoro Akpomuvire “The Ombudsman Phenomenon in African States Public Services” 2016 file:///C:/Users/ASUS/Downloads/adetiba_challenges_2016.pdf (Erişim Tarihi: 14.07.2019)

²³⁷ Constitution of South Africa, 181.madde.

²³⁸ Constitution of South Africa, 182/1.madde.

- ✓ Halk Savunucusu, mahkeme kararlarını soruşturmayabilir.
- ✓ Halk Savunucusu tüm kişi ve topluluklara açık olmalıdır.
- ✓ Ulusal Mevzuat tarafından belirlenecek istisnai durumlar dışında, bir raporun gizli tutulmasını gerektirmedikçe, Halk Savunucusu tarafından yayınlanan bir rapor halka açık olmalıdır²³⁹.

1.2.3. Halk savunucusunun atanma ve görevden alınma şekli

Halk Savunucusu, yedi yıllık yenilenemez bir süre için Ulusal Meclis'in tavsiyesi üzerine, devlet başkanı tarafından atanmaktadır²⁴⁰. Ulusal Meclis, Meclis'te temsil edilen tüm partilerin üyelerinden orantılı olarak oluşan bir Meclis komitesi tarafından atanan kişileri tavsiye etmelidir; ve Meclis üyelerinin en az %60'ına uygun bir oyla kabul edilen bir kararla Meclis tarafından onaylanmış olur. Halk Savunucusu ve üyeleri, Güney Afrika vatandaşı olan kadınlar veya erkekler olmalıdır; belirli bir ofise sahip olmak için uygun ve dürüst kişiler olmalı; ve ulusal mevzuatın öngördüğü diğer şartlara uymalıdır²⁴¹.

Halk Savunucusu, görevinden yalnızca kötü davranış, yetersizlik veya becerisizlik nedeniyle kaldırılabilir; Ulusal Meclis Komitesi'nin bu etkisinin bulunması; ve Meclis tarafından o kişinin görevden alınmasına çağrı yapan kararın kabulüdür. Ulusal Meclis'in Halk Savunucusu makamından görevden alınmasına ilişkin kararı Meclis üyelerinin en az üçte ikisinin destekleyici oyu ile kabul edilmelidir. Devlet Başkanı, bir kişiyi çıkarmak için Ulusal Meclis Komitesi'nin başlatılmasından sonra istediği zaman bir kişiyi görevden alabilir; ve Meclis tarafından kabul edilmek üzere bu kişinin çıkarılması için çağrıda bulunan bir kişiyi ofisten çıkarması gerekir²⁴².

²³⁹ Constitution of South Africa, 182/2.madde.

²⁴⁰ Public Protector Act. 183/2A.madde.

²⁴¹ Public Protector Act. 193.madde.

²⁴² Public Protector Act. 194.madde

1.2.4. Halk savunucusunun uygulama düzeyine ilişkin bilgiler: işlevsel yönler

Halk Savunucusu, kendisine getirilen davaları kamu görevlileri tarafından soruşturmak için anayasa ile görevlendirilir. Ayrıca, görevi doğrultusunda soruşturma başlatmaya karar verebilir ve bulgularına dayanarak önerilerde bulunabilir. Güney Afrika'da Halk Savunucusu'na şikâyetler, elden mektupla veya e-maile ya da telefonla ulaştırılabilmektedir²⁴³. Ancak şikâyet eden kişi yazmayı bilmiyorsa onun adına başkasından yazmasını isteyebilir.

Halk Savunucusu, kendi inisiyatifiyle veya bir şikâyeti veya bir iddiayı aldıktan sonra veya kendi bilgisine gelen ve esaslarını belirlemek amacıyla ön soruşturma yürütmeyi işaret eden bilgilere dayanarak harekete geçebilir²⁴⁴. Güney Afrika Halk Savunucusu, son çare olan şikâyet organıdır. Halk Savunucusu'na şikâyet etmeden önce, sorunu kendisi çözmeye çalışmalıdır: İlgili görevlilerle konuşmak; bir Parlamento üyesi veya Eyalet Yasama Meclisi'ne yaklaşmak, Ayrıca Daire Başkanı, İcra Kurulu Başkanı veya Belediye Müdürü gibi görevlilerden sorumlu kişilere yazı yazmaktır²⁴⁵. Ayrıca, Halk Savunucusu'na olayın gerçekleştiği tarihten itibaren iki yıl içinde şikâyette bulunmalıdır, aksi halde özel durumlar haricinde incelemeye geçmemelidir²⁴⁶.

Herhangi bir kişi Halk Savunucusu'na şikâyette bulunabilir ve bunu soruşturur. Halk Savunucusu şikâyetin haklı olduğunu tespit ederse, sisteme değişiklik önerilmesini de içeren, soruna bir çözüm bulmak için mümkün olan her şeyi yapacaktır. Halk Savunucusu ayrıca konuyu görüşecek ve tavsiyelerin izlenmesini sağlayacak olan konuyu parlamentoya bildirebilir. Soruşturmalar çoğunlukla gayri resmi olarak yapılır,

²⁴³ Parlak, Doğan, a.g.t, s273.

²⁴⁴ Public Protector Act. 7.madde

²⁴⁵ <http://www.pprotect.org/?q=content/complaining> Erişim Tarihi: 13.07.2019.

²⁴⁶ Moses Montesh "The Functioning Of Ombudsman (Public Protector) in South Africa: Redress and Checks And Balances?" *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No.28E SI, 2009, p194-208, p202

ancak Halk Savunucusu insanlara yemin veya kanıt gerektiğine dair kanıt vermeleri için çağırabilir²⁴⁷.

Halk Savunucusu'na gönderilecek yazı aşağıdaki bilgiler şikâyette yer almalıdır:

- ✓ Şikâyetin niteliği;
- ✓ Şikâyetin geçmişi ve tarihi;
- ✓ Şikâyeti hissetme nedenleri Halk Savunucusu tarafından araştırılmalıdır;
- ✓ Sorunu kendisi çözmek için atılmış adımlar. isimlerden, tarihlerden ve ne söylendiğinden bahsetmelidir. Şikâyet eden ile yetkililer arasındaki her türlü yazışmanın kopyaları mektubuna eklenmelidir; ve
- ✓ Posta adresi ve ulaşılabileceği bir telefon numarası²⁴⁸.

1.3. Güney Afrika'da Yerel Ombudsmanlar

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, Federal Ombudsman "Halk Savunucusu" bütün eyaletlerde temsil edilmektedir. Öyleyse, Federal düzeyinde Baş Ombudsmanı olduğu gibi eyalet düzeyinde bulunan ombudsmanlar aynı görevi sürdürmektedirler. Afrika kıtasında Federal Ombudsmanlık kurumu incelemesinde, Güney Afrika Cumhuriyeti Halk Savunucusu'nun yanında, Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Ombudsmalık Kurumu, Nijerya Federal Kamu Şikâyet Komisyonu ve Somali Federal Ombudsmanlık Kurumu çalışmaya eklenecektir.

2. ETİYOPYA FEDERAL OMBUDSMANI

Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası, bir ombudsmanlık kurumunun kurulmasını gerektirir. 2000 yılında, Etiyopya Ombudsmanlık Kurumu, tüm yönetim dallarının ortak çaba göstermesini gerektiren bir proje ve Etiyopya İnsan Hakları Komisyonu, Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu ve Etiyopya Ulusal Seçim

²⁴⁷ Dirk Brynard, *South African Public Protector Institution*, Ed. Roy Gregory and Philip Giddings, *Writing Wrongs: The Ombudsman in six continents* IOS Press, pp299-314, Amsterdam 2000, s305.

²⁴⁸ <http://www.pprotect.org/?q=content/complaining> Erişim Tarihi: 13.07.2019.

Kurulu gibi özellikle demokratik kurumlar oluşturmak amacıyla tek başına iyi yönetim sağlamak amacıyla yasal olarak kurulmuştur²⁴⁹.

Etiyopya'da ombudsmanlık kurumunun kurulması, sosyalistliğin çöküşüyle ve 1991'de Marksist Leninist odaklı askeri rejimin çöküşünü müjdeleyen Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ilişkili demokratikleşmenin bir sonucudur. Demokratikleşme sürecinin başlangıcı, Etiyopya Geçiş Dönemi Şartı'ndan açıkça anlaşılmaktadır. Şart başlığında, “demokratik düzenin ilanının kategorik bir zorunluluk olduğunu” öngörmektedir. Şart, 21 Ağustos 1995'te Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir. Anayasa, meclise ombudsmanlık kurumu kurma yetkisi vermiştir.

Ombudsmanlık Kurumu, kendi adli kişiliğine sahip olan Etiyopya federal hükümetinin özerk bir organı olarak kurulmuştur. Bu ilan, aynı zamanda bir Bölgesel Hükümetin yürütme organları ve yetkilileri tarafından taahhüt edilen kötü yönetim için de geçerlidir. Kurumun amacı, vatandaşların yasalarca öngörülen haklara ve insan haklarına saygı gösterilmesini sağlayarak, yüksek kalitede, verimli ve şeffaf ve hukukun üstünlüğüne dayanan iyi yönetim getirmeyi görmek olacaktır²⁵⁰.

Etiyopya'da Baş Ombudsmanı, Baş Ombudsman Yardımcısı ve diğer Ombudsmanlar parlamento tarafından atanır. Atananlar Kanun'un 11. maddesi uyarınca oluşturulacak bir Aday Gösterme Komitesi tarafından görevlendirilir. Komite üyelerinin üçte iki oylarının desteğini almak zorundadır. Aday listesi, oylanacak olan Konuşmacı tarafından parlamentoya sunulur ve adaylar en az parlamentonun üçte ikisinin oyunu almak zorundadır²⁵¹. Seçilecek adayların genel niteliklere bakıldığında, Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası'na sadık; hukuk, idare veya diğer ilgili disiplinler hakkında eğitilmiş veya deneyim yoluyla yeterli bilgi edinmiş olmalı; çalışkanlığı, dürüstlüğü ve iyi davranışı ile ünlü; küçük suç dışında bir suçtan mahkum edilmemiş olmalı; Etiyopya Ulusal görevin üstlenilmesi için yeterince sağlıklı olmalı;

²⁴⁹ Abdi Jibril Ali “The Role of the Ethiopian Ombudsman Institution in Good Governance” *Abu Academy-School of Law*, University of Addis Ababa, Etiyopya, t.y, s1.

²⁵⁰ The Federal Democratic Republic of Ethiopia Ombudsman Act.

²⁵¹ Ombudsman Act.10. madde.

ve otuz beş yaşından büyük olmalıdır²⁵². Bir atamanın görev süresi beş yıl olacaktır ve bu maddenin 1. alt maddesi uyarınca belirtilen görev süresinin bitiminde yeniden atanabilir²⁵³. Bir ombudsman, aşağıdaki şartlar altında görevden alınabilir: istifa üzerine, üç ay önceden yazılı bir bildirim tabi olmak üzere; hastalık nedeniyle görevlerini düzgün bir şekilde yerine getiremediği tespit edilirse; yozlaşmış olduğu veya diğer yasadışı eylemlerde bulunduğunu tespit edilirse; açıkça yetersizlik tespit edildiği durumunda; görev süresinin sona ermesi üzerine. Bir ombudsmanın kaldırılmasından ya da boşaltılmasından sonraki altı ay içinde, bu maddenin 1. fıkrası uyarınca, onun yerine başka bir atama yapılır²⁵⁴. Ombudsman, işbu Yasanın 15. maddesi uyarınca belirtilen gerekçelerle, konunun 17. maddesine göre oluşturulacak bir Özel Soruşturma Mahkemesi tarafından soruşturulmasının ardından görevden alınacaktır. Özel Soruşturma Mahkemesi'nin çoğunluk oyu ile desteklenen tavsiyenin doğru olduğunu ve üçte iki çoğunluk oyu tarafından onaylandığını tespit ettiğinde bir atanan kişi görevden alınır²⁵⁵.

Şikayetler, kötü muameleden muzdarip olduğunu iddia eden bir kişi veya kendi eşi, bir aile üyesi, bir temsilcisi veya üçüncü bir şahıs tarafından yapılabilir. Kurum, taahhüt edilen kötü yönetimin ağırlığını göz önünde bulundurarak isimsiz şikayetler de alabilir. Şikâyet ettiği bir kötü muamele davası ile ilgili olarak kuruma bir şikayette bulunmadan önce, herhangi bir kişi şikayeti ilgili organların önüne getirecektir. Bu Kanunun 7. maddesinin hükümlerine hâlel getirmeksizin, işbu şikayet uyarınca olduğu gibi şikayette bulunma hakkı aynı davada cezai veya hukuki işlemlerin yapılmasına engel olamaz. Kurum, şikayetleri ücretsiz olarak alır ve soruşturur²⁵⁶. Etiyopya Ombudsmanlık Kurumu'na sözlü, yazılı veya başka bir şekilde şikayette bulunabilir. Şikayetler, mümkün olduğunca destekleyici kanıtlarla birlikte sunulacaktır. Şikayetler Amharca dilinde veya şikayetçi bulunduğu bölgenin çalışma dilinde yapılabilir²⁵⁷. Kurum hem kendisine gönderilen şikayetler temelinde soruşturma başlatabilir hem de

²⁵² Ombudsman Act.12. madde.

²⁵³ Ombudsman Act.14. madde.

²⁵⁴ Ombudsman Act.15. madde.

²⁵⁵ Ombudsman Act.16. madde.

²⁵⁶ Ombudsman Act.22. madde.

²⁵⁷ Ombudsman Act.23. madde.

gerekli gördüğü yerlerde soruşturmayı kendi inisiyatifinde yürütme yetkisine sahiptir²⁵⁸. Herkes kurumun yetki ve işlevlerini yerine getirmesine yardımcı olmak için gerekli yardımı sağlayabilir²⁵⁹.

Kurumun bağımsızlığı sağlamak gerekçesiyle ve kendi programlarını gerçekleştirmek için bütçesi aşağıdaki kaynaklardan oluşturulur: hükümet tarafından tahsis edilecek bütçe desteği; yardım, bağış ve diğer herhangi bir kaynaklardır. Kuruma tahsis edilen bütçeden, üç aylık bir kısma eşdeğer bir tutar, önceden, Etiyopya Ulusal Bankası'na veya Banka tarafından belirlenen başka bir bankaya yatırılır ve mali düzenlemelere uygun olarak hükümetin amacı ve kurumun amaçlarını uygulamak amacıyla kullanılır²⁶⁰.

3. NİJERYA FEDERAL KAMU ŞİKAYET KOMİSYONU

Genel olarak, Ombudsman, vatandaşların çıkarlarına yönelik hükümet faaliyetlerini kontrol etmek ve vatandaşların çıkarlarına uygun olmayan hükümet faaliyetleriyle ilgili şikayetlerin soruşturmasını denetlemek üzere atanmış bir devlet görevlisidir. Nijerya vatandaşlarının bir zamanlar hükümetin idari güçleri tarafından genel olarak baskı altına alındığı ve mağdur edildiğine dair bir görüş vardı. Hükümete karşı şikayette bulunabilecek vatandaşların yararına sözde tarafsız bir ses veya “tarih kulakları” tarafından müdahale edilmesine ihtiyaç vardır.

Nijerya Ombudsmanı, diğer adıyla “Kamu Şikayet Komisyonu (Public Complaints Commission)” diğer demokratik ülkelerde olduğu gibi bağımsız bir kurumdur. Asıl amacı iki taraf arasında barış yapmaktır. Nijerya'da Kamu Şikayet Komisyonu 16 Ekim 1975'te göreve başladı. Nijerya'nın 1990'daki CAP'nın 377 sayılı hükümeti uyarınca anayasasında yer almaktadır. Ombudsmanın merkezi Abuja'da olup, 36 eyalet ve Abuja'nın tamamında başka eyalet ofisleri bulunmaktadır. Ofisleri ayrıca Nijerya'daki çeşitli yerel yönetim alanlarında bulunur. Baş Komiseri ve diğer

²⁵⁸ Ombudsman Act.24. madde.

²⁵⁹ Ombudsman Act.38. madde.

²⁶⁰ Ombudsman Act.36. madde.

Komiserler Ulusal Meclis tarafından iki defa geçmemek şartıyla 3 yıllığına atanır. Baş Komiser, Komisyonun Baş Yöneticisidir²⁶¹. Organizasyon yapısı açısından, idari şikayetleri araştırmak için tek bir Ombudsmanın atanabileceği bazı ülkelerden farklı olarak, Nijerya Ombudsman sisteminin Kamu Şikayet Komisyonları (bölgesel/eyalet Ombudsmanı) atanmasına dayanmaktadır. Federasyonun her bir eyaleti, ancak faaliyetleri Genel Şikayet Komiseri tarafından koordine edilmektedir. Başka bir deyişle, Nijerya bir eyalet/bölgesel ve Federal Ombudsman sistemi işletmektedir.

Komisyonun bütün personeli, eyalet komiserleri hariç, Baş Komiser tarafından işe alınır. Soruşturma, Personel Yönetimi ve Muhasebe Departmanları'nın yanı sıra Kamusal Aydınlanma, Hukuk, Araştırma ve İstatistik Birimleri gibi diğer birimler olmak üzere üç ana bölüm vardır. Alınacak personel Hukuk veya Sosyal Bilimler mezunları Araştırma Görevlileri görevini sürdürmek amacıyla alınırken, mezun olmayanlar Araştırma Asistanı olarak görevlendirilmektedir. Diğer departmanlar ve birimler, Soruşturma Dairesi'ne destekleyici rol oynamaktadır. Kamu Şikayet Komisyonu'nun personeli Kamu Hizmeti'nden bağımsız olsa da, Kamu Hizmeti'ndeki meslektaşlarıyla aynı maaş yapısından ve emeklilik ya da emeklilik maaşından yararlanırlar²⁶².

Komisyon'un 1975 tarihli ve 311 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtildiği gibi görevi, hiç kimsenin ya da kişinin idari işlemlerinin Nijerya'da yaşayan herhangi bir vatandaş ya da yabancıya karşı herhangi bir haksızlık taahhüdünde bulunmasına yol açmaması gerektiğidir. Bu nedenle Nijerya bağlamında, komisyonun temel hedeflerinin kısa bir açıklaması gerekirse, kamu şirketlerinin komisyonu üzerine yapılan çalışmalara, seminerlere ve çalıştaylara yer verilmiştir²⁶³.

²⁶¹ Oluchi Nwachukwu, *The Effect Of Administrative Justice On Workers' Performance*, Department of Public Administration and Local Government, University of Nigeria Nsukka, Enugu. Nd., ty, s79.

²⁶² Besselink Leonard, *Human Rights Commissions and Ombudsman Offices National Experiences throughout the World*, Kluwer Law International, University of Amsterdam, 2001, s495..

²⁶³ Tom Acheneje Babai "A Critical Assessment of the Role Public Complaints Commission (Ombudsman) in National Development" *University Of Nigeria Nsukka*, Department Of Public Administration And Local Government, Research Publication, April 2001, s35.

Kamu Şikayet Komisyonu'nun 2004 yıllık raporunda, idari şikayetleri çözmek için bağımsız ve tarafsız bir yasal organ olarak kurulmasını tavsiye eden Udoji kamu hizmeti İnceleme Komisyonu olduğunu açıkça ortaya koydu. Komisyonun çalışmaları, tüm federal, eyalet ve yerel yönetim seviyelerinde tüm Bakanlıklar, Daireler ve Bakanlık dışı departmanları kapsar. Komisyon, daha önce yapılan idari işlemlerle ilgili şikayetleri incelemeye yetkilidir. Bunlar: federal veya eyalet hükümetinin herhangi bir departmanı; herhangi bir yerel yönetim otoritesinin bölümü; Nijerya hükümeti tarafından kurulan herhangi bir yasal şirket veya kamu kurumu; bahsedilen herhangi bir hükümete veya Nijerya'daki özel şahıslara ait şirketler ve Müttefik Meseleler Yasası'na bağlı hatta bunlara bağlı herhangi bir şirket; veya yukarıda belirtilen birimlerin herhangi bir memuru veya hizmetçisidir.

Daha da önemlisi, komisyon ayrıcalıklı ve çaresiz şikayetçilere yardım getirme konusunda ön saflarda yer aldı. Komisyon tarafından yıllık faaliyet raporuna (2004) göre ele alınan şikayetin türü, yanlış işten çıkarılma ya da feshedilme, emeklilik maaşlarının ödenmemesi, tarım arazilerinin el konması, emekli aylıkları ve ikramiyelerin ödenmemesi, Nijerya Posta Hizmeti (NIPOST) tarafından parsel kaybı, Nijerya'daki Power Holding Şirketi (PHCN), Nijerya Telekomünikasyon Şirketi (NITEL) vb. ile ilgili şikayetlerdir.

Kamu Şikayet Komisyonu'nun resmi verilerine göre, 1975-2016 yılları arasında PCC (Public Complaint Commission) tarafından toplam 618.77 dava alındığı belirtildi. Bu sayıdan 585.821'i tatmin edici bir şekilde çözülmüş, 32.956 şikayet beklemede bırakılmıştır. Dolayısıyla, Komisyon'a rapor edilen davaların sayısına dayanarak tartışma yapılabilir; Komisyonun yıllar içinde kazandığı, artan halkın güven ve güvenilirliğinin bir tezahürü olduğunu gösteriyor. Dahası, komisyonun mağdur Nijerya vatandaşlarına ücretsiz ve hızlı bir adalet sağlar²⁶⁴. Özellikle, herhangi bir Nijerya vatandaşı veya Nijerya'da ikamet eden herhangi bir kişi, adaletsizlik eylemlerine karşı

²⁶⁴ <https://pcc.gov.ng/> Erişim Tarihi: 18.12.2019.

korunmalıdır. Bu açıdan, ombudsmanın, olduğu veya görüldüğü sorunları araştırması beklenir²⁶⁵.

Nijerya Kamu Şikayet Komisyonu'nun Kanunu 5/1 maddesi ile komisyonun tüm komisyoncuları Ulusal Meclis'e karşı sorumludur, ancak Baş Komiser diğer tüm Komisyoncuların çalışmalarını koordine etmekten sorumludur. Bölüm 5/1, bir Komisere ya kendi inisiyatifiyle ya da kendisinden önce gelen herhangi bir kişi tarafından yapılan şikayetleri takip ederek, aşağıdakiler tarafından yapılan herhangi bir idari eylemi soruşturmak için yetki verir: federal veya bir eyalet hükümetinin herhangi bir bölümü veya bakanlığı; federasyondaki herhangi bir eyalette kurulan bir yerel yönetim otoritesinin bir departmanı; Nijerya'da herhangi bir hükümet tarafından kurulan bir yasal kurum veya kamu kurumu; şirketler ve ittifakla ilgili konular altında veya bunlara bağlı olarak herhangi bir şirket, herhangi bir Hükümete veya Nijerya'daki özel şahıslara ya da başka bir yere ait olup olmadığı; ayrıca yukarıda belirtilen birimlerden herhangi birinin memuru veya hizmetçisidir²⁶⁶.

Şikayetler, komisyona sunulmadan ve Baş Komiser'e iletilmeden önce yazılı olarak yapılır ve şikayetçi tarafından imzalanır. Okuryazar olmayan şikayetçiye, komisyon yetkilileri tarafından şikayetini yazması için yardım edilir ve bu kendisine anladığı bir dilde ve bir şahidin huzurunda okunur ve yorumlanır. Mevcut üç kişi (şikayetçi, şahidi ve komisyon yetkili) de şikayet mektubuna imzalarını veya sağ parmak izlerini ekler. İlgili tüm belgelenmiş kanıtların kopyaları, konunun düzeltilmesine yardımcı olmak için şikayet mektubuna eklenmelidir. Mektuplar el ile iletilirse şikayet mektubu sicil dairesi tarafından anında kabul edilir ve posta ile

²⁶⁵ Mukoro Akpomuvire "The Ombudsman Phenomenon In African States Public Services" *Department of Local Government Studies Obafemi Awolowo University Ile-Ife, Osun State, Nigeria, 2016.* file:///C:/Users/ASUS/Downloads/adetiba_challenges_2016.pdf, Erişim Tarihi: 05.09.2019.

²⁶⁶ Ishaq Mohammed Sani, *The Role Of The Public Complaints Commission In Protecting Worker's Rights Against Administrative Injustice And Maladministration In Nigeria*, Thesis in Master of Laws, Ahmadu Bello University, Zaria, Nigeria, June 2011, s52-53.

gönderilirse 24 saat içinde kabul edilir. Şikayetler, eylemin gerçekleştiği en yakın eyalet veya bölge ofisine yakınlık nedeniyle yönlendirilir²⁶⁷.

Şikayetçiler tarafından yazılacak mektuplarda ele alınacak konular şunlardır: telefon numaraları dahil şikayetçinin adı ve adresi; şikayetin yapıldığı kuruluşun/kişilerin adı ve adresi; adaletsizlik veya eylemin gerçekleştiği yerin adı ve adresi; şikayetin detayları, şikayete ilişkin önemli belgeleri içeren tanık adresleri; eylemin gerçekleştiği tarih ve şikayet sahibinin şikayet konusundaki farkında olduğu tarihi; şikayet edenin, komisyona başvurmadan önce tazminat almak için mevcut tüm iç mekanizmaları kullandığına dair kanıtlar; dilekçe veya çare talebi şikayetçiden istenir²⁶⁸.

4. SOMALİ FEDERAL OMBUDSMANI

Somali Ombudsmanlık Kurumu'nun kökeni, 1809 İsveç Anayasası'na kadar izlenir. Ombudsmanlık fikri ve kurumu ilk olarak İskandinav ülkelerini etkiledi, daha sonra ortak devlet ülkelere yayıldı ve şimdi dünyanın birçok ülkesinde kullanılıyor. Çoğalma sürecindeki birkaç katalizör arasında sömürgecilik, Sovyet bloğunun çöküşünü izleyen demokratikleşme, eski demokrasilerde devlet reformları ve demokratik hükümet ve iyi yönetim reformlarının uygulanması yer alıyor²⁶⁹. Somali Anayasası'nın 14. bölümü "Barış ve Güvenlik" adı altında, Federal Somali Cumhuriyeti Güvenliği, Güvenlik Güçleri İçin İlkeler, Güçlerin Kötüye Kullanımı, Ombudsmanlık Ofisi, Güvenlik Ajansları Kanunları, Olağanüstü Hal arasında Ombudsmanlık kurumu 129. maddesiyle yer almaktadır.

Somali Ombudsmanı, anayasa ve yasalara uygun hareket etmelidir. Bakanlar Kurulu üyesi, Federal Parlamento veya başka herhangi bir kişi Ombudsmanlık makamının çalışmalarına müdahale etmemelidir. Hükümetin her bir birimi, bağımsızlığını, dürüstlüğünü ve etkin hizmet sunumunu sağlama ihtiyacı konusunda

²⁶⁷ Parlak, Doğan, a.g.e, s259.

²⁶⁸ <https://pcc.gov.ng/procedures-for-lodging-complaint/> Erişim Tarihi: 18.12.2019.

²⁶⁹ Ali, a.g.m, s1.

Ombudsmanlık ofisi ile işbirliği yapar²⁷⁰. Ombudsman, Adli Hizmet Komisyonu'nun tavsiyelerine göre, Somali Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Adli Hizmet Komisyonu, bir kişinin ombudsman olarak aday gösterilmesini önerebilir, ancak böyle bir kişi Anayasa Mahkemesi hakimi olarak aday gösterilmeye hak kazanmış olmalıdır. Atanacak ombudsmanın görev süresi yedi yıldır²⁷¹.

Ombudsman, çeşitli haklar düzeyinde çalışan bir memur tarafından Somali'de yaşayan bir kişiye karşı temel hak ve özgürlükler, gücün kötüye kullanılması, haksız davranış, acımasızlık, nezaketsizlik, disiplinsizlik ya da saygısızlıklara ilişkin iddialar ya da açıkça ihlallerle ilgili şikayetleri soruşturur. Görünüşte haksız davranış veya yozlaşmış bir şekilde davranmak, demokratik bir toplum tarafından yasadışı sayılan veya yaramazlık veya adaletsizlik olarak kabul edilen bir memurun davranışları temelinde soruşturmaya yol açabilir. Hükümetin Kamu Hizmeti Komisyonu'nun faaliyetleri, hükümetin idari kurumları ve bu tür şikayetlerle ilgili olan savunma ve polis güçleri ile ilgili olarak, bu hizmetleri eşit bir şekilde aynı hizaya getirememeye veya tüm insanlar arasında adil işe alımla ilgili şikayetleri araştırır. Bu hizmetleri adil bir şekilde yönetmek için kullanılır. Ombudsman, halkın daha önceki maddelerde belirtilen maddeleri düzeltmek veya değiştirmek için, adil ve uygun bir süreçle, bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdakileri içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan uygun adımlar atar: ilgili kişiler arasında danışmalar ve fedakarlıklar; ombudsmana sunulan şikayetleri ve meseleleri rapor etmek ve suçluya sunmak; konuyu Başsavcıya iletmek; konuyu bir memurun uygunsuz davranışlarını yasaklayan bir mahkeme önüne getirmek; yolsuzlukla ilgili olduğundan şüphelenilen bir konuyu Avukat Geneli'ne iletmektir²⁷². Başsavcı, Halk Meclisi'ne, Federal Parlatentonun Üst Meclisi'ne ve genel olarak kamuya yıllık rapor sunar²⁷³.

²⁷⁰ Somali Anayasası 2012, madde 129/2.

²⁷¹ Somali Anayasası 2012, madde 129/3.

²⁷² Somali Anayasası 2012, madde 129/5.

²⁷³ Somali Anayasası 2012, madde 129/6.

ALTINCI BÖLÜM

ASYA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU

1. HİNDİSTAN CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ

1.1. Ülke Profili

1.1.1. Genel bilgiler

Tablo 7: Hindistan Cumhuriyeti'nin Genel Bilgileri.

Resmi Adı	<i>Hindistan Cumhuriyeti</i>
Yönetim Biçimi	<i>Federal Cumhuriyet</i>
Resmi Dili	<i>Hintçe, İngilizce, ve yerel diller</i>
Başkenti	<i>Yeni Delhi</i>
Yüzölçümü	<i>3.287.590 km²</i>
Nüfusu	<i>1,366,057,440 (2019)</i>
Nüfus Yoğunluğu	<i>415/Km²</i>
Para Birimi	<i>Hindistan Rupisi</i>
Başlıca Şehirleri	<i>Yeni Delhi, Mumbai, Bangalore, Kalkuta, Haydarabat, Ahmedabad, Chennai, Pune</i>
Federe Devletler	<i>29 Eyalet (Andhra Pradeş, Arunaçal Pradeş, Assam, Bihar, Çattisgarh, Goa, Gucerat, Haryana, Himaçal Pradeş, Cemma ve Keşmir, Carikland, Karnataka, Kerala, Madya Pradeş, Maharaştra, Manipur, Megalaya, Mizoram, Nagaland, Orissa, Pencap, Racastan, Sikkim, Tamil Nadu, Tripura, Uttar Pradeş, Uttarakand ve Telangana) ve 7 özerk bölge (Andaman ve Nikobar adaları, Çandigarh, Dadra ve Nagar Haveli, Daman ve Diu, Lakshadvip, Puducherry ve Delhi Ulusal Başkent Bölgesi)</i>
Kişi Başına Milli Gelir	<i>1,706 USD (2019)</i>
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	<i>AsDB, AfDB, BIS, C, CCC, CP, ESCAP, FAO, G-6, G-15, G-19, G-24, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCS, IHO, ILO, IMF, IMO, ISO, Interpol, Inmarsat, Intersat, IOC, ITU, MINOPUH, MONUA, NAM, OPCW, PCA, SAARC, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNITAR, UNIKOM, UNMIBH, UNOMIL, UNOMSIL, UNU, UPU, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WtoO, WTO,</i>

Kaynak: Parlak, Caner, a.g.e, s14; <https://finanstaksi.com> Erişim tarihi: 09.02.2019

1.1.2. Hindistan'ın siyaset ve kamu yönetimi yapısı

Hindistan Cumhuriyeti yüzölçümü olarak dünyanın en büyük yedinci ülkesidir. Hindistan, kuzeybatısında Pakistan ile, kuzeydoğusunda Çin, Nepal ve Butan ile doğusunda ise Myanmar ve Bangladeş ile komşudur. Güneybatısında Umman Denizi, güneydoğusunda Bengal Körfezi bulunmaktadır. Güneydoğu kıyılarının açığında, Mannar körfezi ve Faik boğazıyla ayrılan Sri Lanka uzanır. Pakistan ve Çin işgali altındaki toprakları dışında Cemma ve Keşmir'in 3.287.590 km²lik bir alanı bulunmaktadır. Coğrafi özellikler bakımından kuzeyde bir yarımay biçiminde kuzeybatı güneydoğu doğrultusunda uzanan Himalaya'lar ve Himalaya'lara bağlı dağlar

bulunmaktadır. İndus, Ganj ve Brahmaputra ırmaklarının alüvyonlu ovalarının birleşmesiyle oluşan İndus-Ganj ovası ve bu ovidan dağlık bir Şekilde ayrılan Dekkan Platosu olmak üzere üç ana bölgeye ayrılmaktadır²⁷⁴.

1909 yılında Mahatma Gandhi önderliğinde başlatılan silahsız ayaklanma İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda tam bağımsızlıkla sonuçlanmış ve bütün Hindistan yarım adası ve onun uzantısı durumundaki Pakistan bölgesi bağımsız ve egemen bir toplum olmuştur. 1962 yılında Muhammed Ali Cinnah önderliğinde Müslüman Hindular anavatanından ayrılarak Pakistan'ı kurmuşlar, böylece aynı kültür iki farklı devlete bölünmüştür. Nitekim söz konusu bölünme 1971 yılında Cemma ve Keşmir Bölgeleri'nin paylaşılabilmesi nedeniyle savaşa neden olmuştur. Günümüze kadar uzanan Pakistan Hindistan sorunu halen güncelliğini korumaktadır ve her iki devlette nükleer silahlanma yolunda hızlı bir yarış halindedir²⁷⁵.

Günümüzde Hindistan, 1,3 milyardan fazla nüfusu ile dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir. Hindistan'ın 2019 nüfusunun en son Birleşmiş Milletler verilerine göre 1.37 milyar olarak tahmin edilmektedir. Dünyada her 6 kişiden 1'i Hindistan'da yaşıyor. 2001 ile 2011 nüfus sayımları arasında ülke nüfusuna 181.5 milyon kişi eklenerek, ülke nüfusu toplamda %17.7 oranında büyüdü. Ülke nüfusu sadece 40 yılda iki katına çıktı ve önümüzdeki birkaç on yıl içinde dünyanın en kalabalık ülkesi olarak Çin'i geçmesi beklenmektedir. Hindistan'ın mevcut yıllık büyüme oranı %1,08'dir. Ülke bir bütün olarak, dünyada 31'inci sırada yer alan, kilometrekare başına 415 kişi nüfusuna sahiptir. Özellikle Mumbai'de nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 21.000 kişidir²⁷⁶. Mumbai, 12,5 milyon nüfusıyla Hindistan'ın en büyük şehridir, onun ardından ise Delhi şehri 11 milyon nüfusıyla takip etmektedir. Genel olarak Hindistan'da bir milyondan fazla nüfusu olan 50'den fazla kentsel bölge bulunmaktadır. Hindistan'ın en kalabalık ikinci şehri olan Delhi, 2011 verilerine göre şehir merkezinde 11.034.555 kişiye, toplamda ise 21.753.486 kişiye ev sahipliği yapmıştır. Delhi'deki büyüme Mumbai'den bile daha hızlı ve 10 yıl içinde Hindistan'ın en büyük şehri olması beklenmektedir. Hindistan'daki

²⁷⁴ Erdal Sargutan "Hindistan Sağlık Sistemi" Ülkelerin Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri, yy, ty, , s1139.

²⁷⁵ Parlak, Caner, a.g.e, s283.

²⁷⁶ <http://worldpopulationreview.com> Erişim Tarihi: 15.06.2019

diğer büyük şehirler Bangalore (8.43 milyon), Hyderabad (6.81 milyon) ve Ahmedabad'dır (5.57 milyon)'dur. Hindistan'da nüfusu en az 1 milyon olan 53 şehir vardır²⁷⁷. Hindistan'da değişik büyüklükte toplulukların konuştuğu 723 dil ve lehçe saptanmıştır²⁷⁸. Ülke, dünyanın en önemli dinlerinden olan Hinduizm (%79,8), Budizm (%0,7), Jainizm ve Sihizmin (%1,7) doğum yeridir²⁷⁹. Ayrıca, Zerdüştlük, Yahudilik, Hristiyanlık dinleri Milattan Sonra birinci yüzyıldan itibaren ülkeye gelerek bölgenin çeşitli kültürünü şekillendirmiştir. Hindistan Endonezya'dan sonra sayıca en kalabalık Müslüman nüfusa sahiptir.

Hindistan ekonomisi, en hızlı büyüyen, dünyanın en büyük ekonomisi haline geldi. Gelecek 10 ila 15 yıl içinde, güçlü demokrasi ve güçlü ortaklıklar ile dünyanın en büyük üç ekonomik gücünden biri olması bekleniyor. Hindistan'ın GSYİH'nın 2017-2018'de %7,2; 2018-2019'da %7 arttığı tahmin ediliyor. Hindistan, 4.750'den fazla teknoloji start-up'u ile dünyanın en büyük üçüncü start-up olarak yerini almıştır. ASSOCHAM ve Düşünce Tahkim Araştırma Enstitüsü (Thought Arbitrage Research Institute) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Hindistan'ın işgücününün 2020 yılına kadar nüfus artış hızına, artan işgücüne katılım oranına ve yüksek öğrenime kayıt oranına dayanarak 160-170 milyon ulaşması beklenmektedir.

Federal devlet yapısına sahip olan Hindistan, yirmi dokuz eyalet ile yedi Birlik Toprağı'ndan oluşmakta olup, eyaletler kendi hükümetlerine ve parlamentolarına sahiptirler. Yönetim merkezi hükümet ve eyalet hükümeti arasında bölünmüştür. Birlik toprakları ise Merkezi Hükümet'in yönetimi altında olup, cumhurbaşkanı tarafından atanan Valiler tarafından yürütülmektedir. Yalnızca Puducherry ve federal başkent olan Delhi, birlik toprakları olmalarına karşın, diğer beş birlik toprağından farklı olarak kabineye ve seçilmiş bir meclise sahiptirler²⁸⁰. Özel bir statüye sahip olan Cemma-Keşmir 1972'de Pakistan'la yapılan anlaşma uyarınca Hindistan'ın kontrolü altında kalan kesimi kapsamaktadır. Commonwealth (İngiliz Milletler Topluluğı)'nun bir üyesi olan Hindistan, 26 Ocak 1950'de yürürlüğe giren Hindistan Anayasası dünyanın en

²⁷⁷ <https://countrysmeters.info/en/India> Erişim Tarihi: 11.06.2019.

²⁷⁸ Sargutan, a.g.m, s1143.

²⁷⁹ <http://worldpopulationreview.com>. Erişim Tarihi: 15.06.2019.

²⁸⁰ Parlak, Doğan, a.g.e, s139.

uzun yazılı anayasasıdır. Bölünmez ve tek bir devlet yapısı öngörmesine karşın, ikincil düzeyde federal özelliklere yer verdiğiinden yarı fereral bir sisteme dayanır²⁸¹.

Hindistan'da yasama yetkisi, Halk Meclisi (Lok Sabha) ve Eyaletler Meclisi (Rajya Sabha) olmak üzere iki meclisli (bikameral) bir parlamentodan oluşmaktadır. Anayasada Eyaletler Meclisi'ne üye olabilmek için 30 yaş iken Halk Meclisi'ne üye olabilmek için 25 yaşından büyük olma şartı getirilmiştir²⁸². Halk Meclisi (Lok Sabha), bu bağlamda parlamentonun en altı kanadını oluşturur. Üye sayısı değişmekle birlikte Halk Meclisi'nin üyeleri 5 yıllığına genel seçim ilkelerine göre belirlenmektedir. Üyelerin sayısı nüfus artışına dayanarak yasal düzenlemeyle belirlenir. Halk meclisinin üye sayısı en çok 552 olup; yapılacak seçimler sonucunda 530 üye yerel bağlı eyaletlerin seçim bölgelerinden, 20 üye Delhi ve Diu gibi özerk statülü alanlardan seçilirken; iki üye de Hindistan dışında yaşayan vatandaşların temsil edilmesi amacıyla Cumhurbaşkanı tarafından atanması hükme bağlanmıştır²⁸³. Eyaletler Meclisi (Rajya Sabha) ise üyelerinden 12'si sanat, edebiyat ve sosyal hizmet konusunda bilgi sahibi ve tecrübeli kişiler arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanan üyeler ile 238'den fazla olmamak kaydıyla Eyaletlerden seçilen temsilcilerden oluşur²⁸⁴. Eyaletler Meclisinde eyaletlerin ve Birlik Toprakları'nın nüfusları oranında temsili sağlanır. Yine de her eyalet, en az bir üyesiyle Meclis'te temsil edilir. Rajya Sabbha üyeleri, eyaletlerin parlamento üyeleri tarafından tek devredilebilir oy yöntemi ve nispi temsil ile seçilir. Seçimleri 6 yılda bir yapılan Eyaletler Meclisi feshedilemez ancak Meclis üyelerinin 1/3'nin her 2 yılın sonunda görevi sona erer. Eyaletler Meclisinin başkanı cumhurbaşkanı yardımcısıdır²⁸⁵.

Hindistan Anayasası'na göre yürütme gücü cumhurbaşkanındadır ve yetkilerini doğrudan veya emri altındaki memurları aracılığı ile kullanmaktadır. Anayasada ayrıca cumhurbaşkanına yürütme yetkisini kullanırken başbakan ve bakanlar kurulunun

²⁸¹ Sargutan, a.g.m, s1143.

²⁸² Ali Fuat Gökçe "Dünyadan Örnek Hükümet Sistemleri" *Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneği*, 2018, s18.

²⁸³ Parlak, Caner, a.g.e, s288.

²⁸⁴ Burhan Aykaç, Şenol Durgun, *Çağdaş Siyasal Sistemler*, Erek Matbaacılık, Ankara, 2015, s603

²⁸⁵ Kaya, Yıldız, a.g.e, s162.

yardımcı olduğu ve cumhurbaşkanının bu önerilere göre hareket ettiği belirtilmiştir²⁸⁶. Cumhurbaşkanı Federal Devletin başı ve yürütmenin en üst amiridir. Cumhurbaşkanı, Halk Meclisi üyelerinin en 1/3 çoğunluğu tarafından yazılı öneri üzerine “Yasama Asamblesi” (Legislative Assembly)” tarafından 5 yıllığına seçilmektedir. Cumhurbaşkanlığına aday olabilmek için en az otuz beş yaşını tamamlamış olmak, Hindistan doğumlu ve Hindistan vatandaşı olmak, herhangi bir siyasi partiye üyeliği bulunmamak, herhangi bir suçtan dolayı en fazla 2 yıl hüküm giymemiş olmak ve herhangi bir kurumda çalışmıyor olmak şartı aranır. Ayrıca cumhurbaşkanı görevi ne federal devletin ne de eyaletlerin birinin, hükümet üyeliği ya da meclis üyeliği ile birleşemez. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı, resmi ya da özel başka bir görev de kabul edemez. Cumhurbaşkanı, bir dönemden fazla seçilmesi mümkündür²⁸⁷. Ayrıca, cumhurbaşkanı parlamentonun başıdır ve Silahlı Kuvvetleri’nin de başkomutanıdır.

Yürütme organının diğer kanadı, Başbakan ve Bakanlar Kurulu’dur. Anayasada belirtildiği gibi cumhurbaşkanı, başbakanı ve onun tavsiyesi üzerine bakanları atamaktadır. Başbakan da dahil olmak üzere bakan sayısı, Halk Meclisi üye sayısının yüzde 15’ini aşamaz. Bakanlar parlamentonun iki meclisi’nden birine üye olmak zorundadır²⁸⁸. Başbakanın temel görevi hükümet politikalarını yürütmek, merkezi yönetimin üstlenmiş olduğu görevleri yerine getirmek, parlamento ile cumhurbaşkanı arasında aracılık yapmak ve bakanlıklar arasında eşgüdümü sağlamaktır²⁸⁹. Bakanların maaşları ve ödenekleri, parlamento gibi zaman zaman kanunen belirlenir ve meclis belirleyene kadar, İkinci Program’da belirtildiği gibi olur²⁹⁰.

Hindistan’ın yargı organı, federal seviyede en üst mahkeme Yargıtay’dır; eyaletler seviyesinde üst derece mahkemesi Yüksek Mahkeme’dir ve yerel düzeyde ikinci derece mahkemeleri olan Hukuk Mahkemeleri ve Ceza Mahkemeleri; Vergi Mahkemesi, İş Hukuku Mahkemeleri ve Tüketici Mahkemeleri gibi özel mahkemelerden

²⁸⁶ Gökçe, a.g.m, 2018, s18

²⁸⁷ <http://www.presidentofindia.nic.in> Erişim Tarihi: 20.06.2019

²⁸⁸ Kaya, Yıldız, a.g.e, s159.

²⁸⁹ Hindistan Anayasası 78.madde.

²⁹⁰ Hindistan Anayasası 75/6.madde

oluşmaktadır²⁹¹. Hindistan Anayasası'na göre, Yargıtay temyiz mahkemesinin son halidir. Bu nedenle, 30 yargıç ve danışmanlık yargılama için diğer yargıçlar da dahil olmak üzere Hindistan baş adaletine sahiptir. Çözümeyen veya halen ihtilaf halinde olan davalar adaleti sağlamak için Yargıtay'a çıkarılmaktadır. Yargıtay bir yasa ilan ederse, bütün eyaletlerin ve Birlik bölgelerinin diğer tüm mahkemelerini bağlayıcıdır. Yüksek Mahkeme ise, hiyerarşi çizgisinde ikinci sıradadır. Hindistan Anayasası'na göre, her eyaletin bir Yüksek Mahkemesi olmalıdır. Yüksek Mahkeme, sivil davaları ile olduğu kadar hukuk davalarıyla da ilgilenmektedir. Yüksek Mahkeme Yargıçları, Hindistan Baş Adalet ve ilgili eyalet Valisi ile istişare halinde Hindistan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. 1862 yılında kurulan Kalküta Yüksek Mahkemesi, Hindistan'daki en eski Yüksek Mahkeme'dir ve Batı Bengal eyaleti ile Andaman ve Nikobar Adaları Birliği Bölgesi üzerinde yetki sahibidir²⁹².

Hindistan'ın yerel yönetim düzeni gelişmekte olan bir Asya ülkesinin kendine özgü bazı özelliklerini de yansıtmaktadır. Siyasal açıdan bir federal devlet düzenine ve çok sayıda etnik grubun oluşturduğu bir nüfus yapısına sahip olan Hindistan, ülkede yerel yönetim biriminin kurulması eyaletlerin ve bağlı özerk bölgelerin inisiyatifine bağlıdır²⁹³. Hindistan, üç hükümet alanına sahip federal bir cumhuriyettir: merkezi, eyalet ve yerel'dir. Hindistan yerel yönetimi, 29 Hindistan eyaletinin ve 7 birlik topraklarının ifadesidir. Hindistan'da yerel yönetimler kırsal ve kentsel olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. Kırsal bölgelerin yerel yönetimleri "Panchayats" olarak adlandırılmaktadır. Kentsel bölgelerdeki yerel yönetime "Nagar Panchayats" ve belediyeler denir²⁹⁴. 73. ve 74. anayasa değişiklikleri yerel yönetime tanınma ve koruma sağlar ve ayrıca her bir eyaletin kendi yerel yönetmelik mevzuatı vardır. İskan ve Şehircilik Bakanlıkları, Panchayati Raj ve Kırsal Kalkınma Bakanlığının tümü, yerel düzeydeki yerel yönetimler için ulusal düzeyde gözetim sorumluluğuna sahiptir ve her bir eyaletin kendi yasallaştırıcı mevzuatı vardır. 2017 itibaren 262.771'i kırsal ve 4.657'si kentsel olmak üzere toplam 267.428 yerel yönetim organı bulunmaktadır.

²⁹¹ Kaya, a.g.e, s168.

²⁹² <https://www.mapsofindia.com> Erişim Tarihi: 21.06.2019.

²⁹³ Halil Nadaroğlu, Nezih Varkan, *Yerel Yönetimler*, T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1650, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 863, Eskişehir, Ağustos 2005, s153

²⁹⁴ <https://www.mapsofindia.com> Erişim Tarihi: 22.06.2019.

Kırsal bölge yerel yönetimlerinden 632'si il düzeyinde *Zila Parishad*, 6.672'si blok düzeyinde *Panchayat Samaiti* ve 255.466'sı köy düzeyinde *Gram panchayat*'tır. Kentsel yerel organlar ise; şehirler için belediye kurumları, daha büyük şehirler için belediyeler ve küçük şehirler için şehir panchayatlarını içermektedir²⁹⁵.

1.2. Hindistan Federal Ombudsmanı

Hindistan'da federal düzeyinde tüm devleti kapsayan bir ombudsmanlık kurumu kurulması için uzun zaman almıştır. Defalarca parlamento tarafından reddedildikten sonra 2018'de yasa kabul edildi ve 2019'da ilk Lokpal Başkanı atandı.

1.2.1. Hindistan ombudsmanlık kurumunun kuruluşu ve tarihsel gelişimi

Hindistan'da bir ombudsman oluşturma ihtiyacı, diğer ülkelerde verilen nedenlere kıyasla daha az yoğun değildir. Bireyin yönetime karşı şikâyetlerini gidermek için mekanizma ve prosedür yetersizdir. Hindistan'da Lokpal/Lokayukta adında ombudsman kurulmaya çalışılmış, ancak eyalet düzeyinde bazı eyaletler Lokayukta kurmuş olmasına rağmen, bazıları da daha kurulmamıştır²⁹⁶.

1966 yılında İdari Reform Komisyonu adıyla bir komisyon kuruldu ve bu komisyon Hindistan'da bir ombudsmanlık hattına dayanan bir kurumun gerekli olduğunu ve bunun sonucunda 1968'de Lok Sabha'da bir tasarı gönderilmesini önerdi. Bu öneri 1969 yılında kabul edildi. Hükümetin sahip olduğu gücü kötüye kullanmaması adına Hindistan'da ombudsmanlık kurumunun oluşturulması önemlidir²⁹⁷.

²⁹⁵ www.clgf.org.uk/default/assets/File/Country_profiles/India.pdf Erişim Tarihi: 09.08.2019

²⁹⁶ Mahavir P. Jain, Singh N. Jain, *Principles of Administrative Law*, Lexis Nexis Butterworths Wadhwa Nagpur, gj H/B Enlarged Edi. 2011, Vol.2, p.2689.

²⁹⁷ Oshoneesh Waghmare, *Institution of Ombudsman-A Legislative and Judicial Outlook*, NALSAR University of Law, Hyderabad, Telangana, 2015. (Erişim tarihi: 17.07.2019)

Lokpal kelimesi, “Halkın Bekçisi” anlamına gelen Sanskritçe “Lok” (insanlar) ve “Pala” (koruyucular / bekçi) kelimelerinden türemiştir²⁹⁸. Bu terim ilk kez 1963'te Hindistan Başbakanı Jawaharlal Nehru tarafından kullanıldı. Bu nedenle, yaygın olarak “Yolsuzlukla Mücadele Ombudsmanı” olarak bilinen Lokpal'ın kökeni Hindistan'da 1963 yılına kadar uzanıyor. 1966'da merkezde bir Lokpal ve eyaletlerde Lokayuktalar önerildi. 1968'de ilk kez, bu tasarı Lok Sabha'da sunuldu. Aynı yılda Ombudsman Yasası iki Meclisin Ortak Komitesine gönderildi ve Lok Sabha tarafından kabul edildi. Ombudsman Yasası, Rajya Sabha'nın önünde beklerken, Lok Sabha kaldırıldı ve Ombudsman Yasası geçilemedi²⁹⁹.

Yasa, 1971, 1977, 1985, 1989, 1996, 1998 ve 2001'de meclise sunuldu, ancak hiçbir zaman geçilmedi. 1977 yılında beşinci Lok Sabha sırasında, Indira Gandhi Ombudsman Yasası sundu ancak altı yıl bekledikten sonra tekrar durdu. Son yıllarda meydana gelen başarısızlıklarla birlikte, bu Yasa 2001, 2005 ve en son 2008 yıllarında gündeme getirilmiştir. Yasa, bir meclisin her açılışında bir kez ilan edildiğinde, nihai bir karar vermeden önce Ortak Komite ve Ortak Komite önerileri için diğer Komitelere sevk edilmiştir.³⁰⁰

Lokpal Yasası'na atıfta bulunulan önemli bir değişiklik 2011 yılında meydana geldi ve bu yıl Lokpal Yasası'nın geçtiği ve sonunda Merkez'de Lokpal ve eyalet düzeyinde Lokayukta'nın kurulmasına olanak sağladı. Bu yasanın bir diğer önemli özelliği de, mevcut yasanın biçimini, toplumu da içine alan tüm ilgili taraflarla tekrar eden çok sayıda istişare ve görüşmelerden sonra gelmesidir ve sadece bu kadar çok

²⁹⁸ R. A. Bini “Ombudsman as a Watchdog of Administration in India” *International Journal of Science and Research (IJSR) ISSN (Online): 2319-7064 Index Copernicus Value (2016): 79.57 | Impact Factor (2015): 6.391, s412.*

²⁹⁹ “A Lokpal Bill- A Nightmare for Corrupt Officials” Posted on September 8, 2011 by Goodpal, www.socialissuesindia.wordpress.com Erişim tarihi: 17.07.2019

³⁰⁰ https://www.academia.edu/1982825/Lokpal_and_Lokayukta_in_India Erişim tarihi: 17.07.2019

müzakere ve doğru istişarelerden sonra oldu, bu kanun sonunda 1 Ocak 2014'te yürürlüğe girdi³⁰¹.

Aralık 2013'te, Lokpal ve Lokayukta Yasası 2014 nihayet Parlamento tarafından kabul edildi. Bu özel yasanın asıl amacı, Merkez'de Lokpal olarak adlandırılacak olan bağımsız kurumunun kurulmasıyla yolsuzluk eylemleri üzerinde sıkı bir kontrol koymak ve kamu görevlileri ve yolsuzluk faaliyetleriyle ilgili şikâyetler alacaktır. Lokpal'in görevi yalnızca konulara uygun soruşturmanın yapılmasını sağlamak ve ayrıca buna ek olarak ihtiyaç duyulan her yerde etkili kovuşturma yapılması gerektiğidir.

Lokpal Yasası, Hindistan Anayasası'nın 252/10 maddesi uyarınca kabul edilmiştir. Şubat 2018'den itibaren ve ilgili Parlamento Yasası'nın Hindistan'da kabul edilmesinden sonra Lokpal'ın ilk başkanı, Mart 2019'da eski Hindistan Yüksek Mahkemesi Hakimi ve Ulusal İnsan Hakları Komisyonu'nun bir üyesi olan Shri Pinaki Chandra Ghose'dir³⁰². Lokpal bir Başkan ve sekiz üyeden oluşur. Yargı üyelerinden dördü, farklı Yüksek Mahkemelerin eski Baş Adaleti ve dört adli olmayan üye tüm Hindistan hizmetlerinden / merkezi hizmetlerdendir. Başkan ve üyeleri, sahip oldukları kamu kurumlarında sürdürdükleri zengin tecrübe ve yakınlığı beraberinde getirir³⁰³.

1.2.2. Hindistan ombudsmanlık kurumunun atanması ve statüsü

Hindistan Lokpal'ın Başkanı ve üyeleri Seçim Komitesi tavsiyesi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve bu atama Seçim Komitesi tarafından verilen rapora dayanan tavsiyelere göre zorunlu olarak yapılacaktır. Tavsiyede bulunacak Seçim Komitesi; Başbakan, Halk Meclisi Başkanı, Halk Meclisinde Muhalefet Lideri, Hindistan Baş Adalet veya Yargıtay'ın gösterdiği aday ve Seçkin bir hukukçu Yargıtay'dan oluşacaktır³⁰⁴. Seçim Komitesi'nde yalnızca boş kalmanın bir Başkan

³⁰¹ Jason Burke, *Lokpal bill to create Indian anti-corruption watchdog approved*, The Guardian, 18/12/2013, <http://www.theguardian.com/world/2013/dec/18/lokpal-bill-indian-anti-corruption-watchdog-approved>, Erişim tarihi: 17.07.2019.

³⁰² Bini, a.g.k, s412.

³⁰³ <http://www.lokpal.gov.in> Erişim tarihi: 22.07.2019.

³⁰⁴ Lokpal and Lokayuktas Act. 4/1.madde

veya Lokpal üyesinin atanmasını iptal etmeyeceğini açıkça belirtir. Bu hükmün arkasındaki asıl amacı belirlemek çok zorlaşıyor. Başbakan, Lok Sabha Konuşmacısı ve Lok Sabha'daki Muhalefet Lideri ya da Hindistan Baş Adalet Başkanlığı görevinin boş kalması durumunda durum neredeyse imkansızdır³⁰⁵. Seçim Komitesinde boş yer kalmadığından emin olmak için, Başkan veya Lokpal üyesi süresinin dolmasından en az üç ay önce zorunlu olarak seçim sürecinin başlaması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır³⁰⁶.

Lokpal başkanı ve her üye, cumhurbaşkanı tarafından, seçim komitesinin tavsiyesi üzerine, göreve atanır ve görev süresi doluncaya veya yetmiş yaşına ulaşana kadar beş yıl süreyle görevde kalır. Ancak cumhurbaşkanına yazı göndererek görevinden istifa edebilir veya yasanın 37. bölümünde belirtildiği şekilde görevden alınmalıdır³⁰⁷. Parlamento üyeleri veya herhangi bir eyalet veya birlik bölgesinin Yasama Meclisi üyeleri; ahlaki talihsizlik içeren herhangi bir suçtan mahkum olan kişi; durum itibarıyla, Başkan veya üye olarak görev üstlendiği tarihte, kırk beş yaşından küçük bir kişi; herhangi bir Panchayat veya Belediye üyesi; birlik veya devletin hizmetinden çıkarılmış ya da işten çıkarılmış bir kişi Lokpal Başkanı veya Lokpal üyesi olamaz³⁰⁸.

Lokpal Başkanı veya herhangi bir üye, en az yüz Parlamento üyesi tarafından imzalanan bir dilekçe ile cumhurbaşkanı tarafından kendisine yapılacak atıfla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından bulunan hatalı davranışlar nedeniyle cumhurbaşkanının emriyle görevinden alınacaktır. Bu konuda belirtilen usule uygun olarak yapılan bir sorgulamada, başkan ya da böyle bir üyenin, böyle bir yerde kaldırılması gerektiğini bildirdi³⁰⁹.

1.2.3. Hindistan ombudsmanlık kurumunun görev ve yetkileri

Ombudsman Yasası, Lokpal'e başbakan, bakanlar, parlamento üyeleri ve milletvekilleri ve merkezi hükümetin memurlarına ve hükümet tarafından yıllık olarak

³⁰⁵ Lokpal and Lokayuktas Act. 4/2.madde

³⁰⁶ Lokpal and Lokayuktas Act. 5.madde

³⁰⁷ Lokpal and Lokayuktas Act. 6.madde

³⁰⁸ Lokpal and Lokayuktas Act. 3/4.madde

³⁰⁹ Lokpal and Lokayuktas Act. 37/2.madde

tamamen veya kısmen finanse edilen herhangi bir kuruluşun çalışanlarına karşı yolsuzluk şikâyeti alma yetkisi vermektedir³¹⁰.

Lokpal, başbakan, birlik hükümeti bakanları veya parlamento üyeleri veya A , B, C ve D grubu hükümet yetkilileri olan bir kişiye karşı yolsuzluk iddialarını soruşturmak için yetkilidir. Ayrıca, bir parlamento yasası ile oluşturulan veya tamamen veya kısmen birlik hükümeti veya hükümet tarafından finanse edilen herhangi bir kurul, şirket, güven veya bağımsız kuruluşun başkanları, üyeleri, memurları ve yöneticileri de yer almaktadır. Ayrıca, 10 lakh'tan fazla (2019 itibariyle yaklaşık 14.300 \$) yabancı bir katkı alan herhangi bir kurum, güven veya kuruluşu kapsar³¹¹.

1.2.4. Hindistan ombudsmanlık kurumuna başvuru yolları ve çalışma şekli ve denetiminin sonuçlandırılması

Lokpal, etkilenen bir kişi tarafından böyle bir harekete karşı bir şikâyette bulunması durumunda, merkez veya eyalette bir bakan ya da Devlet Sekreteri'nin onayıyla yapılan idari bir eylemi (eylemsizlik) inceleme yetkisine sahip olacaktır. Bu hesapta haksızlığa uğradığını iddia eden, hatta şikâyette bulunan kişi veya kurum tarafından yapılabilir. Lokpal kötü niyetli idareyle ilgili şikâyeti soruşturabilir:

- Adaletsizlik vardı;
- Bir iyilik iddiası vardı;
- Merkezden ya da eyaletlerden, kişisel yarar tahakkuk etme ya da işlemde sorumlu idari otoriteye, yani bir Bakan ya da Devlet Sekreteri'ne hak kazanma iddiası vardır.

Lokpal Yasası kapsamındaki bir şikâyet öngörülen biçimde olmalı ve 1988 Yolsuzluk Yasası'nın belirttiği gibi, bir kamu görevlisine karşı işlenmelidir. Böyle bir şikâyeti kimin yapılabileceği konusunda herhangi bir kısıtlama yoktur. Bir şikâyetin alınması üzerine Lokpal, araştırma kanadı veya başka bir kuruluş tarafından bir ön soruşturma düzenleyebilir veya kanıtı varsa, CBI de dahil olmak üzere herhangi bir

³¹⁰ Nadim Asrar, *Lokpal Bill: Key Provisions of the Amended Legislation*, 18/12/2013, available at <http://www.ndtv.com/cheat-sheet/lokpal-bill-key-provisions-of-the-amended-legislation-544801>, Erişim tarihi: 19.07.2019

³¹¹ <http://www.lokpal.gov.in> Erişim tarihi: 20.07.2019.

kurum tarafından soruşturma için gönderilebilir. Bir ajanstan soruşturma talep etmeden önce Lokpal, şikâyetçiye delillerinin olup olmadığına dair bir açıklama yapmasını ister. Kanun, bu hükmün, soruşturma kurumu tarafından üstlenilen arama ve el koymalara müdahale etmeyeceğini öngörmektedir. Merkezi hükümet temsilcileriyle ilgili olarak, Lokpal şikâyetleri Merkezi İhtilaf Komisyonu'na (CVC) yönlendirmelidir. CVC Lokpal'e A ve B grupları altındaki görevlilere ilişkin bir rapor gönderir; ve C ve D gruplarındakilere karşı CVC Kanunu uyarınca hareket edecektir³¹².

Başvuru formunun henüz bildirilmemiş olmasına rağmen, Lokpal ofisine gelen tüm şikâyetleri, ne şekilde gönderildiyse şikâyetleri almaya karar verir. 31 Mayıs 2019 tarihine kadar alınan 480 şikâyet değerlendirildi. İncelemenin ardından Lokpal'ın görev alanına girmeyen şikâyetler bertaraf edildi ve şikâyetler buna göre bilgilendirildi³¹³.

1.3. Hindistan'da Yerel Ombudsmanlar

Hindistan'da her eyalet, belirli kamu görevlilerine yönelik yolsuzlukla ilgili şikâyetler ile ilgilenmek üzere, eyalet yasama meclisi tarafından bir yasa ile "Lokayukta ve Upa-Lokayukta" olarak bilinen bir organ kurulmaktadır.

1.3.1. Hindistan'da yerel ombudsmanların tarihi

Hindistan'ın ilk Lokayukta'sı 1970 yılında Orissa'da kuruldu ve 1995'te tekrar yeni Lokpal ve Lokayukta Yasası kabul edildi. Son zamanlarda, Odissa Vibhasan Sabha, en etkili hükümleri içeren Odissa Lokayukta Yasası 2014'te geçti. 1971'de Maharashtra'da, 1973'te ve daha sonra 20'den fazla eyalette Lokayukta kurumu kuruldu. Lokayukta oluşturulması, gerekli görüldü ve bu amaçla, 1973 yılında Rajasthan Lokayat 3 Şubat 1973'ten itibaren Rajasthan'da yürürlüğe giren söz konusu ve alt

³¹² <http://www.lokpal.gov.in> Erişim tarihi: 21.07.2019

³¹³ <http://www.lokpal.gov.in> Erişim tarihi: 22.07.2019

kararname geçti . Bu, 26 Mart 1973 yılında kabul edildi ve o zamandan beri devlette kanun olarak etkili oldu³¹⁴.

Maharashtra eyaleti, İdari Reformlar Komisyonu tarafından yapılan öneriler ışığında, 10 Aralık 1971 yılında Maharashtra Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası'nı yürürlüğe sokarak Lokayukta Yasası'nı geçiren ikinci ve uygulayan ilk eyalettir. Maharashtra Lokayukta Kurumu 25 Ekim 1972'de yürürlüğe girdi ve şikâyetlerin yaklaşık %60-70'inde şikâyetlerin giderilmesinde başarılı oldu³¹⁵. Rajasthan Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası, 28 Ağustos 1973'te kabul edildi. Rajasthan İdari Reformlar Komisyonu, 1963 Eylül ayında, ombudsmanlık yapısındaki yüksek güçte ve bağımsız birliğin konumu için teklifte bulundu. Rajasthan İdari Reformlar Komisyonu, Hindistan'daki Ombudsmana ilk söz veren oldu³¹⁶. 1974 yılında, Gujarat Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası, Gujarat Yasama Meclisi'nde sunuldu ve yasa meclisten geçmedi. Ancak daha sonra 1983 yılında, Başbakan Lokayukta'yı ataması için hükümetin beyanını ilan etti. 1986'da Gujarat Lokayukta Yasası'na göre eyalette, yolsuzluk ve kötü yönetimi kontrol etmek için Lokayukta'yı atandı.

1975 yılında, Himachal Pradesh Lokayukta ve Upa Lokayukta Yasası eyalet parlamentosuna sunuldu, ancak atıldı. 1983 yılında, Himachal Lokayukta Yasası nihayet kabul edildi³¹⁷. Andhra Pradesh Lokayukta ve Upa-Lokayukta 1981 Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle; Andhra Pradesh'te bulunan eyalet hükümeti 4 Eylül 1982'de Lokayukta'yı kabul etti³¹⁸.

1985 yılında, Assam eyalet hükümeti, Assam Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasasını çıkardı. Assam 1985 Tarihli Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası, (1986 Assam Yasası), 12 Aralık 1986'da Hindistan Cumhurbaşkanı'nın onayını aldı. Ayrıca 1987'de (1987 tarihli Assam Yasası XIV) ve 1989'da (1999 tarihli Assam Yasası XI)

³¹⁴ <http://lokayukta.rajasthan.gov.in> Erişim Tarihi: 15.08.2019.

³¹⁵ <https://lokayukta.maharashtra.gov.in> Erişim Tarihi: 23.08.2019.

³¹⁶ Giridhar Sharma "Implementation of Ombudsman Plan in India" *Shri S.B. Nangia for Ashish Publishing House*, 1981,s25.

³¹⁷ <https://books.google.com.tr/books?isbn=8121210550> Erişim tarihi: 28.07.2019.

³¹⁸ <http://www.persmin.nic.in/argp> Erişim Tarihi: 04.06.2019.

değiştirilmiştir. "Assam Lokayukta ve Upa-Lokayukta Kuralları, 1988" olarak bilinen bir kural çerçevesinde ve 1 Şubat 1989'da Assam ilk Lokayukta kabul edildi³¹⁹.

Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası, 1974 yılında Madhya Pradesh tarafından kabul edildi ve onayı için cumhurbaşkanına sunuldu. Son olarak, Yasa, 16 Eylül 1981'de Madhya Pradesh Lokayukta ve Upa Lokayukta Abhiyan, yürürlüğe girdi. Bu yasaya göre, başbakan kendi yetki alanına dahil edilmedi. Karnataka Meclisindeki Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası 28 Mart 1983 tarihinde çıkarmış ve 16 Ocak 1986'da yürürlüğe girmiştir³²⁰.

Odissa eyaleti adım attıktan sonra 2000 yılına kadar birçok eyalet Lokayukta Kurumu benimsemeye takip etmektedir. Bunlardan Kerala, Goa, Punjab, Jharkhand, Uttrakhand, Chhattisgarh ve Delhi'dir.

1.3.2. Hindistan'da yerel ombudsmanlarına ilişkin genel bilgiler: yapısal-kurumsal yönler

Genellikle Hindistan'da Lokayuktalar, Cumhurbaşkanı adına Yüksek Mahkeme Baş Adalet Divanı ve Yasama Meclisindeki Muhalefet Lideri ile istişareden sonra ya da böyle bir liderin yokluğunda, bu meclisin muhalefet üyeleri tarafından seçilen bir kişi Vali veya Teğmen Vali tarafından atanır³²¹. Upa Lokayuktalar ise Lokayukta'ya danıştıktan sonra atanır³²². Lokayukta veya Upa-Lokayukta olarak atanan her kişi, ofise girdiği tarihten itibaren beş veya altı yıl süreyle görev yapacaktır. Lokayukta veya bir Upa-Lokayukta, Valiye hitaben yazdığı yazısıyla, görevinden istifa edebilir. Ancak Lokayukta veya bir Upa-Lokayukta, bölüm 6'da belirtilen şekilde görevden alınabilir³²³.

³¹⁹ <https://books.google.com.tr/books?isbn=8121210550> Erişim tarihi: 28.07.2019.

³²⁰ Indian Journal of Public Administration, Vol. XXXV, Jan-Mar, 1989, No. 1-177-179 Erişim tarihi: 28.07.2019

³²¹ Lokayuktalar 3.madde.

³²² Maharashtra Act No. Xlvi Of 1971, 3/1.madde.

³²³ Maharashtra Act No. Xlvi Of 1971, 5/1.madde.

Yasanın 4. bölümüne göre, yalnızca Yüksek Mahkemenin Hakimi olan veya Yargıtay'ın Baş yargıç olan bir kişi Lokayukta olmaya hak olacaktır³²⁴. Hükümette hiçbir kâr amacı gütmeyecek ve parlamento ya da eyalet yasama meclisi üyesi olmayacaktır. Herhangi bir kâr getiren işe sahipse veya herhangi bir siyasi partiye üye ise, Lokayukta ofisine girmeden önce istifa etmesi gerekir³²⁵. Yukarıda belirtildiği gibi Lokayukta beş yıl (Haryana, Maharashtra, Karnataka, Bihar, Assam, Himachal Pradesh,...) ve altı yıl (Madhya Pradesh, Uttar Pradesh,...) süreyle görev yapacaktır³²⁶. Lokayukta'nın görev süresinin bitiminden en az üç ay önce Vali yasanın belirttiği gibi yeni Lokayukta'nın atanması için gerekli tüm adımları atar³²⁷. İstifasını yazılı olarak Valiye sunabilir ve Vali istifasını kabul ederse, Lokayukta ofisi boşaltır. Bu boşluğun üç ay içinde doldurulması gerekiyor. Lokayukta ofisinde herhangi bir boşluğun ölümü, istifa veya başka bir nedenden ötürü meydana gelmesi durumunda, bu boşluğu doldurmak için Vali, yeni bir Lokayukta tayinine kadar en üst üyeye Lokayukta görevini verebilir³²⁸. İstifadan sonra Lokayukta aynı ofise veya herhangi bir yerel otorite veya devlet şirketine veya üniversiteye vb. yeniden atanmak için uygun değildir. Lokayukta'nın veya Lokayukta ile ilgili olarak yapılan diğer harcamaların maaş ve ödenekleri Hindistan Konsolide Fonu'ndan tahsil edilir³²⁹.

1.3.3. Hindistan'da yerel ombudsmanların görev, yetki ve sorumlulukları

Genel olarak Lokayukta, halkın memurlara yönelik şikâyetleriyle ilgilenir, ancak Himachal Pradesh'te memurlar da yasa uyarınca şikâyetlerini sunabilir³³⁰. Lokayukta'nın Andhra Pradesh'te kendi soruşturma kanadı vardır ve şu ana kadar yargı konusu söz konusu olduğunda, başbakan görüşün dışında tutuldu. Dahası, Lokayukta tüm Hindistan kamu görevlileri ile ilgilenemez³³¹. Karnataka eyaletinde Başbakan ve kamu görevlileri Lokayukta'ya karşı sorumludur, ancak Yasama Meclisi üyeleri kendi

³²⁴ Lokayuktalar 4.madde.

³²⁵ The Haryana Lokayukta Act, 2002

³²⁶ Lokayuktalar 5. ve 6.madde.

³²⁷ The Himachal Pradesh Lokayukta Act, 2014

³²⁸ The Bihar Lokayukta Act, 2011, 9/1.madde

³²⁹ The Haryana Lokayukta Act, 2002, 6.madde

³³⁰ <https://books.google.com.tr/books?isbn=8121210550> Erişim tarihi: 28.07.2019

³³¹ <http://www.persmin.nic.in/argp> Erişim Tarihi: 04.06.2019

yetki alanlarından uzak tutulmasına rağmen daha sonra Lokayukta'nın yetkisi altına alındı³³². 1992'de Punjab eyaletinde "Lokayukta Yasası" geçti. Kamu insanlarına karşı soruşturmanın güvenli bir şekilde incelenmesi için bir yasa çıkarıldı ve böylece doğal adalet kurallarına dikkat ederek yolsuzluğun hukukun üstünlüğüne bağlı kaldığından emin oldu. Başbakan, görüş alanına dahil edildi. Lokayukta, valiye yıllık olarak idare hakkında birleştirilmiş bir rapor sunar³³³. Delhi'de ise, Delhi'nin ulusal başkenti yasama meclisinin benimsediği 1995'te Lokayukta ve Upa-Lokayukta Yasası'nı kamu görevlileri aleyhindeki iddiaları soruşturmak için yapılmıştır. Başbakan, görüş alanına dahil edildi³³⁴. Chhattisgarh'ın Lokayukta'sı "Chhattisgarh Lokaayog Adhyadesh 2002" olarak adlandırılmıştır. Lokaayog, yönetmelik hükümlerine uygun olarak soruşturma yürütmek amacıyla oluşturulmuştur. Başbakan yargı yetkisine dahil edilir ve başbakanla ilgili rapor alınacak faaliyet için valiye gönderilir. Bu Lokaayog, bakanlara, parlamento sekreterlerine ve kamu görevlilerine karşı iddiaları soruşturur³³⁵. Kerala Lokayukta Yasası, 1999'da (1999'da 8 sayılı Yasa)'ya göre Lokayukta, kamu görevlilerine yönelik yolsuzluk ve kötü idare iddialarını soruşturmak ve halkın şikâyetlerini hızlı bir şekilde telafi etmek amacıyla kurulmuştur³³⁶.

Yasalar yalnızca her eyalette Lokayukta'nın kurulmasından bahsettiğinden ve Lokayukta'ya verilen yetkileri belirtmediğinden, her eyalet yasasının seçilen yetkililerin kapsamını ve kapsamını belirleme konusunda geniş bir yetkisi vardır. Maharashtra gibi bazı eyaletlerde Lokayukta'nın gücü çok sınırlıdır, bazı eyaletlerde Karnataka gibi Lokayukta çok güçlüdür ve geniş bir güç yelpazesine sahiptir. Lokayukta, başbakan ve diğer devlet bakanları da dahil olmak üzere herhangi bir kamu görevlisini soruşturma yetkisine sahiptir. Ayrıca yetkili makam tarafından kanıtlanmış memura karşı alınan önlemlere itiraz etme yetkisine sahiptir. Lokayukta ayrıca şikâyetin anlamsız olması

³³² Indian Journal of Public Administration, Vol. XXXV No. 1-177-179, Jan-Mar, 1989

³³³ <https://books.google.co.in/books?isbn=8121210550> Erişim Tarihi: 23.08.2019

³³⁴ The Delhi Lokayukta & Upa -Lokayukta Act, 1995

³³⁵ Chhattisgarh Lokaayog Adhyadesh, 2002.

³³⁶ <https://www.lokayuktakerala.gov.in> Erişim Tarihi: 29.07.2019

durumunda şikâyetçiyi cezalandırma hakkına sahiptir. Bunun yanında, her devlet Lokayukta'ya farklı bir güç aralığı vermiştir³³⁷.

1.3.4. Hindistan'da yerel ombudsmanlarına başvurusu, çalışma biçimi ve çalışmaların sonlandırılması

Bir kamu görevlisi tarafından, kişisel kazanım için gücün kötüye kullanılması veya hükümete zarar veren yozlaşmış ve uygunsuz nedenler içeren herhangi bir idari eylemden dolayı mağdur olan herhangi biri, Lokayukta'ya şikâyette bulunabilir³³⁸. Haryana Lokayukta Yasası, sıradan insanın şikâyetlerini gidermek amacıyla kabul edilir ve mağdurun Lokayukta'ya yaklaşabileceği ve şikâyetini kendisi ve herhangi bir kişinin suiistimali veya yolsuzluk iddiası durumunda şikâyette bulunabilir. Haryana Lokayuktası'na şikâyette bulunmak için bir kişinin müstakil olması şart değildir. Polis nezaretinde veya hapisanede veya ilticada bulunan bir kişi bile, uygunsuz olduğu veya şikâyet ettiği durumlarda Lokayukta'ya gönderilecek olan şikâyet bir mektup yazabilirse, o mektubu şikâyet olarak kabul edilebilir ve soruşturma başlatılabilir³³⁹.

Bir şikâyet olması durumunda, mağdur olan kişinin ölmesi veya herhangi bir nedenden ötürü kendisi için hareket edememesi durumunda, şikâyette bulunulabilir veya daha önce yapıldıysa, yasal temsilcileri tarafından takip edilebilir veya başka bir kişi onun adına yazılı olarak yaptırabilir³⁴⁰. Şikâyette bulunan bir kişi, doğrudan internet aracılığıyla şikâyet formu doldurarak talep edebilirler. Şikâyet ile ilgili verilecek şikâyette ilgili belgeler ve şikâyetlerin üç nüshası ve eklerinin sunulmalıdır³⁴¹.

Hindistan'da her eyaletin bir Lokayukta web sitesi ve alınabileceği bir beyan formu veya bir Lokayukta ofisi vardır. Şikâyetçiler, ilgili tüm bilgileri gösteren formu doldurmalıdır. Haryana gibi bazı eyaletlerde, web sitesi herhangi bir form sağlamaz, ancak isim, cinsiyet, adres, şikâyet sahibinin telefon numarası ile aynı zamanda memurun ismi, memurun servisi adlandırma gibi tüm ilgili bilgileri içeren temel bir

³³⁷ <https://www.lawfarm.in> Erişim Tarihi: 29.07.2019

³³⁸ <https://www.lawfarm.in> Erişim Tarihi: 29.07.2019

³³⁹ The Haryana Lokayukta Act, 2002, 10.madde

³⁴⁰ The Karnataka Lokayukta Act, 1984, 9.madde

³⁴¹ <http://assamlokayukta.gov.in> Erişim Tarihi: 15.08.2019.

mektup sunar. Şikâyetçiler, formu/mektubu şahsen veya tescilli posta ile Lokayukta ofisinin evrak memuruna iletebilirler. Andhra Pradesh, Madhya Pradesh, Delhi, vb. gibi bazı eyaletler, formdaki bazı ücretleri talep etmektedir. Ancak, Karnataka, Haryana ve Goa gibi birçok eyalet talepler ücretsiz olarak kabul edilmektedir. Şikâyet formu, şikâyet sahibinin imzası veya başparmak izi ile doğru ve net bir şekilde doldurulmalıdır. Mümkünse, şikâyetçi ayrıca şahitler hakkında ayrıntılı bilgi vermelidir. Soruşturma temelinde, iddiaların kanıtlanması halinde Lokayukta yetkili makama bir rapor sunar. Yetkili makam, raporun sunulmasından itibaren üç ay içinde harekete geçmeli ve Lokayukta'yı da aynı şekilde bilgilendirmelidir³⁴². Ayrıca her Lokayukta yıllık raporu ilgili Eyalet Yasama Meclisi'ne sunmaktadır.

Maharashtra, 10 Aralık 1971 tarihinde kabul edildiği Lokayukta ve Upa-Lokayukta yasası bakan ve kooperatif sektörünün görev alanından çıkarılmasını yasaklamaktadır. Maharashtra'da işleyen Lokayukta, hükümet ve hükümet kuruluşlarının süreçlerine yardım eder ve onları kontrol etmektedir³⁴³.

³⁴² <https://www.lawfarm.in> Erişim Tarihi: 29.07.2019

³⁴³ Sharma, a.g.m, s24.

YEDİNCİ BÖLÜM

OKYANUSYA KITASINDA FEDERAL OMBUDSMANLIK KURUMU

1. AVUSTRALYA MİLLETLER TOPLULUĞU ÖRNEĞİ

1954'te yasal olarak tanınan Avustralya bayrağının üzerinde biri diğerlerinden daha büyük olan 5 tane 7 köşeli yıldız, bir tane 5 köşeli yıldız ve sol üst köşesinde Birleşik Krallık bayrağı yer alıyor. Birleşik Krallık bayrağı, ülkenin, krallığın egemenliği altında olmasını ifade ederken bayrağın üzerindeki yıldızlar ise, güney haç takımı yıldızını ve Avustralya kolonilerinin birleşmesini sembolize etmektedir.

1.1. Ülke Profili

1.1.1. Genel bilgiler

Tablo 8: Avustralya'nın Genel Bilgileri.

Resmi Adı	<i>Avustralya Federal Devleti</i>
Yönetim Biçimi	<i>Federal Parlamenter Demokrasi</i>
Resmi Dili	<i>İngilizce</i>
Başkenti	<i>Kamberra</i>
Yüzölçümü	<i>7.686.850 Km²</i>
Nüfusu	<i>25.028.055(2019)</i>
Nüfus Yoğunluğu	<i>3/km²</i>
Para Birimi	<i>Avustralya Doları</i>
Başlıca Şehirleri	<i>Melbourne, Sydney, Adelaide, Brisbane, Perth, Kamberra, Hobart, Darwin</i>
Federe Devletler	<i>Alt Eyalet (Yeni Güney Galler, Victoria, Batı Avustralya, Güney Avustralya, Queensland, Tasmania) ve iki bölge (Avustralya Başkent Bölgesi ve Kuzey Bölgesi)</i>
Kişi Başına Milli Gelir	<i>56,125 USD (2019)</i>
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	<i>ADB, ANZUS, APEC, ARF, ASEAN (diyalog ortağı), ASEM, Australia Group, BIS, CP, EAS, EBRD, FAO, FATF, G-20, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IEA, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, NEA, NSG, OECD, OPCW, OSCE (Asyalı İşbirliği Ortağı), Paris Club, PCA, PIF, SAARC (gözlemci), Spartecca, SPC, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNMIS, UNMIT, UNRWA, UNTSO, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC.</i>

Kaynak: <https://finanstaksi.com> Erişim tarihi: 28.09.2019.

1.1.2. Avustralya'nın siyaset ve kamu yönetimi yapısı

Avustralya, güney yarımkürede yer alan bir ülkedir. Hint ve Pasifik Okyanusları arasında uzanan ve tüm bir kıtayı kaplayan tek ülkedir. Ülkenin komşuları Endonezya, Doğu Timor, Papua Yeni Gine, Solomon Adaları, Vanuatu, Yeni Kaledonya ve Yeni Zelanda'dır. En küçük kıtanın büyük bir bölümü üzerinde kurulan bir devlettir. Asya'nın güneydoğusuna doğru, Güney yarımküresinde uzanır ve dünya milletleri arasında arazi bakımından 7.686.850 Km kare ile altıncı sırada yer alır³⁴⁴.

Avustralya ismi Latince'de güneyden, güneye ait olan anlamı ile "Australis" kavramından gelmiştir. Roma uygarlığı zamanına dayanan, güneydeki bilinmeyen bir

³⁴⁴ <https://www.turkcebilgi.com/avustralya> Erişim Tarihi: 02.10.2019

ülke anlamı (terra australis incognita) benzer bir yerin, ortaçağ coğrafyasında da bulunduğunu gösterir, ancak bu bilgilerle ilgili herhangi bilinen bir kıta bilgisi yoktur. Latince'deki “Terra Australis Incognita” terimi ; Güneydeki (Australis) bilinmeyen (Incognita) toprak parçası (Terra) anlamına gelmektedir. 14 Mayıs 1606'da, Vanuatu'ya ayak basan Pedro Fernandes de Queirós, Güney Kutbu'ndaki tüm kara mülkiyetinin İspanya Krallığı'na ait olduğunu iddia etmiş ve kıtayı “Austrialía del Espiritu Santo” olarak adlandırmıştır³⁴⁵.

Birinci Dünya Savaşı'nda Avustralya federe devleti, İngiltere'ye Hint Okyanusu'nda yardım etti. Beş milyon nüfusun 329.000'i gönüllü asker olarak savaşa katıldı. Almanların Emden isimli savaş gemisini batırdılar. İkinci Dünya Savaşı'nda da yine İngiltere yanında savaşa katıldılar. Japonlara Yeni Gine'de çok zayıf verdirdiler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avustralya'nın daha bağımsız olma arzuları belirdi. 1945 yılından sonra Avustralya'nın münasebetleri İngiltere'den ziyade ABD'ye kaymaya başladı. 1951'de Avustralya, Yeni Zelanda ve ABD arasında "Anzus" Anlaşması imzalandı. Daha sonra 1954'te bu anlaşma Güney Asya devletlerini de içine alan Güney-Doğu Asya Anlaşması SEATO (Southeast Asia Treaty organization) kuruldu. Bu, Avrupa'da kurulan Kuzey Atlantik Anlaşması NATO'ya eşdeğerdir³⁴⁶.

Nitekim Avustralya'nın nüfusu, çoğunlukla göç nedeniyle, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dört kat arttı. İkinci Dünya Savaşı'ndan 2000 yılına kadar yaklaşık 6 milyon göçmen Avustralya'ya geldi ve her 7 Avustralyalıdan 2'sini oluşturdu. 2011'deki son sayımda, Avustralyalıların % 30'undan fazlası başka bir ülkede doğmuş ve %46'sından fazlasının en az bir yurtdışında doğmuş ebeveyni vardır. Avustralya'daki en yaygın göç kaynakları İngiltere, Yeni Zelanda, Çin, Hindistan ve Vietnam'dır³⁴⁷. Avustralya'nın nüfusu son Birleşmiş Milletler tahminlerine dayanarak 25.026.344'tür. Öyleyse ülkenin nüfusu, toplam dünya nüfusunun %0.33'üne eşittir. Avustralya'daki nüfus yoğunluğu Kilometrekare başına 3'tür ve %90.1'i (22.607.008 kişi) kentlerde

³⁴⁵ <http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/avustralya.htm> Erişim Tarihi: 01.10.2019

³⁴⁶ <https://www.turkcebilgi.com/avustralya> Erişim Tarihi: 02.10.2019

³⁴⁷ <http://worldpopulationreview.com> Erişim Tarihi: 01.10.2019

yaşamaktadır³⁴⁸. Avustralya'da bir milyondan fazla insanı olan 5 şehir, 100,000 ila 1 milyon insanı olan 14 şehir ve 10,000 ila 100,000 insanı olan 375 şehir bulunmaktadır. Avustralya'daki en büyük şehir, nüfusu 4.920.970 olan Sidney'dir. Melbourne (4,529,496), Brisbane (2,308,720), Perth (2,039,193), Adelaide (1,316,779), bir milyondan fazla aşan kentlerdendir³⁴⁹. Avustralya nüfusu 2016 yılı itibariyle, nüfus sayımı döneminde dini ilişkilerini belirleme seçeneğine sahipti ve bulgular %30.1'in dini bir uygulama ya da inancı olmadığını, Avustralyalıların %22.6'sının Katolik, %13.3'ünün Hıristiyan Anglikan, 3.7% Uniting Kilisesi'ne bağlı, %2.6'sı genel olarak Hıristiyan, %2.6'sı İslam'a bağlı, %2.4'ü Budist, % 2.3'ü Presbiteryen, %2.1'i Doğu Ortodoks, %1.9'u Hinduizm'e, %1.5'i Baptist, %1.1 Pentekostal, %0.7 Lutheran, %0.5 Sih, %0.5 diğer Protestan, %0.4 Yahudilik, %0.4 Yehova Şahitleri, %0.4 Yedinci Gün Adventistleri, %0.3'ü Son Gün Azizleri ve %0.2'si Oryantal Ortodoks'tur³⁵⁰. Avustralya, Kamerun ve Madagaskar arasında, nüfus bakımından dünyanın en büyük 55. ülkesidir. Ayrıca, Okyanusya'daki en kalabalık ülke, komşu Papua Yeni Gine'den (8.2 milyon) üç kat, Yeni Zelanda'dan (4.5 milyon) 5 kat daha kalabalıktır³⁵¹.

Uluslararası Para Fonu'na göre Avustralya Asya-Pasifik bölgesindeki 43 ülke arasında 4. Sırada ve dünyanın en büyük 13. ekonomisidir ve kişi başına düşen millî gelir sıralamasında dünyada 9. olmuştur. Ülke ayrıca İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında Norveç'in ardından 2. gelip, yaşam standartı, sağlık, eğitim, kişisel özgürlük ve politik haklar gibi birçok kriterde dünya genelinde üst sıralardadır³⁵². Avustralya'nın ekonomik özgürlük puanı 80.9'dur ve toplam puanı 2018'den bu yana değişmedi. Bu, iş özgürlüğü, devlet bütünlüğü, mali sağlık ve ticaret özgürlüğü açısından daha yüksek puanlarla yargısal etkinlikte keskin bir düşüşü telafi ediyor. İhracatın ve ithalatın birleşik değeri GSYİH'nın yüzde 41,9'una eşittir. Ortalama uygulanan tarife oranı yüzde 1,2'dir. Dünya Ticaret Örgütü'ne göre, 30 Haziran 2018'de, Avustralya'da yürürlükte olan 322 adet tarifersiz tedbir vardı. Hükümet politikaları yabancı yatırımları önemli ölçüde etkilememektedir. Yabancı firmalar,

³⁴⁸ <https://www.worldometers.info/world-population/australia-population/> Erişim Tarihi: 02.10.2019

³⁴⁹ <https://www.worldatlas.com/articles/biggest-cities-in-australia.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019

³⁵⁰ <http://worldpopulationreview.com/countries/australia-population/> Erişim Tarihi: 02.10.2019

³⁵¹ <http://worldpopulationreview.com/countries/australia-population/> Erişim Tarihi: 02.10.2019

³⁵² <http://101bilge.com/tatil/avustralya/> Erişim Tarihi: 04.10.2019

Avustralya'nın oldukça gelişmiş ve rekabetçi finansal sisteminde yerel bankalar ve diğer finansal kuruluşlarla eşit koşullarda rekabet etmektedir³⁵³.

Avustralya, anayasal monarşi olarak bilinmektedir. Bu, yetkileri bir Anayasa ile sınırlanan Devlet Başkanı olarak bir Kraliçeye veya Krala sahip bir ülke olduğu anlamına gelmektedir. Avustralya'nın hükümet sistemi, dini hoşgörü ve konuşma ve örgütlenme özgürlüğünü içeren liberal demokratik geleneğe dayanmaktadır. Kendi kurumları ve uygulamaları İngiliz ve Kuzey Amerika modellerini yansıtır. Avustralya Milletler Topluluğu (Commonwealth of Australia), 1 Ocak 1901'de kuruldu (Federasyon Günü); altı eski İngiliz kolonisi bir birlik kurmaya karar vererek şimdiki altı Avustralya eyaletine dönüşmüşlerdir. Bu tarihte yürürlüğe giren Avustralya Anayasası, Avustralya hükümet sisteminin çerçevesini ortaya koymaktadır. Avustralya'nın Devlet Başkanı Kraliçe II. Elizabeth aynı zamanda Birleşik Krallık Kraliçesi olmasına rağmen, iki pozisyon şimdi hem hukukta hem de anayasal pratikte oldukça ayrıdır. Uygulamada, Kraliçe Avustralya siyasi sisteminde hiçbir rol oynamaz ve sadece bir adlandırmadır. Avustralya'da Kraliçe, Avustralya Başbakanı'nın tavsiyesi üzerine atadığı Genel Vali tarafından resmen temsil edilir. Kraliçe, Genel Valinin günlük görevlerinde hiçbir rol oynamamaktadır³⁵⁴.

Federal sisteme dayanan bir idari yapı ve çok partili parlamenter demokrasinin çerçevesinde Avustralya yasama sistemi, federal düzeyde Senato (üst meclis) ve Temsilciler Meclisi (alt meclis)'nden oluşmaktadır. Eyalet düzeyinde Queensland eyaleti hariç çift meclisli eyalet parlamentoları bulunmaktadır³⁵⁵. Parlamentonun iki meclisinin üyeleri farklı bir temelde, Avustralya vatandaşları tarafından seçilmektedir. Temsilciler Meclisi seçimlerinde, Avustralya, her biri bir üyeyi seçen birçok bölgeye bölünmüştür. Seçim bölgelerinin büyüklüğü ve içindeki seçmenlerin sayısı önemli ölçüde değişmektedir. Bununla birlikte, en küçük eyalet olan Tasmanya'da da bir takım seçim bölgeleri vardır. Aksine, Senato seçimlerinde, her bir eyalet tek bir seçim bölgesi olarak hareket eder ve orantılı temsil temelinde seçilen birkaç Senatör'ü geri verir. İki

³⁵³ <https://www.heritage.org/index/country/australia> Erişim Tarihi: 04.10.2019

³⁵⁴ https://www.abc.net.au/ra/federasi/tema1/aus_pol_chart_e.pdf Erişim Tarihi: 04.10.2019.

³⁵⁵ T.C. Sidney Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği, *Avustralya'nın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ekonomik-Ticari İlişkileri*, Sidney, 15 Ağustos 2016, s12.

Meclisin yetkileri, Senato yetkilerinin daha sınırlı olduğu mali mevzuatla ilgili olarak aynıdır. Ancak, anayasa sözleşmesi Başbakanın Üst Meclis'te oturmasını sağlamaktadır³⁵⁶. Senato, her bir eyalet için doğrudan eyalet halkı tarafından seçilen, Parlamentonun tek bir seçmen olarak oy kullanmasına oy veren, senatörlerden oluşacaktır. Ancak, İngiliz Parlamentosu, aksi belirtilinceye kadar, Queensland Eyaleti Parlamentosu, eğer bu eyalet Asıl bir eyalet ise, devleti bölümlere ayıran ve her bölüm için seçilecek senatör sayısını belirleyen ve böyle bir hükmün olmaması halinde devlet bir seçmen olacaktır. Parlamento, her bir eyalet için senatör sayısını arttıran veya azaltan yasalar yapabilir, ancak birkaç asıl eyaletin eşit temsilinin sürdürülmesi ve asıl eyaletin altı senatörden daha azına sahip olmamalıdır. Senatörler altı yıllığına seçilir ve her bir eyalet için seçilen senatörlerin isimleri Vali tarafından Genel Valiye verilir³⁵⁷.

Senato (üst meclis): altı eyaletten her biri on iki ve anakaradaki her iki bölgeden iki tane olmak üzere 76 senatörden oluşuyor. Kanun yapma yetkisini diğer Parlamento Meclisi, Temsilciler Meclisi ile paylaşır. Temsilciler Meclisi (alt meclis) ise bazen "Halkın Meclisi" veya "Hükümetin Meclisi" de denir. Meclisin üye sayısı şu anda 150 milletvekillidir. Her üye üç yılda bir yapılan seçimler sürecinde kendi seçim birimini temsil eder. Bu seçmenlerin sınırları zaman zaman düzenlenmiştir. Böylece hepsi yaklaşık olarak eşit sayıda seçmen içerecektir. Her Temsilciler Meclisi üyelerinin görevi üç yıla kadar sürebilir, bunun ardından yeni bir Meclis için genel seçimler yapılmalıdır. Seçimler genellikle bu sürenin bitiminden önce yapılır. Mecliste temsil edilen başlıca siyasi partiler Avustralya İşçi Partisi, Avustralya Liberal Partisi ve Avustralya Ulusal Partisi'dir³⁵⁸.

Yürütmenin başı olan Birleşik Krallık Kraliçesi, yetkilerini Avustralya Genel Valisi ve Eyaletler ve bölgeler Valisi kanalıyla kullanmaktadır. Avustralya, anayasal monarşi denilen bir ülkedir, yani cumhurbaşkanı devlet başkanı değil, ancak Anayasaya göre hareket etmesi gereken bir egemendir. İngiliz sistemi üzerinde modellenmiştir, aynı zamanda bir parlamenter demokrasidir ve Başbakan hükümet başkanıdır. Devlet

³⁵⁶ Donald Gifford, *Understanding the Australian Legal Sistem*, Cavendish Publishing (Australia) Pty Limited, Sydney, 1997, s17.

³⁵⁷ Commonwealth of Australia 2010 7.madde.

³⁵⁸ https://www.aph.gov.au/About_Parliament Erişim Tarihi:12.10.2019.

Başkanı, Avustralya Milletler Topluluğu'nun başı Birleşik Krallık Kraliçesi Majesteleri Kraliçe II. Elizabeth'dir. Avustralya'da Kraliçenin hükümette günlük bir rolü yoktur. Kraliçe, Avustralya Başbakanı'nın tavsiyesi üzerine Avustralya'da bir temsilci olarak Genel Vali atamaktadır. Avustralya ile ilgili tüm görevlerinde, İngiltere Kraliçesi olarak değil, Avustralya Kraliçesi olarak konuşur ve davranır.

Başbakan; yürütme gücü gerçekten elinde tutan ve Avustralya hükümetini yöneten kişidir. Başbakan, Avustralya Hükümeti'nin başkanı ve milletin lideridir. Konvansyon ile Başbakan, Meclis üyelerine çoğunluğun desteğiyle meclis partisine veya parti koalisyonuna liderlik eden Temsilciler Meclisi'nin bir üyesidir. Başbakan, hükümet üyelerinin oyuyla seçilmektedir. Başbakan, milletvekili olduğu sürece işlerini devam ettirebilir ve hükümetin desteğini elinde tutabilir. Avustralya, Başkanın yalnızca iki defa dört yıl görev yapabileceği Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerin aksine, bir Başbakan için maksimum hizmet süresine sahip değildir³⁵⁹.

Genel Vali; Avustralya'daki Devlet Başkanı'nın ve dolayısıyla Kraliçenin temsilcisidir. Genel Vali, bütün siyasi partilerden bağımsız olarak hareket eder. Avustralya Hukuk Parlamentosu tarafından kabul edilen tüm yasaları imzalamaktan, tören görevlerini yerine getirmekten, Avustralya Hükümeti ve bakanları, federal yargıçları ve diğer yetkililerin atanmasını onaylamaktan sorumludur. Her eyalette ve bölgede bir tane vali vardır. Kraliçeyi temsil eder ve rolü Genel Vali'ninkine benzer. Görevinin süresi kraliçe'nin isteğine göre değişir, yani sabit bir terim yoktur. Son uygulamada, valiler yaklaşık beş yıl boyunca görev yapmışlar. Atama, Kraliçe tarafından imzalanan, Komisyon adında bir belge ile yapılır. Ofiste yemin edildiğinde Vali, 1936 tarihli Yemin Yasası uyarınca bir Yemin görevini üstlenir³⁶⁰.

Tüm eyaletlerde, bakanlar Vali tarafından atanır. Çoğu, bakanların sayısı Anayasa ile belirlenir: Tasmanya'da 9, Güney Avustralya'da 15, Batı Avustralya'da 17, Queensland'da 19 ve Victoria'da 22'dir. Victoria'da, her iki meclis arasındaki dağılım Yasama Konseyi'nde 6 ve Yasama Meclisi'nde 14'ten fazla değildir. Batı

³⁵⁹ <https://www.australia.gov.au/> Erişim Tarihi:12.10.2019

³⁶⁰ <http://www.governor.sa.gov.au/node/14> Erişim Tarihi:12.10.2019

Avustralya'da, yasama konseyinden en az bir bakan atanmalıdır. Yeni Güney Galler'de, Yürütme Konseyi'ne üye olmalı; Victoria'da ise 22 bakandan en az 10'u her iki meclisin de bir üyesi olmalı, ancak tüm atananlar atamaları üç ay içinde üye olmalı. Aynı üç aylık şart Güney Avustralya'da da geçerli. Buna karşılık, Queensland'da, herhangi bir 'kişi' atanabilir. Tasmanya'da, bakanların seçimlerden ve iadelerin gelmesinden sonra yedi gün boyunca görev yapmaları öngörülüyor. Bakanlık portföylerinin tahsisi, genellikle Valinin tavsiye ettiği bir Başbakan tavsiyesi üzerine bir araçla yapılmaktadır³⁶¹.

Avustralya hukuk sisteminin temel ilkeleri 1901'de yapılan Anayasa'da oluşturulmuştur. Avustralya'da uyrukluğa bakılmaksızın herkes kanun önünde eşit muamele görmektedir. Hukuk Sistemi, İngiliz "Common Law" sistemini izlemektedir. Avustralya'da yargı sistemi federal ve eyaletler düzeyinde örgütlenmiştir ve ülkede 6 eyalet, 2 bölge ve bir federal hükümet olmak üzere dokuz yasal sistem bulunmaktadır. Her eyalet ve bölgenin, eyaletten eyalete ve bölgeden bölgeye değişen, kendine özgü bir mahkeme hiyerarşisi vardır. Ayrıca tüm eyalet ve bölgelerde bir Anayasa Mahkemesi bulunmaktadır³⁶².

Federal ölçekte, Avustralya Anayasa Mahkemesi hiyerarşisindeki en yüksek mahkeme ve Avustralya'daki son temyiz mahkemesidir. 1901 yılında Anayasanın 71. maddesi ile kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin işlevleri, Avustralya hukukunu yorumlamak ve uygulamaktır; yasaların anayasal geçerliliği ile ilgili zorlukları içeren özel federal öneme sahip davalara karar vermek ve federal, eyalet ve bölge mahkemelerinden özel izinle temyiz başvurusu yapmaktır³⁶³. Hem orijinal hem de temyiz yargı yetkisine sahip, hem federal hem de eyalet parlamentoları tarafından geçirilen yasalar hakkında adli inceleme gücüne sahip ve Anayasa'yı yorumlamaktadır.

³⁶¹ Gerard Carney, *The Constitutional Systems of the Australian States and Territories*, Cambridge University Press, New York, 2006, s299-300.

³⁶² T.C. Sidney Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği, a.g.k, s14.

³⁶³ <http://www.hcourt.gov.au/about/role-of-the-high-court> Erişim Tarihi:12.10.2019.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, her biri Genel Vali tarafından 70 yaşına kadar görev yapmak üzere atanan 7 Lord Baş Yargıçlardan oluşmaktadır³⁶⁴.

Eyaletlerde ve bölgelerde; Federal Mahkeme, 1976 yılında belirli Commonwealth yasalarına göre yargılama yetkisi veren bir mahkeme olarak kurulmuştur. İki uzman federal mahkemenin (Federal İflas Mahkemesi ve Avustralya Endüstri Mahkemesi) yerini aldı, ve Yüksek Mahkemenin iş yükünü hafifletti. Kurulduğundan bu yana, Federal Mahkemeye idari hukuk, vergi ve fikri mülkiyet ve amirallik gibi alanlarla ilgili olarak orijinal yargı yetkisi verilmiştir. Federal Mahkeme şu anda 120'den fazla federal Parlamento Yasası ile ilgilenmektedir. Mahkeme iki bölüm yürütmektedir: bir Genel Bölümü ve bir Adil Çalışma Bölümü'dür³⁶⁵. Federal Mahkeme, federal yasa uyarınca ortaya çıkan hemen tüm sivil ve bazı cezai meseleleri kapsamaktadır. Üyeler, Genel Vali tarafından 70 yaşına kadar görev yapmak üzere atanan 45 yargıçlardan oluşmaktadır³⁶⁶.

Mahkeme, insan hakları, iflas, yerel unvan, işyeri ilişkileri, ticari uygulamalar, fikri mülkiyet ve tüketicinin korunması ile ilgili davaları duyabilmektedir. Ayrıca, sosyal güvenlik, göçmenlik ve vergilendirme gibi alanlarda bazı federal hükümet kararlarını gözden geçirme yetkisine sahiptir. Federal Mahkemenin cezai yargı yetkisi yoktur. Federal Mahkeme, gerektiğinde tüm başkentlerde ve Avustralya'nın başka yerlerinde bulunmaktadır³⁶⁷.

Avustralya, Commonwealth üyesi olup kendi hükümeti, Avustralya'nın federal demokratik bir idari otoritesidir. Avustralya'nın hükümet sistemi bir yandan hem İngiliz hem de Kuzey Amerika'nın etkilerini yansıtır diğer yandan, hem federal hükümet hem de eyalet/bölge hükümetleri tarafından yönetilmektedir³⁶⁸. Avustralya'da eyalet ve bölge hükümetlerinin sorumlulukları aynıdır. Başlıca bunlar: hastaneler ve sağlık

³⁶⁴ <http://www.rogerdarlington.me.uk> Erişim Tarihi:07.10.2019

³⁶⁵ <https://legalanswers.sl.nsw.gov.au/hot-topics-courts-and-tribunals/federal-courts> Erişim tarihi:13.10.2019

³⁶⁶ <http://www.rogerdarlington.me.uk> Erişim Tarihi:07.10.2019

³⁶⁷ <https://legalanswers.sl.nsw.gov.au/> Erişim Tarihi: 18.10.2019

³⁶⁸ <https://www.worldatlas.com> Erişim Tarihi: 17.10.2019

hizmetleri, okullar, demiryolları, yollar ve trafik kontrolü, ormancılık, polis hizmetleri, toplu taşımadır³⁶⁹.

- **Eyaletler:** Avustralya'da her altı eyaletinde kendi anayasası vardır. Altı eyalet parlamentosunun, Avustralya Anayasası'nın 51'inci maddesi uyarınca, Commonwealth tarafından kontrol edilmeyen herhangi bir konuyla ilgili yasaları geçmesine izin verilir. Hükümetin eyalet meseleleri üzerindeki yetkileri her eyalette bir Vali tarafından yerine getirilir. Her eyalet hükümetinin başı Başbakan (Premier) olarak bilinir³⁷⁰.

Altı eyalet ve Kuzey Bölgesi, bir seviye daha hükümet kurdu. Yerel yönetimler (aynı zamanda yerel konseyler olarak da bilinir) atık toplama, kamuya açık dinlenme tesisleri ve şehir planlama gibi topluluk ihtiyaçlarını karşılar. Eyaletlerin ve Kuzey Bölgesi'nin her birinin kendi sınırları içinde birçok yerel hükümeti vardır. Eyalet veya bölge hükümeti, yerel yönetimlerin yetkilerini tanımlar ve bu hükümetlerin hangi coğrafi alanlardan sorumlu olduğuna karar verir. Yerel yönetimler için adlandırma kuralları Avustralya'da değişiklik göstermektedir. Buna şehirler, kentler, ilçeler veya belediyeler denebilir, ancak hâlâ üstlerindeki eyalet veya bölge hükümeti tarafından kontrol edilmektedirler. Avustralya Başkent Bölgesi'nde, genellikle yerel yönetimin üstlendiği sorumluluklar bölge hükümetinin bir birimi tarafından yönetilmektedir³⁷¹.

- **Bölgeler:** Avustralya sınırları dışında on bölge vardır. Bunlardan iki ana bölge, Avustralya Başkent Bölgesi (ACT) ve Kuzey Bölgesi Avustralya hükümet tarafından sınırlı bir özerk yönetim hakkı tanınmıştır. Bu bölgelerde, bir dizi devlet meselesi yerelde seçilen bir meclis tarafından ele alınmaktadır. Hükümet dışında, Avustralya Başkent Bölgesi ve Kuzey Bölgesi, önemli nüfus büyüklüklerinden dolayı genellikle eyaletler gibi sayılmaktadırlar. Norfolk Adası

³⁶⁹<https://www.australia-australie.com/articles/gouvernement-australien-explique/> Erişim Tarihi: 17.10.2019

³⁷⁰<https://www.australia.gov.au/about-government/how-government-works/state-and-territory-government> Erişim Tarihi: 18.10.2019

³⁷¹<https://www.australia.gov.au/about-government/how-government-works/local-government> Erişim Tarihi: 16.10.2019

daha önce kendi kendini yönetti, ancak Norfolk Adası Mevzuat Değişikliği yasa 2015'in ardından seçilen bir Bölge Konseyi kurulacak. Yedi bölge, yalnızca federal Hükümeti tarafından tayin edilen bir idareci aracılığıyla, Commonwealth kanunları tarafından yönetilmektedir. Onlar: Aşmore ve Kartier Adaları, Avustralya Antarktika Bölgesi, Noel Adası, Kokos (Keeling) Adaları, Mercan Denizi Adaları, Heard ve McDonald Adaları Bölgesi, Jervis Bay Bölgesi (Jervis Bay Territory)'dir³⁷².

Başlıca Federal Avustralya Hükümeti'nin Sorumlulukları şöyle sıralanabilir: önemli ulusal kararlar vermesi, politika geliştirmesi, önerilen yasaları sunması, yasaları uygulaması, devlet dairelerini yönetmesi³⁷³, vergilendirme, ulusal ekonomik yönetimi, göç ve vatandaşlık, istihdam, posta hizmetleri ve iletişim ağı, sosyal güvenlik (emekli aylıkları ve aile desteği), savunma, ticaret, havaalanları ve havacılık güvenliği, Dış İlişkiler ...arasındadır³⁷⁴.

Avustralya'nın yerel yönetimlere bakıldığında, bazı eyaletler tamamen ilçelere ayrılır, fakat diğerlere böyle ayrılmaz. Yerel Yönetim Alanları (LGA)'ların adları eyaletlere ve özelliklerine göre sınıflandırılır. Böylece bölgeler (Region), iller (Shire), şehirler (Cities), kentler (Towns), belediyeler (Municipalities), kasabalar (borough) vb. bulunabilmektedir. Bütün eyaletlerde ve Kuzey Bölgesinde her bir Yerel Yönetim Alanı resmi statüsündedir. Farklı Yerel Yönetim Alanı türleri: *Yeni Güney Galler*: Şehirler (Cities) ve Alanları (Areas); *Victoria*: Şehirler (Cities), Kırsal Şehirler (Rural Cities), kasabalar (Borough) ve İller (Shires); *Queensland*: Şehirler (Cities), İller (Shires), Kentler (Towns) ve Ada Konseyleri (Island Councils); *Güney Avustralya*: Şehirler (Cities), Kırsal Şehirler (Rural Cities), Belediyeler (Municipalities), ilçe Konseyleri (District Councils), Bölgesel Konseyler (Regional Councils) ve Aborjin Konseyleri (Aboriginal Councils); *Batı Avustralya*: Şehirler (Cities), Kentler (Towns) ve İller (Shires); *Tasmania*: Şehirler (Cities) ve Belediyeler (Municipalities); *Kuzey Bölgesi*:

³⁷² <https://www.gov.au/> Erişim Tarihi: 18.10.2019

³⁷³ Australian Government web sayfası

³⁷⁴ <https://www.australia-australie.com/articles/gouvernement-australien-explique/> Erişim Tarihi: 16.10.2019

Şehirler (Cities), Kentler (Towns), Topluluk Devleti Konseyleri (Community Government Councils) ve İller (Shires); Avustralya Başkent Bölgesi, Jervis Körfezi Bölgesi ve dış bölgeler, merkezi yönetimden ayrı olarak yerel yönetim altında bölgelere sahip değildir³⁷⁵. Avustralya yerel yönetimlerin sorumlulukları şöyle sıralanabilir: trafik kontrolleri, trafik işaret tertibatları, yerel yollar, yürüyüş parkurları, köprüler, su kanalizasyon, parklar, oyun alanları, havuzlar, spor alanları, kamp alanları ve karavan parkları, gıda ve et muayenesi, hayvanların gürültüsü ve kontrolü, çöp toplama, yerel kütüphaneler, salonlar ve topluluk merkezleri, çocuk bakımı ve yaşlı bakımı ile ilgili bazı sorunlar, inşaat ruhsatı, sosyal planlama ve yerel çevre sorunları'dır³⁷⁶.

1.2. Avustralya Milletler Topluluğu Ombudsmanı (The Commonwealth Ombudsman)

1.2.1. Federal ombudsmanlık kurumunun kuruluşu ve tarihsel gelişimi

İskandinav ülkeleri dışında, ombudsmanlık kurumu benimsenen Yeni Zelanda modelinden esinlenerek Avustralya Commonwealth Ombudsmanı kurulmuştur. Avustralya'da ilk ombudsmanlık kurumu 1971 yılında Batı Avustralya eyaletinde hayata geçirilmiştir. Avustralya'daki Commonwealth Ombudsmanı ise 1976'da kurulup bu tarihin yasasıyla, Mart 1977'de uygulanmaya başlanmıştır³⁷⁷.

1.2.2. Federal ombudsmanlık kurumunun görevi

Commonwealth Ombudsmanı'nın, Avustralya devlet kurumlarının idari eylemleri ve kararları hakkında yanlış, yasadışı veya ayrımcı olup olmadıklarını görmek için şikâyetlerini araştırma konusunda geniş yetkileri vardır³⁷⁸. Ombudsman, Avustralya hükümeti dairelerinin ve ajanslarının eylemleri ve kararları, Avustralya hükümeti için özel yüklenicilerin çoğu tarafından sunulan hizmetler ve Avustralya Federal Polisi tarafından yürütülen şikâyet soruşturmalarını denetleyebilmektedir.

³⁷⁵ https://fr.wikipedia.org/wiki/Zone_d%27administration_locale Erişim Tarihi: 17.10.2019

³⁷⁶ <https://www.australia-australie.com/articles/gouvernement-australien-explique/> Erişim Tarihi: 17.10.2019.

³⁷⁷ Commonwealth Ombudsman, 2015b.

³⁷⁸ <https://www.australia.gov.au> Erişim Tarihi: 08.07.2019.

Avustralya'daki Ombudsmanları, bireyler ile sanayi kuruluşları ya da devlet kurumları arasında bir anlaşmazlık ortaya çıktığında yardımcı olan bağımsız kuruluşlardır. Hükümet ombudsmanlığı hizmetleri, diğer ombudsmanlık ve uyuşmazlık çözüm hizmetleri gibi, halka ücretsizdir ve mahkeme sistemleri dışındaki anlaşmazlıkları çözenin bir yoludur. Avustralya Commonwealth Ombudsmanı yanı sıra Avustralya'da her eyalet için atanmış bir ombudsman vardır. Yasalar eyaletler arasında farklılık gösterdiğinden, yalnızca bir süreç veya politika, Commonwealth'te kullanılamaz. Tüm devlet kurumları ombudsmanın yetki alanı içindedir. Commonwealth Ombudsmanı aynı zamanda Savunma Kuvvetleri Ombudsmanı, Göçmen Ombudsmanı, Posta Endüstrisi Ombudsmanı, Hukuk Yaptırma Ombudsmanı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Öğrenci Kredileri Ombudsmanı, Yurtdışı Öğrenciler Ombudsmanı ve Özel Sağlık Sigortası Ombudsmanı'dır. Yaşlı bakımı, bankacılık, enerji ve su, telekomünikasyon vb. gibi birçok sektörde uyuşmazlıkların çözümünde yardımcı ombudsmanlar veya benzeri kuruluşlar da bulunmaktadır³⁷⁹. Bunun dışında Başkent bölgesi ve Norflok Adası Ombudsmanları hukuken bulunmakla birlikte, bu kurumlar federal ombudsman tarafından temsil edilmektedir.

Commonwealth Ombudsmanı'nın denetim yetkisi eyalet, bölge ve sektör ombudsmanları düzeyinde bulunmadığı için, yerel yönetim kuruluşlarıyla ilgili şikâyetler eyalet ve bölge ombudsmanlarına yapılmaktadır. Yasaya göre federal yönetime bağlı kamu kuruluşlarının yönetsel faaliyetlerinin yanı sıra bazı özel sektör kuruluşlarını da denetlemektedir³⁸⁰.

Commonwealth Ombudsmanı, İçişleri Bakanlığı'nın göçmenlik işlevleriyle ilgili şikâyetleri araştırabilir. Şikâyetlerden doğabilecek sistemik sorunları araştırabilir. Ayrıca, departmanın uyumluluk faaliyetlerini kontrol edip gözaltı merkezlerini denetler. İki yıldan fazla bir süre alıkonulan insanlar hakkında İçişleri Bakanı'na rapor vermek için yasal bir raporlama işlevi vardır. Bir kişi iki yıl boyunca gözaltında tutuluyorsa,

³⁷⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Ombudsmen_in_Australia Erişim Tarihi: 06.05.2019.

³⁸⁰ Parlak, Doğan, a.g.e, s289.

daha sonra her altı ayda göçmen gözaltında kaldığı süresince, İçişleri Bakanlığı Sekreteri ombudsmana kişinin tutukluluk durumuyla ilgili bir rapor vermelidir³⁸¹.

Commonwealth Ombudsmanı aşağıdakilerle ilgili şikâyetleri araştırabilir:

Avustralya Federal Polisi üyelerinin eylemleri (Avustralya Başkent Bölgesi dahil);

Ajans olarak Avustralya Federal Polisi'nin politikaları, uygulamaları ve prosedürleri.

Avustralya Federal Polisi'nin şikâyetleri ele almasının etkinliği konusunda (en azından yıllık) Avustralya Parlamentosu'na rapor verilmektedir³⁸².

Avustralya Federal Ombudsmanı Yasası'nda 2006 yılında yapılan bir değişiklik Commonwealth Ombudsmanı aynı anda Posta Endüstrisi Ombudsmanı görevlerini alarak ilgili şikâyetleri kabul etmeye başlatmıştır³⁸³. Commonwealth Ombudsmanı, posta operatörleri hakkındaki aldığı şikâyetleri araştırabilir.

Commonwealth Ombudsmanı, Özel Sağlık Sigortası tüketicilerinin çıkarlarını korur. Bu rolü aşağıdakiler dahil birçok şekilde gerçekleştirilmektedir:

- Bağımsız şikâyet yönetimi hizmetiyle şikâyetleri çözmeleri için sağlık fonu üyelerine yardım etmek.
- Özel sağlık fonlarının veya sağlık hizmet sağlayıcılarının altında yatan problemlerin belirlenmesi.
- Özel Sağlık Sigortası ile ilgili tüketicileri etkileyen konular hakkında devlete ve sektöre danışmanlık yapmak.
- Sektörün performansı ve şikâyetlerin niteliği dahil olmak üzere, Özel Sağlık Sigortası hakkında devlete ve sektöre tavsiye ve önerilerde bulunmak.

³⁸¹ <http://www.ombudsman.gov.au/How-we-can-help/immigration-ombudsman> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

³⁸² <http://www.ombudsman.gov.au> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

³⁸³ Parlak, Doğan, a.g.e., s290.

- Avustralya'nın tüketiciler için Özel Sağlık Sigortası hakkında bağımsız bilgi kaynağı olan "PrivateHealth.gov.au"yu yönetmek.

Şikâyetler sağlık fonu üyeleri, sağlık fonları, hastaneler veya tıp uygulayıcılardan alınmaktadır. Şikâyetler bir sağlık sigortası düzenlemesi ile ilgili olmalıdır. Bir sağlık uzmanı veya hastane tarafından sağlanan hizmet kalitesi veya tedaviyle ilgili şikâyetler alamamaktadır. Bu şikâyetler eyalet veya bölge sağlık şikâyetleri kuruluşlarına yönlendirilmelidir³⁸⁴.

Commonwealth Ombudsman Ofisi, uluslararası öğrencilerin özel eğitim sağlayıcılarla ilgili şikâyetlerini araştırıyor. Özel bir eğitim sağlayıcısı, Avustralya'da bir okul, kolej veya üniversite olabilir. Ayrıca, özel eğitim sağlayıcıları için en iyi uygulama şikâyeti yönetimi hakkında bilgi verilmektedir³⁸⁵.

1.2.3. Federal ombudsmanın atanma, görevden alınma şekli ve görev süresi

Commonwealth Ombudsmanı Genel Vali tarafından 7 yıllık bir dönem olmak üzere atanmaktadır. Ancak bu dönemden sonra bir kez daha görev yapabilmektedir³⁸⁶. Ombudsman, Genel Vali'ye teslim ettiği dilekçe ile görevinden istifa edebilmektedir. Ayrıca Genel Vali, bir ombudsmanın rızasıyla, ombudsmanın fiziksel veya zihinsel yetersizliği nedeniyle emekli olabilmektedir³⁸⁷. Genel Vali, bir ombudsmanı, Parlamentonun her Meclisi tarafından aynı Genel Kurul sırasında Genel Vali'ye sunulan, uygunsuz davranış veya fiziksel veya zihinsel yetersizlik nedeniyle ombudsman görevinden alınabilir³⁸⁸.

³⁸⁴ <http://www.ombudsman.gov.au> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

³⁸⁵ <http://www.ombudsman.gov.au> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

³⁸⁶ Commonwealth Ombudsman Act. 21.ve 22.madde

³⁸⁷ Commonwealth Ombudsman Act. 26. ve 27.madde

³⁸⁸ Commonwealth Ombudsman Act. 28/1.madde

1.2.4. Federal ombudsmanın çalışma yöntemleri ve şikâyet alma şekli

Commonwealth Ombudsmanı'na sözlü veya yazılı olarak herkes şikayette bulunabilir³⁸⁹. Commonwealth Ombudsmanı bağımsız ve tarafsız bir kurumdur ve hizmetleri ücretsizdir. Genel olarak kamu yönetimini iyileştirmek için çalışır ve bireysel ve sistemik şikâyetleri çözmek için çözümler önerebilir³⁹⁰.

Şikayet etmekte tereddüt eden veya yapamayan biri varsa, başkasından onun adına şikayette bulunmasını isteyebilir. Onun adına hareket eden kişi onun yasal vasisi veya yasal temsilcisi değilse, “*Başka bir kişinin benim adıma davranması için izin*” formu doldurarak ombudsmanla iletişime geçebilir. Ombudsman, isimsiz veya 'bilgi uçuran' şikayetleri de kabul eder. Ancak, şu unsurları dikkate almadıkça araştırma yapılmaz: şikayet ciddi bir konuyu gündeme getirmeli ve şikayette soruşturma yürütmeye yetecek kadar bilgi var olmalıdır³⁹¹. Ombudsman, soruşturmaya başlamadan önce, daire başkanı veya yetkili makamın, eylemin araştırılması gerektiğini bildirir. Ombudsman, zaman zaman bir daire başkanlığı veya öngörülen bir otorite ile, ombudsmanın ne tür bir teklifte bulunacağı konusunda bilgilendireceği bir düzenleme yapabilir. Departman'da veya otorite tarafından gerçekleştirilen, bir sınıfa dahil eylem veya düzenlemede belirtilen eylem sınıflarını içeren eylemleri araştırır³⁹².

1.3. Avustralya'da Yerel Ombudsmanlar

Avustralya'da Commonwealth Ombudsmanı var olmasına rağmen, eyaletler düzeyinde 1971 yılında Batı Avustralya Eyaleti'nden başlayarak bütün diğer eyaletlerde kurulmuştur. Hatta altı eyalet ombudsmanı dışında bölgesel ombudsmanlar da bulunmaktadır.

³⁸⁹ Commonwealth Ombudsman Act 1976, 7/1.madde

³⁹⁰ <https://www.australia.gov.au> Erişim Tarihi: 13.06.2019.

³⁹¹ <https://www.ombudsman.gov.au/what-we-do/Can-we-help-you> Erişim Tarihi: 13.06.2019.

³⁹² Commonwealth Ombudsman Act 1976, 8/1.madde

1.3.1. Yerel ombudsmanların kuruluşu ve tarihsel gelişimi

Batı Avustralya Ombudsmanı Yeni Zelanda Ombudsmanı'ndan esinlenerek Avustralya ilk Ombudsmanlık Kurumu oldu ve takip eden 10 yıl içerisinde Avustralya genelinde yayıldı. Tasmania Ombudsmanı 1978 Ombudsman Yasası ile kuruldu ve Eylül 1979'da faaliyete geçerek altıncı ombudsman sahibi olan eyalettir³⁹³.

Ombudsmanın Batı Avustralya'daki ofisi çok gurur verici bir geçmişe sahibidir. Batı Avustralya, Avustralya'da ilk Ombudsman'a sahipti ve yasa ile birlikte 12 Mayıs 1972'de ilan edilen 1971'deki Parlamenter Komisyon Yasası ile çalışmaya başlamıştır. Diğer tüm eyaletler ve bölgeler hatta Commonwealth Ombudsmanı Batı Avustralya'nın liderliğini takip etti³⁹⁴.

1970'lerde dünya genelinde artan bir hareketin bir parçası olarak, Güney Avustralya Hükümeti bir Ombudsmanlık Ofisi kurmaya karar verdi ve Güney Avustralya Parlamentosu'na yasa koydu. Güney Avustralya Ombudsmanı Avustralya'da kurulan ikinci ombudsmanlık kurumu oldu. Gözden geçirme ve değişiklikten sonra, Ombudsman Yasası 23 Kasım 1972'de kabul edildi ve 14 Aralık 1972'de ilan edildikten sonra Ombudsman Ofisi şikâyet almak üzere açıldı³⁹⁵.

Victoria Ombudsmanlığı'nın ofisi 30 Ekim 1973'te kurulmuştur. Ombudsmanın atanması yıllarca hükümet tarafından değerlendirildikten sonra gelmiştir. Victoria Ombudsmanı, Batı Avustralya'da ve Güney Avustralya'da bir ombudsman atanmasından sonra Avustralya'da açılan üçüncü ombudsmanlık ofisi idi. Ombudsmanlık ofisi, kuruluşundan bu yana, Victoria'da kamu sektöründe ve kamu hizmetlerinin sunumunda bazı önemli değişikliklere tanık olmuş ve etkilemiştir. Ofis ayrıca dönem boyunca bazı değişiklikler geçirmiş olsa da, hiçbiri ombudsmanın temel rolünü ve sorumluluklarını etkilememiştir. 1973'ten beri ombudsman, hükümetin

³⁹³ Parlak, Doğan, a.g.e, s287

³⁹⁴ <http://www.ombudsman.wa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019

³⁹⁵ <https://www.ombudsman.sa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019

kaygılarını önemli meselelere çekmiş ve bireysel şikâyetleri çözerek daha geniş kamu yönetimini geliştirmeye yardımcı olmuştur³⁹⁶.

Queensland eyaletinin ilk ombudsmanı 1974'te atandı. İdari Araştırmalar Parlamentosu Komisyon olarak bilinen hükümet departmanları ve makamlarının idari eylemlerini soruşturmakla görevlendirildi. Ombudsman Yasası 2001, Ofise eyalet kurumlarına yönelik şikâyetleri soruşturmak ve kurumlara karar alma ve şikâyet işlemlerini iyileştirme konusunda yardım etmek için ikili bir rol verdi³⁹⁷.

1.3.2. Yerel ombudsmaların atanma ve görev süresi

Yeni Güney Galler eyaletinde vali, başbakanının tavsiyesi üzerine, atama belgesinde belirtilen koşullar hakkında bir ombudsman atayabilir³⁹⁸. Ombudsman yedi yılı geçmeyen bir süre görev yapar ve yeniden atanmaya uygundur³⁹⁹. Tasmanya'da ise görev süresi beş yıldır ve yeniden atanması mümkündür⁴⁰⁰. Ancak 65 yaşın üzerinde veya yasama meclisinin veya konsey meclisinin bir üyesi veya Commonwealth'ta başka bir eyaletin veya parlamento meclisinin bir üyesiye atanmaya uygun değildir⁴⁰¹.

Ombudsman, ombudsmanlık ofisinin üst makamıdır ve görevinin dışında herhangi bir maaşlı işle uğraşır ya da görev için seçilmek üzere tayin edilirse yasama konseyi veya yasama meclisi üyesi ya da başka bir eyaletin veya Commonwealth Parlamentosu Meclisi'nin bir üyesi olarak ya da valiye hitaben yazılı olarak istifa ederse ve valiliği istifayı kabul ederse görevi sonlandırılır. Ayrıca ombudsman, 65 yaşına geldiği güne kadar görevde kalabilir⁴⁰². Hatta ombudsman, herhangi bir zamanda, her iki parlamento meclisinin adına, Vali tarafından görevden alınabilir⁴⁰³.

³⁹⁶ <https://www.ombudsman.vic.gov.au> Erişim Tarihi: 27.07.2019.

³⁹⁷ <https://www.ombudsman.qld.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019.

³⁹⁸ New South Walles Ombudsman Act 1974, 6/1. Madde

³⁹⁹ New South Walles Ombudsman Act 1974, 6/2. Madde

⁴⁰⁰ Tasmania Ombudsman Act 1978, 5/2.madde

⁴⁰¹ New South Walles Ombudsman Act 1974, 6/3. Madde

⁴⁰² New South Walles Ombudsman Act 1974, 6/4. Madde

⁴⁰³ New South Walles Ombudsman Act 1974, 6/5. Madde

Batı Avustralya’da Parlamento Komiseri olarak bilinen ombudsman ve yardımcısı Kanun uyarınca soruşturma yürütmek amacıyla vali tarafından atanır ve bu kanun hükümlerine uygun olarak görev yapar⁴⁰⁴. Ombudsman ve ombudsman yardımcısı, 5 yıl görev yapmak üzere atanır, ancak ombudsman veya ombudsman yardımcısı, istediği zaman valiliğe hitaben dilekçe yazarak istifa edebilir. Vali tarafından istifa ettirilmesi durumunda, gerektiği şekilde ombudsman veya ombudsman yardımcısı olarak ofisi boşaltır⁴⁰⁵.

1.3.3. Yerel ombudsmanların yetki ve görevleri

Ombudsman, eyalet kurumlarının, yerel yönetimlerin ve üniversitelerin karar verilmesine ilişkin şikâyetleri araştırarak ve çözerek, kendi hareket soruşturmalarını yaparak, çocuk ölümlerini ve aile ve aile içi şiddet ölümlerini ve diğer işlevlerin kullanımını izlemek ve teftiş etmek dahil olmak üzere diğer işlevlerle ilgili şikâyetleri araştırıp çözerek parlamento ve Batı Avustralyalılara hizmet etmektedir. Ombudsman, hükümetten bağımsız olarak parlamentonun bir memuru olup, yaptığı tüm çalışmalarda tarafsız ve adil davranır⁴⁰⁶.

Victoria Ombudsmanı Victoria hükümet dairelerinde, kamu otoritelerinde ve belediye meclislerinin memurları tarafından gerçekleştirilen idari işlemlerle ilgili şikâyetleri araştırır ve çözümler. Ombudsmanlık ve vekilinin ofisi, 1973 tarihli Ombudsmanlık Yasası ile ilgili olan bir dizi farklı mevzuat kapsamında faaliyet göstermektedir. Ombudsmanın yargı yetkisi, yerel hükümetin yanı sıra eyalet hükümetinin ve yasal otoritelerin tüm kolları arasında uzanır⁴⁰⁷.

Her ombudsman olduğu gibi Güney Avustralya Ombudsmanı’nın yetki alanına giren kurumları şunlardır: Eyalet hükümetinin departmanları (örneğin Planlama, Ulaştırma ve Altyapı; Eğitim), Eyalet hükümetinin makamları (örneğin Kamu Mütevelliler) ve Yerel Konseyler’dir. Ancak Güney Avustralya Polisi; işverenler/çalışanlar arasında yaşanan

⁴⁰⁴ Parliamentary Commissioner Act 1971, 5/1.madde

⁴⁰⁵ Parliamentary Commissioner Act 1971, 5/3.madde

⁴⁰⁶ http://www.ombudsman.wa.gov.au/About_Us/Functions.htm Erişim Tarihi: 01.08.2019

⁴⁰⁷ <https://www.ombudsman.vic.gov.au> Erişim Tarihi: 27.07.2019.

etkiler; Commonwealth veya eyaletlerarası hükümet ajansları; hükümet bakanları ve kabine; mahkemeler ve hakimler; taç için yasal danışmanlar; özel kişiler, işletmeler veya şirketlerin eylemlerini ve kararlarını inceleme yetkisi yoktur⁴⁰⁸.

1.3.4. Yerel ombudsmanların çalışma yöntemleri ve şikâyet alma şekli

Queensland Ombudsmanı ile temasa geçmeden önce, şikayeti ilgili kuruluşa iletme ve düzeltmeleri için bir şans vermelidir. Kuruluşun şikayetler ile nasıl ilgilendiği hakkında bilgi web sitesinde bulunmalıdır, aksi takdirde telefon edip bilgisi istenebilir. Birçok kuruluş web sitelerinde şikayet formları ve iletişim bilgileri vardır. Şikayetçinin, kuruluştan neden mutsuz olduğunu anlaması için yeterli bilgi içermesi gerekir. Bu yüzden şunları eklemelidir: Ne oldu? Ne zaman oldu? Neden haksız ya da yanlış olduğunu düşünüyorsun? Kuruluşun şikayete verdiği yanıt neydi? Bu cevaptan neden tatmin edilmemiş? Kuruluş şikayetini düzeltmek için ne yapmalı? Şikayetini desteklemek zorunda olduğun belge veya bilgilerin kopyalarına sahip olunmalıdır⁴⁰⁹.

Victoria Ombudsmanı, Victoria hükümet daireleri ve kurumları ile yerel yönetim hakkındaki şikâyetleri araştırır: Victoria eyalet kurumları, eyalet okulları, hapishaneler, İnsan Hizmetleri Departmanı, WorkSafe Victoria'ya dahildir. Herkes şikâyet edebilir. Victoria hükümeti dairesi, yasal otorite, kurum veya yerel konsey hakkında bir şikâyet varsa, ilk aşamada şikâyeti ilgili kurum ile çözülmeye çalışmalıdır. Kamu kurumlarının sorunu denemek ve çözmek için kullanabileceği şikâyet süreçleri olmalıdır. Yine sorunu çözemiyorsa veya şikâyetin değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinden emin olmadığı durumda, o zaman ombudsmanın ofisi yardımcı olabilir⁴¹⁰.

Victoria Ombudsmanı, 1973 tarihli Ombudsman Yasası'nın 15B maddesi altındaki bir şikâyetin resmi bir soruşturmasını yapabilir. Belli bir şikâyette bulunmadan, 'kendi hareketi' yetkilerini kullanarak belirli bir konu hakkında bir soruşturma başlatabilir.

⁴⁰⁸ <https://www.ombudsman.sa.gov.au/about-us/our-jurisdiction/> Erişim Tarihi: 06.08.2019

⁴⁰⁹ <https://www.ombudsman.qld.gov.au/how-to-complain/the-complaints-process/what-to-expect-if-you-make-a-complaint-to-us> Erişim Tarihi: 05.08.2019

⁴¹⁰ <https://www.ombudsman.vic.gov.au/Complaints/Make-a-Complaint> 27.07.2019.

Kendi hareket soruşturmaları, Kanun'un 16A maddesi uyarınca gerçekleştirilmiştir. Ombudsman, soruşturmalar sırasında çeşitli kaynaklardan bilgi edinir. Bazı durumlarda, soruşturmaya yardımcı olabilecek bilgiler sağlaması için şahıslardan, gruplardan, kurumlardan ve halktan gelen gönderileri davet edebilir⁴¹¹.

Güney Avustralya Ombudsmanı, kendi inisiyatifiyle veya şikayetçilerden şikayet olarak soruşturma yapabilir. Bir şikayette bulunulduğunda, ombudsman şikayetin söz konusu idari işlem ile ilgili olmadığı görülmesine rağmen, idari bir eylemi soruşturabilir⁴¹². Güney Avustralya Ombudsmanı'nın yargı yetkisi dahilindeki bir ajansın hareket etme kararından veya başarısızlığından doğrudan etkilenen herhangi bir kişi, insan grubu, kurum veya kuruluş şikâyet edebilir. Bir kişi şikâyeti kendi başına yapamıyorsa, etkilenen kişinin bir temsilcisi (örneğin akraba veya bakıcı, avukat veya parlamento üyesi) genellikle kabul edilebilir. Şikâyetin konusu olan olaydan haberdar olduktan sonraki 12 ay içerisinde şikâyette bulunulmalıdır⁴¹³.

Ombudsman, Güney Avustralya'nın yargı yetkisi dahilindeki bir kurum tarafından yapılan herhangi bir idari işlem veya eylemsizlik hakkında şikâyet yapılabilir. Güney Avustralya Ombudsmanı, aşağıdakilerin "idari işlemlerini" inceleyebilir: eyalet hükümeti departmanları (Planlama, Ulaştırma ve Altyapı; Eğitim ve Çocuk Gelişimi; Temel Endüstriler ve Bölgeler); eyalet hükümeti makamları (Güney Avustralya Su İşleri; Güney Avustralya Konut Hizmetleri; Kamu Mütevelli; Piyango Komisyonu,...) ve yerel meclisler. Bununla birlikte, Güney Avustralya'nın Ombudsmanı, aynı fikirde olmadığı bir kurumun kararına karşı temyiz aracı olarak bulunmadığına dikkat etmek önemlidir. Güney Avustralya Ombudsmanı, yalnızca sürecin makul ve adil olduğunu ve kararın yasadışı, mantıksız veya yanlış olmadığını görmeye çalışacaktır⁴¹⁴.

Güney Avustralya Ombudsmanı'nın soruşturmayacağı belli konular vardır. Bunlar arasında: mahkeme kararları veya mahkeme kararlarıyla ilgili işlemler; Çalışan/işveren

⁴¹¹ <https://www.ombudsman.vic.gov.au/> Erişim Tarihi: 27.07.2019.

⁴¹² South Australia Ombudsman Act 1972, 13/2.madde

⁴¹³ <https://www.ombudsman.sa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019.

⁴¹⁴ <https://www.ombudsman.sa.gov.au/complaints/who-can-you-complain-about/> Erişim Tarihi: 20.07.2019.

ile ilgili konuların çoğuyla ilgili şikâyetler; Güney Avustralya Polisi'nin eylemleri; bir bakanın eylemleri (Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu kapsamındaki dış incelemeler hariç), parlamento üyeleri ve hakimler; kraliyete hukuk müşavirlerinin eylemleri; özel kişilerin, işletmelerin veya şirketlerin eylemleri (bir kurum veya konsey ile yapılan bir sözleşme kapsamında hareket etmedikleri sürece) ve bir ajans politikasının içeriği hakkında şikâyetler⁴¹⁵.

Tasmania Ombudsmanı'na ulaşılan şikâyetler, ombudsmanın ekibinde çalışan Soruşturma Görevlileri, yetki alanı içinde olduklarını belirlemek için şikâyetleri değerlendirir; buna şikâyette atıfta bulunulan işlemlerin yapıldığından emin olunması:

- Tasmania kamu otoritesini ve kanunun 12. bölümünde ve 2. programında tanımlanan idari eylemleri ilgilendirir;
- Yasanın 19. bölümünün belirlediği süre içerisinde meydana gelmiş;
- İlk etapta söz konusu kurumla birlikte çözülmeye çalışılmış;
- Mahkeme tarafından incelenemez.

Şikâyet edenin şikâyet ettiği eylemlerle şahsen mağdur olduğu da doğrulanmalıdır. Yasa ayrıca ombudsmana, soruşturması haksız veya gereksiz olduğunda şikâyeti reddetme hakkı verir. Bir şikâyet kabul edildiğinde, mümkünse gayri resmi olarak sorunu çözmek için çaba gösterilecektir. Bu, söz konusu kurumdan bazı ek bilgiler almak isteyen bir Soruşturma Görevlisi içerebilir⁴¹⁶.

⁴¹⁵ <https://www.ombudsman.sa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019.

⁴¹⁶ <https://www.ombudsman.tas.gov.au/for-agencies> Erişim Tarihi: 06.08.2019

SEKİZİNCİ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ FEDERAL VE YEREL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRMASI

1. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ FEDERAL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Son yıllarda ombudsmanlık kurumu giderek yaygınlaşmaktadır. Yüz yirmi'den fazla ülkede benimsenen bu kurum, 2018'de son olarak Hindistan'da Ombudsmanı kabul edildi ve 2019'da ilk Lokpal atandı. Almanya ise 1956'da federal ombudsman olmamasına rağmen Savunma ombudsmanı kuruldu ve halen daha Almanya Silahlı Kuvvetleri'nde görev halindedir. Güney Afrika Cumhuriyeti ve Avustralya'da parlamentoya bağlı federal ombudsmanlar bağımsız ve ücretsiz bir şekilde vatandaşların şikayetlerini gidermek için çalışmaktadır. Kanada'da, yalnızca eyalet düzeyinde kurumu oluşturulmuştur.

Seçilmiş federal devlet ombudsmanları arasında, her devletin kendi siyasal, hukuksal ve işlevsel yapılarına göre ombudsmanlık kurumu benimsenmiştir. Ortak noktaları bulunmasına rağmen (bağımsızlık, ücretsiz başvuru yapma hakkı, yıllık faaliyet rapor sunma,vb), kurumun adı, kurulması ve kuruluş yasası, göreve şekli, görev süresi, görevden alınma şekli, genel nitelikler, görev alanı, başvuru yolları ve harekete geçme şekli hususlara bakıldığında esasen farklılıklar göstermektedir. Kanada'da federal düzeyde ombudsman olmadığından dolayı tablo'da bilgileri bulunmamaktadır. Özetle aşağıdaki tablo'da, Almanya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan ve Avustralya Federal Ombudsmanları incelenmiştir.

Tablo 9: Seçilmiş Ülkelerdeki Federal Ombudsmanların Karşılaştırılması.

	Almanya	Güney Afrika	Hindistan	Australya
Kurumun Adı	Savunma Ombudsmanı	Halk Savunucusu	Lokpal	Commonwealth Ombudsman
Kurulması ve Kuruluş Yasası	1956 tarihli Federal Almanya Cumhuriyeti Savunma Ombudsmanlık Kurumu Yasası (Gesetz über den	1994 tarihli Güney Afrika Cumhuriyeti Halk Savunucusu Yasası (Public Protector Act)	2013 tarihli Hindistan Ombudsmanlık Kurumu Yasası (The Lokpal And	1976 tarihli Avustralya Commonwealth Ombudsmanlık Kurumu Yasası (Avustralya Commonwealth

	Wehrbeauftragterdes Deutschen Bundestages)		Lokayuktas Act, 2013)	Ombudsman Act 1976)
Göreve Gelme Şekli	Federal Meclis üyeleri tarafından gizli oylamada seçilir.	Ulusal Meclis'in tavsiyesi üzerine, devlet başkanı tarafından atanmaktadır.	Seçim Komitesi tavsiyesi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.	Genel Vali tarafından atanmaktadır.
Görev Süresi	5 yıl	7 yıl	5 yıl veya yetmiş yaş ulaşana kadar	7 yıl
Tekrar Seçilme	Görev süresi yenilenebilir.	Yenilenemez bir görev süresi.	Yenilenemez bir görev süresi.	Görev süresi bir kere daha yenilenebilir.
Görevden Alınma Şekli	Federal Meclisin üyelerinin çoğunluğunun onayı alınmak şartıyla Federal Meclis Başkanı tarafından ombudsman görevinden alınabilmektedir.	-Devlet Başkanı, Ombudsman çıkarmak için Ulusal Meclis komitesinin başlatılmasından sonra istediği zaman Ombudsman görevden alabilmektedir. -Kötü davranış, yetersizlik veya becerisizlik nedeniyle Meclis üyelerinin en az üçte ikisinin destekleyici oyu ile kaldırılabilir.	Lokpal Başkanı veya herhangi bir üye, en az yüz parlamento üyesi tarafından imzalanan bir dilekçe ile Cumhurbaşkanı tarafından kendisine yapılan atıfta bulunularak, Anayasa Mahkemesi'nden sonra yapılan hatalı davranışlar nedeniyle Başkanın emriyle görevinden alınacaktır.	-Genel Vali, bir Ombudsmanı, Parlamentonun her Meclisi tarafından aynı Genel Kurul sırasında Genel Vali'ye sunulan, uygunsuz davranış veya fiziksel veya zihinsel yetersizlik nedeniyle Ombudsman azledilebilir. -Ombudsman, devamsızlık izni dışında, üst üste 14 gün veya herhangi bir 12 ayda 28 gün görevinde bulunmazsa, Genel Vali onu görevden çıkarabilir.
Genel Nitelikler	Aday olabilmesi için 35 yaşını doldurulmuş olması gereklidir ve seçilebilmek için askeri bilgisi ve tecrübesi şart yoktur. Ayrıca Ombudsman ne Federal Meclis üyesi ne de bir devlet memuru özel bir görev üstlenir.	Güney Afrika vatandaşı olan kadınlar veya erkekler olmalıdır; belirli bir ofise sahip olmak için uygun ve dürüst kişilerdir; ve ulusal mevzuatın öngördüğü diğer şartlara uymak.	Baş Adaleti veya Yüksek Mahkeme'nin hakimi olan ya da yolsuzlukla mücadele politikası, kamu idaresi, ihtiyat, sigorta ve bankacılık da dahil olmak üzere finans, hukuk ve yönetim ile ilgili konularda yirmi beş yıldan az olmamak üzere özel bilgi ve uzmanlığa sahip, kusursuz bir bütünlüğe ve olağanüstü kabiliyete sahip bir kişidir.	Yasa'da belirlenmedi.
Görev Alanı	Almanya Silahlı Kuvvetleri'nde.	Tüm devlet kurumlarını denetleyebilir.	Tüm devlet kurumlarını denetleyebilir.	Tüm devlet kurumları ombudsmanın yetki alanı içindedir. Commonwealth Ombudsmanı aynı zamanda Savunma Kuvvetleri, Göçmen, Posta Endüstrisi, Hukuk Yaptırma, Mesleki Eğitim ve Öğretim

				Öğrenci Kredileri, Yurtdışı Öğrenciler ve Özel Sağlık Sigortası Ombudsmanı'dır.
Başvuru Yolları	Askerler kurum içerisindeki bürokratik yolu takip etmeden ve doğrudan Ombudsmana başvurabilmektedir.	Güney Afrika'da herhangi bir kişi Halk Savunucusu'na şikâyetler, elden mektupla veya e-maile ya da telefonla ulaştırılabilmektedir	Başvuru formunun henüz bildirilmemiş olmasına rağmen, Lokpal ofisine gelen tüm şikâyetleri, ne şekilde gönderilirse Lokpal ofisi tarafından kabul edilir.	Commonwealth Ombudsmanı'na sözlü veya yazılı olarak herkes doğrudan şikayette bulunabilir.
Harekete Geçme Şekli	Şikayetleri altında ya da Federal Meclis veya Savunma Komitesinin talimatı üzerine ve Silahlı kuvvetlerin bir üyesinin temel haklarının veya Innere Führung (liderlik ve sivil eğitim) ilkelerinin ihlal edildiğini gösteren durumlarda resen harekete geçmektedir.	Halk Savunucusu, kendi inisiyatifıyla veya bir şikâyeti veya bir iddiayı aldıktan sonra harekete geçebilir.	Hindistan'da, Lokpal şikayet üzerine soruşturmalar başlatılmaktadır.	Commonwealth Ombudsmanı şikayet üzerine ya da resen soruşturmalar başlamak üzere harekete geçmektedir.

Kanada'da parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsman kurumları, federal düzeyde değil eyalet statüsünde kurulmuştur. Şehir ve belediye seviyesinde ombudsmanlar da vardır. Kanada'daki federal hükümet, 1978'de Pierre Trudeau bir ombudsman sağlanacak bir tasarıyı yürürlüğe koydu, ancak açıklanması zor nedenlerden ötürü hiçbir zaman önlem alınmadı. O zamandan beri federal hükümet belirli amaçlar için vatandaşlarının şikâyetlerini gidermek için beş bağımsız kurumu kurdu. Bunlar: Resmi Diller Komiseri, Düzeltici Araştırmacı, Gizlilik Komiseri, Bilgi Edinme Komiseri, ve Kamu Şikâyet Komisyonu'dur. Bu ofislerin beşinin de şikâyetleri almasına ve çözüm önerileri vermesine rağmen, sadece üçü ombudsman kavramının dört temel özelliğine sahip olmaları anlamında yasal olarak ombudsman olarak adlandırılabilir. Ancak asıl sorun, beş ofise hepsinin bir araya gelmesine rağmen, her yıl federal düzeyde alınan binlerce idari karar ve eylemin sadece çok küçük bir kısmını kapsamasıdır. Bu nedenle, Kanada'da farklı sektörlerde (Askeri, Eşit Fırsatlar, Dil, Cezaevi Hizmetleri, Polis, Çevre, Bilgi ve Gizlilik ve klasik parlamento) ombudsmanlık kurumları olduğunu işaret etmek gerekir. Ayrıca ülkede özel sektör kökenli finans ve bankacılık ombudsmanları da vardır.

Almanya’da, anayasanın 45.B maddesi’nde 1956 tarihli Federal Almanya Cumhuriyeti Savunma Ombudsmanlık Kurumu Yasası (Gesetzüber den Wehrbeauftragterdes Deutschen Bundestages) ile ilgili kanun çıkarılıp kurulmuştur. Kurumun görev alanı Almanya Silahlı Kuvvetleri’nde olmasına rağmen seçilebilmek için askeri bilgisi ve tecrübesi şart yoktur. Ayrıca 35 yaşı doldurulmuş olmak gereklidir ve ombudsman ne federal meclis üyesi ne de bir devlet memuru özel bir görev üstlenir. Savunma Ombudsmanı federal meclis üyeleri tarafından gizli oylamada yenilenebilir 5 senelik bir dönem olmak üzere seçilmektedir. Nitekim, federal meclis üyelerinin çoğunluğunun onayı alınmak şartıyla federal meclis başkanı tarafından ombudsman görevinden alınabilmektedir. Almanya Silahlı Kuvvetleri’deki Askerler kurum içerisindeki bürokratik yolu takip etmeden ve doğrudan ombudsmana başvurabilme hakkı sahip iken; ombudsman, şikayetleri altında ya da federal meclis veya savunma komitesinin talimatı üzerine ve silahlı kuvvetlerin bir üyesinin temel haklarının veya Innere Führung (liderlik ve sivil eğitim) ilkelerinin ihlal edildiğini gösteren durumlarda resen harekete geçme hakkı sahiptir.

Güney Afrika’da ilk ombudsmanlık kurumu veya benzer kuruluş, 1979 yılında kuruldu ve bu kuruma “Genel Avukatı (The Advocate-General)” adı verildi. 1994 tarihli Güney Afrika Cumhuriyeti Halk Savunucusu Yasası (Public Protector Act, 1994) ayrımcılık ile mücadele ve kitlesel insan hakları ihlallerini önlemek ve kamusal kaynakların kötüye kullanımı ortadan kaldırmak amacıyla kurulmuştur. Güney Afrika vatandaşlardan cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin; belirli bir ofise sahip olmak için uygun ve dürüst biri; ve ulusal mevzuatın öngördüğü diğer şartlara uymak nitelenen kişi ulusal meclisin tavsiyesi üzerine, devlet başkanı tarafından 7 yıl için atanmaktadır. Görev süresi bittiğinde yeniden atanma imkanı izin verilmemektedir. Bunun neticesinde, Halk Savunucusu’nun kötü davranışı, yetersizlik veya becerisizlik nedeniyle meclis üyelerinin en az üçte ikisinin destekleyici oyu ile azledilebilmektedir. Yine de Devlet Başkanı, Halk Savunucusu çıkarmak için ulusal meclis komitesinin başlatılmasından sonra istediği zaman Halk Savunucusu’nu görevden alabilmektedir. Güney Afrika’da herhangi bir kişi Halk Savunucusu’na şikâyetler, elden mektupla veya e-maile ya da telefonla ulaştırılabilmektedir. Halk Savunucusu ise, şikayetleri beklemeden kendi inisiyatifıyla veya bir iddiayı aldıktan sonra harekete geçebilir.

Hindistan'da federal düzeyde tüm devleti kapsayan bir ombudsmanlık kurumu kurulması defalarca parlamento tarafından reddedildikten sonra nihayet 2018 yılında alınan kararla ombudsman yasası kabul edildi ve 2019'da ilk Lokpal Başkanı atandı. Uygulanmakta olan 2013 tarihli Hindistan Ombudsmanlık Kurumu Yasası (The Lokpal And Lokayuktas Act, 2013) ile Lokpal 5 yıl veya yetmiş yaş ulaşana kadar cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bir dönem daha atanma hakkı bulunmamaktadır. Atanacak Lokpal, Baş Adaleti veya Yüksek Mahkeme'nin hakimi olan ya da yolsuzlukla mücadele politikası, kamu idaresi, ihtiyat, sigorta ve bankacılık da dahil olmak üzere finans, hukuk ve yönetim ile ilgili konularda yirmi beş yıldan az olmamak üzere özel bilgi ve uzmanlığa sahip, kusursuz bir bütünlüğe ve olağanüstü kabiliyete sahip bir kişidir. Lokpal Başkanı veya herhangi bir üye, en az yüz parlamento üyesi tarafından imzalanan bir dilekçe ile cumhurbaşkanı tarafından kendisine yapılan atıfta bulunularak, Anayasa Mahkemesi'nden sonra yapılan hatalı davranışlar nedeniyle başkanın emriyle görevinden alınabilir. Şikayette bulunan kişileri, başvuru formu henüz bildirilmemiş olmasına rağmen, Lokpal Ofisi'ne gelen tüm şikâyetleri, ne şekilde gönderildiyse şikâyetleri almaya karar verildi. Hindistan'da, Lokpal şikâyet üzerine soruşturmalar başlatılmaktadır.

Avustralya'da ilk ombudsmanlık kurumu 1971 yılında Batı Avustralya eyaletinde hayata geçirilmiştir. Ardından, Avustralya'daki Commonwealth Ombudsmanı ise 1976 tarihli Avustralya Commonwealth Ombudsmanlık Kurumu Yasası (Ombudsman Act 1976) ile kuruldu ve Mart 1977'de uygulanmaya başlamıştır. Commonwealth Ombudsmanı, Genel Vali tarafından yenilenebilir 7 senelik bir görev süresi için atanmaktadır. Yine de Genel Vali, bir ombudsmanı, parlamentonun her meclisi tarafından aynı Genel Kurul sırasında ona sunulan, uygunsuz davranış veya fiziksel veya zihinsel yetersizlik nedeniyle ombudsman azledilebilir. Avustralya'da, tüm devlet kurumları ombudsmanın yetki alanı içindedir. Commonwealth Ombudsmanı aynı zamanda Savunma Kuvvetleri, Göçmen, Posta Endüstrisi, Hukuk Yaptırma, Mesleki Eğitim ve Öğretim Öğrenci Kredileri, Yurtdışı Öğrenciler ve Özel Sağlık Sigortası Ombudsmanı'dır. Bu çerçevede, Commonwealth Ombudsmanı'na sözlü veya yazılı olarak herkes doğrudan şikayette bulunabilir. Üstelik şikâyet etmek tereddüt eden veya yapamayan biri varsa, başkasından onun adına şikayette bulunmasını isteyebilir. Onun

adına hareket eden kişi onun yasal vasisi veya yasal temsilcisi değilse, “*Başka Bir Kişinin Benim Adıma Davranması İçin İzin*” formu doldurarak ombudsmanla iletişime geçebilir. Ombudsman, isimsiz veya “bilgi uçuran” şikayetleri de kabul eder. Commonwealth Ombudsmanı şikayet üzerine ya da resen soruşturmalar başlamak üzere harekete geçmektedir.

2. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ YEREL OMBUDSMANLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Aynı ülkelerde bulunan eyaletler ve bölgeler farklı isimler kullanarak ombudsmanlık kurumu temsil edebilmektedir. Yalnızca isimleri değil, kurulma tarihleri ve kuruluş yasalarından göreve gelme şekline, görev süresinden görevden alınma şekline, ombudsmana başvuru yollarından harekete geçme şekline kadar farklılıklar gösterebilmektedir. Her eyalet/bölge kendi parlamentosuna göre ombudsmanın unsurları benimsemiştir. Avustralya’da bütün eyaletlerde ombudsmanlık kurumu federal ombudsman kurulmadan önce hayata geçirildi ve aynı isim ile bilinmektedir. Hindistan’da Federal Ombudsmanı (Lokpal)’ın yanında, eyaletlerde (Lokayukta veya Upa-Lokayuktalar) ülkenin neredeyse yarısında kuruldu. Federal Almanya’da, 16 eyaletten 5 tanesi ombudsmanlık kurumunu benimsenmiş ve yerel ombudsmanlar “Bürgerbeauftragter” “Vatandaşların Komiseri” adı verilmiştir. Kanada’da, bütün eyaletlerde ve Yukon bölgesi’nde ombudsmanlık kurumu 1967’den beri kurulmaya başlanmıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti’nin tablo’da yer almamasının sebebi, Federal Ombudsman “Halk Savunucusu” bütün eyaletlerde temsil edilmektedir. Öyleyse, her eyalette bulunan ombudsman Federal Ombudsman gibi görevini sürdürmektedir. Aşağıdaki tablo’da, detaylı bir şekilde bütün unsurları incelenecektir.

Tablo 10: Seçilmiş Ülkelerdeki Yerel Ombudsmanların Karşılaştırılması.

	Kanada	Almanya	Hindistan	Avustralya
Kurumların Adı	-Ombudsman (Alberta, Ontario, Manitoba, Yukon, Nova Skotia) -Ombud (Yeni Brunswick) - Halk Savunucusu (Quebec),	Vatandaşların Komiseri “Bürgerbeauftragter”	Lokayukta (Bütün eyaletlerde ve bölgelerde)	-Parlamento Komiseri (Batı Avustralya) -Ombudsman (Victoria, Queensland, Tasmanya, Güney Avustralya, Yeni

	-Ombudsperson (KuzeyBatı Bölgeleri, Britanya Kolumbiyası)			Güney Galler)
Kurulması ve Kuruluş Yasası	-1967 tarihli Alberta Ombudsman Yasası ve Yeni Brunswick Ombuds Yasası. -1968 tarihli Quebec Halk Savunucusu Yasası. -1970 tarihli Manitoba ve Nova Scotia Ombudsman Yasaları. -1975 tarihli Ontario Ombudsman yasası. -1978 tarihli Saskatchewan "Ombudsman ve Çocuk Avukatı" yasası. -1996 tarihli Britanya Kolumbiyası Ombudsperson yasası.	-3 Mayıs 1974 tarihli Rheinland-Pfalz Ombudsmanı ve Ulusal Polis Komiseri Yasası . -5 Nisan 1995 tarihli Mecklemburg Vorpommern Dilekçe ve Ombudsmanlık Yasası (PetBüG Mecklemburg Vorpommern) -15 Mayıs 2007 tarihli Thüringen Ombudsmanlık Thuringian Yasası (ThürBüBG) -23 Şubat 2016 tarihli Baden-Württemberg Ombudsmanı Yasası.	-1970 tarihli Orissa Lokayukta yasası. -1971 tarihli Maharashtra Lokayukta yasası. -1973 tarihli Rajasthan Lokayukta ve Up-Lokayukta yasası. -1973 tarihli Bihar Lokayukta yasası. -1981 tarihli Madhya Pradesh Lokayukta yasası. -1983 tarihli Himachal Pradesh Lokayukta yasası. -1983 tarihli Andra Pradesh Lokayukta yasası -1985 tarihli Assam Lokayukta ve Upa-Lokayukta yasası.	-1971 tarihli Batı Avustralya Parlamento Komiserliği yasası -1972 tarihli Güney Avustralya Ombudsman yasası -1973 tarihli Victoria Ombudsman yasası -1974 tarihli Yeni Güney Galler Ombudsman yasası -1978 tarihli Tasmanya Ombudsman yasası -2001 tarihli Queensland Ombudsman yasası.
Göreve Gelme Şekli	-Ombudsman, Yasama Meclisinin tavsiyesi üzerine Konseydeki Teğmen-Vali tarafından atanır. (Alberta, Yeni Brunswick, Ontario) -Yürütme Konseyindeki Komiser, Yasama Meclisi üyelerinin en az üçte ikisi tarafından yapılan Yasama Meclisinin önerisi üzerine, yetkileri uygulamak ve görevlerini yerine getirmek üzere Yasama Meclis tarafından bir Ombudsman görevlendirir. (Yukon) -Meclis'teki Teğmen Vali, Ayrıcalıklar ve Seçimler Meclis Daimi Komitesi'nin	Vatandaşların komiseri ilgili parlamento üyelerinin çoğunluğuyla gizli oy kullanarak seçilir.	Genellikle Hindistan'da Lokayuktalar, Cumhurbaşkanı adına Yüksek Mahkeme Baş Adalet Divanı ve Yasama Meclisindeki Muhalefet Lideri ile istişareden sonra ya da böyle bir liderin yokluğunda, bu meclisin muhalefet üyeleri tarafından seçilen bir kişi Vali veya Teğmen Vali tarafından atanır.	Genellikle eyalet ombudsmanlar, eyaletteki Valisi, Başbakanının veya iki Meclisinin tavsiyesi üzerine, atama belgesinde belirtilen koşullar uyarınca atanmaktadır.

	tavsiyesi üzerine, Manitoba Eyaleti için Ombudsman olarak bir Kanada vatandaşı atanmaktadır. -Başbakan tarafından Millet Meclisi üyelerinin üçte ikisi onayı şart ile “Halk Savunucusu” atanmaktadır. (Quebec)			
Görev Süresi	4 yıllık (Ontario) 5 yıllık (Alberta, Yukon, Yeni İskoçya, Quebec, KuzeyBatı Bölgeleri, Saskatchewan) 6 yıllık (Britanya Kolumbiyası, Manitoba) 7 yıllık (Yeni Brunswick)	6 yıllık (Thüringen, Mecklenburg-Vorpommern, Schleswig-Holstein) 8 yıllık (Rheinland-Pfalz, Baden-Württemberg)	5 yıllık (Andhra Pradesh, Haryana, Rajhastan, Assam, Maharashtra, Karnataka, Bihar, Himachal Prades,…) veya 67 yaş gelene kadar (Assam), veya 70 yaş gelene kadar (Himachal Prades) 6 yıllık (Madhya Pradesh, Uttar Pradesh,..)	5 yıllık (Tasmania, Queensland, Batı Avustralya). 7 yıllık (Yeni Güney Galler). 10 yıllık (Victoria) -Güney Avustralya’da ise 65 yaşına geldiği gün.
Tekrar Atanma/Seçilme İmkani	-Yenilenebilir bir görev süresi (Ontario, Quebec, KuzeyBatı Bölgeleri, Yukon, Manitoba, Britanya Kolumbiyası, Saskatchewan) -Yenilenemez bir görev süresi (Yeni Brunswick)	-Yenilenebilir bir görev süresi (Rheinland-Pfalz, Mecklenburg-Vorpommern, Thüringen, Baden-Württemberg)	-Yenilenemez bir görev süresi (Madhya Pradesh, Bihar)	-Yenilenebilir bir görev süresi (Tasmania, Queensland, Yeni Güney Galler) -Yenilenemez (Victoria, Güney Avustralya)
Görevden Alınma Şekli	a-Yasama Meclisinin tavsiyesi üzerine, Konseydeki Teğmen Vali Ombudsmanı herhangi bir zamanda sakatlık, görev ihmali, suistimal veya iflas nedeniyle askıya alabilir veya görevinden alabilir. b-Halk Savunucusu, Millet Meclis Başkanı’na yazılı olarak bildirimde bulunmak suretiyle istediği zaman istifa edebilir.	Parlamentonun salt çoğunluğunu ya da birinin isteği üzerine görevinden alınabilir.	Lokayukta veya Up-Lokayukta, hatalı davranış veya yetersizlik nedeniyle Vali tarafından ofisten kaldırılabilir. Lokayukt, Yasama Meclisinin toplam üyeliğinin çoğunluğunun desteklediği Madhya Pradesh Yasama Meclisinin bir adresinden sonra verilen Vali’nin emri dışında ve çoğunluğunun üçte ikisinden az olmamak üzere görevinden alınmaz.	Avustralya eyaletlerinde, bu koşullardan biri Ombudsman azledilebilir: (a) 65 yaşına geldiği gün, veya (b) Görevlerin dışında herhangi bir ücretli işe girerse, veya (c) Yasama Konseyinin veya Yasama Meclisinin bir üyesi veya başka bir eyaletin ya da Milletvekilliğinin Parlamento Meclisinin bir üyesi olarak seçilmeye aday gösterilmesi halinde veya (d) Valiliğe yazılı olarak yazı ile yazıyı istifa ettirirse

				ve vali istifayı kabul edilirse. (e) iflas etmek veya iflasla ilgili yasalardan yararlanmak için borçlu olarak başvurmak; veya (f) suçlanabilir bir suçtan mahkum edilmiş veya bir suçtan hapis cezasına çarptırılmışsa; veya (g) bu eyalet Parlamentosu'nun veya herhangi bir Milletler Topluluğu'nun veya Milletler Topluluğu'nun üyesi olmak veya Milletler Topluluğu Bölgesi Yasama Meclisi üyesi olmak; veya (h) Valinin görüşüne göre, görevlerini tatmin edici bir şekilde yerine getirme konusunda zihinsel veya fiziksel olarak yeteneksiz hale gelir. Ayrıca, Vali, Ombudsmanın kaldırılmasını isteyen her iki Parlamento'daki bir adresin sunulması üzerine Ombudsmanı görevden alabilir.
Genel Nitelikler	Kanada vatandaşı olmalıdır. Ombudsman, başka hiçbir devlet dairesine sahip olamaz veya herhangi bir ticaret, iş veya meslek yürütemez.	Alman vatandaşı olmalıdır. 25 yaşı doldurulması gereklidir (Baden-Württemberg)	Yüksek Mahkemenin Hakimi olan veya Yargıtay'ın Baş yargıç olan bir kişi Lokayukta olmaya hak olacaktır.	Yasalarda Belirlenmedi
Başvuru Yolları	Ombudsmana yapılan her şikâyet yazılı olarak yapılmalıdır. (Alberta, Ontario, Britaniya Kolumbiyası,), ayrıca telefon, e-posta, faks, veya Ombudsman web siteleri aracılığıyla Ombudsmana	Almanya'da ikamet eden her kişi yazılı veya sözlü olarak başvuru yapma hakkına sahiptir. Bunlar telefon, faks, e-posta veya posta yoluyla ofise ulaştırılabilir. Şikâyetler posta veya faks ile gönderilirse, el	Şikâyette bulunan bir kişi, doğrudan internet aracılığıyla şikâyet formu doldurarak talep edebilirler. Şikâyetçiler, formu/mektubu şahsen veya tescilli posta ile Lokayukta ofisinin evrak memuruna	Şikâyetçiler, telefon, e-mail veya posta yoluyla doğrudan Ombudsmana iletebilmektedir. Ombudsmanların web sayfalarında da kolayca şikâyette bulunabilirler.

	şikayetleri ulaştırmak imkan vardır. Bu tür şikayetler bir kişi ya da bir grup yapılabilir.	yazısı ile imzalanmış bir imza gereklidir. Ayrıca Thüiringen ve Mecklenburg-Vorpommern eyaletlerinde her yerinden farklı şehirlerde anket günleri vardır. Tek şart, şikâyetçinin adı ve sorununun açık olmasıdır. Schleswig-Holstein’de ise dilekçeler e-posta gönderilemez, verilen çevrimiçi dilekçe formu kullanılarak imzalanmalı veya gönderilmelidir.	iletebilirler. Andhra Pradesh, Madhya Pradesh, Delhi, vb. gibi bazı eyaletler, formdaki bazı ücretleri talep etmektedir. Ancak, Karnataka, Haryana ve Goa gibi birçok eyalet talepler ücretsiz olarak kabul edilmektedir.	
Harekete Geçme Şekli	Ombudsman, etkilenen herhangi bir kişi veya Meclis üyesi tarafından etkilenen herhangi bir kişi veya Ombudsman’ın kendi hareketinden şikâyet bulduğu şikâyet hakkında böyle bir soruşturma yapabilir.	Vatandaşların komiseri bağımsızdır ve kendi inisiyatifiyle harekete geçebilir veya vatandaşlar, eyalet parlamentosu, “Petitionsausschuss” veya eyalet hükümeti tarafından istendiğinde hareket edebilir.	Belli bir şikâyet bulunmadan, 'kendi hareketi' yetkilerini kullanarak belirli bir konu hakkında bir soruşturma başlatabilir.	Avustralya eyalet Ombudsmanları, kendi inisiyatifiyle veya şikâyetçilerden şikâyet olarak soruşturma yapabilirler.

Kanada’da ülke çapında federal bir ombudsmanlık kurumu oluşturulmamasına rağmen, eyalet ve bölge düzeylerinde kurum 1960 yıllardan itibaren farklı tarihler ve isimlerle kurulmaya başlayıp yasaları yürürlüğe girmiştir. Bunlardan bazıları: 1967 tarihli Alberta Ombudsman Yasası ve Yeni Brunswick Ombuds Yasası, 1968 tarihli Quebec Halk Savunucusu Yasası, 1970 tarihli Manitoba ve Yeni İskoçya Ombudsman Yasaları, 1978 tarihli Saskatchewan “Ombudsman ve Çocuk Avukatı” yasası, 1975 tarihli Ontario Ombudsman yasası, 1996 tarihli Britanya Kolumbiyası Ombudsperson yasası’dır. Kamu yönetiminde meydana gelen yolsuzluk, kötü yönetim, rüşvet ve vatandaşların şikayetleri gidermek amacıyla ilgili eyalet hükümetleri veya meclisleri ombudsman atar veya seçer: Ombudsman, Yasama Meclisi’nin tavsiyesi üzerine Konseydeki Teğmen-Vali tarafından atanır (Alberta, Yeni Brunswick, Ontario); Yukon bölgesinde Yürütme Konseyi’ndeki Komiser, Yasama Meclisi üyelerinin en az üçte ikisi tarafından yapılan Yasama Meclisinin önerisi üzerine, yetkileri uygulamak ve

görevlerini yerine getirmek üzere Yasama Meclisi tarafından bir ombudsman görevlendirir. Quebec'te ise Başbakan tarafından Millet Meclisi üyelerinin üçte ikisi onayı ile "Halk Savunucusu" atanmaktadır. Meclis'teki Teğmen Vali, Ayrıcalıklar ve Seçimler Meclis Daimi Komitesi'nin tavsiyesi üzerine, Manitoba Eyaleti için Ombudsman olarak bir Kanada vatandaşı atamaktadır. Görev süreleri farklılık göstermekte 4 ile 7 sene arasında değişmektedir. Yeni Brunswick'te yenilenemez 7 yıllık bir görev süresi iken sırada 6 yıllık (Britanya Kolumbiyası, Manitoba), 5 yıllık (Alberta, Yukon, Nova Scotia, Quebec, KuzeyBatı Bölgeleri, Saskatchewan) ve 4 yıllık (Ontario) yenilenebilir görev süreleri uygulanmaktadır. Nitekim, çeşitli durumlardan ötürü ombudsman azledilebilir. Yasama Meclisinin tavsiyesi üzerine, Konseydeki Teğmen Vali ombudsmanı herhangi bir zamanda sakatlık, görev ihmali, suistimal veya iflas nedeniyle askıya alabilir veya görevinden alabilir. Halk Savunucusu, Millet Meclis Başkanı'na yazılı olarak bildirimde bulunmak suretiyle istediği zaman istifa edebilir. Konseydeki Teğmen Vali, oy kullanan meclis üyelerinin 2/3 oyu ile taşınan meclisin kararı üzerine, ombudsman görevden alabilir veya askıya alabilir. Ayrıca vatandaşlar şikayette bulunduğu zamanda, ombudsmana yapılan her şikâyet yazılı olarak yapılmalıdır (Alberta, Ontario, Britanya Kolumbiyası,...), üstelik telefon, e-posta, faks, veya ombudsman web siteleri aracılığıyla ombudsmana şikayetleri ulaştırma imkanı vardır. Bu tür şikayetler bir kişi ya da bir grup tarafından yapılabilir.

Federal Almanya'da 16 eyaletten şu anda, beş eyalette, Mecklenburg-Vorpommern, Rheinland-Pfalz, Schleswig-Holstein, Thüringen ve Baden-Württemberg, ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır. Almanya'da yerel ombudsmanlara "Bürgerbeauftragter" "Vatandaşların Komiseri" adı verilmiştir. Öyle ise 3 Mayıs 1974 tarihli Rheinland-Pfalz Ombudsmanı ve Ulusal Polis Komiseri Yasası, 5 Nisan 1995 tarihli Mecklenburg Vorpommern Dilekçe ve Ombudsmanlık Yasası (PetBüG Mecklenburg Vorpommern), 15 Mayıs 2007 tarihli Thüringen Ombudsmanlık Thüringen Yasası (ThürBüBG), 23 Şubat 2016 tarihli Baden-Württemberg Ombudsmanı Yasası görev sürmektedir. Vatandaşların komiseri ilgili parlamento üyelerinin çoğunluğuyla gizli oy kullanarak yenilenebilir 6 yıllık (Thüringen, Mecklenburg-Vorpommern, Schleswig-Holstein) veya 8 yıllık (Rheinland-Pfalz, Baden-Württemberg) bir görev süresi olmak üzere seçilir. Ancak, parlamentonun salt

çoğunluğunu ya da birinin isteği üzerine görevinden alınabilir. Almanya’da ikamet eden her kişi yazılı veya sözlü olarak başvuru yapma hakkına sahiptir. Bunlar telefon, faks, e-posta veya posta yoluyla ofise ulaştırabilirler. Şikâyetler posta veya faks ile gönderilirse, el yazısı ile imzalanmış bir imza gereklidir. Schleswig-Holstein’de ise dilekçeler e-posta gönderilemez, verilen çevrimiçi dilekçe formu kullanılarak imzalanmalı veya gönderilmelidir. Ayrıca Thüringen ve Mecklenburg-Vorpommern eyaletlerinde her yerinden farklı şehirlerde anket günleri düzenlenmektedir. Tek şart, şikâyetçinin adı ve sorununun açık olmasıdır. Vatandaşların komiseri bağımsızdır ve kendi inisiyatifiyle harekete geçebilir veya vatandaşlar, eyalet parlamentosu, “Petitionsausschuss” veya eyalet hükümet tarafından istendiğinde hareket edebilmektedir.

Hindistan’da federal ombudsman yasası erken çıkarılmadığı için 1970’ten itibaren eyalet düzeyinde eyalet ve bölge ombudsmanları “Lokayukta” adıyla kurulmaya başlamıştır. Hindistanın ilk Lokayukta 1970 yılında Orissa’da kuruldu ve son zamanlarda 20’den fazla eyalette Lokayukta oluşturulup kurulmaya devam etmektedir. Parlamento’ya bağlı gösteren işlevleri, yasaları zaman devam ettikçe kabul edilip yürürlüğe girmektedir. 1970 tarihli Orissa Lokayukta yasası, 1971 tarihli Maharashtra Lokayukta yasası, 1973 tarihli Rajasthan Lokayukta ve Up-Lokayukta yasası, 1973 tarihli Bihar Lokayukta yasası, 1981 tarihli Madhya Pradesh Lokayukta yasası, 1983 tarihli Himachal Pradesh Lokayukta yasası, 1983 tarihli Andra Pradesh Lokayukta yasası, 1985 tarihli Assam Lokayukta ve Upa-Lokayukta yasası,... uygulamaya giren bazı eyalet ombudsmanlardandır. Genellikle Hindistan’da atanacak Lokayuktalar, Cumhurbaşkanı adına Yüksek Mahkeme Baş Adalet Divanı ve Yasama Meclisindeki Muhalefet Lideri ile istişareden sonra ya da böyle bir liderin yokluğunda, bu meclisin muhalefet üyeleri tarafından seçilen bir kişi Vali veya Teğmen Vali tarafından 5 yıllık (Andhra Pradeş, Assam, Haryana, Rajhastan, Maharashtra, Karnataka, Bihar, Himachal Pradeş,...) veya 6 yıllık (Madhya Pradesh, Uttar Pradesh,..) görev süresiyle atanmaktadır. Ayrıca belirli bir yaşa ulaşılan kadar 67 yaş (Assam) ve 70 yaş (Himachal Pradeş) Lokayukta görevde kalabilir. Lokayuktalar, hatalı davranış veya yetersizlik nedeniyle Vali tarafından ofisten kaldırılabilir. Lokayukt, Yasama Meclisinin toplam üyeliğinin çoğunluğunun desteklediği Madhya Pradesh Yasama

Meclisinin bir adresinden sonra verilen Vali'nin emri dışında ve çoğunluğunun üçte ikisinden az olmamak üzere görevinden alınmaz. Ancak Hindistan vatandaşı ve Yüksek Mahkemenin Hakimi olan veya Yargıtay'ın Baş yargıç olan bir kişi Lokayukta olmaya hak olacaktır. Görev süresince belli bir şikâyette bulunmadan, 'kendi hareketi' yetkilerini kullanarak belirli bir konu hakkında bir soruşturma başlatabilir. Şikâyette bulunan bir kişi, doğrudan internet aracılığıyla web sayfası'ndaki şikâyet formu doldurarak talep edebilirler. Yine de şikâyetçiler, formu/mektubu şahsen veya tescilli posta ile Lokayukta ofisinin evrak memuruna iletebilirler. Andhra Pradesh, Madhya Pradesh, Delhi, vb. gibi bazı eyaletler, formdaki bazı ücretleri talep etmektedir. Ancak, Karnataka, Haryana ve Goa gibi birçok eyalet talepler ücretsiz olarak kabul edilmektedir.

Avustralya'da "Ombudsman" adı altında bilinen eyalet ombudsmanlar, Commonwealth Ombudsmanı kurulmadan önce Batı Avustralya'dan başlayarak hayata geçirilmiştir. 1971 tarihli Batı Avustralya Parlamento Komiserliği yasası, 1972 tarihli Güney Avustralya Ombudsman yasası, 1973 tarihli Victoria Ombudsman yasası, 1974 tarihli Yeni Güney Galler Ombudsman yasası, 1978 tarihli Tasmanya Ombudsman yasası ve 2001 tarihli Queensland Ombudsman yasası ile bütün eyaletlerinde ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır. Yenilenebilir 5 yıllık (Tasmanya, Queensland, Batı Avustralya) ve 7 yıllık (Yeni Güney Galler) bir dönem için atanmakta iken, Güney Avustralya'da ise, ombudsman görevinden alınmadığı takdirde 65 yaşına geldiği gün sona erecek bir süre için atanmaktadır. Ayrıca Victoria ve Güney Avustralya ombudsmanların görev süreleri yenilenemez. Genellikle eyalet ombudsmanlar, eyaletteki valisi, başbakanının veya iki meclisinin tavsiyesi üzerine, atama belgesinde belirtilen koşullar uyarınca atanmaktadır. Avustralya eyaletlerinde, bu koşullardan biri ombudsman azledilebilir: 65 yaşına geldiği gün; görevlerin dışında herhangi bir ücretli işe girerse; Yasama Konseyinin veya Yasama Meclisinin bir üyesi veya başka bir eyaletin ya da Milletvekilliğinin Parlamento Meclisinin bir üyesi olarak seçilmeye aday gösterilmesi halinde; iflas etmek veya iflasla ilgili yasalardan yararlanmak için borçlu olarak başvurmak; suçlanabilir bir suçtan mahkum edilmiş veya bir suçtan hapis cezasına çarptırılmışsa; bu eyalet parlamentosunun veya herhangi bir Milletler Topluluğu'nun veya Milletler Topluluğu'nun üyesi olmak veya Milletler Topluluğu

Bölgesi Yasama Meclisi üyesi olmak; veya Valinin görüşüne göre, görevlerini tatmin edici bir şekilde yerine getirme konusunda zihinsel veya fiziksel olarak yeteneksiz hale gelir. Ayrıca, Vali, ombudsmanın kaldırılmasını isteyen her iki Parlamento'daki bir adresin sunulması üzerine ombudsmanı görevden alabilir. Avustralya eyalet ombudsmanları, kendi inisiyatifleriyle veya şikayetçilerden şikayet alarak soruşturma yapabilirler. Şikayetçiler, telefon, e-mail veya posta yoluyla doğrudan ombudsmana iletebilmektedir. Ombudsmanların web sayfalarında da şikayet formu doldurarak kolayca şikayette bulunabilirler.

SONUÇ

Kamu yönetimini denetlemek için bağımsız otorite sahibi üst seviye bir kamu görevlisi tarafından yönetilen bir kurum olan ombudsman, modern demokratik devletin bir özelliği ve standardı haline geldi. İlk olarak bir kamu devlet organını adlandırmak için bu terimi kullanan İsveç Kralı XII. Şarl'tır. Kral bunu beş yıllık bir sürgün süresinde Osmanlı İmparatorluğu'nun kurumlarını gözlemledikten sonra yapmıştır. Kral, 1713'te, ev hapsinde tutulduğu Timurtaş kalesinden "Kralın En Yüksek Ombudsmanı"nın kuran yönetmeliği imzaladı. Bu yeni memurun rolü, İsveç'teki hakimlerin, subayların ve memurların ülke yasalarını ve onlar için ortaya konan kuralları takip etmesini sağlamaktı.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ardından, dünyada, kamu yönetimi ve kamu özgürlükleri alanında önemli değişiklikler olmuş ve uluslararası seviyede ombudsmanlık müessesesi giderek yaygınlaşmıştır. İsveç'te 19. Yüzyılın başında doğan ve idarenin denetim türlerinden birisi olan ombudsmanlık kurumu diğer denetim usullerinin eksikliklerini tamamlayıcı ve denetimin etkinliğini artırıcı bir fonksiyon üstlenmektedir. Başvuru süreci basit, hızlı ve ücretsizdir. Yürütme organı karşısında bağımsızdır. Nitekim, 2000 yıllara gelindiğinde, ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerde hatta üniversitelerde, derneklerde ve özel sektörlerde yüz elli'den fazla ülke ombudsmanlık kurumunu kurdu ve bunlar halen görevlerini yürütmektedir. Birleşmiş Milletler'in temel ilkelerine uymak amacıyla 2018'de diğer ülkelerde olduğu gibi Hindistan Federal Ombudsmanını kabul etti ve 2019'da ilk Lokpal atandı. Federal Almanya ise 1956'da federal ombudsman olmamasına rağmen Savunma ombudsmanı kuruldu ve Almanya Silahlı Kuvvetleri'nde görevini sürdürmektedir. Güney Afrika Cumhuriyeti ve Avustralya'da parlamentoya bağlı federal ombudsmanlar bağımsız ve ücretsiz bir şekilde vatandaşların şikayetlerini gidermek için çalışmaktadır. Kanada'da farklı sektörlerde ombudsman kurumları bulunmaktadır. Parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsman kurumları, federal düzeyde değil yalnızca eyalet statüsünde kurulmuştur.

Bu farklı ülkelerde ombudsmanlık kurumu üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, birçok seviyede farklılıklar olduğunu görünüyor. Bu farklılıklar ya ülkenin

resmi diline göre ya da kurumun oynayacağı role göre uyarlanan kurumun adından anlaşılabilir. Genellikle yasama organlar tarafından belirlenen ombudsmanların görevi ve nitelikleri, ya parlamento üyeleri tarafından seçilir ya da parlamento önerisi üzerine cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Görev süreleri ve yenileme olasılığı da devletten devlete değişiklik göstermektedir. Atama süresi en az üç yıl veya belirli bir emeklilik yaşına kadardır. Göreve atanabilecek veya seçilebilecek görevlinin nitelikleri ve personel sayısı ile ilgili devletlerin yasalarında yer almaktadır. Ombudsmanlık ofisleri, neyi ve kimi soruşturabilecekleri ile soruşturdıkları davaları takip etme kapasiteleri bakımından farklılık gösterir. Görevlerinden nasıl ve ne zaman alınabileceğini neredeyse büyük fark göstermemektedir. Bunlar: Kötü davranış, yetersizlik veya becerisizlik, istifa etme, görev süresi sona ermesi... vs gibi durumlardır.

Ombudsmanlar harekete geçmeden önce, yasaların belirlediği unsurlara göre hareket etmek zorundadırlar. Şikayetçiler ise ombudsmana başvurmadan önce ilgili kurumla sorununu çözmeye çalışmalıdır. Ayrıca, ombudsmana olayın gerçekleştiği tarihten itibaren iki yıl içinde şikâyetinde bulunmalıdır, aksi halde özel durumlar haricinde incelemeye alınmayacaktır. Ombudsmanlara ulaşan şikayetlerin soruşturulması için kamu belgelerine, arşivlerine rahatça ve sınırsız bir şekilde erişme yetkisi vardır. Öyleyse istediği dosyaya ulaşabilme, yöneticileri çağırabilme, gerekirse birimleri denetleyebilme gibi geniş yetkilerin sahibidir. Ombudsmanlar görev halindeyken, devlet memuru veya parlamento üyesi olamazlar ve başka bir kurumun görevi üstlenmezler. Ombudsmanın gerçekleştirdiği faaliyetleri medyaya ve kamuoyuna açık bir şekilde bildirmelidir; parlamentoya ise yıllık faaliyetlerini sunmalıdır.

İsveç ombudsmanlık kurumu kuruluşundan bu yana, birçok ülkede kurumunun önemi ve avantajları vatandaşlarının günlük hayatlarında faydalanmaktadır. Federal devletlerde üniter devletlerde de olduğu gibi, vatandaşları ya Federal Ombudsmanlık Kurumu'na ya da bağlı Yerel Ombudsmanı'na şikayet ederek idare ile bulunduğu anlaşmazlıklar çözebilir ve hakkını koruyabilmektedir. Ombudsmanlar ise yalnızca anlaşmazlıklar çözmek değil diğer denetim türlerinin eksikliklerini tamamlamak ve yönetimine uygun çözüm önermede de bulunabilir. Federal devletlerde, Federal Ombudsmanlar ve Yerel Ombudsmanlar aynı hedeflere ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Kamu yönetiminde Şeffaflık, vatandaşlarının haklarını korumak, Őikayetlere yeni çözüm bulma yöntemleri, idare ile vatandaş ilişkilerinde uyum sağlamak,...vs. Bütün demokratik ülkelerde, insan hakları korumasında ombudsmanlık kurumu bir araç haline gelmiştir. Kurumun gösterdiği baŐarıları bütün dünyaya biliniyor ve gelecekte yeni ülkelerde kurulacağını ve yeni yöntemler yaratacağını da dikkat çekmektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- AVŞAR B. Zakir, *Ombudsman (Kamu Hakemi) Türkiye için bir Model Önerisi*, Hak-İş Eğitim Yayınları, Ankara, 1999.
- AVŞAR B. Zakir, *Ombudsman İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi*, Asıl Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- AVŞAR B. Zakir, *Ombudsman İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi*, Hayat Yayınları, Ankara, 2012.
- BESSELINK Leonard, *Human Rights Commissions and Ombudsman Offices National Experiences throughout the World*, Kluwer Law International, University of Amsterdam, 2001.
- BİLGİN Murat, KOÇAK Konur Alp, *Karşılaştırmalı Anayasa Çalışmaları*, Tbm Araştırma Merkezi Yayınları, Yayın No: 4, Ankara Haziran 2012.
- BİNDU Rohatgi, *Role Of Lokayukta In Combating Corruption And Maladministration With Special Reference To The Kerala Lokayukta Act 1999*, Corruption And Human Rights In India 2(1st Ed.,2011) Oxford University Press, 2011.
- BRYNARD Dirk, *South African Public Protector Institution*, Ed. Roy Gregory and Philip Giddings, Writing Wrongs: The Ombudsman in six continents IOS Press, pp299-314, Amsterdam 2000.
- CARNEY Gerard, *The Constitutional Systems of the Australian States and Territories*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- DEMİRAL Gamze Yudum, *Uluslararası Uygulamalar Işığında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara, 2009.
- DIAM Mariteuw Chimere, *The Ombudsman Story: A Case Study In Public Oversight, Natural Justice And State Transformation*, Research Gate, August 2007.
- GİFFORD Donald, *Understanding the Australian Legal System*, Cavendish Publishing (Australia) Pty Limited, Sydney, 1997.
- HARMANCI Mehmet, *Almanya Ülke Araştırması*, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Matbaası- Araştırma Müdürlüğü, Ankara, 2005.
- KAYA Havvana Yapıcı, YILDIZ Ahmet, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem (Almanya, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İtalya ve Japonya Örnekleri)*, TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2015.

- ÖZDEN Kemal, *Ombudsman (Kamu Denetçisi) Ve Türkiye'deki Tartışmalar*, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara, 2010.
- PARLAK Bekir, CANER Cantürk, *Karşılaştırmalı Siyasal Ve Yönetimsel Yapılar*, Orion Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2013.
- PARLAK Bekir, DOĞAN Kadir Caner, *Karşılaştırmalı Ombudsman İncelemeleri*, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara, Aralık 2016.
- PARLAK Bekir, *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, MKM Yayıncılık, Bursa 2011.
- REIF Linda C., *The International Ombudsman Yearbook*, Kluwer Law International, Vol. 1, Hague, 1997.
- REIF Linda C., *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*, International Studies in Human Rights, Springer-Science+Business Media, B.V. Dordrecht 2004.
- ŞAHİN Muhammed Serkan, *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) ve Uygulama Örnekleri*, Astana Yayınları, 1.Baskı, Ankara, 2015.
- T.C. Devlet Personel Başkanlığı, *Federal Almanya Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi*, Ankara, Kasım 2015.
- TEMİZEL Zekeriya, *Yurttaşın Yönetime Karşı Korunmasında Bağımsız Bir Denetim Organı: Ombudsman*, Kent Basımevi, İstanbul, 1997.
- WAGHMARE Oshoneesh, *Institution of Ombudsman-A Legislative and Judicial Outlook*, NALSAR University of Law, Hyderabad, Telangana, 2015.

Makaleler

- ACHENEJE Babai Tom “A Critical Assessment of the Role Public Complaints Commission (Ombudsman) in National Development” *University Of Nigeria Nsukka, Department Of Public Administration And Local Government*, Research Publication, Nigeria, April 2001.
- AKINCI Abdulvahap, USTA Sefa “Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik Mekanizması Olarak Ombudsmanlık Kurumu: Almanya Örneği” *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2735-2749, y.y 2016.
- AKPOMUVIRE Mukoro “The Ombudsman Phenomenon In African States Public Services” *Department of Local Government Studies Obafemi Awolowo University Ile-Ife, Osun State, Nigeria*, 2016. file:///C:/Users/ASUS/Downloads/adetiba_challenges_2016.pdf, Erişim Tarihi: 05.09.2019.
- ALİ Abdi Jibril “The Role of the Ethiopian Ombudsman Institution in Good Governance” *Abo Academy-School of Law*, University of Addis Ababa, Etiyopya, t.y.

- ARKLAN Ümit “Bir Kamu Denetim Sistemi Olarak Ombudsman ve Türkiye’de Uygulanabilirliği” *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Konya, 2001.
- AVŞAR B. Zakir, AVCI Kadriye “Sağlık Ombudsmanı” *Kamu Denetçiliği Kurumu-Ombudsman Akademik* , YIL: 3 Sayı: 6, 2017.
- BAĞLI Mehmet Selim “Alman Yerel Yönetim Yapısı” *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 473, Aralık 2011.
- BAYER Çağrı “Vergi Ombudsmanlığı” *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*,S. 1, s.101-136, Konya, 2018.
- BINI R. A. “Ombudsman as a Watchdog of Administration in India” *International Journal of Science and Research (IJSR) ISSN (Online): 2319-7064 Index Copernicus Value (2016): 79.57 | Impact Factor (2015)*.
- DE LA CUBA Pablo Moscoso “The statehood of ‘collapsed’ states in Public International Law” *Agenda Internacional, Pontificia Universidad Católica del Perú*, Año XVIII, N° 29, pp. 121-174 ISSN 1027-6750, 2011.
- DEMİR Konur Alp “Contributions Of Independent Public Administrative Audit System To Turkish Family Structure: Family Ombudsman Recommendation” *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi* Volume III/ Issue I ISSN: 2548-0146, Nevşehir, t.y.
- DEMİR Konur Alp “Kamu Denetçiliği Kurumu’nun Türkiye’ye Sağlayacağı Katkılar ve İşlevselliği Üzerine Tartışmalar” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi* - Bahar / Spring 2014 - Yıl / Year 1 - Sayı / Issue 1, 2014.
- DEMİR Leyla, KALENDER Rabia “Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Birliği ve Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Birliği Ve Türkiye’deki Konumu” *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları*,y.y, t.y.
- DOĞAN Kadir Caner “Hindistan Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43. Sayı Ocak 2015.
- DOĞAN Kadir Caner “Karşılaştırmalı Bir Perspektifle Kanada, Endonezya ve Güney Kore Ombudsmanları: Yapısal-Kurumsal Ve İşlevsel Değerlendirme” *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, Vol: 4, Issue: 13, pp.258-268, 2018.
- ERKUL Hüseyin, KARA Hüseyin, ŞİMŞEK Savaş “ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması” *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt / Volume: 14, Sayı / N: 27, pp.: 33-58, 2016.
- EROL Mesut “Kanada’da Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı” *TBB Dergisi*, Sayı 86, 2009.
- FENDOĞLU Hasan Tahsin “Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)” *Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)*, Ankara, Aralık 2010.

- GÜNEŞ Mehmet “Almanya ve Türkiye’deki Yerel Yönetimlere Karşılaştırmalı Bir Bakış” *Savunma Bilimleri Dergisi* 8, yy, 2009.
- GÜNGÖR Mustafa “Kolluk Kuvvetlerinin Sivil Gözetimi: Kuzey İrlanda Polis Ombudsmanlığı Örneği” *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Volume/Cilt 7, Number/Sayı 1, İstanbul, 2018.
- KAYA Emre “Ombudsmanlık Kavramı ve Dünyada Ombudsmanlık Uygulamaları” *International Journal Of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, Vol 4, Issue:8, Pp:153-173, Ankara 2018.
- KAYGISIZ Ümmühan “Üniversitelerde Uyuşmazlık Çözümü Aracı Olarak Kampüs Ombudsmanlığı: Öğrencilerin Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Analiz” *Kamu Denetçiliği Kurumu-Ombudsman Akademik*, YIL: 4 SAYI: 8, SS: 125-140 ISSN: 2148-256X, 2018.
- KAYMAK Ahmed “Federalizm ve Federal Devlet” *Sosyal Bilimler Araştırma Derneği*, HAK-PAR PM Üyesi, 2016.
- MAN Fuat “Birleşik Krallık’ta Kamu Denetçiliği: Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı” *Priene Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C:1,S:1, Haziran 2017.
- MONTESH Moses “The Functioning Of Ombudsman (Public Protector) in South Africa: Redress and Checks And Balances?” *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No.28E SI, 2009, p194-208.
- NAIDOO Vinothan “The Politics Of Anti-Corruption Enforcement İn South Africa” *Journal of Contemporary African Studies*, 31(4): 2013, pp523-542.
- ÖZDEMİR Hakan “Anayasa Yargısı Bakımından Fransa ile Almanya’nın Karşılaştırılması” *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Volume: 7, Sayı/Number:2, Aralık/December 2018.
- ÖZER Mehmet Akif, İSKANDAROV Shokhrukh “Kamu Yönetiminin Denetiminde Ombudsman Uygulaması: Kırgızistan Örneği” *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi-Özel Sayı*, Ankara, Aralık 2016.
- ÖZERDEM Füsun “Dünyada Yükseköğretim Sisteminde Ombudsmanlık Kurumunun Gelişimi ve Türk Yükseköğretim Sisteminde Ombudsmanlık Sisteminin Getirilmesine Dair Öneriler” *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:9 Sayı:1, 2018.
- Petitions Committee of the German Bundestag “Cooperation Of The Petitions Committee Of The German Bundestag With Other Petitions Committees And Ombudsmen” *Occasional Paper #51* November 1994, ISSN 7116349.
- ROWAT Don “Time For A Federal Ombudsman” *Politics and Government Journal*, Canadian Parliamentary Review, Wellington Street, Vol 18 no 4, winter 1995-96.

- SANFORD Mark “The Local Government Ombudsman” *House of Commons Library*, Briefing Paper, Number 04117, 17 July 2017.
- SARGUTAN Erdal “Hindistan Sağlık Sistemi” Ülkelerin Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri, yy, ty,
- SEVİNÇ İsmail “Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Yeni Bir Yöntem Olarak Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği” *Süleyman Demirel Üniversitesi-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.20, S.4, s.99-121, Y.2015.
- SEZEN Seriyeye “Ombudsman: Türkiye İçin Nasıl Bir Çözüm?” *Amme İdare Dergisi*, Cilt 34, sayı 4, yy, 2001.
- SHARMA Giridhar “Implementation of Ombudsman Plan in India“ *Shri S.B. Nangia for Ashish Publishing House*, yy, 1981.
- SNİDERT Thomas.R., KİDANETT Won “Combating Corruption through International Law in Africa: A Comparative Analysis” *Cornell International Law Journal* 40(1), Pp692-748, 2013.
- SOYUPEK Yusuf “Türk Yasama Organı Bünyesinde Kamu Denetçiliği Kurumu Tartışmaları” *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2014.
- ŞAHİN Engin, ŞABAPLI Mehmet “Dünyada ve 2010 Anayasa Değişikliği Sonrası Türkiye’de Genel Özellikleriyle Ombudsmanlık” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42, 2016.
- ŞAHİN Ramazan “Ombudsman Kurumu ve Türkiye’de Kurulmasının Türkiye’nin Demokratikleşmesi ve Avrupa Birliği Üyeliği Üzerine Etkileri” *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 468, Düzce, Eylül 2010.
- YILDIRIM Arzu “Yerel Yönetim Ombudsmanının Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/2, Haziran 2014.

Diğer Yayınlar

- AĞYEL Şahnur, *Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun Oluşturulma Gerekçeleri ve Kamu Kurumlarında Halkla İlişkiler Faaliyetleri İle İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, 2007.
- AYDOĞDU Ömer, Ombudsmanlık, Kırıkkale Üniversitesi , Ankara, Aralık- 2017.
- BEYCE Atanur, *Vergi Sorunlarının Çözümünde Kamu Denetçiliği Kurumu’nun İşlevi*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

- BİNİCİ Murat, *Kanada Yargı, Mağdur Destek ve Adli Yardım Sistemi*, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, Ankara, 2017.
- BURKE Jason, *Lokpal bill to create Indian anti-corruption watchdog approved*, The Guardian, 18/12/2013, <http://www.theguardian.com/world/2013/dec/18/lokpal-bill-indian-anti-corruption-watchdog-approved>, Erişim tarihi: 17.07.2019.
- CAN İsmail, *Almanya'da Devletin Yapısı ve Vergi Sisteminin Anayasal Temelleri*, yy, yt.
- ÇELİK Tekin, *Kanada Yerel Yönetimler*, Dokuz Eylül Üniversitesi-Araştırma Ödevi, İzmir 2015.
- DEMİRCİ Murat, *Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- DENİZ Yusuf, *Türk İdare Hukuku Açısından Kamu Denetçiliği Kurumunun (Ombudsmanlık)*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- DOĞAN Kadir Caner, *Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi*, (Doktora Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- ERDOĞAN Oğuzhan, *Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- GÖKÇE Ali Fuat, *Dünyadan Örnek Hükümet Sistemleri*, Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneği, 2018.
- Indian Journal of Public Administration, Vol. XXXV No. 1-177-179, Jan-Mar, 1989.
- JAİN Mahavir P., JAİN Singh N., *Principles of Administrative Law*, Lexis Nexis Butterworths Wadhwa Nagpur, gj H/B Enlarged Edi. 2011, Vol.2, p.2689.
- KURUÜZÜM İrfan, *Ombudsman Kurumu, Türkiye'de Uygulanabilirliği ve Kültür Ve Turizm Sektörü İçin Bir Uygulama Model Önerisi*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- LATİF Khan Kehkashan, *The Functioning Of The Lokayukta In The National Capital Territory Of Delhi*, (Phd Thesis), India: Aligarh Muslim University Public Administration, 2013.
- NADAROĞLU Halil, VARKAN Nezih, *Yerel Yönetimler*, T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1650, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 863, Eskişehir, Ağustos 2005.

- NADIM Asrar, *Lokpal Bill: key provisions of the amended legislation*, (18/12/2013), <http://www.ndtv.com/cheat-sheet/lokpal-bill-key-provisions-of-the-amended-legislation-544801>, Erişim tarihi: 19.07.2019.
- OLUCHI Nwachukwu, *The Effect Of Administrative Justice On Workers' Performance*, Department of Public Administration and Local Government, University of Nigeria Nsukka, Enugu. Nd., ty.
- OLUMIDE Frederick Adetiba, *The Challenges Of Curbing Corruption In A Democracy: The Case Of The Public Protector And Nkandla*, Master Thesis of Sociology in the Faculty of Arts and Social Sciences, Stellenbosch University, March 2016.
- ÖZER Ömer Faruk, *Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumunun Örgütsel ve İşlevsel Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2015.
- SANI Ishaq Mohammed, *The Role Of The Public Complaints Commission In Protecting Worker's Rights Against Administrative Injustice And Maladministration In Nigeria*, Thesis in Master of Laws, Ahmadu Bello University, Zaria, Nigeria, June 2011.
- SHANKAR Megha, *Lokpal and Lokayukta in India*, https://www.academia.edu/1982825/Lokpal_and_Lokayukta_in_India Erişim tarihi: 17.07.2019.
- T.C. Sidney Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği, *Avustralya'nın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ekonomik-Ticari İlişkileri*, Sidney, 15 Ağustos 2016.
- URAL Sami Sezai, *Hak ve Özgürlüklerin Korunması Bağlamında Bireysel Başvuru*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, 2013.
- ZADEH Ali Zounuzy, *International Law And The Criteria For Statehood*, Master Thesis Public International Law, Tilburg University Faculty of Law-Department of International and European Law, ty .
- ZEUNER Gwendolyn, *The Ombudsman in Germany*, Sociology of Human Rights and the Ombudsman, Marco Alberto Quiroz Vitale, 2016.

Diğer Kaynaklar

- Australia's Constitution With Overview And Notes By The Australian Government Solicitor.
- Chhattisgarh Lokaayog Adhyadesh, 2002.
- Commonwealth Ombudsman Act 1976.
- Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası.
- Mecklenburg -Vorpommern Toprak Anayasası.
- Nigeria Public Complaints Commission Act 1975.
- Petitions- Und Bürgerbeauftragengesetz - Petbüg M-V.

Provisions Concerning The Right of Petition (German Bundestag).
South Africa Constitutional & Legislative Mandate Of The Public Protector.
South Australia Ombudsman Act 1972.
The Assam Lokayukta And Upa-Lokayukta Act, 1985.
The Alberta Ombudsman Act.
The Andhra Pradesh Lokayukta Act, 1983.
The Bihar Lokayukta Act, 2011.
The British Columbia Ombudsperson Act 1996.
The Constitution Of India.
The Constitution Of Somalia.
The Constitution Of The Republic Of South Africa, 1996.
The Delhi Lokayukta & Upa –Lokayukta Act, 1995.
The Federal Democratic Republic of Ethiopia Ombudsman Act.
The Haryana Lokayukta Act, 2002.
The Himachal Pradesh Lokayukta Act, 2014.
The Karnataka Lokayukta Act, 1984.
The Lokpal And Lokayuktas Act, 2013.
The Madhya Pradesh Act , 1981.
The Maharashtra Act No. XLVI Of 1971
The Manitoba Ombudsman Act.
The New Brunswick Ombudsman Act.
The New South Wales Ombudsman Ombudsman Act 1974.
The Northwest Ombudsman Act.
The Nova Scotia Ombudsman Act.
The Ombudsman And Children’s Advocate Act.
The Ontario Ombudsman Act.
The Quebec Public Protector Act.
The Queensland Ombudsman Act 2001.
The Rajasthan Lokayukta And Up-Lokayukta Act, 1973.
The Tasmania Ombudsman Act 1978.
The Western Australia Parliamentary Commissioner.
The Yukon Ombudsman Act.

Elektronik Kaynaklar

<http://assamlokyukta.gov.in> Erişim Tarihi: 15.08.2019.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/376257> Erişim Tarihi: 06.06.2019.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/561040> Erişim Tarihi: 06.06.2019.

<http://hukukbir.com/gelismis-dunya-ulkelerinde-yurutme/> Erişim Tarihi: 15.05.2019.

<http://legisquebec.gouv.qc.ca> Erişim Tarihi: 12.05.2019.

<http://lokyukta.rajasthan.gov.in> Erişim Tarihi: 15.08.2019.

<http://politikaakademisi.org/2013/03/12/siyasal-sistemler-almanya/> Erişim Tarihi: 22.06.2019.

<http://tarihlervekulturler.blogcu.com/guney-afrika-cumhuriyetinin-kurulusu-ve-tarihi/5008659> Erişim Tarihi: 23.05.2019.

<http://worldpopulationreview.com/countries/germany-population/> Erişim Tarihi: 25.06.2019.

<http://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2017/09/guneyafrika.pdf> Erişim Tarihi: 23.05.2019.

<http://www.buergerbeauftragter-mv.de/index.phtml?Aktion=view> Erişim Tarihi: 30.07.2019.

<http://www.cgd.org.tr/index.php?Did=2194> Erişim Tarihi: 13.05.2019.

<http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/avustralya.htm> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

<http://www.governor.sa.gov.au/node/14> Erişim Tarihi: 17.05.2019.

<http://www.hcourt.gov.au/about/role-of-the-high-court> Erişim Tarihi: 08.05.2019.

<http://www.landesrecht-mv.de> Erişim Tarihi: 28.06.2019.

<https://books.google.co.in/books?isbn=8121210550><http://www.landtag.Itsh.de/beauftragte/bb> Erişim Tarihi: 17.06.2019.

<http://www.lokpal.gov.in> Erişim Tarihi: 22.08.2019.

<http://www.mfa.gov.tr/kanada-ekonomisi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 09.06.2019.

<http://www.ombudsman.wa.gov.au> Erişim Tarihi: 14.05.2019.

<http://www.ombudsman.wa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019

<http://www.persmin.nic.in/argp> Erişim Tarihi: 04.06.2019.

<http://www.revparl.ca/english/index.asp?param=155> Erişim Tarihi: 28.07.2019

<http://www.stuttgarter-zeitung.de> Erişim Tarihi: 18.08.2019.

http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1197.htm Erişim Tarihi: 09.08.2019.

Httpas://insamer.com/tr/guney-afrika_895.html Erişim Tarihi: 21.06.2019.

https://cubben.com/upload/files/2017/12/1Rwh2znFnziLf2HI4tRP_12_c4e5810d348bcb2c707b9a82788289_file.pdf Erişim Tarihi: 30.05.2019.

<https://diebuergerbeauftragte.rlp.de/icc/assisto> Erişim Tarihi: 19.06.2019.

<https://electionsetdemocratie.ca/le-systeme-politique-du-canada> Erişim Tarihi: 24.05.2019.

https://en.wikipedia.org/wiki/Ombudsmen_in_Australia Erişim Tarihi: 06.05.2019.

<https://hukukmarket.com/image/contentspdf/138419.pdf> Erişim Tarihi: 04.08.2019.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/guney-afrika-cumhuriyeti> Erişim Tarihi: 23.05.2019.

<https://keydifferences.com/difference-between-lokayukta-and-lokpal.html> Erişim Tarihi: 08.08.2019.

<https://lawctopus.com/academike/institution-ombudsman-legislative-judicial-outlook/> Erişim Tarihi: 01.07.2019.

<https://lokayukta.maharashtra.gov.in> Erişim Tarihi: 23.08.2019.

<https://player.slideplayer.biz.tr/7/1975716/data/images/img7.jpg> Erişim Tarihi: 18.07.2019.

<https://protecteurducitoyen.qc.ca> Erişim Tarihi: 25.06.2019.

<https://www.academia.edu/16991963/%C3%9Cniter> Devlet ve Siyasal Sistemler Erişim Tarihi: 16.06.2019.

<https://www.academia.edu/7356939/G%C3%BCney> Afrika Cumhuriyeti Erişim Tarihi: 02.06.2019.

<https://www.aph.gov.au/About> Parliament Erişim Tarihi: 06.06.2019.

<https://www.australia.gov.au> Erişim Tarihi: 08.07.2019.

<https://www.australia.gov.au/about-government/how-government-works/local-governement> Erişim Tarihi: 11.07.2019.

<https://www.buergerbeauftragter-bw.de/information/jahresbericht-1> Erişim Tarihi: 01.08.2019.

<https://www.buergerbeauftragter-thueringen.de/der-buergerbeauftragte/haeufig-gestellte-fragen-faq/> Erişim Tarihi: 04.08.2019.

<https://www.bundestag.de/en/parliament/commissioner> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

<https://www.docsiy.com/it/ombudsman-in-germany> Erişim Tarihi: 10.07.2019.

<https://www.dunyaatlası.com/kanada-ulke-profilı/> Erişim Tarihi: 08.05.2019.

<https://www.dw.com/tr/alman-ekonomisi-2018> Erişim Tarihi: 02.08.2019.

https://www.gesetze-im-internet.de/wehrbttg/_7.html Erişim Tarihi: 02.08.2019.

<https://www.gg.gov.au/governor-generals-role> Erişim Tarihi: 25.08.2019.

<https://www.gov.uk/government> Erişim Tarihi: 15.06.2019

<https://www.hukukihaber.net/mevzuat/iste-ombudsman-yetkileri-ve-ombudsmanliğın-farklı-uygulamaları-h3353.html> Erişim Tarihi: 20.05.2019.

<https://www.iol.co.za/the-star/news/understanding-south-africas-different-courts-and-their-functions-17616140> Erişim Tarihi: 30.07.2019.

<https://www.judiciary.org.za/index.php./about-us/100-high-court> Erişim Tarihi: 08.05.2019.

<https://www.lawfarm.in> Erişim Tarihi: 19.06.2019.

<https://www.lokayuktakerala.gov.in> Erişim Tarihi: 07.08.2019.

<https://www.mevzuatdergisi.com/2010/03a/03.html> Erişim Tarihi: 16.08.2019.

<https://www.ombudsman.ab.ca> Erişim Tarihi: 11.07.2019.

<https://www.ombudsman.gov.au/what-we-do/Can-we-help-you> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

<https://www.ombudsman.mb.ca> Erişim Tarihi: 25.06.2019.

<https://www.ombudsman.on.ca/> Erişim Tarihi: 08.06.2019.

<https://www.ombudsman.qld.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019.

<https://www.ombudsman.sa.gov.au> Erişim Tarihi: 28.07.2019.

<https://www.ombudsman.sk.ca> Erişim Tarihi: 01.07.2019.

<https://www.ombudsman.tas.gov.au/for-agencies> Erişim Tarihi: 06.08.2019.

<https://www.ombudsman.vic.gov.au/> Erişim Tarihi: 27.07.2019.

<https://www.peo.gov.au/learning/fact-sheets/prime-minister.html> Erişim Tarihi: 25.08.2019.

<https://www.policeombudsman.org/About-Us/History-of-the-Office> Erişim Tarihi: 15.06.2019.

<https://www.turkcebilgi.com/avustralya> Erişim Tarihi: 21.05.2019.

www.indembassy.org Erişim Tarihi: 18.08.2019.

www.judiciary.org.za Erişim Tarihi: 15.07.2019.

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Boubacar Houady		BARRY
Doğum Yeri ve Yılı	Dalaba (GİNE)		1991
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Fransızca		İngilizce
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2008	2011	Behanzen Lisesi
Lisans	2011	2014	Labe Üniversitesi-Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans	2017	2020	Bursa Uludağ Üniversitesi-Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Doktora			
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.			
2.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar			
Diğer			
İletişim (e-posta) :	boubacarhouadybarry@gmail.com		
		Tarih	
		İmza	
		Adı Soyadı	